

J A A R B O E K J E

2004

VAN HET
OUDHEIDKUNDIG
GENOOTSCHAP

‘NIFTARLAKE’

Ereleden en bestuur

Erelid Mr. J.H. van den Hoek Ostende, Amsterdam
Lid van verdienste A.J.A.M. Lisman, Nieuwersluis

Bestuur Drs. E. Munnig Schmidt, voorzitter
Nieuwerhoek, 3632 AD Loenen a/d Vecht (0294) 231280,
e-mail: emunnigs@tiscali.nl

Jurgen Wasser en Bridgina van Elk, secretariaat.
Rijksstraatweg 160, 3603 CT Maarssen (0346) 550872,
fax (0346) 555610, e-mail: BridginavanElk@cs.com

Godelief N.F.M. Hofman-van Miert, ledenadministratie.
Zandpad 83, 3621 NG Breukelen (0346) 261201,
e-mail: HofmandeBK@hetnet.nl

Mw Drs. G. Recter, bibliotheek, Bijdorp, Oud Over 8,
3632 VD Loenen a/d Vecht (0294) 234653

Drs. Eric F.L. Stubbé, penningmeester, Bergseweg 1b,
3633 AJ Vreeland, (0294) 252873, fax 253659

Leden Anthony J. A. M. Lisman
Margot M. Welle

Redactie Drs. E. Munnig Schmidt
voor 2005 Nieuwerhoek, 3632 AD Loenen a/d Vecht (0294) 231280
fax (0294) 232651, e-mail: emunnigs@tiscali.nl

Contributie voor 2005: €12,50 op Postbank nr. 513805
t.n.v. Penningmeester Niftarlake te Vreeland

Website www.Vecht.nl en www.Niftarlake.org

ISBN 90-6550-865-1

Correctie op *jaarboekje* 2003 blz. 36: Het jongetje op het schilderij was niet jhr. J.A.F. Backer, doch jhr. D.J.A.A. van Lawick van Pabst (1860-1925) wiens vader in 1861 burgemeester van Vreeland was. Op blz. 37 dient als ondertekening te staan 'E. Munnig Schmidt, Loenen a/d Vecht 2003'.

Ledenlijst 2004

van het Oudheidkundig Genootschap 'NIFTARLAKE'

Abcoude

R. Bianchi

I. ten Brink

Mw Dr M. Carasso-Kok

Mr G. van Donkersgoed

J. van Doorn

Prof Dr A.J. Dunning

Mw J. Elema

Mw B.S.J. Elzinga

W.J. Engel

Gemeente Abcoude

H. de Graaf

J. de Groot

Hist. Kring Baambrugge/Abcoude

J.Th. Kemme

Mw M. Kok

Mw A.A. van der Most-de Ridder

J.J. Pabon Jr

Mw T.W. van de Poll-Suijs

F.F. Rehbock

J. van Santen

Mw E.M. Scholte-Vis

Ir D.L.H. Slebos

W.W. Timmer

Mw A. den Toom-Naafs

Mw C. Uiterwaal-van Zijl

J.E. Wusterhoff

Almelo

C.J.M. Bak

Almere

W. Groen

Amersfoort

Mw Dr M.A. Dukes-Greup

Mw J.T.T. van Goudzwaard

L.R.C. van der Molen

Museum Flehite

Rijksdienst Oudheidkundig Bodemonderzoek

Amstelveen

J.W.N. van Achterbergh Jr

Genootschap Belle de Zuylen, secr.

E.H. Glasius

Mw I. Oberman-Smit

Meerzicht 1, 1391 AR

Kerkstraat 18, 1391 HC

Dr. Koomansstraat 21, 1391 XA

Folkert Postlaan 6, 1391 AV

Broekzijdselaan 37, 1391 ZA

Angsteloord 63, 1391 ED

Dr Koomansstraat 1 h, 1391 VZ

Ereprijs 27, 1391 TA

Angsteloord 5, 1391 EB

Gemeentehuis, 1391 EL

Meerweg 19a, 1391 HG

Gein Noord 26, 1391 GZ

Piet van Wijngaerdtlaan 58, 1391 AX

De Tourton Bruynsstraat 3, 1391 EM

Garshen 3, 1391 RP

Papenhof 9, 1391 BD

D. v. Troostwijkstraat 51, 1391 ER

Papehof 11, 1391 BD

Torenlaan 52, 1391 AN

Heinkuithof 14, 1391 TS

Sandbergstraat 14, 1391 EL

Leo Dorgelmanstraat 8, 1391 EW

Achter de Kerken 40, 1391 LP

Kievitsheuvel 37, 1391 AP

Kerkplein 12, 1391 GJ

Koppelland 11, 1391 EV

Horstlaan 76, 7602 AN

Jan Lighthartstraat 18, 1321 KK

Torenstraat 14, 3811 DJ

J. van Oldenbarneveldtlaan 17, 3818 HA

Celsiusstraat 71, 3817 XE

Breestraat 80, 3811 BL

Postbus 1600, 3800 BP

Amsterdamseweg 270, 1182 HN

Icaruslaan 18, 1185 JM

Amsteldijk N76, 'Nieuwer Amstel', 1183 TE

Amsteldijk N37, 'Oosterneer', 1184 TD

Amsterdam

*Mw D.J.K. Beynes-Heymeyer van Heemstede
Bibliotheek Universiteit
Bibliotheek Rijksmuseum

Mw J. Boers

Jhr Ir R.G.M.P. Bosch van Drakestein

Mw L. Deen-van Leeuwen

C. van Heusden

*Mr J.H. van den Hoek Ostende

K. Hoen

*Instituut P.J. Meertens

Mw Mr E.L. de Jongh

M.M.W. Kasteleyn

Drs K. de Leeuw

Ir J.G.S.M. Philips

W.A.C. Reesink

Dr R. Schoorl

Hr en Mw Siewertsz van Reesema

Mw J.C.B. Straatman

J.M. Tor

Drs F.M.C. van de Ven

Mw U. Weller

Dr C.J.J. Westermann

Arnhem

Mw E.J. Quarles van Ufford-de Zoeten

J.E. van der Sleesen

Arriën

Mw A.M.J. Oostenbroek-Smilde

Baambrugge

H.F. Anger

M. Blokhuis

Prof Dr K.E. Bos

F. Eekels

Mw M. van Erven Dorens-Vinke

H. Kegel

Mw Drs L.B. Lugt

Dr R.O. Schlingemann

A.W. Steenhof

J.W. Verloop

*J.N.W. Voorhoeve

Baarn

Mw C.E.B. van den Arend Schmidt-Oost Indië

Drs J. van der Meulen

Jhr A.E. Rutgers van Rozenburg

De Bildt

Mw E.C. Algie-Campioni

S.E. Gutker de Geus

Prinsengracht 849, 1017 KB

Singel 425, 1012 WP

Postbus 74888, 1071 DN

Ceintuurbaan 221², 1074 CW

Beethovenstraat 46³, 1077 JJ

Keizersgracht 207, 1016 DS

NZ Voorburgwal 286, 1012 RT

B. Wieringerstraat 22, 1013 EB

Dirk Schäferstraat 59, 1076 BB

Postbus 94264, 1090 GG

P. de Hoochstraat 38⁴, 1071 EG

Olympiaplein 77, 1077 CR

Pracanalaan 80, 1060 RC

Michelangelostraat 20⁵, 1077 CB

Koninginneweg 40, 1071 CZ

J.J. Viottastraat 5, 1071 JM

Keizersgracht 546, 1017 EL

Reguliersgracht 72, 1017 LV

Egelantiersstraat 10b, 1015 PL

Wijtenbachstraat 67⁶, 1093 HW

Keizersgracht 416, 1016 GC

Prinsengracht 1029a, 1017 KP

Van Heemstralaan 13, 6814 KA

Bergstraat 97, 6811 LE

Achtenseweg 4, 7735 KK

Pr Beatrixstraat 13, 1396 KD

Donkervlietse Binnenweg 4, 1396 LN

Rijksstraatweg 75, 1396 JE

Rijksstraatweg 119, 1396 JJ

Rijksstraatweg 147, 'Valk en Heyning', 1396 JK

Binnenweg 24, 1396 KM

Rijksstraatweg 91, 'Geinwijk', 1396 JG

Rijksstraatweg 87, 1396 JG

Kleiweg 14, 1396 HW

Rijksstraatweg 159, 1396 JK

Donkervlietse Binnenweg 11, 1396 LN

Prinses Carolinalaan 2, 3743 JH

Stationsplein 8, 3743 KL

Koningsweg 2 – flat 70, 3743 EV

Universiteitsweg 12, 3732 HX

Nieuwstraat 108, 3732 DP

Bilthoven

A.J. Crucq
Mw J. Elias-Beaumont
R.E. Kamp
Mw A.A. Mertens zur Borg
Mw L. Quispel-de Langen
S.H.M. Vrind

Blaricum

J.N. Bastert
Jhr D.J.A.A. van Lawick van Pabst
Mw H.E. Rote-de Raad
Drs E. Verschuijl

Bloemendaal

Mw J.W. van der Linden-van der Grijp
jhr H.P. Quarles van Ufford

Bosch en Duin

Mw Ir A.M.W. Verloop-Utenhove

Breda

J.H. Peck

Breukelen

Mw M. Albers
Archief Gemeente Breukelen
Mw R. Bakker
Mw M. Balk-van Kampen
Mw Mr L.G. Baud
Mw G. Bekker-Jonker
Ir G.G. van den Berg
Bibliotheek Breukelen
Mw J.M. Bierman-Polman
Mw J.W.M. de Boer-van Aalsvoort

C.A.M. Brugman

J.W. de Bruyn Kops

P.J. Burggraaf

Mw A.C. Criete-Hoogerbeets

Mr J.H.M. Deiters

Mw Mr M.W. van Dijk-Witjas

Mw Mr M.L. Dingemans

Mw Mr P. van Dobbenburgh-Rossberg

M. Eikelenboom

J.A. van Essen

W.F.E. baron van der Feltz

B.T. Freijters

J. Funken

P.L. van Gent

D.W. Gerwig

R. van Gessel

Drs H.C.J. Hendriks

Bosuillaan 147, 3722 XJ
Lassuslaan 2, 3723 LK
Vermeerlaan 5, 3723 EM
Sweelincklaan 69, 3723 JC
Noord Houderingelaan 32, 3722 BR
Lassuslaan 55, 3723 LH

Torenlaan 47, 1261 GC
Vliegweg 17, 1261 GK
Holleweg 11, 1261 BW
Heideweg 4, 1261 GR

Midden Duin- en Daalseweg 9b, 2061 AM
Karmeltrap 2, 2061 AT

Baarnseweg 8, 3735 MG

Ginnekenweg 84, 4818 JH

Zandpad 43, 'Vecht en Hoff', 3621 NE

Postbus 116, 3620 AC

Longkruid 2, 3621 TX

Kerkstraat 7, 3621 AK

Kerkplein 16a, 3621 BA

Heerenstraat 58, 3621 AR

Suaatweg 78, 3621 BR

Schepersweg 6c, 3621 JK

Zandpad 82, 3621 NG

Willink van Collenstraat 79, 3621 CL

Keizerskroon 18, 3621 RS

Zandpad 61, 3621 NG

Kerkbrink 26, 3621 BS

Linnaeusdreef 44a, 3621 XX

Straatweg 80, 3621 BR

G. van Doornikstraat 103, 3621 HX

Zandpad 81, 3621 NG

Griiftenstein 52, 3621 XL

Brugstraat 20, 3621 AG

Stinzenlaan N169, 3621 RG

Stinzenlaan Zuid 201, 3621 TC

G.W. van Couwenhovenstraat 12, 3621 CD

Oud Aa 41, 3621 LA

Zandpad 86, 3621 NG

Dannestraat 33, 3621 AE

Linnaeusdreef 23, 3621 XT

Julianastraat 25, 3621 EG

Historische Kring Breukelen
 R.J. Hofman
 Drs E.W.Th. Hollemans
 Mw W.H. Hollemans-Sterken
 Mw L. Hunsucker
 Mw G.J. van Julsingha
 A. Kalkman
 Mw E.B.F. Koelewijn-Bouman
 Mw C. Knulst
 J. de Koning
 Mw A.E.C. Koole-Quarles van Ufford
 R.G.H.W. Korstjens
 H.K. Lenstra
 A.C. Menke
 Mw E. Mevissen-Kusin
 R.W.C. Molenkamp
 J. Moienkamp
 T. Mur
 Mw L. Paulson
 Prof Dr. ir. R. Plomp
 Jhr Mr W.H.D. Quarles van Ufford
 J.R. van Raay
 *C. Roeleveld
 Mw A.C.K. Roosjen
 Mw I. Rot
 W.G. Scheurer
 P.I.M. van Schoonhoven
 C. van Schothorst
 T.N. Simonis
 R.H. Smoorenburg
 Prof Dr A.H. Stouthamer
 G.S. Strecfland
 Universiteit Nijenrode
 Ir G.J. Valewink
 Mw J.H.Ch. Vegter-Bal
 G.H.M. Vehmeijer
 Mw M.G.S. Vehmeijer-Segerink
 Ver. B.v.W. in Asfalt
 Mr J.A. Verneulen
 Mr G. Versluys
 *Mw A.J. Verweij-Volmer
 Mw J.C.M. Voormolen-van der Blom
 Mw H.A. Wasterval
 A.J.B. Willems
 *Mw J. van Zadelhoff-Hortulanus
Breukeleven
 Mw G.C. Geel-Krijgsman
 M.M. van Kesteren
 Stationsweg 37, 3621 LJ
 Zandpad 83, 3621 NG
 Rietland 7, 3621 GZ
 Anna Pergensstraat 15, 3621 GR
 Silverstein 80, 3621 PD
 Linnaeusdreef 21, 3621 XT
 Nassauplein 1, 3621 EA
 Insulindelaan 1, 3621 BN
 Vrijheidslaan 81, 3621 HL
 Linnaeusdreef 13, 3621 XT
 Zandpad 53, 'Boommijk', 3621 NE
 Straatweg 111, 3621 BK
 Broekdijk Oost 37, 3621 LM
 Oud Aa 1a, 3621 LA
 G. van Nijenrodestraat 50a, 3621 GL
 Dannegracht 16, 'Vecht en Dam', 3621 AA
 Straatweg 79, 3621 BJ
 Straatweg 76a, 3621 BR
 Watertoren 6, 3621 XZ
 Straatweg 220, 'Vegtvliet', 3621 BZ
 Zandpad 48, 'Gunterstein', 3621 NE
 Zandpad 46, 3621 NE
 Straatweg 115a, 3621 BK
 Eendrachlaan 33, 3621 DD
 Kerkplein 12, 3621 BA
 Zandpad 88, 3621 NH
 Straatweg 192, 3621 BX
 Straatweg 12, 3621 BN
 Straatweg 224, 'Klein Vechtvliet', 3621 BZ
 Stinzenlaan Zuid 258, 3621 TJ
 Straatweg 248a, 3621 BZ
 Zandpad 87, 3621 NG
 Straatweg 25, 3621 BG
 Straatweg 32, 3621 BN
 Dannegracht 11, 3621 AA
 Zandpad 80, 'Oudaen', 3621 NG
 Zandpad 55, 3621 NE
 Straatweg 68, 'Vreedenoord', 3621 BR
 Brouwerij 1, 3621 AD
 Linnaeusdreef 42, 3621 XX
 G. v. Doornikstraat 91, 3621 HW
 Straatweg 47, 3621 BH
 Zandpad 9, 3621 NC
 Brugstraat 19, 3621 AG
 Zandpad 37, 'Groenevecht', 3621 ND
 Heerenweg 52, 3625 AG
 Heerenweg 47a, 3625 AB

Mw P.J. Sandbergen-Jongkees Bussum	Heerenweg 97, 3625 AD
Mw Mr E. Barendsen-Polak	Koedijklaan 10, 1406 KZ
Mw W.C. van den Bergh	Vosmaerlaan 8, 1401 CA
Mw J.M.E. Blickman-Lette van Oostvoorne	Koningslaan 51a, 1406 KG
Mr F.A. Doude van Troostwijk	Waldecklaan 10, 1405 CR
Mr R.R. Hazewinkel	Nw 's-Gravelandseweg 67, 1406 NC
Mw A.E. Koch-van de Stadt	Koedijklaan 21, 1406 KX
Mw P.A.C.E. Ooiman-van Aubel	Groot Hertoginnelaan 29, 1405 EB
Mw Drs H. Visser-Brouwers Colmschate	Generaal de la Reijlaan 8, 1404 BR
N. Bakker	
Doorn	Bloemendalsweg 13-F10, 7429 AL
Mw M.A.H. Beks	Berkenweg 2a, 3941 JB
Mw W.E.E. Bernt-Scheffer	Park Boswijk 598, 3941 AN
Ir H.J. Doude van Troostwijk	Parklaan 40, 3941 RE
H.T. van der Stoop	Van Galenlaan 12, 3941 VD
Driebergen	
A. van Heisingen	Langbroekerwetering 10, 'Sterkenburg', 3972 ND
Ernelo	
Drs R.Th. Schoenmaker	Anna van Burenlaan 1, 3851 RV
Everdingen	
J.T.M.A.M. van Eijndthoven	Kweldam 17, 4121 FE
Gouda	
Hist. Vereniging 'Die Goude'	Postbus 307, 2800 AH
't Goy	
S.S. Hesselink	Tuurdijk 16, 3997 MS
's-Graveland	
P. Honig	Spanderswoud 5, 1243 HZ
's-Gravenhage	
Centraal Bureau Genealogie	Prins Willem Alexanderhof 22, 2502 AT
Mw L.J. Doude van Troostwijk	Therèse Schwartzstraat 30, 2597 XJ
Rijksbureau Kunst. & Doc.	Postbus 90418, 2509 LK
*Mr R.J. Nieuwland	Van Aerssenstraat 31b, 2582 JE
Groenekan	
J.O.J. Copijn	Groenekanseweg 90, 3737 AH
Mw J.C.L. Gregory	Versteeglaan 34, 3737 ZA
Mw E.Ch. van Sandick-Doude van Troostwijk	Kon. Wilhelminalaan 247, 3737 BA
Haarlem	
Archief Rijks Prov. N.Holland	Kleine Houtweg 18, 2012 CH
J.W. Hageman	Korte Spaarne 15, 2011 AJ
Haarzuilens	
L.J. Huisinga	Ockhuizerweg 20, 3455 RW
Heemstede	
C.J. Doude van Troostwijk	Heemsteedse Dreef 231, 2101 KG
Hilversum	
Archief Gooi en Vechtstreek	Postbus 9900, 1201 GM
DWR/RPV (Mevr M.A.E. Laloup)	Larenseweg 30, 1221 CN

Mw J. Janmaat
 Mw E.H.A. Korthals Altes-Kamerling
 C.W. van Nic
 T.W. Ploeg
 A.H.G. Plus
 Dr.J. Rechsteiner
 J.G. Schopman
 Dr W.J. Steyling
 Mw A.J. Swanenburg de Veye-van Wieringen
Kockengen
 Prof Dr J.A. van Dongen
 G.F.W. Heringreen
Koedijk
 P.J. Prett
Kortenhoef
 Mw T. van Essen-Tiggers
 B. Noordanus
 W. Spaan
 Mw M.A. Sprenger
Laren
 Mw J.C.F. Mulders-Baljon
 Ing H.C. Oortman Gerlings
 M.H. Oortman Gerlings
 W.J.H.M. Resink Ottenhof
 H.W. Schouwenaar
 Jhr Mr G.C. Six
 Mw A.A. Steffens
 G.N. Verhoef
Leerdam
 M.N.j.. van Kralingen
Leiden
 Mw A. Vroom-van der Leeden
Lochem
 Mw H. van Weede-Vaandering
Loenen
 Archief Gemeente Loenen
 Mw J.M.R. Baas-van der Werff
 P.M. Bakker
 H. Bakker
 Bibliotheek Loenen
 B.J. Blijdenstein
 Mw E. de Boer-Berendsen
 H.B. Bon
 Mw E.E.C. Bon-Meyer
 F. Bonnema
 M. Bootsma
 Mw E. Bootz-Nieuwenhuys
 D.M. Bouman
 Corverslaan 20, 1217 TN
 Bussumergrintweg 38, 1217 BR
 Van der Lindenlaan 27, 1217 PJ
 O. Amersfoortseweg 44, 1213 AE
 Pieter de Hooghlaan 26, 1213 BV
 Regentesselaan 30, 1217 EG
 Soestdijkerstraatweg 76, 1213 XE
 Koninginneweg 18, 1217 KZ
 Diependaalsedrift 6. 1213 CP
 Wagendijk 12. 3628 EP
 Godinweg 2, 3628 BA
 Kanaaldijk 142, 1831 BA
 Kortenhoefsedijk 83, 1241 LS
 Moleneind 63, 1241 NJ
 Kortenhoefsedijk 171, 1241 LZ
 Oranjeweg 34, 1241 XS
 Hein Keeverweg 17, 1251 BT
 Pastoor Hendrikspark 9, 1251 MB
 Melkweg 54, 1251 PT
 Zevenend 13, 1251 RK
 Zevenenderdrift 22, 1251 RC
 Wally Moesweg 1, 1251 AT
 Barbiersweg 3, 1251 PA
 Mendes da Costalaan 2, 1251 NP
 Wilna 9, 4141 MX
 Antonie Duycklaan 2, 2334 CD
 Lange Voren 2, 7241 HS
 Postbus 99, 3632 ZS
 Vreelandseweg 19, 3632 EP
 Wallestein 66, 3632 WR
 Wallestein 52, 3632 WP
 Keizer Otolaan 11, 3632 BV
 Oud Over 86, 'Nedervecht', 3632 VE
 Vreelandseweg 20, 3632 EP
 De Werf 6, 3632 AE
 Dorpsstraat 10, 3632 AT
 Oud Over 152, 3632 VH
 Hofbergen 42, 3632 WC
 Oud Over 3, 'Vegtlust', 3632 VA
 Wallestein 45, 3632 WN

A. Dalen Meurs
 C. Dierdorp
 Mw M.M.C. Dijkstra-Dreesmann
 J.P. Dullaert
 Drs R.A.J. Ernst
 J.T.G. Ernst
 Drs J.C. van Essen
 A. Gelderman
 Mw E. de Geus-Goossen
 H. Goemans
 Jhr L.A.O. Groeninx van Zoelen
 W. Grunfeld
 Mw M.S. Harms-van Estrik
 P.M. Hiensch
 M.J. Graaf d'Hollooy
 Mw M.A.G. van Iperen
 W.B. Jagt
 Mw K.J. de Jong-Erlbaum
 M.C. de Jongh
 P.J. Kastelein
 Drs G.J. Koelemey
 C.J. de Kruyter
 W.F. Kuijper
 L. Kusters
 Mw Mr M. Lafarre
 Drs A. Ledebor
 Mw F.M. Luxwolda
 F. Matsier
 C.P.G. Molenkamp
 Mr A. Mostert
 Drs E. Munnig Schmidt
 Cor Nab B.V.
 Mw W.M.J. Nootboom-Bonarius
 Mw C. Pacenti-Batterman
 Mw Dr H.H. Pijzel-Dommissie
 Drs W.M. van der Poel
 M.J.B. Popma
 Mw Drs G. Recter
 Drs A.H.J. Risseeuw
 Mr P.J. Rogaar
 Mw M.M. Ruijter
 Dr. R.J.B. Sakkers
 A.C. van der Sande Lacoste
 Mw M.W.H. Sanger-Kleine
 Mw S.A. van Schaik
 Mw M.A.H.M. Schoorl-Nootboom
 Mw A. Schras
 Drs K.A.L. Schuckink Kool-Oudendal
 Dorpsstraat 8, 3632 AT
 K. Ottolaan 30, 3632 BW
 Vreelandseweg 24, 3632 ER
 Grutterstraat 12, 3632 EJ
 Dorpsstraat 19, 3632 AP
 Moleneind 4, 3632 DA
 Kerkstraat 6, 3632 EL
 Oud Over 39, 3632 VA
 't Rond 13, 3632 BN
 Oud Over 6, 3632 VD
 Hoefijzer 2g, 3632 WB
 Dorpsstraat 98, 3632 AW
 Hofflaan 1, 3632 BT
 Westerklip 54, 3632 TG
 Mijndensedijk 20, 3632 NV
 Oud Over 10, 3632 VD
 Middenhoek 34, 3632 TB
 Vreelandseweg 25, 3632 ER
 Rijksstraatweg 90, 3632 AD
 Rijksstraatweg 96, 'Middelhof', 3632 AD
 't Rond 9, 3632 BN
 Kiekestein 77, 3632 WK
 Kon. Julianaweg 22, 3622 EE
 't Rond 1, 3632 BN
 Rijksstraatweg 82, 'Klein Cronenburgh', 3632 AD
 Dorpsstraat 4, 3632 AT
 Oud Over 28, 3632 VD
 Oud Over 5, 'Bosch & Vecht', 3632 VA
 Dorpsstraat 69, 'LeeuwenDijk', 3632 AS
 Rijksstraatweg 95, 3632 AA
 Rijksstraatweg 78, 'Nieuwerhoek', 3632 AD
 Oud Over 43, 3632 VA
 Oud Over 3, 'Vegtlust', 3632 VA
 Dorpsstraat 16, 3632 AT
 Dorpsstraat 28, 3632 AT
 Rijksstraatweg 81a, 3632 AA
 Oud Over 48, 3632 VD
 Oud Over 8, 'Bijdorp', 3632 VD
 Oud Over 168, 'Warande', 3632 VH
 Oud Over 59, 'Vecht en Lommer', 3632 VB
 Mijndensedijk 14, 3632 NV
 Oud Over 124, 3632 VG
 Wallestein 65, 3632 WR
 Spinnerie 13, 3632 ET
 Keizer Ottolaan 28, 3632 BW
 Dorpsstraat 21, 3632 AP
 Torestraat 1, 3632 EK
 Rijksstraatweg 70, 3632 ZR

Mr B. Schuit
Mw Mr A.A. Schwartz
Mw Drs C.H. Smithuijzen
R.E. Spee
Mw A. Sprenger-den Uijl
Stichting Culturele Raad Loenen
Jhr Mr J.P.E. Teding van Berkhout
W. van Tellingen
Mw R.A. Thiadens
Mw G. Thijs-Mantel
C.J.M. Thijssen
W.C. Tober
G.C.J. Tukker
Mw M.B.P.van der Veen-Wajer
R.J.M. Vehmeijer
Mw E. Vesseur-Murck Jansen
R.J. van Vliet
Mw R. Vor der Hake-Campfens
Mr A. Vrij
A.R. van Well
Mw H.L.M. Wennink
Prof Dr H.C. Zanen
Loenersloot
P. de Boer
Mr J.M.F. Dingemans
Mr J.Ch. Smit
Loosdrecht
H. Aalberis
J.P.B. Biemans
Mw P.M. Bijl-Lazoe
Mw J. Bruna
Ph. Burggraaf
Hist.Kring Loosdrecht
Kasteelmuseum Sypestein
Maarsbergen
Mw J. Guntenaar
Maarssen
Mw W.J.R. Baardman-Dusseldorp
D. van Barneveld
Mw M. van de Beek-Bomgaars
Mr W. Beerman
J.H.W. van Bommel
G.J. van den Berg
Bibliotheek Maarssen
Bibliotheek Maarssenbroek
Mw G.J.M. Bierling-Berg
Mw A. Bink-van der Steen
Mw R. van Bloemendaal

Cronenburgerlaan 1, 3632 AN
Oud Over 93a, 3632 VC
Dorpsstraat 17, 3632 AP
Vreelandseweg 1, 3632 EP
Ter Beekhof 7b, 3632 BK
De Werf 7c, 3632 AE
Oud Over 1, 3632 VA
Oud Over 3, 'Vegtlust', 3632 VA
Oud Over 138, 3632 VG
Rijksstraatweg 75, 3632 AA
't Rond 7, 3632 BN
Brugstraat 10, 3632 EH
Hoefijzer 108, 3632 WD
Oud Over 55, 3632 VB
Oud Over 152a, 'Terra Nova', 3632 VH
Oud Over 3, 'Vegtlust', 3632 VA
Mijndensdijk 9, 3632 NT
Rijksstraatweg 85, 3632 AA
't Rond 5, 3632 BN
Holbergen 34, 3632 WC
Hoefijzer 24, 3632 WB
Vreelandseweg 23, 3632 ER

Hollandsstraat 6, 3634 AT
Rijksstraatweg 206, 'Geynzicht', 3634 AN
Rijksstraatweg 214, 3634 AN

Rembrandtlaan 1, 1231 AR
Larixlaan 20, 1231 BL
Breukeleveense Meentje 10a, 1231 LM
Nw Loosdrechusedijk 234, 1231 LG
Vcendijk 4, 1231 PB
Acacialaan 2, 1231 BT
Nw Loosdrechusedijk 150, 1231 LC

De Driest 2, 3953 BS

Boomstede 686, 3608 BT
Schippersgracht 15, 3603 BC
Zandpad 30, 'Midden Cansenhoeft', 3601 NA
Zandweg 33, 3601 AE
Kuyperstraat 29, 3601 VE
Zandpad 44, 'Valkenberg', 3601 NA
Harmonieplein 2, 3603 BM
Bisonspoor 1161, 3605 KV
Klokjeslaan 4, 3601 HE
Lange gracht 13, 3601 AH
Zandweg 38, 3601 AE

J.P. Boelens
 A.C. Bohnenn
 Prof Dr T.A. Boon
 J.J. de Bos
 Mw S.M. Bos-Jansen
 W.M. Bos
 Mw M.L.C.C. Braakman-Dolmans
 J.G. Buijs
 Drs S.W.G.de Clercq
 Mw A.C. Cosijn-Gouda
 A.R.A. Croiset van Uchelen
 Mw E.H. du Croo Kampmeindert-van den Berg
 Mw M. van Dam-Smalenbroek
 Mw E.H.Th.M. barones van Dedem-von Martels
 Mw T.H.H. van Duin-Furstner
 Mw M.L. Gasau-Muller
 Mw Mr M.B. Geeris-Vehmeijer
 A.J. Gelderblom
 Gemeente-Archief Maarssen
 J.H. de Graaff
 Dr Ir A. Graveland
 Prof Dr J.W. Gunning
 S. Haisma
 D.J. Hamoen
 Mr H.F. Heerkens Thijssen
 Historische Kring Maarssen
 Mr Z.O.H.M. baron van Hövell tot Westerflier
 Mw R.E.M. barones van Hövell tot Westerflier
 Mw J.H.M. Kamp-Schweers
 J.J. van Kerckvoort
 D.J. Klokke
 C.H. Knaake
 D.P. Koets
 S. Komdeur
 Mw M. Kraneveld-Lokker
 Mw C.M.L. Kruisheer-Brunt
 Drs A. Kuiper-Mokkenstorm
 Mr P.M. van der Laan
 K. ter Laan
 Dr H.J.A. Lambrechts
 J.C. de Lang
 G. Loomans
 J.J.C. Louet Feisser
 Dr A.P. Messer
 D. Niesing
 Mw J.M. Nijhoff
 Mw J. Onnes-van der Noordlaa
 J.D.T. Paarlberg
 Reigerskamp 171, 3607 HJ
 Diependaalsedijk 33, 'Vechtoever', 3601 GJ
 Straatweg 17, 3603 CV
 Duivenkamp 504, 3607 BJ
 Kerkweg 29, 3603 CL
 Pieter de Hooghstraat 69, 3601 EH
 Langegracht 33, 3601 AJ
 Vechtensteinlaan 149, 3601 EX
 Straatweg 17, 3603 CV
 Straatweg 17b, 3603 CV
 van Houtenstraat 16, 3601 XJ
 Zandpad 14, 3601 AN
 Langegracht 30, 3601 AJ
 Zandweg 45, 3601 AE
 Peerlenburgh 29, 3601 JA
 Diependaalsedijk 74, 3601 GM
 Zandpad 29, 'Gansenhoeft', 3601 NA
 Binnenweg 60, 'Hazenburg', 3603 AG
 Postbus 11, 3600 AA
 Diependaalsedijk 37, 3601 GJ
 Diependaalsedijk 84, 3601 GM
 Zandpad 24, 'Leeuwenburg', 3601 NA
 Stationsweg 5, 3603 ED
 Wilhelminaweg 9, 3603 CR
 Zandweg 35, 3601 AE
 Postbus 90, 3600 AB
 Zandweg 44, 'Huis ten Bosch', 3601 AE
 Vechtensteinlaan 111, 3601 CP
 Diependaalsedijk 52, 3601 CL
 Zogweteringlaan 17, 3601 JJ
 Vechtensteinlaan 78, 3601 CL
 Fazantenkamp 721, 3607 DS
 Straatweg 17, 3603 CV
 Straatweg 162a, 3603 CS
 Zandweg 34, 3601 AE
 Heerengracht 19, 3601 AM
 Zandweg 1, 'Vechtstein', 3602 AC
 Veenkade 16, 3601 CH
 Heerengracht 6, 3601 AL
 Zandpad 42, 'Cromwijk', 3601 NA
 Machinekade 9, 3601 AR
 Zandweg 5, 3601 AD
 Binnenweg 39, 3603 AE
 Kerkweg 9, 3603 CL
 Royaardslaan 2, 3601 HA
 Langegracht 22, 3601 AH
 Rogier van Otterloolaan 44, 3604 BH
 Bolensteinseweg 3, 'Bolenstein', 3603 CP

Mw S.M. Peddemors-Eyma
J. Plas
J.C. Plomp
C.J. Rijsterborgh
E. Roos
M. van Rossum
Mw J.G. Roukema-van de Berg
Mw G. Ruys
Mw J.Th. Schake-Sammels
Mw L. Schwartz
C. Siero
A.F. Smorenburg
E. Spetter
Mw I.M. Staal
N.F. Stolk
W. Sturkenboom
R. Taal
J.H. van Tongeren
H.M. Vaessen
W. ter Veld
Drs C.K.W. van Veldhuizen
J.F.M. Versteegh
*B.J. Visschedijk
Y. Visser
P. Vleming
J. van Vliet
Mw B. Vos
E. Vriesinga
Mw Mr L.F. Vriesinga-Uitzinger
J. van Waay
D. van der Wal
J. Wasser
Mw M.M. Welle
B.G. Wiegeraad
B.B. van der Woude
Drs H. de Zoeten
W. Zweers
Maartensdijk
Mw M. Martens
G.H. van Walbeek
Mijdrecht
W. Bos
J.C.A. Dalmeyer
Naarden
Mw N. Beyers-Kalkman
J.F. Dudok van Heel
Mw B. Gordijn
Mr A.F. Guépin

Albardastraat 10, 3601 BN
Straatweg 23, 'Leeuwenvecht', 3603 CV
Zandpad 40, 3601 NA
Parkweg 41, 3603 AB
Breedstraat 13, 3603 BA
W. Barendsolaan 1, 3603 GM
Gerbrandystraat 12, 3601 BW
Kerkweg 41, 3603 CL
Colijnstraat 3, 3601 CA
Heerengracht 22, 3601 AM
Nassaustraart 71, 3601 BC
Kuyperstraat 27, 3601 VE
Herengracht 7, 3601 AL
Machinekade 11, 3601 AR
Buitenweg 223, 3602 XB
Binnenweg 239, 3602 XB
Rooyaardslaan 10, 3601 HA
Duivenkamp 851, 3607 WG
Van Lingelaan 17, 3602 PA
Veenkade 5, 3601 CH
Hondiusstraat 49, 3602 PH
Langegracht 44, 3601 AJ
Schippergracht 16, 3603 BC
Kuyperstraat 17, 3601 VE
Zandweg 4, 3601 AD
Diependaalsedijk 31a, 3601 GJ
Straatweg 152, 3603 CS
Diependaalsedijk 78, 3601 GM
Diependaalsedijk 78, 3601 GM
Van Lingelaan 100, 3602 PB
Zandpad 31, 3601 NA
Straatweg 160, 3603 CT
Maire Hofstedelaan 12, 3601 BR
Lelystraat 20, 3601 BV
Straatweg 33, 'Vredenhoef', 3603 CW
C. de Houtmanlaan 9, 3603 GE
Bloemstede 387, 3608 VD

Kon. Wilhelminaweg 128, 3738 MC
Maertensplein 85, 3738 GN

Botdrager 8, 3641 LA
Postbus 1032, 3640 BA

Thiereneweg 36, 1411 EX
Valkeveenselaan 56a, 1411 GT
Gansoordstraat 24a, 1411 RJ
Amersfoortsestraatweg 58, 1411 HE

Mw J.C.M. van der Lande
 Mw D. Rutgers van Rozenburg-Hartung
 Mw E.A.M. Scheltema-Vriesendorp
 Jhr Mr F.O. Sickinghe
Nederhorst den Berg
 J.F.A. Baar
 Prof Dr D.P. Blok
 Drs F.H.B. Cladder
 Prof Dr E.N.G. van Damme
 Mw C.P.M. Jonker-Leurs
 Prof Dr J. Jooisse
 B.F.P. van Royen
 Dr Ir H. Spekreijse
 A.A.A. Vendrig
 R.J. Verkaik
Nieuwer ter Aa
 Mw K. ten Brink
 Mw Mr M. Lispet
Nieuwersluis
 J.C. Braun
 R.E.J. Bus
 Drs W.F.J. Kels
 F. Kroymans
 P.T. Lakeman
 A.J.A.M. Lisman
 C.M. Oostveen
 Mr Drs H.W.G. van Schaik
 J.H. Stefels
 Mw I. Teijema
 P.R.E.J.A. Woltering
Nigtevecht
 H.C. Brinkman
 J.W. Brouwer
 P.H.M. Dankelman
 Mr G.G. Franssen
 Mr M.K. Gorter
 R. Heeren
 Mr Th. van Hilst
 P.F. Kenninck
 R.A. de Koning
 C. Kootstra
 C. Lipsius
 J.W. Nieuwenhuijs
 P.N. Pikaar
 Mw M.E.C. Rehbock-Beyers
Ophemert
 L.D.J. Walraven
 Verdilaan 7, 1411 HV
 Rijksweg 46, 1412 BB
 Turfpoortstraat 39, 1411 EE
 Oud Blaricumweg 7, 1411 JR
 Kerkstraat 6, 1394 CX
 Ankeveensepad 7, 1394 GW
 Hinderdam 18, 1394 JB
 Hinderdam 15, 1394 JB
 Slotlaan 4, 'Nederhorst', 1394 BK
 Hinderdam 15, 1394 JB
 Slotlaan 2, 1394 BK
 Voorstraat 11, 1394 CS
 Dammerweg 111, 1394 GT
 P. de Hooghlaan 24, 1394 GK
 Laantje 2, 3626 AN
 Wilhelminastraat 3, 3626 AL
 Rijksstraatweg 14, 'Over Holland', 3631 AC
 Zandpad 29, 'Weeresteijn', 3631 NL
 Mijndensedijk 86, 3631 NR
 Rijksstraatweg 18, 'Sterreschans', 3631 AC
 Zandpad 18, 3631 NK
 Rijksstraatweg 53, 'VreedenHoff', 3631 AB
 Rjksstraatweg 35, 3631 AA
 Mijndensedijk 60, 3631 NP
 Rijksstraatweg 24, 'Rupelmonde', 3631 AC
 Mijndensedijk 29, 3631 NN
 Stationsweg 3, 3631 Aj
 Garstenstraat 1, 1393 NS
 Vreelandseweg 42, 1393 PG
 Klompweg 26, 1393 PJ
 Raadhuisstraat 22, 1393 NW
 Dorpsstraat 55, 1393 NG
 Dorpsstraat 118, 1393 NK
 Petersburg 30, 1393 PT
 Klompweg 72, 1393 PM
 Dorpsstraat 20, 1393 NH
 Dorpsstraat 142, 1393 NL
 Dorpsstraat 18, 1393 NH
 Klompweg 41, 1393 PJ
 Dorpsstraat 130, 1393 NK
 Dorpsstraat 152, 1393 NL
 Dreef 1, 4061 BL

Oud Zuilen

H.O. Barneveld

Ir A.M. Bunjes

M.R. Derksen

H.K. Klijnsma

Mr J.G. van Rossum du Chattel

Ouderkerk

E.J. Jonker

Rijsbergen-Br

Mw E. Kalkman - Klep

Schoorl

M.F.L. Mol

Soest

Mw E.M. Verlaan-Dikker

Steenwijk

Mw R.M. de Vries

Tienhoven

W.T. de Boer

Mw C.D. de Jong-Mesker

Th. Schouten

G.P. Termohlen

Uithoorn

Mw E. Schreuder-de Muinck Keizer

Ulvenhout

A. Mei

Utrecht

Archief Gemeente Utrecht

*Mr D.A.N. Bartels MRE, MRICS

Drs J. Berghoef

Bibliotheek Provincie Utrecht

Bibliotheek Rijks Universiteit

Mw A.M. Biegelaar-Boogaerdt

Mw E. Birnie-de Vries

Drs C.M.T.L. Boels

Mw C.M. v.d. Brink

F.H. Bruna

G.J. Esser

Federatie Stichtus Cultureel Erfgoed

Mw C.E. Hefving-Beerendonk

Hist. Vereniging Oud-Utrecht (P. Kroes)

Mw C.A.A. MacLennan-Hamminga

Museum, Centraal (att. Mw M. Verduijn)

J.P. Prevoo

Jhr Ir D.L. Six

F. van Soest

Ir A.J. Vlaardingerbroek

Mw M.A. de Vries Robbé-van Dongen

*Ir L.B. Wevers

Vechtzijde 1, 3611 AM

Groeneweg 1, 3611 AT

Dorpsstraat 21, 'VechtenDijk', 3611 AD

Dorpsstraat 1, 3611 AD

Dorpsstraat 52, 3611 AG

Binnenweg 2, 1191 AA

Overaschaan 22, 'Vinkenbosch', 4891 RG

Postbus 60, 1870 AB

Van Burenlaan 7a, 3761 BZ

De Buitengracht 6, 8332 GB

Laan van Niftarlake 22, 3612 BS

Laan van Niftarlake 30, 3612 BT

Looydijk 81, 3612 BE

Dwardsdijk 20, 3612 AP

Tesselschadelaan 17, 1422 HZ

Postbus 67, 4850 AB

A. Numankade 199, 3572 KW

Postbus 14000, 3508 SB

Hengeveldstraat 116, 3572 KJ

Postbus 80300, 3508 TM

Witte Vrouwenstraat 7-11, 3512 CS

Koningslaan 98, 3583 GR

Lange Jansstraat 21, 3512 BA

Amsterdamsesraatzweg 202a, 3551 CN

S. van Zuylenweg 13, 3553 HA

Emmalaan 10, 3581 HS

Burg. Norbruislaan 23, 3555 ED

Herenstraat 28, 3512 KD

Emmalaan 3, 3581 HL

A. Numankade 199-201, 3572 KW

Kantonnaleweg 11, 3542 DB

Agnietenstraat 1, 3512 XA

Fien de la Marlaan 77, 3584 ZW

A. Romerostraat 611, 3573 AT

Regentesselaan 20, 3571 CE

Oudegracht 187C, 3511 NE

Mariaplaats 33L, 3511 LL

Oudegracht 187C, 3511 NE

Mw Drs G.C.S. Wilmer
Venray
 Mw B. Wijnen
Vinkeveen
 Mw R. van Es
 Mw J.H.W. van der Linden
 Prof Dr L. Mur
 Mw I. van Raalte
 Mw Ch. Smit
Vogelenzang
 G. Koopman
Vreeland
 Jhr C. Beelaerts van Blokland
 Mw G. Beelaerts van Blokland-Kalff
 F. van den Berg
 E.J. Bink
 J. Boerstra
 Mw E.E. Brandes-de Lestrioux Hendrichs
 Broec-Vliet BV
 Drs M.W.F. Cluysenaer
 Mw H.W.B. van Dranen-Aleven
 Mw A. Driessen-Hermesen
 Mr J.E. Goldhoorn
 Mw H.C. Greevelink-Swaving
 Mw Drs I.A. Groenink-Verboon
 Mr R.W.J. Groenink
 Mw M.H. Happee
 J.H. Hatink
 Historische Kring Loenen
 Fam. Hoegen Dijkhof-Wijnands
 Mw Drs J.J.M. Jonker-Duynstee
 S. Joosten
 J. Kohnstamm
 J. Kok
 Mw R. Kooperberg
 Mw J. Monasch
 Mr J.A.H. Olde Loohuis
 E. Roosegaarde Bisschop
 Drs M. graaf Schimmelpenninck
 J.J.M. Schipper
 Mw A.Th. Schot-Dolman
 Mw M. Smit Sibinga
 Drs E.F.L. Stubbé
 Mr M.H.L. Stubbé
 C. Verhaar
 D.R. Wijschenken
Waalre
 Mw A. Krijgsman-Spoor

Jacob v. Ruisdaelstraat 104, 3583 CH
 Kiosk 70, 5802 NS
 Herenweg 50, 3645 DR
 Groenlandsekade 59-25, 3645 BB
 Demmerik 21, 3645 EA
 Scholeksterlaan 18, 3645 KC
 Demmerik 46a, 3645 EC
 Vogelenzangseweg 41a, 2114 BB
 Bergseweg 18, 3633 AK
 Bergseweg 18, 3633 AK
 Floris Boeckhorststraat 11, 3633 CN
 Boslaan 21, 3633 VZ
 Nigtevechtseweg 10, 3633 XS
 Voorstraat 7, 3633 BA
 De Vliet 18, 3633 EL
 De Vliet 4, 3633 EL
 Otto van Schonauwenstraat 1, 3633 CP
 Kleizuw 105a, 3633 AG
 Singel 10, 3633 CR
 Voorstraat 1, 3633 BA
 Nigtevechtseweg 24, 3633 XT
 Nigtevechtseweg 24, 3633 XT
 De Vliet 8, 3633 EL
 Lindengracht 24, 3633 AT
 De Vliet 12, 3633 EL
 Kleizuw 101, 'Plantagchuis', 3633 AG
 Vechtoever 1, 3633 XP
 Sluisje 12, 3633 AC
 Voorstraat 16, 3633 BB
 Voorstraat 9, 3633 BA
 H. van Viandenstraat 6, 3633 CH
 Klapstraat 13, 3633 BH
 Boterweg 44, 3633 ER
 Duinkerken 12, 3633 EN
 Voorstraat 5, 3633 BA
 Bergseweg 18a, 3633 AK
 Kerkplein 4, 3633 BG
 Ruitersstraat 13, 'Vroedenhoek', 3633 AV
 Bergseweg 1b, 3633 AJ
 Bergseweg 1a, 3633 AJ
 Floris Boeckhorststraat 5, 3633 CN
 Postbus 62, 3633 ZV
 Hoge Duinlaan 18, 5582 KG

Wassenaar	
E. Klaver	Acacialaan 4, 2243 BW
C.R. von Lindern	Kievietslaan 9a, 2243 GB
*J.H.P. Roeland	Postbus 599, 2240 AM
Mw M.A. Stubbé-Butôt	Kerkeboslaan 3, 2243 CM
Weesp	
J. van Baars	Dammerweg 5, 1385 HT
Bibliotheek Weesp	Postbus 5146, 1380 GC
Mw H.J. Bodisco Massink-Jongejans	Dammerweg 5a, 1383 HT
Mw M.J.M.M. Diepenhorst-Sandberg	Dammerweg 10, 1383 HT
C. Draijer	Fijnvandraatlaan 5, 1381 ES
Mw H.M. Gerschtanowitz-Pauw	Horn 23, 1381 GZ
J.J.M. Koks	Horn 3, 1381 GX
Y. van der Linden	Past. Jansenstraat 8, 1382 XN
Museum Gemeente Weesp	Nieuwstraat 41, 1382 VV
F.G. van Reijen	Zeeburgstraat 37, 1382 BM
B. Timmers	Casparuslaan 515, 1382 KR
Drs A.J. Zondergeld-Hamer	Heerensingel 162, 1382 VV
Wilnis	
H.W. van Soest	Dorpstraat 59, 3648 AG
Mw G.J. van Staveren-Jaski	Dr Mees ten Oeverlaan 17, 3648 XA
Woerden	
J.C.M. van Capel	Oosdam 12, 'Rijnoord', 3441 EN
Zeist	
Rijksdienst voor de Monumentenzorg	Postbus 1001, 3700 BA
t.a.v. Bibliotheek	
P.L. de Vries	Bachlaan 81, 3706 PW
Zoelen	
*Mr R. Barendsen	Kasteel Soelen, 4011 EN
Zutphen	
Mr J.A. Alleman	Rietbergstraat 189, 7201 GH
BELGIË	
*Mw C.J. van der Seys	Keizer Karelstraat 36a, B-3920 Lommel
ENGELAND	
Mw Drs M.C. barones van Tuyll van Serooskerken-Huygen	'Quarr House' Gillingham, Dorset, SP8 5PA
SPANJE	
Mr J.A. Schepel	c/paco Hernandez 20, 29754 Competa (Malaga)
ZWITSERLAND	
A.H.R. Hoogezand	Burgerweg 1, CH-3800 Interlaken

*=lid voor het leven

NB. Van verschillende zijden is het Genootschap verzocht een lidmaatschap voor het leven in te stellen. De volgende regel is daarvoor uitgewerkt: voor leden jonger dan zestig jaar bedraagt de eenmalige contributie €300,- en voor ouderen €200,-. Inmiddels hebben enige leden hun lidmaatschap op deze wijze voor het leven bestemdigd. Voor hun naam staat *.

Jaaroverzicht 2004

Het was een buitengewone geste van de Commissaris van de Koningin van de provincie Utrecht, de heer B. Staal, om het genootschap Paushuize, in het hartje van Utrecht, aan te bieden als locatie voor onze Nieuwjaarsreceptie. Dat die 10de januari de opkomst van de leden groot zou zijn was daarom te verwachten en aan die verwachting werd voldaan. Veel leden kenden het prachtige onderkomen van paus Adrianus, leermeester van keizer Karel V begin 16de eeuw, niet van binnen. De deels midden 18de, deels vroeg 19de-eeuwse aankleding verleent het gebouw cachet en de 20ste-eeuwse aanpassingen zijn met zorg uitgevoerd. De heer Staal en zijn echtgenote, lid van het genootschap, betoonden zich perfecte gastheer en -vrouw. Hen is veel dank verschuldigd.

De leesgroep klassieke literatuur, geleid door classica Heleen Visser-Brouwers, floreert. Vijftien deelnemers komen uit vele delen van het land, één fietst vanuit Laren en anderen komen uit Leiden, Bilthoven en Arnhem. Enkelen doen al meer dan een decennium mee, wel een teken dat de klassieken in de belangstelling blijven en dat Heleen Visser hen weet te boeien.

De eerste kleine excursie ging op 13 februari naar museum Prinsenhof te Delft. Daar werd de ontwikkeling van het Delfts blauw aardewerk aan de hand van veel voorbeelden op een uitgebreide tentoonstelling uit de doeken gedaan. Een dertigtal leden was van de partij om in twee groepen rondgeleid te worden.

In het kader van het streven om de vele bouwstijlen door experts te doen behandelen was 18 maart het empire aan de beurt. Professor dr. R. Lunsingh Scheurleer, directeur van het Allard Pierson museum voor klassieke en oude Egyptische kunst te Amsterdam, leidde het vijftigtal toehoorders op enthousiasmerende wijze door de opkomst en verloop van die stijl. Ondanks het feit dat Nederland in het begin van de 19de eeuw verarmde door het wegvallen van de handel zijn er toch een aantal boeiende gebouwen en binnenhuizen in de empirestijl gebouwd en ingericht. Paviljoen Welgelegen en het huis Barnaart in Haarlem zijn daar de mooiste voorbeelden van.

Een bezoek aan een weinig bekend huis trekt altijd veel belangstellenden en dat was weer zo bij het huis Keukenhof in Lisse, dat een groot aantal leden, ca. 80, binnen zijn muren mocht ontvangen. In vier groepen werden zij rondge-

leid door het van origine 17de-eeuwse blokvormige huis dat midden 19de eeuw met wat torens en een nieuwe ingang werd uitgebreid. Ondanks het feit dat het huis na de tweede wereldoorlog niet bewoond is bleef het geheel gemeubeld een sluimerend bestaan leiden. Zo nu en dan werd het verhuurd voor een bruiloft. Vooral de kamers op de verdieping zijn zeer de moeite waard, die vormen nu de bel-etage. Nu de laatste eigenaar is overleden heeft een stichting de taak huis en landgoed, inclusief het aan bollenhandelaren verhuurde overpark, te beheren. Het bestuur daarvan heeft behoefte aan versterking.

Twee weken na dat bezoek was het op 5 mei tijd voor de ledenvergadering vooraf gegaan door het jaardiner. Zoals de laatste jaren gebruikelijk was het genootschap te gast op de Vereniging te Loosdrecht. Het vormt, zeker met mooi weer, een perfecte locatie voor de combinatie diner en vergadering. Dat vond het veertigtal leden dat zich inschreef kennelijk ook. Het is met de nieuwjaarsreceptie dé gelegenheid om op de hoogte te blijven van wat er in de Vechstreek speelt en om daarover zijn mening te geven aan de bestuursleden van de Vechtplassen-commissie. Die laatsten zijn steeds met een grote delegatie aanwezig, wat zeer gewaardeerd wordt, niet het minst om de voordracht die een van hen houdt over hun werk.

Na het zomerreces beet mevrouw Van der Zalm op 22 september het spits af op slot Zuylen met een lezing over bijzondere bolgewassen. Zij is lid van een familie van bollenkwekers en weet veel over het onderwerp. Zij weet die kennis op zeer onderhoudende wijze met behulp van fraaie dia's over te brengen. Na afloop waren er van haar kweekresultaten voorbeelden te koop van welke mogelijkheid druk gebruik werd gemaakt.

Een zeer goed bezochte lezing was die op 18 november, ook op slot Zuylen, gehouden door ons bestuurslid Anthony Lisman. Tien jaar geleden al schreef hij het *Jaarboekje 1994* vol over de hekken in de Vechstreek. Daarna kwam enige jaren geleden het boek *Hekken in Nederland* uit dat hem inspireerde om een lezing voor te bereiden over dat onderwerp. Met 150 dia's illustreerde hij zijn uitstekende betoog. Alle buitenplaatsen hadden in het verleden meer of minder imposante toegangshekken, waarvoor soms de beste beeldhouwers ontwerpen maakten. Die hekken waren en zijn, waar zij bleven staan, het visitekaartje van het buiten, waaraan soms grote bedragen werden besteed. In de 17de eeuw waren zij in den beginne van hout, maar tegen het einde van de eeuw, toen Zweeds ijzer ruimer beschikbaar kwam, meer en meer van smeedijzer. De beste smeden legden er hun ziel en zaligheid in. Lang niet alle uit de Vechstreek verdwenen hekken zijn verloren gegaan, zo blijkt. Een aantal hekken is een nieuw leven begonnen bij een andere of nieuwe buitenplaats zoals dat van Hunthum in Nieuwersluis bij Drakestein in Lage Vuursche of zoals dat van Hoffwerk te Breukelen bij de provinciale griffie te Haarlem.

Het laatste evenement van het jaar was de excursie naar Museum Willet Holt-huysen, een patriciërshuis, gelegen aan de Herengracht in Amsterdam, dat eind 19de eeuw door die familie aan de stad is nagelaten.

Dat het programma er kwam en zonder problemen werd doorlopen is weer een pluim op de virtuele hoeden van het team Bridgina Wasser en Sally Munnig Schmidt. Een aanwas van het ledental is hun beste beloning en wij roepen alle leden op om Vechtbewoners en -liefhebbers tot een lidmaatschap te verleiden. Het Genootschap onthoudt zich doorgaans van actievoeren, want daarvoor is al 70 jaar geleden de inmiddels onvolprezen Vechtplassencommissie opgericht. Toch verheft het Genootschap nu en dan zijn stem waar het meent gewicht in de schaal te kunnen leggen. Dat gebeurde toen de provincie Utrecht zonder iemand uit de gemeente Loenen te raadplegen de Rijkstraatweg tussen Loenen en Nieuwersluis vol plantte met aluminium lichtmasten. De provincie heeft nu toegezegd dat de palen groen geschilderd zullen worden. Uw voorzitter heeft zitting in de Beraadsgroep Breukelen, die zich mengt in de discussies over de inrichting van het centrum van het oude Breukelen waarbij het mede gaat om een (on-)mogelijke tweede brug over de Vecht. Een nog groter gevaar dreigt voor de streek met het opnieuw naar voren gebrachte plan om langs het Naardermeer en over het Gein een zesbaansweg aan te leggen tussen de A2 en de Gooise weg. Het Genootschap heeft zich met een brief gemeld voor het inspraaktraject. Het is echt alle hens aan dek om dat onzalige plan opnieuw van tafel te krijgen, opnieuw want wijlen Ton Stork c.s. is het in het verleden gelukt om eerdere plannen te torpederen.

De voorzitter

Loenen, Januari 2005

Concept Staat van baten en lasten

Baten	2003	2004
Contributies	€ 7.172	€ 7.241
Excursies en lezingen	4.970	5.884
Rente	597	571
Verkoop jaarboekjes	21	85
	<hr/>	<hr/>
Totaal	€ 12.760	€ 13.781
Lasten		
Excursies, lezingen, receptie, jaarvergadering	€ 4.653	€ 5.389
Secretariaat & ledenadministratie	875	731
Jaarboek	5.602	4.961
Donaties	892	543
Bibliotheek	929	516
Jaarsaldo	-190	1.911
	<hr/>	<hr/>
Totaal	€ 12.760	€ 13.781
Tegoeden		
Postbank, Fortis, ABN AMRO, Fortisspaar, Postbank Kap.rek., Kas	€ 15.709	€ 17.619
Overig bezit		
Bibliotheek	€ 50.000	€ 50.000
Overig	2.008	1.072
Aantal betalende jaarleden	574	579

Vreeland, Februari 2005

Penningmeester
drs E.F.L. Stubbé

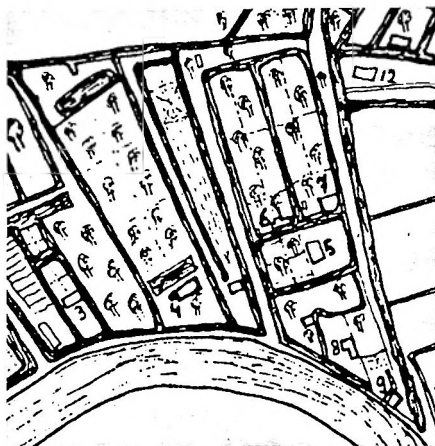
Leeuwenburg en de omringende buitenplaatsen

Inleiding

Toen de Utrechtse vastgoedmagnaat Sebastiaan van Geesbergen in 1647 overleed, liet hij een groot aantal huizen in de stad na en veel land daarbuiten. Zijn erven breidden het landbezit nog uit: in 1648 kochten ze van Joan Huydecoper (1599-1661), heer van Maarsseveen, een groot terrein op de oostoever van de Vecht. De erven vonden die investering misschien bij nader inzien geen goed idee, of Huydecoper besloot dat hij dat terrein toch eigenlijk heel goed zelf kon gebruiken, want nog geen jaar later verkocht Van Geesbergens schoonzoon Isaak van Riebeeck namens de erven het terrein weer terug aan Huydecoper. Er stond toen al een huis op dit terrein, de hofstede “op Geesbergen”.¹ Huydecoper was, zoals bekend, een projectontwikkelaar *avant la lettre* en dat bleek ook nu weer. Hij verkavelde zijn aanwinst en stichtte vier buitenplaatsen: Spruytenburg, Neerbeek, Sluysoort en Geesbergen. Ten noorden van het Geesbergen-terrein lag toen al een buitenplaats: Hoogevecht. Van dat huis, eens een pronkjuweel dat maar liefst vier afbeeldingen kreeg in *De Zegepraalende Vecht*, is nu niets meer over. Dat geldt ook voor Sluysoort. Van Neerbeek bestaat alleen de koepel nog. Geesbergen is ontsnapt aan de slopershamer, maar heeft de allure van een buitenplaats verloren nu het tussen een café-restaurant, een bungalow en een midgetgolf-baan staat. Alleen Spruytenburg, dat sinds het midden van de 19e eeuw Leeuwenburg heet, staat er nog in volle glorie, nu met een groter terrein dan in de tijd van Huydecoper.

Huydecoper stichtte zijn buitenplaatsen niet alleen aan de Vecht, langs het Zandpad, maar ook langs de Geesbergerweg (nu de Machinekade), die het veenland inliep, langs de wetering. Zo ontstond rond de plaats waar het Zandpad en de Geesbergerweg samenkwamen een complex van buitenplaatsen: Spruytenburg grensde aan drie kanten aan andere plaatsen (afb. 1).

De geschiedenis van Leeuwenburg staat hier centraal, maar die is – vooral door familierelaties – sterk verweven met die van de andere vier huizen. Het is verbazend om te zien hoe graag men “buiten” naast familie woonde. Zo vinden we de doopsgezinde Van Halmaels op Spruytenburg, Neerbeek, Sluysoort en Geesbergen en hun Rutgers-verwanten op Hoogevecht. De Portugees-joodse familie Franco Mendes bezat gedurende een deel van de 18^e eeuw drie van de

Afb. 1. Detail kaart 1720, de rechteroever van de Vecht bij de Maarsseveense sluis (4: Hoogevecht, 5: Spruytenburg, 6: Neerbeek, 7: Sluysoort, 8: Geesbergen, 9: Het Wapen van Maarsseveen; de weg van 9 naar 12 is de Geesbergerweg).

vijf buitenplaatsen. In de 19e eeuw vinden we herhaaldelijk dezelfde eigenaren op Neerbeek en Spruytenburg. Rond 1890 waren Geesbergen, Leeuwenburg en de terreinen van Neerbeek en Sluysoort zelfs weer allemaal in één hand. Het verhaal van Leeuwenburg moet dan ook gelezen worden samen met de geschiedenis van die andere, nu op één na verdwenen buitenhuizen.² Dat verhaal levert een aantal verrassingen op. De zeer prominente rol van enkele Portugees-joodse families (De Lima, Franco Mendes en Lopes Suasso) was tot nu toe nauwelijks bekend. Dat de Huydecoper-maatschappij nog lang na 1649 op twee van deze buitenplaatsen bleef (op Sluysoort zelfs vijf generaties lang), is ook nieuw. En dat de buitenplaatsbezitters lang niet altijd in Amsterdam moeten worden gezocht, wordt hier duidelijker: veel van de eigenaren woonden en werkten in Utrecht.

Boekendaal/Spruytenburg 1649-1694

De bouwgeschiedenis van Spruytenburg (dat tot 1657 Boekendaal heette) is nog niet duidelijk. Er is vaak geopperd dat het huis in twee fasen moet zijn gebouwd. Het achterhuis zou het eerst gebouwd zijn, mogelijk nog voor 1649, met lage kamers, een verdieping en met de voorgevel gericht naar de Geesbergerweg (nu de Machinekade). Het voorhuis, gekeerd naar de Vecht, met hoge kamers en zonder verdieping, zou later zijn gebouwd. Dat Boekendaal al bestond in 1649, lijkt onwaarschijnlijk: in de omschrijving van Huydecopers aan-

Afb. 2. Boekendaal/Spruytenburg (niet: "Hoge Vecht") en Geesbergen, fragment van een serie gravures van de rechteroever van de Vecht, periode 1649-1653, collectie Bodel-Nijenhuis, UB Leiden.

koop wordt het niet genoemd. Ik veronderstel daarom dat Huydecoper de bouwheer is geweest. Op een gravure die in de periode 1649-1653 moet zijn gemaakt, is het net-gebouwde Boekendaal (abusiefelijk aangeduid als "Hoge Vecht") te zien (afb. 2).³ We herkennen de karakteristieke, half naar de Vecht gekeerde positie van de voorgevel. Het huis heeft op dit schetsje een dubbel zadeldak en aan de Vechtkant een middenrisaliet met trapgevel. De gravure toont al een voor- en een achterhuis; als het achterhuis eerder is gebouwd, dan moet het voorhuis dus heel kort daarna zijn toegevoegd.

Toen Huydecoper de hofstede in 1657 verkocht werd het huis aangeduid als "voor dezen genaamt Boekendaal & als nu Spruytenborg". Kennelijk heette het huis Boekendaal tot de verkoop, maar had de koper de naam nog voor het transport veranderd.

Die nieuwe eigenaar was de Amsterdamse koopman David Cardoso, die behoorde tot een van de eerste Portugees-joodse families die zich in Amsterdam hadden gevestigd. Pas enkele jaren eerder, in 1652, was de geschiedenis van de Portugees-joodse families in Maarssen begonnen. Ondanks tegenwerking van de kerkeraad was de joodse gemeenschap snel gegroeid. Maarssen was aantrekkelijk omdat joden in Utrecht wel handel mochten drijven, maar niet mochten overnachten. De buitenplaatsbewoners stichtten een synagoge in Maarssen. Daarin speelden in de 18^e eeuw verscheidene leden van de familie Franco Mendes, die we straks zullen tegenkomen, een vooraanstaande rol.¹

Zoals duidelijk is te zien op een kaart uit 1660 (afb. 6), stond het huis in het midden van een rechthoekig terrein (centraal op de afbeelding), omgeven door sloten en op enige afstand van het Zandpad. Huydecoper gaf Cardoso echter een "snibbetje" mee: een pad van het Zandpad over het terrein van Geesbergen naar de ophaalbrug over de grenssloot tussen Geesbergen (het driehoekige terrein waaronder op de kaart "Geersbergen" staat). Op de kaart zien we boven het terrein van Spruytenburg de langgerekte, eveneens rechthoekige terreinen van Neerbeek (links) en Sluysoort (rechts, gemerkt met een A).

Twee jaar na de aankoop van Spruytenburg breidde Cardoso het terrein uit door een stuk grond te kopen dat als bleekveld in gebruik was bij Geesbergen,

toen nog eigendom van Huydecoper.⁵ Dit veld was aan de Geesbergerweg 55 voet breed, liep scherp uit en eindigde bij de "laan van Cardoso": het pad dat Spruytenburg verbond met het Zandpad. Huydecoper gaf Cardoso toestemming om op dit terrein aan de Geesbergerweg een poort maken waardoor hij zou "moge uytgaan".

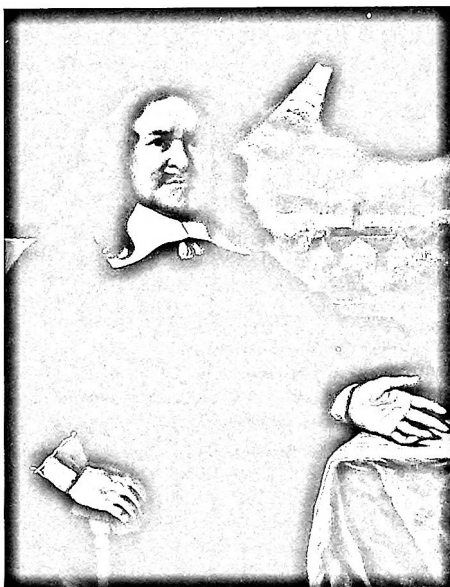
Cardoso en zijn vrouw Isabel Mendes d'Avila hebben Spruytenburg volop gebruikt als buitenplaats. We krijgen daarvan een indruk door een akte waarin wordt opgesomd wat de volgende eigenaar van Cardoso overnam: 12 pedestallen die in de hof stonden (getaxeerd op 84 gulden), 8 bedden (80 gulden), tuinmansgereedschap (16 gulden), een "speel schuytje" (16 gulden), een schuithuis (36 gulden), priëlen (45 gulden), nog eens 5 ledikanten (150 gulden), een rolbed (10 gulden) en een rustbed (25 gulden).⁶

In 1661 verdrong een 11-jarig nichtje van David, kennelijk bij Spruytenburg. Dat drama zal ertoe hebben bijgedragen dat het echtpaar Cardoso daarna niet lang meer is gebleven.⁷ In 1663 verkocht Cardoso de plaats, die toen een oppervlakte had van 1½ morgen (ongeveer 1 ha.).⁸

De nieuwe eigenaar, Dirck van der Cooghen (1604-1693/4), was in Haarlem geboren.⁹ Hij werd koopman in Amsterdam, maar is Haarlem zijn leven lang trouwgebleven. Tot op zeer hoge leeftijd zou hij de banden met zijn Haarlemse familieleden, onder andere met zijn neef de tekenaar en kunstschilder Leendert van der Cooghen, onderhouden. Dirck van der Cooghen was in 1646 in Amsterdam getrouwd met Sara van Halmael (ca. 1603-1675), weduwe van de doopsgezinde koopman Warnar van Lennep (1598-1644). Hij werd opgenomen in de mennistenwereld van zijn vrouw: een jaar na de bruiloft liet hij zich dopen bij *Het Lam*. Met de Van Lennep-kinderen uit Sara's eerste huwelijk kreeg hij een heel sterke band.

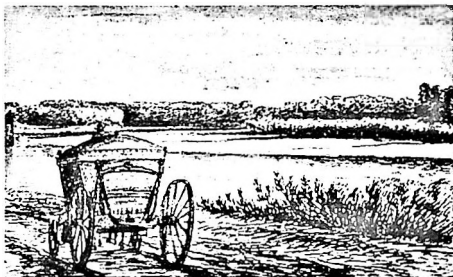
Dr. B.P.J. Broos heeft in een boeiend artikel in het *Jaarboekje* voor 1984 geschreven over het gezin Van der Cooghen/Van Lennep. Het was een milieu met een grote culturele belangstelling, o.a. voor toneel en schilderkunst. Toen Johan de Witts vertaling van Corneille's toneelstuk *Horace* in 1647 verscheen, kreeg Sara van der Cooghen-van Halmael in het voorwoord veel lof. Haar oudste zoon, Abraham van Lennep (1627-1678), die ongetrouwd bleef, was een groot kunstverzamelaar. We kennen hem van een prachtig portret geschilderd door Caspar Netscher, die hem heeft afgebeeld als collectionneur. Van Lennep had o.a. een groot aantal belangrijke tekeningen gekocht uit de beroemde Arundel-verzameling. Hij moet ook een zeer bijzondere verzameling schilderijen hebben gehad. Abraham was kennelijk zeer gesteld op zijn stiefvader: in zijn testament van 1675 bepaalde hij dat Van der Cooghen na zijn dood alle Arundel-tekeningen zou krijgen en bovendien als eerste zes schilderijen zou mogen uitkiezen:

Afb. 3. Bartholomeus van der Helst, 1660, Joan Huydecoper, heer van Maarsseveen (met Goudestein op de achtergrond), olieverf op doek, Goudestein, Maarsssen.

“ses van zijn testateurs beste schilderijen naer desselfs eijgen sin en geliefte te verkiezen.” (Omgekeerd benoemde Van der Cooghen twee jaar later Abraham tot zijn universele erfgenaam.) Die topstukken hebben wellicht op Spruytenburg gehangen. Na Van der Cooghens dood kwam de hele verzameling bij Abrahams broer Jan van Lennep (1634-1711), die zelf ook een belangrijk kunstverzamelaar was. Jan van Lennep liet ruim 80 schilderijen na, waaronder drie Rembrandts, werken van Michelangelo, Holbein, Titiaan en Dürer en 34 kunstboeken, met daarin o.a. de Arundel-tekeningen afkomstig van Abraham.¹⁰

Uit Abrahams testament kunnen we opmaken dat Dirck van der Cooghen zijn belangstelling voor schilder- en tekenkunst deelde. Daaraan hebben we een groot aantal afbeeldingen van de buitenplaats te danken. Door het indrukwekkende speurwerk van drs. E. Munnig Schmidt en van Broos weten we dat het huis dat vaak te zien is op een serie tekeningen die Antoni Waterloo maakte, Spruytenburg was. Deze “Spruytenburgserie” laat delen van de plaats zelf en

Afb. 4. Abraham Rutgers 1686/7. De Vechubocht bij Hoogevecht, tekening, museum Van Gijn, Dordrecht.

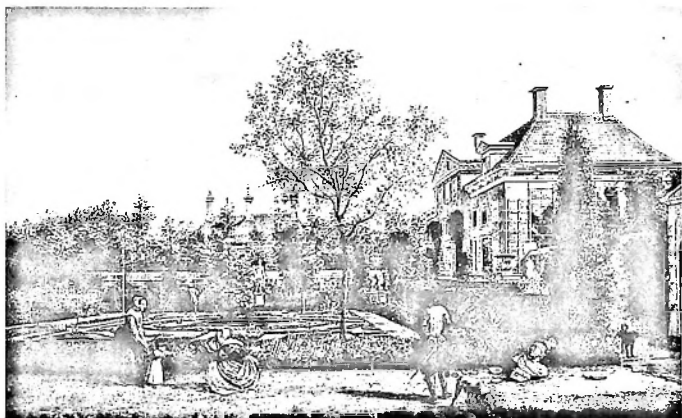
van de directe omgeving zien. Van der Cooghen zal Waterloo hebben leren kennen toen deze in de buurt woonde (1666-1676), op het buitentje Paarlensburg. Broos vermoedde al dat Van der Cooghen de opdrachtgever voor deze Waterloo-tekeningen was. Dat is inmiddels vrijwel zeker: bij de voorbereiding van dit artikel ontdekte ik dat de aantekeningen die op sommige van de tekeningen staan, in zijn hand zijn geschreven en dat één van die inscripties ook naar de inhoud alleen van hem kan zijn. Van der Cooghen zal Waterloo hebben gewezen welke locaties hij afgebeeld wilde zien en hij mocht de eerste eigenaar van de tekeningen zijn geweest.¹¹

Het huis is ook te zien op een schilderij dat Jan van der Heyden maakte, nu in het Poesjkinmuseum in Moskou (afb. 5). Het afgebeelde huis is lang aangezien voor Vegtvliet in Breukelen, maar Broos heeft aangetoond dat het Spruytenburg was. Van der Cooghen zal ook voor dit schilderij de opdrachtgever zijn geweest. Op het schilderij is goed te zien dat het voorhuis op de begane grond zeer hoge kamers had (waarschijnlijk doorlopend tot zo'n 60 cm. onder de daklijst) met twee vensters boven elkaar, zoals bij het oude Goudestein. De ruimten daarboven hadden vensters in het verhoogde middenrisaliet en in de dakkapellen aan weerskanten daarvan. Dezelfde opzet heeft bestaan bij Harteveld en is nog steeds te zien bij Vreedenhoev.¹² Vergeliken met het schetsje (afb. 2) van twintig jaar eerder zien we twee grote veranderingen: het middenrisaliet heeft op het schilderij een tympaan in plaats van een trapgeveltje en de twee zadeldakken zijn vervangen door een enkel dak.

Vijf van de Waterloo-tekeningen zijn hier opgenomen (afb. 8, 10, 11, 13 en 16). We zien de ophaalbrug die toegang gaf tot het Spruytenburg-terrein (afb. 8), met rechts een poortje tussen de voortuin en de achtertuin. Een andere tekening (afb. 13) laat de voortuin zien, met in het midden het poortje dat naar de ophaalbrug leidde en rechts het poortgebouw van Neerbeek. Er is een groot verschil tussen de weergave van de tuin op Van der Heydens schilderij (met

“klassieke rust en orde”) en op deze tekening (met ouderwetse bloembedden en grote kale plekken in de begroeiing van de houten pyramide op de voorgrond). Er is daarom verondersteld dat Van der Heyden een ideaal, classisisch beeld heeft willen oproepen terwijl Waterloo's tekening realistisch zou zijn.¹³ Daar valt tegen in te brengen dat er sinds Van der Heyden de tuin schilderde, een jaar of tien waren verstreken. Bovendien moeten we Waterloo's tekeningen niet al te letterlijk opvatten: op een andere tekening (afb. 10) ziet de voortuin er wel heel ordelijk uit. Het achterhuis had een verdieping (afb. 11). Er waren destijds (zoals op een andere tekening te zien is) drie vensters aan de ene kant van de deur en vier aan de andere kant. Nu zijn dat er twee, resp. drie. Sporen van de oude gevelindeling zijn nog te herkennen in het metselwerk. Joan Huydecoper overleed in 1661. De nieuwe Heer van Maarsseveen, zijn zoon Mr. Joan Huydecoper (1625-1704), maakte zich rond 1677 grote zorgen over de staat van de “wandelwegen” in deze buurt. Hij sloot met de eigenaars van de buitenplaatsen een contract af om de wegen “met Sant en pijn bequaam” te maken.¹⁴ Dat was wel nodig: zelfs 's zomers waren de wegen zo moeilijk begaanbaar dat “de Commenij Rustwat en het Wapen van Maarsseveen” (Huydecoper bedoelde de herberg Het Swarte Varken) nauwelijks te bereiken waren. Zo bleven de eigenaars van de Maarsseveense buitenplaatsen verstoken van “het vermaack tgeen gemeenlyk ten platten Lande wert beooght”. Dat kwam niet alleen door “den laatsten Oorlogh die den Koninck van vrancrijk tegen de Geunieerde provincien heeft gevoert” (een verwijzing naar de ravage die Lodewijk XIV in het rampjaar 1672 en het volgende jaar in de Vechtstreek had aangericht), maar ook door verzuim van onderhoud. Het contract bepaalde dat elke eigenaar een bedrag ineens moest betalen (10 gulden of, voor wie gebruikmaakte van “Karas, wagen, Chaise of Kar en Paerden”, 15 gulden) en bovendien tien jaar lang een jaarlijkse contributie. De administratie van deze bijdragen werd gedelegeerd aan drie van de eigenaars, voor het noordelijke deel (van de schutsluis tot en met Cromwijck) aan Dirck van der Cooghen.¹⁵

Van der Cooghen had de gewoonte dagboek aantekeningen te maken in almanakken. Zijn almanakken voor 1680 en 1681 zijn bewaard gebleven.¹⁶ We leren hem uit de aantekeningen kennen als een krasse grijsaard. Op zijn 75ste vond hij een wandeling van vier uur van Haarlem naar Amsterdam heel gewoon. In deze periode woonde hij als hij in Amsterdam was, in een “logement” op de Fluwelen Burgwal bij Abraham Wilmerdonx en zijn vrouw Sara Wilt, “mijn hospita”. Hij reisde steeds weer heen en weer tussen zijn buitenplaats (“Spruijtenburgh mijn hofken”), Amsterdam en Haarlem. Zo voer hij op 12 december 1680 met de Breukelense trekschuit van Spruytenburg naar Amsterdam, reisde de volgende dag door naar Haarlem, kwam de 23ste weer terug in

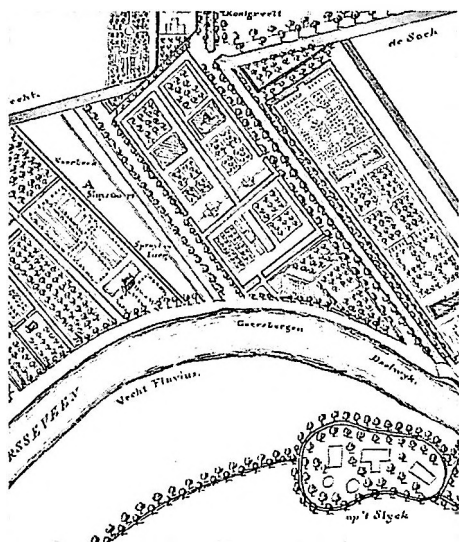

Afb. 5. Jan van der Heyden (en Adriaen van de Velde?), Spruytenburg (met op de achtergrond Neerbeek), olieverf op paneel 460 x 590, Poesjkin Museum, Moskou (de tuinpoort rechts is ook te zien op een Waterloo-tekening, afb. 8).

Amsterdam voor Kerstmis en ging een week later terug naar Haarlem om daar Oud en Nieuw te vieren. Zijn aantekeningen gaan vaak over het weer en over de familieleden die naar Spruytenburg kwamen of die hij zelf opzocht. Op 8 april 1680 reed hij met zijn stiefzoon Jacob van Lennep en diens drie zoons "met mijnen Backwaghen¹⁷ na Utrecht op de Paerdemarct. Schoon warm weder." In 1681 noteerde hij dat er op Spruytenburg veel appels, peren en abrikozen waren.

Hij maakte ook notities over de politiek in Amsterdam (met keurige lijstjes van nieuwe raden, schepenen en burgemeesters), en ander plaatselijk nieuws, zoals branden in de stad. Als er een besmettelijke ziekte in Amsterdam heerste, dan hield hij het aantal sterfgevallen per week bij: "... 't getal der doden ... 397 maer daarbij moet comen noch 7 doden van de Oude Luterse kerk die wat te laat wierden aengebracht so is 't getal tesamen geweest 404" (26 oktober 1680). In januari en februari 1681 zag hij enkele keren een grote komeet.¹⁸ Hij was diep onder de indruk, maakte er verscheidene schetsjes van in zijn dagboek (twee daarvan zijn te zien op afb. 7) en noteerde wat er in buitenlandse kranten over was geschreven. Hij hoorde dat sommige mensen de komeet als een natuurlijk verschijnsel zagen

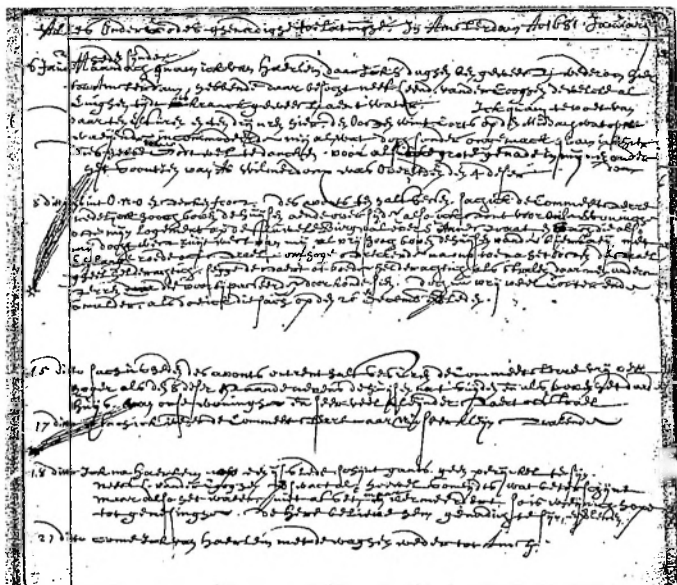
Afb. 6. "Een klein gedeelte van de Heerlykheit van Maarsseveen" (detail), kaart 1660, Utrechts Archief, Topografische Atlas. (De wijze waarop de huizen zijn aangegeven, is onbetrouwbaar: Hoogevecht, Neerbeek en Sluysoort hebben een verkeerde vorm, Sluysoort staat niet op de juiste plaats en het huis Geesbergen is niet aangegeven)

... maar meest alle mensen gelijk ick mede mene datte een teken is van Codes rechtvaardighen toorn over de mensche Sondens en voorbode van Strawen die so wij ons niet en beteren sullen te verwachten hebben ...

dit schrijve ik nu op os [lees: so] Imant na mijn doot desen Almanag vont en doorsach mocht sien wat in desen tijdt gebeurt en os [lees: so] Godt mij nog wat tijdt beliefdt int Leven te sparen hoewel ick al sesendesventig jaren gesauveert ben, dat ick dan sie wat gevolgt is hebbende oock ghesien inden Jare 1618 die grote Comete ...

Op 16 april 1681 noteerde hij: "seer schoon weder make mij greeet om na Spruijtenburgh te varen met de Maarssense schuijt." Dat was al de vierde keer dat jaar. Negen dagen later was het tijdt voor de jaarlijkse verhuizing. Hij liet in Amsterdam zijn "meeste huijsraat" laden op het schip van Joost Gerrits (kenneeljk een vrachtschip, op de trekschuit was natuurlijk niet voldoende plaats) en die voer ermee naar Maarssen. Van der Cooghen ging niet mee aan boord: hij wandelde met een vriend, Leendert van Beeck, van Amsterdam naar Abcoude, liep daar naar de Angstel en voer vervolgens met de trekschuit naar Spruytenburg, waar zijn huisraad inmiddels in goede orde was aangekomen. Twee dagen later was hij al weer terug in Amsterdam. Op 4 mei ging hij eten bij

Afb. 7. Dagboekantekeningen van Dirck van der Cooghen, met schetsjes van de komeet (8 en 17 januari 1681). Gemeente-archief Amsterdam, personalia 2233.

Jan van Lennep. Die bracht hem na afluop met de wagen naar Abcoude. Van daar voer Van der Cooghen weer met de trekschuit naar Maarsse. Op 30 juli kwam hij met zijn neef David van Halmael op Spruytenburg. Daar hoorden zij dat het zoonje Pieter van "Marten mijn hovenier" was overleden. Toch moest Marten hen de volgende dag terugrijden naar Amsterdam, met paarden die Van Halmael de dag tevoren op de markt in Utrecht had gekocht. Aangekomen in Amsterdam mocht Marten weer naar Maarsse rijden om de begrafenis van zijn zoonje te kunnen regelen. Op 29 december 1681 voer Van der Cooghen voor de laatste keer dat jaar naar Spruytenburg en met zijn aantekening daarover eindigt zijn dagboek.

Dirck van der Cooghen overleed kort voor of na zijn 89de verjaardag. Enkele maanden later verkocht Jan van Lennep het huis aan een andere Amsterdam-

Afb. 8. Antoni Waterloo, De ophaalbrug van Spruytenburg (met daarachter het poortgebouw van Neerbeek), gewassen krijttekening 315x411 mm, Amsterdams Historisch Museum.

se koopman: Salomon de Lima.¹⁹ Daarmee begon een periode van ruim een eeuw (1694-1820) waarin Spruytenburg Portugees-joodse eigenaars had. De opeenvolgende eigenaars waren steeds familie van elkaar. Deze maagschap leverde vanaf 1714 ook de eigenaars van Geesbergen en vanaf 1742 die van Neerbeek. De relatie werd een paar jaar later nog nauwer: vanaf 1746 kwamen de eigenaars van deze drie huizen uit hetzelfde gezin. Er is zelfs een korte periode geweest (1778-1782) waarin dezelfde persoon, David Franco Mendes, eigenaar was van alle drie de plaatsen en bovendien van Blyendael, het buitentje dat achter Sluysoort lag.

Sluysoort 1649-1728

Sluysoort is van 1649 tot 1728 in Joan Huydecopers maagschap gebleven. Toen Joans kinderen de nalatenschap in 1663 verdeelden, kreeg zijn dochter Geer-

truid (1633-1669) Sluysoort.²⁰ Zij was kort daarvoor getrouwd met jonker David d'Ablaing. (Haar broer Mr. Joan Huydecoper vond die naam veel te moeilijk en noemde zijn zwager in zijn brieven steevast Dablijn.) In 1673 – Geertruid was toen al overleden – werd de plaats gebrandschat door de Fransen. Volgens Huydecoper hadden de Fransen na het rampjaar alle hofsteden tussen Nieuwsluis en Breukelen “geraseerd” en was hetzelfde met Sluysoort gebeurd. Het droevige resultaat is te zien op één van de Waterloo-tekeningen: in 1677 was Sluysoort een ruïne (afb. 16). Uit de tekening blijkt dat Sluysoort niet midden op het terrein stond (zoals de kaart van 1660 suggereerde), maar in een hoek, vlakbij de Geesbergerweg. Op ongeveer diezelfde plaats is het later herbouwd.²¹ In een tot nu toe onbekende brief aan zijn neef Pieter Hoffmeester in Bengalen schreef Huydecoper: “De hofstede Sluijsoort is door desen funesten oorlog afgebrandt, en de fruitbomen geruineerd”.²² Dat laatste leek hij wel het ergste te vinden. Hij stelde voor de plaats te verkopen (maar verwachtte dat die in deze staat niet meer dan f 600 zou opbrengen) of anders snel nieuwe fruitbomen te planten en een bescheiden tuinmanswoning neer te zetten. Dat plan is niet uitgevoerd. D'Ablaing overleed in december 1673, kort na de brandschatting. Zijn erven hebben de ruïne nog jaren laten staan, maar uiteindelijk kwam er een nieuw buitenhuis, het tweede Sluysoort. Wie waren die erven? Dat waren de kinderen van Jacob Fransz. Hinlopen (afb. 9), die o.a. schepen van Amsterdam was geweest. Hinlopen was eerst verloofd met Huydecopers zusje Elisabeth Huydecoper (1622-1638), die heel jong overleed; vier jaar later trouwde hij met haar zusje Maria (1627-1658). Als weduwnaar was hij naar de Oost vertrokken: hij kreeg een topfunctie in Batavia. Daar raakte hij aan lagerwal. Huydecoper schreef in 1671 in een brief aan een familielid dat Hinlopen in geldnood zat. Dat ergerde hem: Hinlopen genoot toch een vorstelijk tractement van f 2.200 en zijn kinderen waren al het huis uit. Volgens Huydecoper “droop [Hinlopen] door sijne klederen, sijnde van al de wereltd met de neck aengesien en werd als een dronken beest de ene herberg in en de andere uitgesmeten”. Huydecoper dacht dat zijn zwager niet lang meer zou leven. (Hinlopen zag er twaalf jaar eerder, toen hij voor Van der Helst poseerde, al heel ongezond uit.) Zijn dood zou de familie van deze “ballast” verlossen. Hij zou, schreef Huydecoper, alleen maar “schande en behoeftige kinderen nalaten.” Hinlopen overleed inderdaad enkele maanden later. Huydecoper maakte zich veel zorgen over de zes Hinlopen-kinderen, deze “desolate familie”. Die zorg werd gedeeld door hun oom d'Ablaing. Die legateerde de kinderen een huis in Amsterdam op de Oude Schans, een kapitaal van f 2.000 en de Maarsseveense buitenplaats. Dat Sluysoort bij zijn dood verwoest zou zijn, kon hij toen nog niet weten. Voor de geschiedenis van Sluysoort is van de zes Hinlopen-kinderen vooral Cornelia Isabella (1656-1719) van belang. Zij was in Indië getrouwd met

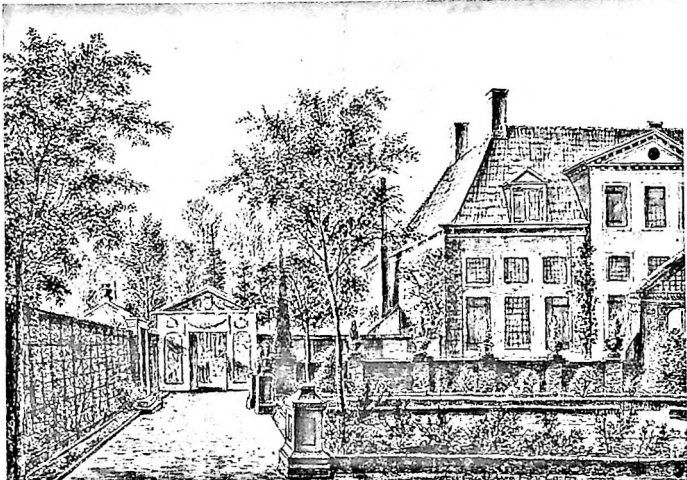
Afb. 9. Bartholomeus van der Helst 1659, Jacob Fransz. Hinlopen (1618-1671), olieverf op doek 1165x895 mm, Kasteel Twickel te Delden, foto Iconografisch Bureau, Den Haag.

de bovengenoemde Pieter Hoffmeester. Oom Joan Huydecoper was zeer tevreden over dat huwelijk; hij verwachtte veel van Hoffmeester. Hij schreef de gouverneur-generaal een brief waarin hij Hoffmeester aanbeval voor een benoeming tot opperkoopman.²³

Hoffmeester heeft de verwachtingen van zijn oom niet waar kunnen maken. Hij overleed jong in Bengalen en liet zijn zeer jeugdige echtgenote daar zwanger achter. Zij trouwde later met Joan van Oosterwijck (1640-1699), ook koopman in dienst van de VOC. Het echtpaar Van Oosterwijck-Hinlopen kwam in 1678 terug naar Holland en vestigde zich in Amsterdam op de Keizersgracht. Van Oosterwijck maakte snel carrière: hij werd in 1681 luitenant der burgerij, in 1688 raad van Amsterdam en in 1691 bewindhebber van de WIC.²¹ Vermoedelijk heeft hij de vijf broers en zusjes van zijn vrouw uitgekocht en liet hij Sluysoort toen herbouwen. Van Oosterwijck en zijn vrouw gingen het nieuwe Sluysoort gebruiken.²⁵

In 1695 werd er opnieuw een regeling getroffen voor het lanenonderhoud, nu voor de lanen langs Neerbeek, Sluysoort, Spruytenburg, Geesbergen en Blyen-

Afb. 10. Antoni Waterloo, De voortuin van Spruytenburg, gewassen krijttekening, 295x413 mm, Prentenkabinet, Leiden.

dael. We vinden Van Oosterwijcks naam op het "Contract van het sanden van de lanen in het kwartier van Sluys oort gelegen", een inititief van Mr. Joan Huydecoper om de lanen het hele jaar door begaanbaar te maken. Het innen en besteden van de hoofdelijke omslag werd toen opgedragen aan Huydecoper en zijn neef Van Oosterwijck.²⁶

Van Oosterwijck overleed vier jaar later, kinderloos. Daarna werd Sluysoord verhuurd. Zo vinden we in 1704 Susanna Sladus, weduwe van Jacobus van Halmael op de buitenplaats.²⁷ De eigendom ging over naar Van Oosterwijcks stiefdochter Petronella Hoffmeister (1674-1706), die getrouwd was met Mr. Jacob Karsseboom (1673-1726). Karsseboom handelde in ossen. Dat deed hij op zeer grote schaal: in 1717 kocht hij in Jutland 1200 ossen en liet die in 21 schepen naar Holland varen. Hij werd schepen van Amsterdam, bewindhebber van de WIC en van de VOC.²⁸ Na zijn overlijden in 1726 werd de buitenplaats getaxeerd op f 3.000. Dat geeft aan dat het door de Fransen verwoeste huis een waardige opvolger had gekregen. De erven Karsseboom hebben Sluysoord nog twee jaar aangehouden. Die erven waren o.a. zijn zoons Mr. Richard Karsseboom, die in 1726 in Amsterdam kapitein der burgerij werd en in 1733 advocaat van de WIC,

Abt. 11. Antoni Waterloo, De achtergevel van Spruytenburg, gewassen krijttekening, Koninklijk Museum voor Schone Kunsten, Brussel.

en Cornelis Karsseboom, een zeer belangrijk koopman, die in 1755 meer dan f5 miljoen bij de Wisselbank verrekende. In 1728 verkochten de vijf zoons Karsseboom de plaats aan de weduwe Laurier. Zij was de eerste eigenaar van Sluysoort zonder familieconnectie met de Huydecopers.²⁹ Sluysoort had toen een stalling, koets- en wagenhuis en een tuinmanswoning en een oppervlakte van 1 morgen.

Spruytenburg 1694-1746

Spruytenburg was na de dood van Van der Cooghen door Jan van Lennep verkocht aan Salomon de Lima (ca. 1636-1697). De Lima woonde in Amsterdam in een groot huis op de (Nieuwe) Herengracht. Hij was ook eigenaar van verscheidene andere huizen in die buurt.³⁰ Salomon was in 1664 voor de eerste keer getrouwd. Weduwnaar geworden, hertrouwde hij in 1691 met Ester de Lima, die ruim dertig jaar jonger was dan hij. Enkele jaren later, toen hij al tegen de zestig liep, kocht hij de buitenplaats. Salomon was geen lang tweede huwelijk beschoren: hij overleed al in 1697. Zijn neven, de broers Abraham en Joseph de Lima, waren zijn erfgenamen, ieder voor de helft. Bij de aangifte in Amsterdam voor de collaterale successie gaven zij het huis aan de (Nieuwe) Herengracht ("over de Plantage") met een erf daarnaast op voor f 13.000.³¹ Spruytenburg hoefde natuurlijk niet in Amsterdam te worden aangegeven, maar uit een Utrechtse akte blijkt dat het voor de broers was getaxeerd op f 6.000.³²

Abraham en Joseph waren allebei koopman in Amsterdam.³³ Toen Abraham in 1718 overleed was zijn broer zijn enige erfgenaam. Joseph de Lima werd daarvoor alleeneigenaar van Spruytenburg. Hij was getrouwd met Ribca Franco Mendes; haar broer Isaac had in 1714 het buurhuis Geesbergen gekocht. Hun dochter Rachel de Lima trouwde in 1719 met Moses Israël van Abraham (Pedro) Lopes Suasso uit Den Haag, lid van het beroemdste Portugees-joodse geslacht in de Republiek. Moses' vader, Don Francisco (Abraham Israël) Lopes Suasso, de tweede baron d'Avernas le Gras, leende stadhouder Willem III twee miljoen gulden voor zijn Engelse invasie in 1688. Het Amsterdams Historisch Museum bezit portretten van deze Don Francisco (in uiterst extravagante kledij) en van zijn vrouw Leonor (Rachel) da Costa en ook een schilderij van hun kinderen. Op dat groepsportret zien wij Moses als kind (afb. 12).

Moses Lopes Suasso (de naam Pedro schijnt hij zelden te hebben gebruikt) woonde een groot deel van zijn leven in Den Haag. Zijn schoonvader Joseph de Lima was kennelijk zeer op hem gesteld. In 1728 bepaalde hij in een codicil dat Moses zijn grote Amsterdamse huis aan de (Nieuwe) Herengracht met de bijbehorende stal in de Rapenburgerstraat (afkomstig van oom Salomon) ook na de dood van Rachel, zijn enige erfgenaam, zou mogen gebruiken.³⁴

Joseph de Lima overleed in 1729. Rachel erfde toen Spruytenburg, maar zij overleed al een paar maanden later. Zij liet, na een huwelijk van tien jaar, negen kleine kinderen achter. Haar nalatenschap bleef lang onverdeeld. In die tijd was Moses Lopes Suasso, als voogd over zijn kinderen, in feite eigenaar van de buitenplaats. Pas in juli 1742, een half jaar na het overlijden van Moses, werden de twee boedels verdeeld. Eén van de zoons, Joseph Suasso de Lima (1721-1795), erfde toen f 27 mille van zijn moeder; in dat erfdeel zat ook Spruytenburg, dat op f 3.000 was geschat.³⁵ Joseph was koopman in Amsterdam en daar-

Afb. 12. Constantijn Netscher ca. 1702.
De kinderen van Don Francisco Lopes
Suasso en Rachel de Alvaro da Costa,
detail: Moses Lopes Suasso, olieverf op
doek, Amsterdams Historisch Museum.

mee enigszins een buitenbeentje: de familie Lopes Suasso was zich steeds meer op Den Haag gaan oriënteren, waar de Suasso's in 1742 o.a. zeven huizen aan het Voorhout bewoonden. Joseph trouwde in 1741 in Amsterdam met Ribca Mendes da Silva (1726-1772). Het jonge paar woonde in 1742 bij Ribca's moeder, de weduwe van David Mendes da Silva, in een schitterend huis op de (Nieuwe) Herengracht met zeven dienstboden. Dat jaar werd het inkomen van de weduwe op f 40.000 geschat, één van de allerhoogste inkomens in de stad.³⁶

Joseph Suasso de Lima speelde al jong een belangrijke rol in de Portugees-joodse gemeenschap in Amsterdam. Omstreeks 1740 (dus op zeer jeugdige leeftijd) richtte hij het gezelschap *Mikra Kodesh* op, dat bij hem thuis bijeenkwam. De leden legden zich vooral toe op het bestuderen van de Thora; bij speciale gelegenheden werden er ook gedichten voorgedragen. De dichter David Franco Mendes (1713-1792),³⁷ een neef van Suasso, werd in 1759 lid. Hij schreef over de bijeenkomsten van *Mikra Kodesh*:

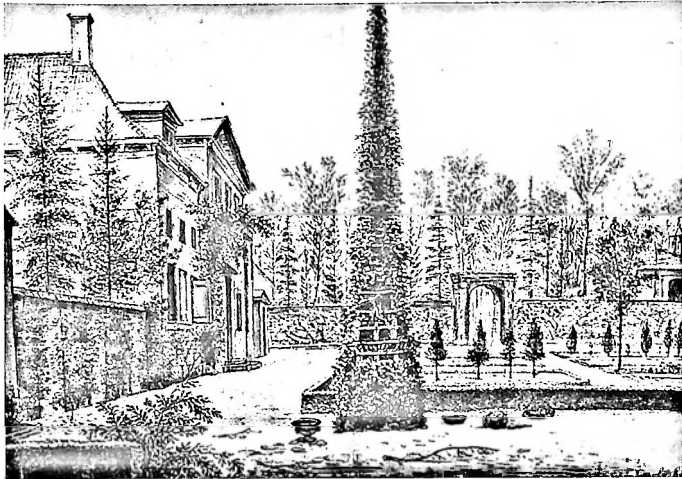
The praise of the art of poetry, to be sung on the eve of *Simhath Torah*, at the completion of the cycle of readings from the Torah with the explanations in the illustrious *Yeshivah Mikra Kodesh* which is in the house of the prince, the noble and accomplished one (*hamaskil*), who honoureth the Torah and her students, Joseph Suasso de Lima, in the company of distinguished personalities, the judges and elders of the congregation, and in their midst the prince our master the Chief Rabbi Shalem (perfect) even as his name.³⁸

De hoofdpersonen bij deze bijeenkomsten waren dus Suasso de Lima en de opperrabbijn Shalem. De gedichten die werden voorgedragen, hadden vaak als thema "the praise of the members of the association, particularly that of its founder and host Joseph Suasso de Lima".³⁹

Joseph Suasso de Lima kreeg Spruytenburg dus in 1742 toen de boedels van zijn ouders werden gescheiden. Zijn vrouw had Harteveld al in 1740 geërfd. Twee buitenplaatsen was natuurlijk te veel voor het jonge paar. Zij gingen Harteveld zelf gebruiken. Spruytenburg werd verhuurd en enige jaren later met "alle de Groentens en Aardvrugten" verkocht aan een familielid, Sara Franco Mendes.⁴⁰

Hoogevecht 1642-1716

Er wordt steevast aangenomen dat Hoogevecht ontstond uit Huydecopers verkaveling van het Geesbergen-terrein, maar dat is onjuist. Toen Huydecoper dat terrein in 1649 kocht, had de Amsterdamse koopman Jan de Hoog ten noorden daarvan al een buitenplaats. Hij was de bouwheer van Hoogevecht en gaf zijn naam aan het huis.⁴¹ In 1650 verkocht De Hoog de buitenplaats (die toen twee morgen groot was) aan Catharina van Hoorn. Zij breidde het terrein een half jaar later uit door een "hoekjen" van ruim 700 roeden (1½ morgen, ongeveer 1 ha.) te kopen van haar buurman Huydecoper. Dat was het driehoekige

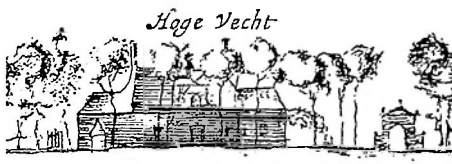

Afb. 13. Antoni Waterloo, De voortuin van Spruytenburg (met rechtsachter het poortgebouw van Neerbeek), gewassen krijttekening, 310x410 mm, Teylers Stichting, Haarlem.

terrein (nummers 57-61 op de kadastrale kaart, afb. 21), dat tussen de grens-sloten van Hoogevecht en Neerbeek lag, een deel van het gebied dat Huydecoper van de erven Van Geesbergen had gekocht.¹² Het was ongeveer even groot als de terreinen van Spruytenburg, Neerbeek en Sluysort. Huydecoper zal van plan geweest zijn om ook hier een buitenplaats te stichten; kennelijk bedacht hij zich toen zijn buurvrouw haar plaats wilde uitbreiden. Catharina van Hoorn is op Hoogevecht gaan wonen. Na haar overlijden werd de plaats getaxeerd op f 3.000. Hoogevecht had toen een terrein van ruim drie morgen en was daarmee verreweg de grootste van de vijf buitenplaatsen.¹³

Hoogevecht werd al in 1651 op de bekende wandkaart van Holland van Van Berckenrode aangegeven.¹⁴ In deze tijd verscheen ook de "beeldrapportage" van de rechteroever van de Vecht. Daarop staat een schetsje van Hoogevecht (afb. 14).

Huydecoper noteerde in 1677/8 op zijn lijst van buitenplaatsen die betrokken waren bij het lanenonderhoud de naam "Mutchado". Daarmee bedoelde hij de eigenaar van Hoogevecht, Don Antonio Alvares (Mozes) Machado, die zeer

Afb. 14. Hoogevecht, fragment van een serie gravures van de rechteroever van de Vecht, periode 1649-1653, collectie Bodel-Nijenhuis, UB Leiden.

goed bevriend was met prins Willem III. Machado trad op als “provediteur-generaal” van de Staate troepen, o.a. in 1688 toen hij de stadhouder miljoenen voorschoot voor zijn Engelse avontuur. Hij werd beroemd door het uit eigen zak vrijkopen van 120 gevangengenomen joden. In 1694 kocht Machado een veel grotere buitenplaats, Den Oever (nu Vechtoever). Drie jaar later overleed hij. Mozes Machado en zijn vrouw Rachel Machado liggen in Ouderkerk begraven onder een schitterend gebeeldhouwd grafmonument.⁴⁵

Hij had Hoogevecht in 1682 verkocht aan een doopsgezind koopman, Abraham Rutgers (1632-1699), getrouwd met Anna van Hoeck.⁴⁶ Rutgers was geen onbekende in de Vechstreek: hij was een broer van David Rutgers van Groenevecht, een oom van David Rutgers van Sterreschans, zijn schoonvader was eigenaar van Ouderhoek en zijn neef Johan van Halmael had enkele maanden eerder het buurhuis Neerbeek gekocht.

Abraham Rutgers woonde in Amsterdam op de Herengracht. Hij tekende graag en er zijn veel van zijn Vechtgezichten bewaard gebleven. De situatie die hij in 1686 of 1687 tekende, de Vechtbocht van Cromwijck tot Geesbergen, herkennen we nog makkelijk (afb. 4). Hoogevecht staat prominent op één van zijn tekeningen van ijsvermaak op de Vecht (afb. 15). Het huis lijkt sinds de “beeld-rapportage” van een kwart eeuw eerder weinig te zijn veranderd. Mogelijk werd het huis kort daarna verbouwd: op een kaart van 1690 en op de latere afbeelding in *De Zegepraalende Vecht* (afb. 19) lijkt het huis een rechthoekige in plaats van een T-vormige plattegrond te hebben.

Toen Abraham Rutgers in 1699 overleed, erfde zijn zoon Antoni Hoogevecht. Hij was in 1694, 27 jaar oud, getrouwd met zijn volle nicht Maria Rutgers. Dit echtpaar Rutgers-Rutgers trad later buiten de doopsgezinde kring: Maria trad in 1725 toe tot de Remonstrantse boederschap, haar man volgde een jaar later. Toen was Hoogevecht al verkocht: in 1716 had Antoni Rutgers de plaats met huis, stalling en speelhuis overgedragen aan François Sweer(t)s.⁴⁷

Neerbeek 1659-1742

Joan Huydecoper hield Neerbeek aan tot 1659. In dat jaar verkocht hij de plaats, toen 1½ morgen groot, aan Catharina Colijn; haar man, Everard de

Afb. 15. Abraham Rutgers 1686/7, Schaatsen op de Vecht (links Hoogevecht en rechts Geesbergen; het kleine gebouwtje links hoorde bij Otterspoor), Museum Van Gijn, Dordrecht.

Lockker, was toen net overleden.⁴⁸ Inbegrepen in de verkoop was een laan, een pad en een poortje. Die laan vormde de verbinding met het Zandpad, duidelijk zichtbaar op de kaart van 1660 (afb. 6). Het poortje kennen we van een Waterloo-tekening (afb. 8).⁴⁹ Ook Neerbeek zelf is door Waterloo getekend (in het midden van afb. 16).⁵⁰ De dakkapellen die op Van der Heydens schilderij te zien zijn, ontbreken hier en twee van de drie wolfskappen zijn verdwenen. Naast het huis staat een hooiberg en aan de zuidgevel hangt een groot duivenhok. Op de grenslijn tussen Neerbeek en Sluysoord is een rij bomen geplant. Dirck van der Cooghen schreef op de achterkant van deze tekening: "De Ruine van Sluijs oort tesien van af de Abele Laan. aen Slincke handt onsen Boomgaerd aen rechte handt voorbij deruine Sietmen thuijs neerbeek op ["sijn" doorgehaald; verbetering afgesneden] sijden / Ao 1677 door Ant^c Waterloo getekent."⁵¹

De erven van de weduwe De Lockker verkochten Neerbeek in 1677 aan Arnoldus van Bylevelt. Zijn vader, Cornelis van Bylevelt, was een zeer vermogend koopman in graan in Utrecht. Hij leverde koren tot ver buiten de stad, o.a. aan een bakker in Abcoude. Hij bezat veel onroerend goed, in de stad en in de provincie. In 1680 droeg hij vanwege "hooge ouderdom, ende debiliteit" de graanhandel over aan zijn vier kinderen. In datzelfde jaar verkochten de Van

Bylevelts Neerbeek aan de Amsterdamse predikant Johannes Erasmus Blom. Arnoldus van Bylevelt bleef zijn leven lang actief in de graanhandel.⁵² Ds. Blom bleef maar kort: in 1682 verkocht hij de plaats aan Johan van Halmael.⁵³ Daarmee kwam een einde aan deze reeks snelle eigendomsovergangen. Het zou zestig jaar duren voordat Neerbeek opnieuw werd verkocht: Van Halmael bleef meer dan veertig jaar eigenaar, tot zijn dood in 1725, en vervolgens hielden zijn erven Neerbeek nog aan tot 1742.

Johan van Halmael stamde uit een Vlaams doopsgezind geslacht. (Sara van Halmael zijn we al tegengekomen op Spruytenburg.) Zijn vader was lakenkoopman in Amsterdam. Ook Johan werd koopman in Amsterdam en in 1680 poorter. Hij handelde samen met zijn broer Philips van Halmael. Zo blijkt uit een notariële akte uit 1689 dat de twee broers zaken deden met Jan de Geer in Stockholm, o.a. het verkopen van aandelen in twee schepen.⁵⁴ In 1682 werd Johan in Utrecht kanunnik van St. Pieter. Hij ging toen op de Nieuwegracht wonen en concentreerde zich meer en meer op Utrecht. In datzelfde jaar kocht hij Neerbeek. We hebben al gezien dat er een familierelatie was: hij was een volle neef van Abraham Rutgers, die in datzelfde jaar Hoogevecht kocht. Van Halmael trok zich geleidelijk terug uit Amsterdam; in 1692 droeg hij een deel van zijn Amsterdamse huizenbezit over aan zijn broer Philips.

Ik heb de indruk dat zijn belangstelling voor de buitenplaats toen ook verflauwde. Zo deed hij in 1695 als enige aanwonende niet mee aan Huydecopers project om de lanen "in het kwartier van Sluys oort" te verbeteren. (Hij had er ook minder belang bij: Neerbeek had met zijn eigen laan een goede verbinding met het Zandpad.) Neerbeek werd later verhuurd, in 1699 aan Stephanus Storm, in 1720 aan David Avilar en in 1723 aan Johan van der Cloot, een Amsterdammer die eerder Vreedenhoev had gehuurd en die in 1721 burger van Utrecht was geworden.⁵⁵ Van Halmael liet in het huurcontract van 1699 vastleggen dat de huurder goed voor de boomgaard moest zorgen. De hoge huur die Storm betaalde (ƒ 450 per jaar), geeft aan dat Neerbeek toen een aanzienlijke plaats was. Het huurcontract van 1723 vermeldde dat drie van de kamers behangen waren ("met tapijt, en behangsels") en dat er een stalling was, een koetshuis en een tuinmanswoning.

Van Halmael had weinig directe familie. In een testament van 1700 was zijn enige erfgenaam zijn zusje Cathalina van Halmael. Zijn broer Philips was toen al overleden. Diens kleinzoon, ook een Philips van Halmael, kreeg een huis op de Keizersgracht, een huis in de Warmoesstraat en een bedrag van ƒ 5.500. Van Halmael was ruimhartig met zijn legaten: zijn dienstknecht kreeg ƒ 1.000 (een zeer groot bedrag in die tijd) en zijn dienstmaagd zijn bed (een wonderlijk detail) en ook ƒ 1.000. Toen Van Halmael in 1725 overleed, moest zijn laatste testament (uit 1721) worden uitgevoerd, een testament dat beroemd is geworden

Afb. 16. Antoni Waterloo 1677, Neerbeek (met op de voorgrond de ruïne van Sluysoort en in de verte Hoogevecht, links een hoek van de boomgaard van Spruytenburg), gewassen krijttekening, 267x411 mm, The National Gallery of Canada, Ottawa.

omdat de uitvoering ervan al bijna drie eeuwen lang problemen oplevert. Zijn erfgenamen waren toen de kinderen van Cathalina en de weduwe van zijn broer Philips van Halmael. Het testament bepaalde dat als al hun afstammelingen zouden zijn overleden (en dat was het geval in 1773), het vruchtgebruik zou overgaan naar zijn verwanten in de zevende graad en hun afstammelingen. (Als er helemaal geen familieleden meer te vinden zouden zijn, dan zou de nalatenschap naar de doopsgezinde gemeente in Amsterdam gaan. Die bepaling geeft aan dat Van Halmael in hart en nieren doopsgezind was gebleven, ook al had hij natuurlijk om in Utrecht kanunnik te kunnen worden moeten verklaren dat hij gereformeerd was.) In 1881 was de zaak zo ingewikkeld geworden dat er een boek vol genealogische tabellen nodig was om vast te leggen wie wel en niet gerechtigd waren tot de vruchten uit de boedel, die toen al ruim honderdvijftig jaar onverdeeld was.⁵⁶ Een jurist had 2½ jaar besteed aan het onderzoek voor dat boek.

Neerbeek werd na Van Halmaels overlijden getaxeerd op f5.800. In 1742 lieten de erven de plaats veilen.⁵⁷ Het huis was toen verhuurd aan de Utrechtse burgemeestersweduwe Van Voorst; zij mocht tot 1744 blijven. De erven kregen

kregen f 2.600 voor de plaats, minder dan de helft van de taxatiewaarde drie jaar eerder. De omvang was toen ruim drie morgen, veel groter dus dan in 1659. Er was een koets- en wagenhuis, een stalling voor vier paarden, een tuinmanswoning, een schuur en een speelhuis. Ook twee stenen vazen op pedestallen werden meeverkocht. Het speelhuis was nog niet vermeld in het huurcontract van 1723, maar het werd vanaf 1742 in alle aktes genoemd. Ik vermoed dat het de huidige koepel van Leeuwenburg is, het enige dat is overgebleven van Neerbeek. Die koepel dateert dan uit de periode 1723-1742, mogelijk uit het jaar 1724. Toen waren metselaars uit Utrecht enkele weken op Neerbeek aan het werk voor Van der Cloot.⁵⁸ Misschien werd toen de koepel gebouwd. Neerbeek werd op de veiling van 1742 gekocht door twee Amsterdammers, de broers Jacob en David Franco Mendes. Zij kenden de buurt goed: Joseph de Lima van Spruytenburg was hun oom en hun vader had in 1714 Geesbergen gekocht. Ik stap daarom nu over naar de geschiedenis van dat huis.

Geesbergen 1649-1782

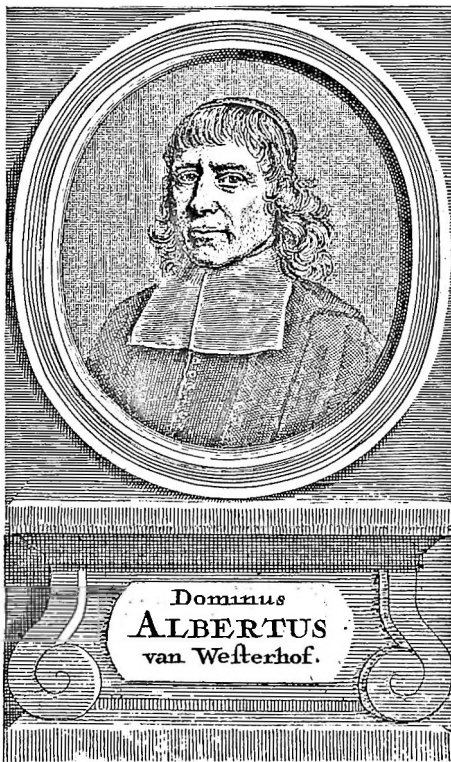
Geesbergen bestond al in 1649. Op de "beeldrapportage" zien we het huis afgebeeld als een boerderij met een hooiberg, maar er staat ook al een imposante poort: de overgang van boerderij-als-tweede-huis naar deftige buitenplaats is hier treffend vastgelegd (afb. 2). Op Rutgers' tekening (afb. 15) in 1686/7 lijkt de toestand nog onveranderd. Het huidige huis moet dus later zijn gebouwd. Net als Neerbeek is Geesbergen eerst gebruikt door de familie Huydecoper. Toen de kinderen van Joan Huydecoper twee jaar na zijn overlijden de boedel scheidden, kreeg zijn dochter Constantia (1636-1696) f 39.000 waaronder Geesbergen, dat op f 8.700 werd geschat.⁵⁹ Constantia trouwde in 1666 (dus op voor die tijd zeer gevorderde leeftijd en bovendien in zwangere staat) met Jeremias van de Castele. Die overleed al heel snel, nog voor de geboorte van het kind. In 1668 trouwde Constantia voor de tweede keer, nu met de weduwnaar Ds. Albertus van Westerhoff (1633-1702), die door zijn eerste huwelijk al tot de familiekring behoorde (afb. 17). De dominee was natuurlijk een beetje een vreemde eend in de bijt van de Huydecoper-maagschap, waarin alle andere mannen koopman waren. Maar ernstiger was dat hij geen huwelijkscontract had laten opstellen. De Huydecopers namen hem dat jaren later nog steeds kwalijk: hij was kennelijk uitgeweest op Constantia's geld. Toen Van Westerhoff met haar trouwde, was hij predikant in Lingen. Later stond hij (van 1677 tot 1684) in Sloterdijk. Hij benaderde zijn zwager Mr. Joan Huydecoper (die hij te vriend hield door hem vaak te voorzien van "royale partijen ham") regelmatig met verzoeken om familieleden aan baantjes te helpen. Van Westerhoff kon voor zichzelf ook wel wat hulp van Huydecoper gebruiken, want hij wilde weg uit Sloterdijk. Het leek even of Huydecoper hem in Maarssen beroepen kon

krijgen, maar dat plan stuitte op te veel verzet. Uiteindelijk lukte een beroep naar Amsterdam wel.

Dat een machtig man als Huydecoper zijn positie gebruikte om zijn familie te helpen, was in die tijd heel normaal, maar zijn zwager maakte het wel erg bont in zijn vertrouwen op nepotisme. Zo vroeg hij Huydecoper om als hij iemand een baan bezorgde, te bepalen dat deze in ruil voor die begunstiging een deel van zijn inkomen aan de dominee zou moeten afstaan. Dat leidde tot een woede-uitbarsting bij Huydecoper. Hij verveet zijn zwager onder andere dat die het geld van zijn kinderen over de balk gooide, wat hem als hun oom een doorn in het oog was. Op de herhaalde verzoeken om de broer van de dominee, de deugniet Coenraat van Westerhoff, een baanje in Amsterdam te bezorgen, antwoordde Huydecoper uiteindelijk geprikkeld dat dat niet kon, omdat het zijn taak was ervoor te zorgen dat “het getal der boeven” in Amsterdam niet steeg. Na die ruzie werd het slepende conflict bijgelegd. Van Westerhoff bleef Huydecoper hammen sturen en de twee zwagers dronken zo nu en dan samen “een goed glas wijn”.⁶⁰

Geesbergen werd in 1673 niet verwoest door de Fransen zoals Sluysoord, maar het had wel degelijk te lijden. Huydecoper schreef zijn zwager Van Westerhoff: “UE plaats is van binnen seer geschonden” en het huis is “seer .. beschadigt”. Huydecoper vond dat Van Westerhoff snel van Lingen naar Maarssen moest komen om te schade te laten herstellen.⁶¹ Acht jaar later verkocht Van Westerhoff het huis aan Huydecoper, die het dezelfde dag doorverkocht aan Hendrick Cornelisz. Hoogh, de herbergier van Het Swarte Varken.⁶² (Toen het buurhuis Leeuwenburg in 2003 ook twee keer op dezelfde dag werd verkocht, deed dat veel stof opwaaien.) Geesbergen stelde bij deze verkoop niet veel meer voor: van het terrein was nog maar “omtrent een vierde morgen” over. Hoogh woonde in Het Swarte Varken; Geesbergen werd verhuurd. In 1694 kocht Hoogh het erf van de herberg van Huydecoper.⁶³ Van Westerhoff hield een paar jaar lang nog een flink stuk land (8 morgen) aan het eind van de Geesbergerweg aan, maar in 1683 verkocht hij ook dat aan zijn zwager Huydecoper. Dat Van Westerhoff steeds geld nodig had, zal wel een rol gespeeld hebben bij deze verkopen.

In 1686 woonde baron du Courval op Geesbergen. François de Pierson, baron du Courval was “gewesene Colonel van een Regiment infanterije ten dienste deser vereenichde Nederlanden”.⁶⁴ In het rampjaar had hij aan Staatse zijde tegen de Fransen gevochten. Later had hij een zeer anti-Frans boekje gepubliceerd over de val van Nijmegen.⁶⁵ Courval kende de omgeving van Geesbergen al: zijn schoonvader Matthijs van der Burgh was eigenaar geweest van Blyendael en dat buitentje werd nu gebruikt door zijn zwager Maximiliaan van der Burgh en diens vrouw Maria Hoof. De kolonel had een buitengewoon slechte relatie met zijn kinderen. Zijn dochter was, zeer tegen de zin van haar vader, getrouwd met een

Afb. 17. Anoniem, Ds. Albertus van Westerhoff (1633-1702), kopergravure, Iconografisch Bureau, Den Haag.

man met de wonderlijke naam Don s' Jodocus de Vat Gemenus, die haar kenmerk had geschaakt. Op verzoek van deze schoonzoon legde een Amsterdamse boekhouder op 11 oktober 1686 een merkwaardige verklaring af bij de Utrechtse notaris Woudenberg. Hij vertelde dat hij de baron goed kende en regelmatig bij hem had gegeten op Geesbergen. Courval had zijn eigen zoon daar 8 à 10 dagen met een grote ketting vastgeketend gehouden. Hij had zijn dochter vaak uitgemaakt "voor een Vodde hoer", had gezegd dat hij niet kon geloven dat hij haar

vader was, dat zij maar het klooster in moest, dat hij haar de nek zou breken en dat zij de "vijgen natuyre" van haar moeder had. De getuige had ook vaak gezien dat dochter Isabella – in andere akten heet zij Elisabeth – zeer bedroefd was en erg bang voor haar vader. Zij had dan ook gezegd dat zij het onmogelijk langer "bij haer vader konde harden".

Een maand later sloeg de kolonel terug. Hij liet de Utrechse herbergier Anthony de Buisson bij een andere notaris een verklaring afleggen waaruit moest blijken dat Courvals dochter en schoonzoon dieven waren. De baron had in juli, toen hij in Utrecht was, een brief van zijn zoon gekregen, waarin stond dat dochter Elisabeth zijn slaapkamer op Geesbergen, die op slot zat, had geopend met valse sleutels en haar vader toen had beroofd. De baron had, na deze brief te hebben gelezen, de herbergier meteen gevraagd een "chaize met een goet peert te hueren" en met hem van Utrecht naar Geesbergen te rijden. Courval vertelde onderweg dat hij zich grote zorgen maakte: onder het stro van zijn bed had hij namelijk twee zakken met ducaten en een zak vol obligaties verborgen. De herbergier zei dat die dan wel gestolen zouden zijn, "want de dieven doorsoecken alles", waarop de baron antwoordde "dan mocht haar de duivel halen." Toen het tweetal bij Geesbergen was aangekomen, ging Courval alleen naar binnen. Hij kwam al snel weer naar buiten, met de zakken. Die gaf hij in bewaring bij zijn buurman (en huisbaas), Hendrick Hoogh, de herbergier van Het Swarte Varken.

De baron nam vervolgens Buisson mee naar binnen en liet hem zien dat er een valse sleutel in het slot van zijn slaapkamerdeur stak. Hij bleek toch te zijn beroofd: zijn kas was (kennelijk ook met een valse sleutel) geopend, naar zijn zeggen door "mijn dochter en haar quaat geselschap ov aanhangers". Allerlei sieraden, "eene partije fijne peerlen", diamanten en robijnen waren verdwenen uit de geldkist. De linnenkast was met een derde valse sleutel geopend en uit die kast bleken de servetten en het kantwerk van zijn overleden vrouw te zijn gestolen. De getuige kon zich drie maanden later nog merkwaardig goed herinneren wat er volgens de kolonel allemaal was verdwenen: hij gaf een zeer gedetailleerde opsomming. De dag na de ontdekking van de diefstal reed de herbergier met de baron en diens zoon in de chaise terug naar Utrecht. Daar vroegen ze op allerlei plaatsen of iemand wist waar Courvals dochter was, maar dat leverde niets op.

Twee maanden na de diefstal was een onbekende in de Utrechse herberg van de getuige verschenen. De vreemdeling vertelde dat hij een "cousijn" was van "don Jedockius de Vat Geminus alias du Vatti", die in Brussel met Elisabeth du Courval was getrouwd na haar te hebben ontvoerd. De "neef" zei dat Jodocus niet zomaar iemand was, maar "een persoon van groote conditie": hij reed in een karos met vier paarden en hij was een volle neef van de Markies de Trésigny.

Hij was uitstekend in staat om de dochter van de baron te onderhouden en hij was zeker niet uit op het geld van Courval. Hij zocht alleen diens vriendschap. De herbergier had geantwoord dat, als dat allemaal waar was, Courval het huwelijk van zijn dochter zeker alsnog zou goedkeuren. Toen hij de baron later over dit gesprek had verteld, had die gezegd niet te kunnen geloven dat zijn schoonzoon familie van Trésigny was: "dat zijn sulcke Brave luijden, die souden mijn met geen drie sleutels bestecelen". Later werd duidelijk dat de onbekende zelf de schoonzoon was. Hij legde toen een gedeeltelijke bekentenis af.⁶⁶

Hoogh verkocht Geesbergen in 1687 aan de Amsterdamse koopman Philips van Halmael.⁶⁷ We zijn hem al tegengekomen als broer van Johan van Halmael, de eigenaar van Neerbeek. Mogelijk was hij de bouwheer van het huidige huis. In 1695 verkocht deze Philips van Halmael ("de oude") Geesbergen aan zijn kleinzoon Philips van Halmael ("de jonge" of "de jongste"). Die hield Geesbergen maar heel kort: in 1696 verkocht hij de plaats aan een Amsterdams medicus, Dr. Paulus Buchius.⁶⁸ Buchius bleef achttien jaar eigenaar. In 1714 verkocht zijn weduwe, Geertruid de Haze, Geesbergen aan Isaac Franco Mendes.⁶⁹ Die kende de omgeving al: hij was een zwager van Joseph de Lima op Spruytenburg.

Het gezin van Isaac Franco Mendes (ca. 1672-1724) speelt een hoofdrol in dit verhaal. De familie stamde af van Gracia Nissi, die beroemd was geworden door de hulp die zij had geboden aan marranen die op de vlucht waren voor de Inquisitie. Toen de landvoogdes Gracia om de hand van haar dochter Reyna had gevraagd voor een neef van keizer Karel V, had Gracia geantwoord dat zij haar dochter liever dood zag. Reyna trouwde uiteindelijk niet met de neef van de keizer, maar met haar eigen (dubbele) neef Josef Mendes. Die was in Constantinopel door de sultan hertog van Naxos gemaakt, maar hij trok uiteindelijk naar Amsterdam.⁷⁰

Isaac, zijn vrouw Ester Nunes Henriques en hun acht kinderen woonden in Amsterdam in de St. Anthonie Breestraat. In 1724 maakte Isaac zijn testament op (waarin hij bepaalde dat hij in Ouderkerk begraven wilde worden); hij overleed kort daarna.⁷¹ Twee jaar later maakte zijn weduwe zelf haar testament op.⁷² Haar erven waren haar acht kinderen, de dochters Sara, Judica, Rica en Gracia en de zoons Mordochay, Abraham, Jacob en David. Tot executeurs-testamentair en voogden over haar kinderen benoemde ze haar broer Isaac Nunes Henriques en haar zwager Joseph de Lima, de eigenaar van Spruytenburg.

De weduwe Franco Mendes hield het huis in de St. Anthonie Breestraat aan en zij bleef op Geesbergen komen.⁷³ In Amsterdam woonde zij in grote stijl. Het *Kohier* vermeldde in 1742 dat zij rentenier was, een buitenplaats bezat (dat was Geesbergen), dat er vier dienstboden waren, paarden en een open wagen. Vier van haar kinderen: Sara, Jacob, David en Gracia woonden toen bij haar in. (Ja-

Afb. 18. Abraham Rutgers 1686/7, Schaatsen op de Vecht (bij Hooogevecht), tekening, Museum Van Gijn, Dordrecht.

cob en David zouden kort daarna trouwen.) Het totale inkomen van dit vijfstal werd opgegeven als f 23.000.⁷⁴ Geesbergen werd later verhuurd, in 1746 aan een Fransman, Joseph de Pierre. In 1766 gebruikte zoon Abraham Franco Mendes de plaats, maar in 1768 werd Geesbergen weer verhuurd, aan de bekende dagboekschrijver Jacob Bicker Raye.⁷⁵ Toen de weduwe in 1758 overleed, erfde haar ongetrouwde dochter Gracia Franco Mendes Geesbergen. Zij verkocht de buitenplaats twintig jaar later voor f 3.000 aan haar broer David, bij wie zij in Amsterdam in huis woonde en die toen al eigenaar was van Neerbeek, Spruytenburg en Blyendael. Geesbergen had toen nog een koetshuis en stal-ling voor vier paarden. Davids weduwe, Rachel Henriques de Mesquita, ver-kocht Geesbergen vier jaar later voor f 3.500 aan Abraham Armenault.⁷⁶

Neerbeek 1742-1803

Jacob en David Franco Mendes hadden Neerbeek in 1742 gekocht op de vei-ling-Van Halmael. Zij hebben de plaats intensief gebruikt. In de lijst van huis-gezinnen van 1748 staat voor Neerbeek: "Heeren Jacob en David Franco Men-des wonen t'Amsterdam, zijn 4 à 5 maanden buitjen." De laatste heeft "cen vrouw, 2 knechten en 3 mejden en heeft drie kinderen onder de 10 jaaren."⁷⁷

Jacob overleed jong. Zijn minderjarige dochter Ester erfde toen zijn helft van Neerbeek. Die helft verkocht zij in 1754 aan haar oom David (die ook haar oudoom was). David werd daardoor alleeneigenaar. Hij bleef Neerbeek zelf gebruiken.⁷⁸ Zijn zoon Jacob Franco Mendes erfde het huis in 1802, maar had er blijkbaar geen belasting voor: hij verkocht het huis snel aan Abraham de Joseph Capadoce.⁷⁹ Een kaart uit 1772 stelt ons in het geval van Neerbeek voor een raadsel: er staat een groot huis op het Neerbeek-terrein, maar op een andere plaats en met een andere plattegrond dan in 1690. Werd het oude Neerbeek in de tussentijd vervangen?

Hoogevecht vanaf 1716

François Sweers was een zoon van Balthasar Sweers, die enige tijd eigenaar van Boom en Bosch (tegenwoordig het gemeentehuis van Breukelen) was. François werkte eerst als koopman te Amsterdam; later verlegde hij zijn werkterrein naar Utrecht.⁸⁰ Daar werd hij bewindhebber van de befaamde Provinciale Utrechtsche Compagnie.

Zwarts heeft in zijn boek over de geschiedenis van de joden in Nederland een zeer boeiend hoofdstuk gewijd aan deze onderneming.⁸¹ De Compagnie was op initiatief van Johan Werner Meynershagen opgericht in 1720, het jaar van de "actedolligheid" toen de prijzen van Zuidzee-aandelen ("actiën") tot duizelingwekkende hoogten waren gestegen. Er werden toen de vreemdste investeringsprojecten voorgesteld om de vermogens die in deze windhandel werden verdiend, in te beleggen. Zo zou de Utrechtse Compagnie o.a. de stad Utrecht door een Eemskanaal betere toegang tot de Zuiderzee moeten geven. Met die verbinding zou de hegemonie van Amsterdam eindelijk kunnen worden gebroken. Utrecht wilde graag de Portugees-joodse vermogens inzetten voor dit soort plannen en werd daarom na zeventig jaar van vaak openlijke vijandigheid opeens vriendelijk tegenover de joodse buitenplaatsbewoners in Maarsseveen. Die werden benaderd via Jacob Hiskia Machado, eigenaar van Den Oever en zoon van Don Antonio Alvarez Machado, die we al kennen als eigenaar van Hoogevecht en Den Oever. Jacob Machado werd benoemd tot hoofdbewindhebber van de Provinciale Compagnie en kreeg zelfs (als eerste jood) het burgerschap van Utrecht. Abraham Peixotto, eigenaar van Hazenburg, werd een van de commissarissen van de Compagnie. De opzet slaagde: de Portugees-joodse gemeenschap tekende *en masse* in op de aandelen. Op de lijst van aandeelhouders vinden we de namen van allerlei personen die in dit verhaal een rol spelen: Isaac Franco Mendes, Abraham Teixeira de Mattos, Moses Lopes Susso en Joseph de Lima.

Het Eemskanaalproject is nooit uitgevoerd. In 1721 ging de Compagnie zich

grotendeels toeleggen op de loterij, een idee van Jacques da Costa de Dieu. Vanaf 1723 werd er door de vijf niet-joodse bewindhebbers op grote schaal met de boeken geknoeid. (Machado zou daar later de schuld van krijgen; hij werd toen in allerlei anti-semitische spotprenten belachelijk gemaakt.) Bedragen die gestort waren door de aandeelhouders, werden verduisterd en lagere bedragen verschenen in de boeken. Een flink deel van de loterijprijzen werd gewoon niet uitbetaald. Machado's collega-bewindhebbers liepen zelf nauwelijks risico: zij hadden maar kleine bedragen ingelegd. Toen de malversaties aan het licht begonnen te komen, koos Machado uiteraard de kant van de commissarissen. Het ging niet om kinderachtige bedragen: Peixotto zei te kunnen aantonen dat hij zelf f 30 mille had ingelegd (een gigantisch bedrag), maar hij bleek voor slechts een kwart van dat bedrag in de boeken te staan. Na een grondig onderzoek werd in 1726 vastgesteld dat er bijna een miljoen was verduisterd. Dat was nog lang niet alles. Commissaris Peixotto was onvermoeibaar in zijn pogingen de onderste steen boven te krijgen. Hij protesteerde herhaaldelijk bij de Staten van Utrecht tegen de boevenstreken van de bewindhebbers. Toen in 1727 de boekhouding opnieuw werd geïnspecteerd, bleek er een foliant te zijn verdwenen. Na enig aandringen wisten de bewindhebbers zich toch te herinneren waar dat boek was, maar toen bleken er vijf bladzijden uit te zijn gesneden, o.a. de bladzij waarop een inleg van f 10 mille was genoteerd.

Dit boekhoudschandaal eindigde in 1729 met een gouden handdruk voor de directie⁸² en de benoeming van nieuwe bewindhebbers. De *crème de la crème* van de "Portugees-Joodse natie" had op zeer grote schaal in de Compagnie geïnvesteerd. Het debacle had dan ook grote gevolgen voor de Vechtestreek, vooral in Maarsse: de buitenplaatsbewoners leden enorme verliezen en dat bleef nog heel lang merkbaar.

François Sweers was een van de nieuwe bewindhebbers in 1729. Zwarts laat het verhaal verder rusten, maar de affaire had nog een lange nasleep. Meynertshagen, de oprichter van de Compagnie, wendde zich als commissaris in 1732 tot Sweers en zijn drie mede-bewindhebbers⁸³ toen deze een nieuwe loting wilden laten doorgaan terwijl een groot aantal loten onverkocht was gebleven en de commissarissen, in strijd met de regels, niet waren gekend in de beslissing om een nieuwe loterij te houden. Hij vroeg inzage in de lijst van onverkochte loten. Hij kreeg als antwoord dat "de Bewindhebbereden redenen hadden waarom zij niet voor goed bevonden de begeerde Lijst der Loten die voor Compagnies Reekening liepen aan Commissarissen over te geven." Dat arrogante antwoord zal niet hebben bijgedragen tot verbetering van de relatie tussen de directie en de raad van commissarissen.

De geschillen waren nog lang niet voorbij.⁸⁴ In 1734 wendde Meynertshagen zich opnieuw tot de bewindhebbers, nu met de mededeling dat hij kon aantoo-

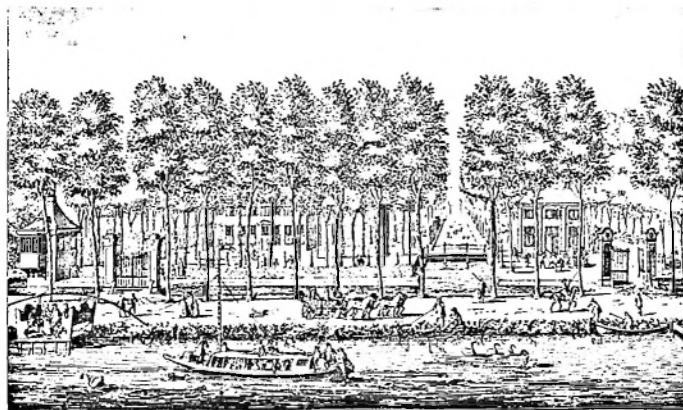
nen dat hij nog een groot bedrag te goed had van de Compagnie. De bewindhebbers besloten dat de aanval de beste verdediging was: zij vertelden de notaris dat de Compagnie een vordering van f 64.550 op Meynertshagen op de balans had staan. Hij betwistte dat weer: die balanspost was één van de vele fouten van de afgezette bewindhebber Middendorp. Zo zou Middendorp een betaling door Meynertshagen van ruim 263 duizend gulden voor 10% minder in de boeken hebben genoteerd. (Voor het verschil van 26 duizend gulden kon men in die tijd een stuk of acht mooie buitenplaatsen aan de Vecht kopen.) Peixotto had in Amsterdam al beslag laten leggen op goederen van de Compagnie. De partijen zagen in dat dit alles tot “wydlopige, kostbare en ruineuse proceduren” zou kunnen leiden en kwamen tot een vergelijk. Daarbij trokken de commissarissen aan het langste eind: de bewindhebbers lieten hun vordering vallen en betaalden Peixotto en Meynertshagen een groot bedrag.

De Compagnie bleef functioneren en de loterij kreeg zelfs een internationaal karakter, met agenten in Lübeck, Koningshaven, Dantzig, Nantes en Bordeaux. Kennelijk waren Sweers en zijn collegae erin geslaagd om het vertrouwen in de Compagnie te herstellen na de schandalen die Maarssen zo veel schade hadden berokkend.

In 1719 kreeg Hoogevecht veel ruimte in *De Zegepraalende Vecht* (afb. 19 en 20). Het huis op die afbeeldingen is duidelijk niet het huis dat Rutgers tekende. Misschien was Sweers de bouwheer van het nieuwe Hoogevecht, een rechthoekig huis dat dichterbij de Vecht stond dan het oude huis. Op de gravure zien we een grote koepel, twee fraaie hekken, twee steigers en een bijgebouw, waarschijnlijk de orangerie.

Sweers schijnt geen gemakkelijk man te zijn geweest. Zijn tuinman Peereboom klaagde herhaaldelijk dat hij zijn loon (46 gulden per jaar) niet op tijd kreeg en vertelde een Utrechtse notaris over Sweers en zijn zusters: “Ick weet niet hoe dat ik by Sulck Canalje ben koomen wonen.” Hij werd in juni 1724 door Sweers ontslagen, waarschijnlijk op beschuldiging van dronkenschap. Anderen die ook voor Sweers werkten, legden toen een verklaring af dat Peereboom verscheidene malen van de plaats was afgelopen en in de herberg Het Swarte Varken was gaan zitten drinken. Hij was dan dronken teruggekomen en was in de moestuin gaan liggen slapen op de aspergebedden.⁸⁵

Sweers moet toen hij zijn tuinman ontsloeg, zo luid hebben staan tieren dat het in de tuin van het buurhuis Neerbeek goed te horen was. Daar waren twee metselaars uit Utrecht aan het werk voor de bewoner, Jan van der Cloot. Zij verklaarden later dat zij hadden gehoord dat Sweers de tuinman met heftige woorden “van de plaats [had] verbannen”. Peereboom, op wiens verzoek zij deze verklaring aflegden, was natuurlijk de braafheid zelve: hij had Hoogevecht verlaten “zonder de minste woorden te maken”. Van dronkenschap kon volgens

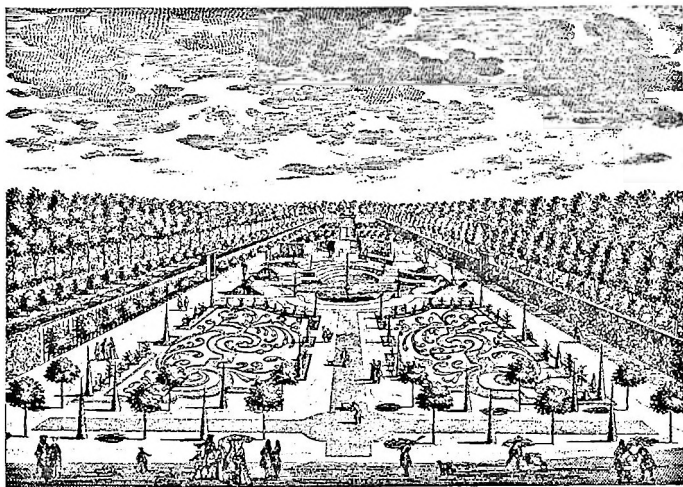
*HOOGVEECHT, de Just plaats van een V. Straat: | HOOGVEECHT, Huizen en vermaante du V. Van
 gott Schoort, van ouiten.*

Afb. 19. Hoogevecht (links van de sloot het oorspronkelijke Hoogevecht-terrein, rechts het "hoekjen" dat juffrouw Van Hoorn in 1651 van Huydecoper kocht), gravure in *De Zegepraalende Vecht*.

de metselaars geen sprake zijn geweest. Voor hun werk op Neerbeek hadden zij namelijk enkele weken gelogeed in Het Swarte Varken en daar hadden zij Peereboom toen nooit gezien.⁸⁶

Van der Cloot deed ook nog een duit in het zakje toen hij zijn buurman Sweers op 4 augustus 1724 op de trekschuit tegenkwam. Over dit incident legde Sweers een (ongetwijfeld zeer partijdige) verklaring af bij de notaris.⁸⁷ Toen Van der Cloot aan boord was gekomen, had hij Sweers aangesproken in de roef en was hem "met veel hevigheyt en quaataardigheyt" gaan uitschelden. Naar eigen zeggen had Sweers dat "met sagsinnigheyt" ondergaan. Van der Cloot nam geen blad voor de mond: hij riep dat Sweers "de grootste schelm vagebont en schurk [was] die er oyt gevonden [kon] worden" en voegde hem toe: "schelm, schurk ik sal maken dat de honden op u pissen, dat je Maerssen sult moeten rijjmen, 't is mij leet dat ik in de roeff bij soo een vagabont moet sitten, U vader is banqueroet gegaan gij hebt u gelt met stelen en roven gewonnen ...". Sweers had volgens zijn verklaring zelf geen onvertogen woord geuit.

Hij overleed in 1736. Zijn enige erfgenaam was zijn ongetrouwde zusje Johanna Clara Sweers, die zich meteen tot de Compagnie wendde om tot afrekening te komen.⁸⁸ Zij woonde meestal op Hoogevecht, maar zij had ook huizen in

HOOGVEECHTIS *Generael gesigt, na ogeren.* || HOOGVEECHT *veüe Generale pas derriere.*

Afb. 20. De tuin van Hoogevecht, gravure in *De Zegepraalende Vecht*.

Amsterdam en Utrecht. Zij benoemde in 1737 haar zusje Paulina Sweers, weduwe van Hendrik Tabbert, tot haar enige erfgenaam. Een ander zusje, Anna Barbara Sweers, weduwe van Godert Cronenburg, werd nadrukkelijk uitgesloten.⁸⁹ Paulina kreeg ook de familieportretten "onder Conditie dat die daer in [in de familie] altoos zullen moeten verblyven, of anders de quast daar door gehaald worden."⁹⁰ Later bedacht Johanna zich: in testamenten van 1744 en 1745 kende zij karige legaten toe aan Paulina en haar dochter Elisabeth Tabbert; zij benoemde haar (stief)nichtje Anna Richardina Cronenburg toen als enige erfgenaam.⁹¹ Zij zou nog enkele keren van mening veranderen. Uiteindelijk werd Elisabeth Tabbert haar universele erfgenaam.⁹²

Johanna Sweers overleed op 31 juli 1760 op Hoogevecht. Haar nichtje ging toen op Hoogevecht wonen.⁹³ Zes jaar later verkocht zij de buitenplaats aan Mr. Cornelis Jacob van Oudhoorn. Die bleef dertien jaar eigenaar. Hij verkocht het huis in 1779 aan Arend van der Waeyen Warin (1747-1808). Warin behoorde tot het Amsterdamse patriciaat: zijn vader, Mr. Antoni Warin, was raad en schepen, zijn oom Nicolaas Warin was schepen, zijn grootvader Arend van der Waeyen was

raad en zijn eerste vrouw, Jacoba Clifford, was een burgemeestersdochter. Zelf was Warin een typische regent. Hij werd o.a. commissaris van huwelijkszaken, commissaris van zeezaken, commissaris van de 100ste penning, schepen van Amsterdam, kapitein der burgerij en heemraad van de Nieuwer-Amstel. Zijn eerste vrouw was in 1775 overleden. Drie jaar later hertrouwde hij, met Jacoba Constantia Thierry (1743-1804). Dat tweede huwelijk zal de aanleiding voor de aankoop van Hoogevecht zijn geweest. De plaats was toen 3 morgen, 150 roeden groot en de oude glorie uit de periode-Sweers was nog niet verdwenen: er werden ook beelden en pedestallen meeverkocht. Het echtpaar Warin-Thierry kreeg drie kinderen.⁹⁴

Sluysoort vanaf 1728

In 1728 kwam Sluysoort na vijf generaties buiten de Huydecoper-maagschap toen de erven Karseboom de buitenplaats verkochten aan de weduwe Alida Jacoba Laurier-Kalmberg. Zij hield de plaats maar enkele jaren. In 1731 werden de ongelden betaald door Arend van der Does. Een jaar later trouwde hij met Christina Laurier.⁹⁵ Eèn van de erfgenamen van dit echtpaar was Martina Bosch, de vrouw van Anthonie van Amerongen, schout en gadermeester van Oud- en Nieuw Maarsseveen en Neerdijk. Zij erfde de plaats in 1748.⁹⁶ Over Van Amerongen was niet iedereen tevreden. Hij was buitengewoon traag met de administratie van de inleggelden voor de polder en daarover werd geklaagd bij de Heer van Maarsseveen. Huydecoper schreef in 1752 aan een vriend over zijn schout: "Ik heb dien borst voor enige dagen bij mij gehad en op het ernstigste gerecommandeerd" dat hij ervoor moest zorgen dat er geen klachten meer kwamen.⁹⁷

Na de dood van Van Amerongen verkocht zijn weduwe de plaats aan Ferdinand Godfried Droste van Visschering baron van Nevelhorst. Droste was ook eigenaar van het huis De Koning David te Maarssen. Al vrij snel wilde hij af van beide buitenplaatsen. Hij vroeg de weduwe Seignette, huurder van de plaats Schoonzicht bij Het Swarte Varken, de huizen voor hem te verkopen. Een bod van f1.200 voor Sluysoort weigerde hij. Droste werd in 1757 kwaad op de weduwe toen zij hem de verkoopsom van De Koning David niet wilde geven, althans niet in het door hem gewenste soort goudstukken. De machtiging die hij haar had gegeven om Sluysoort te verkopen, trok hij toen in. Zij begon vervolgens een proces, dat pas vier jaar later in hoger beroep eindigde.⁹⁸ In 1762 verkocht Droste de plaats voor f1.400 aan Christoffel Michels, emeritus Luthers predikant.⁹⁹ Michels trouwde drie jaar later met Geertruy van Velsen, weduwe van de rijke Maarssense schout Jacob Leertouwer. Het echtpaar ging toen in Utrecht wonen, maar zij bleven Sluysoort gebruiken.¹⁰⁰ De lage koopsom geeft aan dat er van de oude glorie weinig over was. Een kaart van 1772 laat slechts

een klein gebouw zien op het Sluysort-terrein: het buitenhuis was toen blijkbaar al afgebroken. Kennelijk was de naam overgegaan op een klein huis. Dit derde Sluysort stond in 1788 leeg. Er werd toen sloopvergunning aangevraagd, maar dat werd geweigerd.¹⁰¹ Niet lang daarna moet ook dit huis zijn afgebroken: op de eerste kadastrale kaart is geen huis meer aangegeven. Het terrein was toen bouwland.

Spruytenburg 1746-1820: de periode Franco Mendes

Joseph Suasso de Lima, eigenaar van Harteveld, had Spruytenburg in 1746 voor *f* 2.300 verkocht aan zijn nicht Sara Franco Mendes. Zij is nooit getrouwd. In Amsterdam bleef zij dan ook, zoals we al zagen, in het ouderlijk huis wonen, samen met haar moeder, een zusje en aanvankelijk met twee broers, Jacob en David, die toen nog niet waren getrouwd. In 1742 werd zij aangeslagen voor een eigen inkomen van *f* 4.000.¹⁰² Twee van haar broers – beiden later eigenaar van Spruytenburg – trouwden kort daarna: Abraham in 1743 met Gracia Levy Ximenes en David in 1744 met Rachel Henriques de Mesquita. Gracia bracht *f* 70.000 ten huwelijk en Rachel *f* 75.000.¹⁰³ Die bedragen illustreren de fabelachtige rijkdom van deze familie.

Onmiddellijk na de aankoop van Spruytenburg liet Sara voor *f* 400 een grote verbouwing uitvoeren door de Maarsse aannemer Cornelis Veenman.¹⁰⁴ Zij veranderde daarbij de indeling van de voorgevel: er kwamen nu twee grote schuiframen (10½ voet hoog) aan elke kant van het middenrisaliet in plaats van de drie kleinere ramen die we op de Waterloo-tekeningen en het Van der Heyden-schilderij zien. De kozijnen zijn nog steeds aanwezig. (Bij een latere verbouwing werden de kozijnen tot de grond doorgetrokken toen de schuiframen werden vervangen door openslaande deuren.) Sara bepaalde dat de voordeur moest worden zoals die van Harteveld, het huis van haar neef Joseph Suasso de Lima.

Sara woonde een groot deel van het jaar op haar buitenplaats. In 1748 werd in de lijst van huisgezinnen voor Spruytenburg genoteerd: "Juffr. Sara Franco Mendes woond t'Amsterdam, is 4 à 5 maanden buijten heeft een juffrouw en een meijd."¹⁰⁵ In juli 1750 kreeg Sara toestemming van de Heer van Maarsseveen om voor de poort van de uitgang in de laan van Huydecoper (de Geesbergerweg, nu de Machinekade) op de brug twee zitbanken te maken en in de wetering aan de overzijde van de laan een steigerdje.¹⁰⁶ Vandaar kon zij naar de Vecht varen: de wetering stond naast Geesbergen in open verbinding met de rivier bij het nog steeds aanwezige bruggetje in het Zandpad (het bruggetje is al te zien op afb. 2).

Sara is acht jaar eigenaar van Spruytenburg gebleven. In die tijd kon zij haar broers Jacob en David op Neerbeek opzoeken en haar moeder op Geesbergen. Sara heeft niet alleen bij de verbouwing van 1746, maar ook daarna heel veel

aan het huis uitgegeven: na haar dood moest er nog f 554 aan Veenman worden betaald voor reparaties en houtleveranties en f 100 aan loodgieter Leendert Pelleman. Zij overleed op 28 december 1754 in Amsterdam en werd de volgende dag in Ouderkerk begraven. Behalve haar onroerende goed liet zij een enorm aandelenbezit na (dat werd aangegeven voor f 77.553) en een inboedel van f 1.682. De inventaris die werd opgemaakt, vermeldt o.a. een spinet en een viool, enkele kostbare waaiers, "een oud noteboom gemak koffertje", enige Hebraeuwse en Spaanse boeken en "26 oude vrouwe hembden". Sara bezat ook een (verbazend kostbaar) "goud repetitie horloge met ketting en haak" (f 300). De erven lieten de boedel onverdeeld totdat Sara's moeder in 1756 overleed. Toen werden beide boedels gescheiden en kreeg Sara's oudste broer, Mordochay (alias Alvaro), Spruytenburg toebedeeld.¹⁰⁷

Mordochay Franco Mendes was in 1727 getrouwd met Violante Curiel. Haar oom Manuel Ximenes Belmonte trad bij de ondertrouw op als haar getuige. Deze Belmonte was in Amsterdam eigenaar van Herengracht 586, door Romeyn de Hooghe in een bekende prent vereeuwigd als "Hof van den Baron Belmonte". Violante was na de dood van haar oom korte tijd mede-eigenaar van dat schitterende huis.¹⁰⁸

In 1742 had Mordochay volgens het *Kohier* een inkomen van f 3.000. Het echtpaar woonde toen met hun drie kinderen, Isaac, Ester en Gracia in de Rapenburgerstraat in Amsterdam.¹⁰⁹ Ester trouwde in 1749 met haar oom Jacob Franco Mendes, mede-eigenaar van Neerbeek. Hij overleed jong en Ester hertrouwde in 1755, maar ook haar tweede echtgenoot, Jacob Belmonte, is jong overleden. Toen Mordochay in 1756 zijn testament opmaakte, bepaalde hij dat Ester alleen de legitieme portie zou krijgen: zij had de rest van haar erfdeel al meegekregen als bruidschat. De tweede dochter, Gracia, was toen echter ongetrouwd. Haar vader bepaalde dat als zij na zijn dood alsnog zou trouwen, zij dan "en eerder niet" f 40.000 moest meekrijgen van haar broer en zusje. Het werd Gracia niet makkelijk gemaakt om die bruidschat te veroveren: haar huwelijk zou moeten worden goedgekeurd door haar broer en ook door twee ooms, Abraham en David Franco Mendes. Mordochay overleed tien jaar later, in 1766. Zijn kinderen hadden kennelijk geen belangstelling voor de buitenplaats. Met toestemming van zijn zusjes verkocht zoon Isaac Spruytenburg voor f 4.000. Maar het huis bleef in de familie: de koper was oom Abraham Franco Mendes.¹¹⁰

Abraham woonde met zijn vrouw Gracia Levy Ximenes in Amsterdam op de (Nieuwe) Herengracht. Hij is maar een jaar eigenaar geweest: hij overleed op 22 juli 1766 en werd vijf dagen later in Ouderkerk begraven. Als executeurs van zijn testament traden op zijn broer David Franco Mendes (zijn enige erfgenaam) en Abraham Teixeira de Mattos (1725-1771), in Maarsse bekend als ci-

genaar van het huis De Boomgaard op de Herengracht. Zij deden in Amsterdam aangifte van het Hollandse deel van de nalatenschap. Het totaal bedroeg f 338.570, o.a. voor het huis in Amsterdam (f 19.000), aandelen in de VOC (f 111.919), in de *Bank of England* (f 61.997) en in de Engelse Oost-Indische Compagnie (f 80.720).

Spruytenburg was uiteraard niet opgenomen in deze aangifte. Het werd in december met tuinmanswoning, stalling en koetshuis getaxeerd op f 8.000, twee keer zoveel als het bedrag waarvoor Abraham de plaats een jaar eerder van zijn neef had gekocht. Van de vier broers Franco Mendes was nu alleen David nog in leven. Na Sara, Mordochay en Abraham werd hij als vierde uit hetzelfde gezin eigenaar van Spruytenburg.

David woonde in Amsterdam in de Zwanenburgerstraat, met zijn vrouw en zijn ongetrouwde zusje Gracia.¹¹¹ Hij overleed in 1781. Het was een periode van verval: in 1787 stonden Hoogevecht, Spruytenburg, Neerbeek alledrie leeg en voor Sluysoord werd in 1788 sloopvergunning aangevraagd. De Maarsseveense schepenen schreven toen aan de Staten van Utrecht dat de laatste jaren vaak kleine buitenplaatsen werden samengevoegd. Daardoor waren veel huizen “geamoveerd”. De Staten zouden wel begrijpen dat zo

... groot nadeel aan de Dorpe en Ingezetene van Maarssen en Maarsseveen werd toegebracht en dat voor het gemis van de Contributie van alle zodanige huisgezinnen niet alleen ... een Proportioneelen vermindering in de aanslag der Consumptie lasten zal moeten verzogt worden, maar ook voor verscheidene opgezetene zelve, gemerkt dat niet alleen den winkelier en den Ambagsman als Smeden wagemakers Timmerlieden, Schilders, Boekers, vleeshouwers en anderen, maar ook de daggelders off arbyuslieden die allen van de Buitenplaasden derzelve meesten bestaan hebben, door het amoveeren van zo veel Heeren en andere Huizen, in derzelve neering, handteering en beroep moeten verminderen ...

Ondanks de economische malaise zorgden de buitenplaatsen kennelijk nog voor veel werkgelegenheid. De Maarssenaren wezen er fijntjes op dat het verdwijnen van buitenplaatsen ook ongunstig was voor de provinciale financiën en dat het dan ook goed zou zijn als de Staten verdere afbraak van huizen zouden tegengaan.¹¹²

De achteruitgang van de Vechtstreek derde de rijke weduwe Franco Mendes niet. Op hoge leeftijd, in 1797, gaf zij Spruytenburg nog een opknappbeurt, een halve eeuw na de verbouwing door haar schoonzusje Sara. De huidige eetkamer kreeg een stucplafond waardoor het vermoedelijk 17^e-eeuwse beschilderde balkenplafond voor ruim twee eeuwen uit het zicht verdween. In 2004 werd de oorspronkelijke toestand hersteld. Mogelijk was dit ook de verbouwing waarbij de voorgevel zijn huidige aanzien kreeg. Het voorhuis werd daarbij hoger opgemeuseld: er kwam een verdieping, met een daklijst op dezelfde hoogte als het middenrisaliet; het dak van het voorhuis kwam veel hoger te liggen dan

dat van het achterhuis; de kozijnen die Sara Franco Mendes had laten maken, werden tot de grond toe doorgetrokken; de ramen daarin werden vervangen door openslaande deuren; en de voorgevel kreeg grote blauwstenen hoeken. Rachel overleed in 1802. Het huis werd door haar kleinzoon David Franco Mendes in 1820 buiten de familie verkocht: na ruim een eeuw verdween de familie Franco Mendes van het toneel.

De vijf buitenplaatsen na 1800

Voor Hoogevecht en Sluysort was het doek al voor 1800 gevallen: die huizen waren nog in de 18^e eeuw afgebroken. Neerbeek werd gekocht door de jonge Utrechtse advocaat Mr. J.C. Delbeek (1805-1869), later eigenaar van Oog-in-Al in Utrecht. Vervolgens was Neerbeek een tijd lang eigendom van J.H. Vreedenburgh, die ook eigenaar was van Spruytenburg. Zijn erven verkochten het huis in 1840 aan J.H.G. Kenkel (1763-1857), die Neerbeek omdoopte tot Vreedelust. Kenkel kocht het Sluysort-terrein erbij in 1841. Neerbeek en het terrein van Sluysort bleven tot 1862 in de Kenkel-familie en werden toen verkocht aan de eigenaar van Leeuwenburg (de nieuwe naam voor Spruytenburg). Toen viel ook voor Neerbeek het doek: het huis werd afgebroken en het terrein werd bij Leeuwenburg getrokken. Pas in 1947 is het Sluysort-terrein en het grootste deel van het Neerbeek-terrein weer afgesplitst van Leeuwenburg. Die terreinen zijn nu grotendeels weiland, evenals het terrein van Hoogevecht.

Geesbergen wisselde in de negentiende eeuw vele malen van eigenaar. Alleen W.G. van der Muelen (1797-1873), afstammeling van Joan Huydecoper en zoon van een schepen en raad van Amsterdam, is lang gebleven, van 1835 tot 1863. In 1871 werd de plaats gekocht door de Amsterdammer J.M. Luider. De omvang was toen een halve hectare en de koopsom was f 5.000: een bevestiging dat de plaats niet zo veel meer voorstelde. Luiders schoonzoons werkten in Amsterdam als wagenmaker, hoofdonderwijzer en winkelier; buitenplaatsen waren niet meer voorbehouden aan de deftige Amsterdammers van de grachtengordel. Luider kocht in 1886 ook het Leeuwenburg-Neerbeek-Sluysort complex, zodat er een groot landgoed ontstond, bijna het hele Van Geesbergen-terrein dat Huydecoper na 1649 had verkaveld voor zijn buitenplaatsen. In 1898 lieten de erven Luider het onroerend goed veilen in Frascati in Amsterdam. Geesbergen werd toen gekocht door drie Amsterdamse "koffiehuishouders" die in vastgoed investeerden. Eén van hen haakte al na een paar dagen af.¹³ De andere twee, C.F. Smith en J.C. Leitz, hielden Geesbergen tot 1914 en verkochten het toen aan de Maarsseense slager H.J. Heinsius. Er waren toen nog een koetshuis, moestuin en boomgaard. Heinsius ging op het Geesbergen-terrein rozen kweken, in kassen. In de jaren dertig werden de stalling, koetshuis en tuinmanswoning afgebroken. Het sloopmateriaal werd verwerkt in een nieuw café-restaurant gebouw. Heinsius' af-

stammelingen hebben het terrein op een ingewikkelde manier verkaveld, maar het is nog steeds in de familie (met uitzondering van een schuur waarin eens een vuurwerkfabriek was gevestigd en waarin later varkens werden gehouden; die werd in 1969 bij Leeuwenburg getrokken).

Spruytenburg 1820-1859

In 1820 verkocht David Franco Mendes Spruytenburg aan Cornelis van Kerchem (1760-1829), vice-admiraal b.d. (titulair denk ik) en grondeigenaar. Van Kerchem was al in 1776 luitenant-ter-zee geworden en had het gebracht tot directeur der marine en commandant van Amsterdam. Hij was in 1793 getrouwd met Wilhelmina Lucretia Bloys van Treslong. Van haar vier broers, de eerste jonkheren Bloys van Treslong, was er één kapitein-ter-zee, een tweede schout-bij-nacht en een derde vice-admiraal. We kunnen ons voorstellen hoe deze mannen na een familiedineetje op Spruytenburg rond de haard zaten, herinneringen ophalend aan hun marinetijd. Van Kerchem, die lang op de Middellandse Zee had gediend, had in 1791 de verdreven Nederlandse consul weer in Tripoli geïnstalleerd. De schout-bij-nacht Bloys van Treslong had zijn rechterarm verloren in de slag bij Kamperduin.

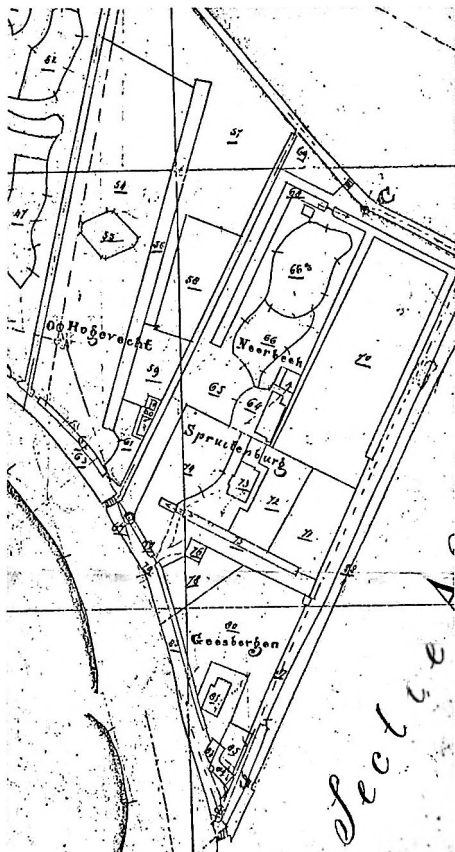
Het echtpaar Van Kerchem-Bloys van Treslong kreeg zeven kinderen. Na het overlijden van zijn vrouw liet de admiraal het huis in 1827 veilen. Maar hij bleef in Maarssen: hij ging op Richmond wonen en daar overleed hij twee jaar later. Eèn van zijn dochters zou in 1853 trouwen met Mr. D.R. baron van Tuyll van Serooskerken, heer van Maarssen en Ter Meer, een man die zich zeer impopulair wist te maken door de Maarsense Vechtbrug als zijn privé-eigendom te verkopen.¹¹⁴

Bij de veiling werd Spruytenburg aangeprezen vanwege "de plaisante koepel en steiger aan de Vecht ... De plaats opgaande komt men op een royaal beplant plein." De koper was J.H. van Vreedenburgh, die in Amsterdam op de Keizersgracht woonde.¹¹⁵ Na zijn overlijden in 1839 werd zijn boedel in Amsterdam geveild, maar de erven (zijn weduwe en twee kinderen uit een eerder huwelijk) hielden Neerbeek en Spruytenburg aan. In 1845 werd de weduwe alleeneigenaar: zij kocht de kinderen uit.¹¹⁶ Haar opvolgster, de weduwe Hoha verkocht Leeuwenburg (zoals het huis nu heette) in 1859 aan de Haagse advocaat Mr. F.C. Donker Curtius.

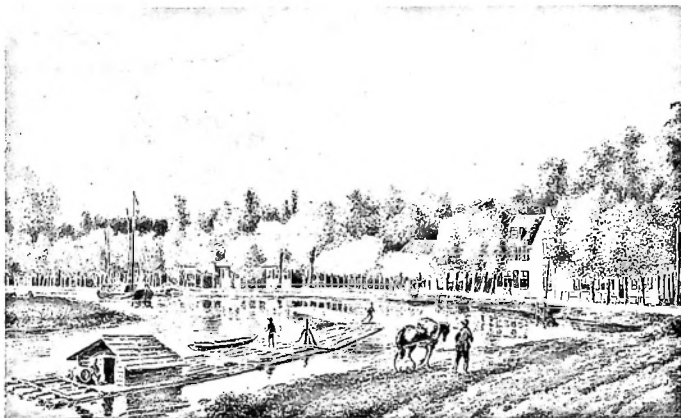
Leeuwenburg 1859-1865

Mr. François Cornelis Donker Curtius (1805-1888) behoorde tot een vooraanstaande familie. Zijn vader, Mr. W.B. Donker Curtius, heer van Tienhoven, was president van de Hoge Raad, kamerlid en minister van staat en ook een oom was minister van staat. François Donker Curtius was in 1839 in Utrecht getrouwd met Margaretha Hoff (1817-1903).

Afb. 21. Kadastrale kaart 1832. Spruytenburg heeft als enige nog het huis uit Huydecopers tijd: bij Neerbeek en Geesbergen zijn de oorspronkelijke huizen vervangen, bij Hoogevecht en Sluysoort verdwenen. (Hoogevecht: 54 bouwland, 55 water, 56 water, 57 tuin, 58 boomgaard, 59 huis en erf, 60 bosch, 61 water, 62 weg, 63 weg; Neerbeek: 64 huis en erf, 65 boomgaard, 66 tuin, 67 koepel, 68 water, 69 boomgaard; Sluysoort: 70 bouwland; Spruytenburg: 71 boomgaard, 72 boomgaard, 73 huis en erf, 74 plezierbosch, 75 water, 76 koetshuis en stal, 77 koepel, 78 tuin, 79 weg; Geesbergen: 80 tuin en boomgaard, 81 huis en erf, 82 huis en erf, 83 weg, 84 huis en erf, 85 tuin).

Curtius vestigde zich in Den Haag als advocaat. Hij kocht Leeuwenburg in 1859, mogelijk uit de erfenis van zijn vader, die het jaar daarvoor was overleden. De eerste jaren lijkt hij het huis zelf te hebben gebruikt (in 1860 was hij op Leeuwenburg toen hij Neerbeek kocht), maar ook te hebben verhuurd. Zo

Afb. 22. P.J. Lugers 1843. De Vechtbocht bij Geesbergen (gezien naar het noorden; langs het Zandpad v.r.n.l. Het Swarte Varken (wit gepleisterd), Geesbergen, het koetshuis van Spruytenburg (achter de twee ruiters), het hek en de koepel van Spruytenburg, de koepel en het hek van Neerbeek (nu van Leeuwenburg) en de duiker van de sloot tussen Hoogevecht en Neerbeek), gewassen pentekening, 218x305 mm, particuliere collectie.

woonde de weduwe Judith Kijzer-van Weenen in 1860-1861 met haar zeven kinderen in het huis.¹¹⁷ Het volgende jaar kocht Curtius Neerbeek en het Sluysoort-terrein van één van de Kenkel-kinderen. Hij begon vervolgens aan de samenvoeging van de twee buitenplaatsen. In het kadaster werd in 1862 de "amotie" genoteerd van de percelen A74-79 (zie afb. 21).

Daarmee verdween de stal en het koetshuis van Leeuwenburg (A76) en de koepel (A77). Op een zeer fraaie tekening van Lugers (afb. 22) zien we de twee koepels nog naast elkaar, links die van Neerbeek en rechts die van Spruytenburg/Leeuwenburg. De rechterkoepel werd door Curtius afgebroken en sindsdien is de vroegere Neerbeek-koepel in gebruik bij Leeuwenburg.¹¹⁸ De laan die Neerbeek twee eeuwen lang met het Zandpad had verbonden, werd nu de toegang voor Leeuwenburg. Donker Curtius had nu een enorme tuin aan de voorkant van Leeuwenburg; die liep zonder erfafscheiding door in het oude Neerbeek-terrein. Er werd een nieuw koetshuis en stalling voor Leeuwenburg gebouwd op het Sluysoort-terrein. (Na de tweede wereldoorlog werd dat een woonhuis, nu Machinekade 5.)

Toen deze ingrijpende veranderingen waren voltooid, verhuisde Curtius in

Afb. 23. Mr. F.C. Donker Curtius (1805-1888), *carte de visite*, Iconografisch Bureau, Den Haag.

1863 van Den Haag naar Maarsseveen; op 21 april werd zijn gezin met vier personeelsleden ingeschreven in het bevolkingsregister. Kort daarna kocht Curtius nog een stuk tuin met "bloemkasten" van zijn buurman op Geesbergen, de Hilversumse dokter Wiggers.¹¹⁹ Curtius maakte van de gelegenheid gebruik om een erfdiensbaarheid te vestigen. Het uitzicht vanuit Leeuwenburg mocht op geen enkele wijze belemmerd worden. Er werd ook bepaald dat

"de bestaande gebouwen en die welke later op de buitenplaats Geesbergen ... mochten worden gesticht, zonder schriftelijk toestemming van [Curtius] of zijne successoren in den eigendom van de buitenplaats Leeuwenburg ... nimmer zullen mogen worden ingerigt tot arbeiderswoning, boerenbedrijf, veestal, fabriek, trafiek, molen, winkelmenging, stalhouderij, school of instituut van onderwijs,

inrigting ter verpleging van zieken, krankzinnigen of idioten en in het algemeen tot eenige industriële of wetenschappelijke inrigting of onderneming, hoe ook genaamd, waardoor de minste schade of overlast aan den eigenaar of de bewoners van de buitenplaats Leeuwenburg kan worden toegebracht.”

Het lijkt alsof Mr. Donker Curtius een lastige bronpot is geweest. Hij is maar enkele jaren op Leeuwenburg gebleven: in 1865 verkocht hij de plaats aan J.W. Hachmeester Eekhout.¹²⁰ Het gezin Curtius was toen al verhuisd naar Den Haag, waar Curtius een jaar later raadsheer in de Hoge Raad werd.

Leeuwenburg 1865-1886

Johan Wilhelm Hachmeester Eekhout (1785-1870)¹²¹ (afb. 24) begon zijn loopbaan in 1803 op het departement van Financiën. Later stapte hij over naar het postwezen en daar bleef hij vijftig jaar (1808-1858) werkzaam. In 1826 werd hij inspecteur-generaal der posten. Zijn benoeming tot directeur van het postkantoor in Amsterdam volgde in 1845 en die functie bleef hij uitoefenen tot zijn pensioen (hij was toen bijna 73!) in 1858. Hij stelde zijn eigen necrologie op en schreef daarin over dat pensioen: “Sedert geniet ik het sille buitenleven, tot dat het God behagen zal mij tot hooger werkkring op te roepen.”¹²²

In 1820 was hij getrouwd met Catharina Elisabeth Siderius (1796-1887). Het echtpaar kreeg vier dochters. In 1850 kocht Eekhout het huis Brugzicht in Vreeland, dat hij aanhield tot 1858 en toen voor f 7.000 verkocht.¹²³ Een dochter, C.E. Hachmeester Eekhout (1833-1911), trouwde in 1856 in Vreeland met A.J. Reynvaan (1806-1889), koopman in tabak te Amsterdam. Reynvaans eerste vrouw, de Amsterdamse burgemeestersdochter M.C. van de Poll (1814-1854) had hem dertien kinderen geschonken, waarvan er zes jong overleden. Na haar dood werd dit grote gezin bestierd door één van de dochters, J.P. (Anna) Reynvaan (1844-1920). Haar grote organisatorische gaven zouden haar later beroemd maken als verpleegster. (De jaarlijkse Anna Reynvaan-lezing op het AMC houdt de herinnering aan deze markante vrouw in ere.)

In november 1865, een maand na de aankoop, liet het echtpaar Hachmeester Eekhout-Siderius zich met een ongetrouwde dochter en twee dienstboden inschrijven in Maarsseveen. Eekhout overleed in 1870 op Leeuwenburg. Zijn weduwe bleef het huis nog vele jaren bewonen. De herinnering aan deze “Tante Riek” leeft nog voort onder de kleinkinderen van Hein van der Broecke, kleinzoon van een jongere broer van J.W. Hachmeester Eekhout. Hein moest

... als jonge jongen verplicht op bezoek. Zijn oudtante haalde de neemlepels uit de provisiekamer en legde die met de sleutelbos en haar vieze zakdoek, in een rieten mandje. Bovendien wilde tante niet dat haar (nog niet roestvrije) messen zouden roesten door het prei-snijden voor de sla. Zij “sneed”

Afb. 24. Johannes Hari 1824, J.W. Hachmeester Eckhout (1785-1870), olieverf op doek, 580x470 mm, Museum voor Communicatie, Den Haag.

de prei met een snelle kauwbeweging van haar tanden en spuugde het in de sla. Hein vertelde haar dat zijn maag helaas geen sla verdroeg. Tante liep graag voorop: zij had een van de eerste gedecoreerde porceleinen wc's met stortbak. Een gast wilde zich ophijzen met het koord ...¹²¹

Pas toen zij 86 was, verkocht "Tante Riek" het huis. De koper was haar buurman Huydecoper, eigenaar van Gansenhoef en ook van de terreinen van Otterspoor, Hoogevecht en Neerbeek. Hij betaalde een opvallend hoog bedrag voor het huis: f 20.000.¹²⁵

Met Mr. Edward Huydecoper (1827-1883), heer van Nigtevecht (afb. 25) verscheen er na twee eeuwen weer een Huydecoper op het toneel. Drie van zijn vier grootouders waren kleinkinderen van Mr. Jan Huydecoper (1693-1751), heer van Maarsseveen, Neerdijk en Nigtevecht. Edward verloor zijn vader toen hij anderhalf was. Zijn moeder hertrouwde in 1834 met Mr. W.M.J. van Dielen, een van de "hoofden" (firmanten) van de Utrechtse bank Huydecoper en Van Dielen en later wethouder van Utrecht. Edward ging in 1845 rechten studeren in Utrecht. Hij was nog student toen hij Gansenhoef erfde van zijn grootvader

Afb. 25. Mr. E. Huydecoper, heer van Nigtevecht (1827-1883), kabinetfoto, Iconografisch Bureau, Den Haag.

Huydecoper. In diezelfde tijd stuurde hij de Hoge Raad van Adel een verzoek om te worden ingelijfd in de Nederlandse adel, op grond van de Zweedse adelendom in 1637 verleend aan zijn voorvader Joan Huydecoper. Dat verzoek werd niet gehonoreerd. Hij promoveerde in 1852 en ging twee jaar later werken bij Huydecoper en Van Dielen, de bank van zijn stiefvader. Later werd hij daar een van de hoofden. Hij werd ook lid van Provinciale Staten en hoogheemraad van Zeeburg en Diemerdijk. Huydecoper bleef ongetrouwd.

Al snel begon hij het Gansenhoefterrein in zuidelijke richting uit te breiden. Hij kocht het terrein van Outerspoor in 1860 (het huis was toen al gesloopt) en trok dat bij Gansenhoeft. Vervolgens deed hij hetzelfde met Hoogevecht. In 1881 kocht hij het Neerbeekterrein en in 1882 Leeuwenburg. Neerbeek werd toen kadastraal samengevoegd met Leeuwenburg. Als hij van plan is geweest om Leeuwenburg te slopen, dan is het gelukkig nooit zo ver gekomen: Huydecoper overleed onverwacht in het jaar na de aankoop. De heerlijkheid Nigtevecht liet

hij na aan zijn verre neef op Goudestein, Jhr. Mr. J.E. Huydecoper, heer van Maarsseveen. Zo kwamen de twee heerlijkheden voor het eerste sinds 1751 weer bij één persoon. Huydecopers halfzusje S.C.A.W. Crommelin-van Dielen (1837-1919) kreeg het huis als "eenige erfgenaam bij versterf van haren broeder van halven bedde".¹²⁶ Zij was de vrouw van de Utrechtse rechter Mr. M. Crommelin (en een oudoudtante van de huidige eigenaar). Leeuwenburg heeft zij maar enkele jaren gehouden; in 1886 verkocht zij de plaats voor f 8.000 (ver beneden de f 20.000 die Huydecoper vijf jaar eerder had betaald) aan haar buurman op Geesbergen, J.M. Luider.¹²⁷ Die werd daardoor eigenaar van bijna het hele terrein dat Joan Huydecoper in 1649 van de erven Van Geesbergen had gekocht: alleen het "hoekjen" dat in 1651 bij Hoogevecht was gekomen, ontbrak.

Leeuwenburg 1886-1928

Het grote landgoed dat Luider had gevormd, bleef intact tot 1893. Toen werd het Leeuwenburg-Neerbeek-Sluisoort complex (2,6 ha.) weer afgesplitst; Lui- ders weduwe verkocht het aan de Utrechtse politie-inspecteur J.M.E. Duvelaer van Campen. Die bleef niet lang, evenmin als zijn opvolger, M. Bonsema van Bentum, die het huis in 1901 verkocht aan A.J.H.W. baron van Heeckeren, heer van de Heest en Marlhusen (1859-1933).

Van Heeckeren was bestuursambtenaar geweest in Indië. Hij vestigde zich met zijn vrouw en twee dochters op Leeuwenburg. Die twee freules Van Heeckeren trouwden met twee broers Van Voorst van Beest. De broers woonden op Herteveld (zoals Harteveld nu heette); zo ontstond er opnieuw een familierelatie tussen Leeuwenburg en Herteveld. Jkvr. C.B. barones van Heeckeren trouwde in 1910 met Ir. C.W.E. van Voorst van Beest (1882-1964). Dit echtpaar woonde waarschijnlijk enkele jaren op Leeuwenburg. Later woonden zij op Herteveld en in 1920 erfde deze Van Beest die plaats. Het andere echtpaar Van Voorst van Beest-van Heeckeren was van 1912 tot 1951 eigenaar van Doornburgh.

Leeuwenburg werd in 1914 verkocht aan J.W. Hesterman uit Amsterdam. Hij was één van de eerste patriculieren met telefoon; de eerste Maarsseense telefoongids (1915) vermeldde hem op Leeuwenburg met telefoonnummer 23. Hij is maar heel kort gebleven; in 1916 verkocht hij het huis aan L.G. Möhrmann (1866-1922). Die kwam uit Friesland en was makelaar in Amsterdam; hij handelde in hout. Het zal in deze periode een drukke boel op Leeuwenburg zijn geweest, want het echtpaar Möhrmann-Jacobs had tien kinderen. In 1922 overleed Möhrmann op Leeuwenburg. Zijn weduwe hield het huis nog een tijd aan, maar verhuurde het. In 1928 liet zij het Leeuwenburg-Neerbeek-Sluisoort complex (nog steeds 2,6 ha. groot) veilen. Dat het toen maar f 17.340 opbracht, doet vermoeden dat het huis in slechte staat was. De nieuw eigenaar was weer een Huydecoper.

Leeuwenburg vanaf 1928

Jhr. Joan Huydecoper, heer van Maarsseveen (1887-1969) was een zoon van Jhr. Mr. J.E. Huydecoper, heer van Maarsseveen en Nigtevecht. Die had een indrukwekkende loopbaan als advocaat, bankier, kamerlid en commissaris van de Nederlandsche Bank, maar zijn zoon was wat minder succesvol. Die trouwde in 1918 met Jkvr. H.M. Steengracht en woonde toen hij Leeuwenburg kocht, op de fraaie buitenplaats Beerschoten in De Bilt, eigendom van zijn schoonmoeder. Het gezin had een zoon en twee dochters. Huydecoper werd secretaris en vervolgens burgemeester van de gemeentes Achttienhoven (1932-52), Westbroek (1932-52) en Tienhoven (1949-52).

Voordat het gezin Leeuwenburg betrok, werden er twee badkamers gebouwd; de oostelijke aanbouw van het huis kreeg voor dat doel een verdieping. Huydecoper was het hoofd van zijn geslacht. Daardoor kwam er een fraaie collectie familieportretten op Leeuwenburg te hangen. Het bekende marmeren borstbeeld van Joan I Huydecoper, de bouwheer van het huis, kwam in de hal te staan en was daar voortaan vaak getooid met een pet of hoed van de heer des huizes. Die bracht ook het Huydecoperarchief mee en de twee zeer fraaie haardplaten die sindsdien bij Leeuwenburg horen: de ene met het wapen van Joan I en het jaartal 1647, de andere met een afbeelding van Frederik Hendrik te paard.¹²⁸

Het gezin trok 's zomers voor twee maanden naar Beerschoten. Mevrouw Huydecoper overleed vrij jong, in 1940. Huydecoper zorgde in de oorlogsjaren voor enige vrolijkheid door de buurt uit te nodigen voor dansfeestjes in de grote voorkamers van Leeuwenburg. Na de oorlog hertrouwde hij met A.C. Kamphuis (1898-1995), die de gouvernante van zijn kinderen was geweest. Kort daarna kwam hij in financiële problemen. In 1947 verkocht hij grote stukken land, de oude terreinen van Neerbeek en Sluysort, aan een buurman, de veehouder J.G. van Rijn. Die zag het als een heel slecht teken dat Huydecoper land wilde verkopen.¹²⁹ Leeuwenburg keerde door deze verkoop vrijwel terug binnen de oude grenzen van voor 1862. Het situatieschetsje dat bij deze verkoop voor het kadaster werd gemaakt, laat zien dat de terreinen van Neerbeek en Sluysort sinds 1660 (afb. 6) nauwelijks waren veranderd: de sloten die Huydecopers voorvader en naamgenoot drie eeuwen eerder had laten graven waren nog grotendeels intact. Het grootste deel van deze terreinen is nu weer weiland, net zoals vóór 1649. In 1952, toen hij met pensioen ging, verkocht Huydecoper Leeuwenburg. Het echtpaar Huydecoper-Kamphuis ging toen in een klein huis bij Goudestein wonen. Jan, de enige zoon, emigreerde naar Australië, en werd daar garagehouder. Hij is de huidige heer van Maarsseveen en het hoofd van het geslacht.

De nieuwe eigenares, J.A.V. van Rossum-Waterman (1890-1969), was de wedu-

we van A.J. van Rossum, die directeur van de olieraffinaderij "Zuilen" te Maarsse was geweest. Hij had in 1941 Hazenburg gekocht. Zijn weduwe ging na de aankoop in 1952 op Leeuwenburg wonen, maar zij hield Hazenburg aan. Leeuwenburg moet in deze periode achteruit zijn gegaan. Zo haalde mevrouw Van Rossum de luiken van de koepel weg en spande zij lelijk gaas voor de ramen omdat de Maarssense jeugd regelmatig de ruiten van de koepel ingooide. Haar zoon prof.dr. A. van Rossum (1916-2002) erfde beide buitenplaatsen in 1969. Hij verkocht Hazenburg in 1970 en ging zelf op Leeuwenburg wonen.

Van Rossum begon datzelfde jaar met restauratiewerkzaamheden. Uit een brief die hij in 1975 aan Monumentenzorg schreef, blijkt dat hij toen al bijna f 3 ton had uitgegeven en van plan was om nog een ton te besteden. Een belangrijk deel van het werk was uitgevoerd voordat de plannen waren ingediend bij Monumentenzorg. Zo werden de kapconstructie en de kelder zeer ingrijpend veranderd. (In 2002-3, toen Hendrick de Keyser overwoog om het huis te kopen, ging dat om die reden niet door: Van Rossum had te veel sporen van de bouwgeschiedenis vernietigd.) De achtergevel werd ontleisterd, de ramen in die gevel kregen een andere roedeverdeling, de keuken werd gemoderniseerd (in de lelijke stijl van die tijd) en er kwam een keukentje op de verdieping van de aanbouw. De plaats kreeg in 1971 een ander toegangshek en de koepel werd opgeknapt. De hal op de verdieping in het voorhuis werd veranderd in een kamer, zodat de monumentale 17^e-eeuwse trap vlak voor een muur eindigde. (Hier werd de oorspronkelijke toestand in 2004 hersteld.) Ook werd in 1985 de grote serre aan de westkant afgebroken. Architect Van Rijt maakte een plan om de voorgevel wat sierlijker te maken: er zou een tympaan boven het middenrisaliet moeten komen. De Maarssense monumentencommissie wees dat voorstel af met het argument dat er nooit zo'n tympaan was geweest; dat de Waterlootekeningen het tegendeel bewezen, was toen nog niet bekend.

Van Rossum was zenuwarts. Hij werd in Utrecht eerst lector en vervolgens hoogleraar in de neuropathologie. Zijn grote passie was zijn verzameling Chinees porcelein. Wat Leeuwenburg betreft was hij bang dat na zijn dood delen van het terrein afzonderlijk zouden worden verkocht en dat het huis kantoor zou worden. Een kettingbeding verbiedt daarom zijn rechtsopvolgers om delen van het terrein te verkopen of het huis anders dan voor wonen te gebruiken, op straffe van een zeer hoge boete. Kort voor zijn dood verliet Van Rossum Leeuwenburg; hij ging naar een verzorgingshuis. Leeuwenburg werd verkocht aan de Maarssense vastgoedhandelaar en toenmalige wethouder S.J. Swane, maar het kwam niet tot transport. In de zomer van 2002 overleed Van Rossum. Dezelfde koper meldde zich opnieuw en de erven verkochten het huis aan hem, maar het werd nog dezelfde dag doorverkocht aan de BV Buitenplaats "Leeuwenburg".¹³⁰ Die BV verwierf voor Leeuwenburg de status van NSW-land-

goed en bood het huis opnieuw te koop aan. In augustus 2003 werd Leeuwenburg voor de derde keer dat jaar door dezelfde Utrechtse notaris getransporteerd, nu aan de huidige eigenaar.¹³¹

In 2004 werd het huis grondig gerestaureerd.¹³² Het kan er nu weer enige decennia tegen.

Jan Willem Gunning

“Leeuwenburg”, Maarssen, januari 2005.

Eigenaarslijsten

Leeuwenburg (tot 1657 Boekendaal, vervolgens Spruytenburg tot 1859)	Amsterdam x Ribca Mendes da Silva	1742-1746
<i>vóór 1649: zie Geesbergen</i>	(huurder 1746: Anthonij van Doorn)	
Joan Huydecoper, ridder, heer van Maarsseveen en Neerdijk, koopman te Amsterdam, raad, schepen en burgemeester, bewindhebber VOC, wedr. Maria Coymans; hij bouwt het huis		1649-1657
<i>verkoop (1¼ morgen)</i>		
David Cardoso Davilaar, koopman te Amsterdam x Isabel Mendes d'Avila		1657-1663
<i>verkoop</i>		
Dirck van der Cooghen, koopman te Amsterdam x Sara van Halmael, wed. Warnar van Lennep, koopman te Amsterdam		1663-1694
<i>vererving (estimatie f 5.150)</i>		
Jan van Lennep (stiefzoon), koopman te Amsterdam		1694
<i>verkoop f 7.000</i>		
Salomon de Lima te Amsterdam		
x (2) Ester de Lima		1694-1697
<i>vererving (estimatie f 6.000)</i>		
Abraham de Lima (neef), koopman te Amsterdam en Joseph de Lima (neef), koopman te Amsterdam (ieder voor de helft)		1697-1718
<i>vererving helft (estimatie f 2.800)</i>		
Joseph de Lima (alleen) x Ribca Franco Mendes		1718-1729
<i>vererving (estimatie f 6.000)</i>		
Rachel de Lima (dochter) x Moses Israël van Abraham (Pedro) Lopes Suasso		1729-1730
<i>vererving (estimatie 1742 f 3.000)</i>		
9 (later 8) kinderen; onverdeelde boedel		1730-1742
Joseph Suasso de Lima (zoon), koopman te		
	Amsterdam x Ribca Mendes da Silva	1742-1746
	(huurder 1746: Anthonij van Doorn)	
	<i>verkoop f 2.300</i>	
	Sara Franco Mendes (volle nicht van Josephs moeder), rentenier te Amsterdam	1746-1754
	<i>vererving (estimatie 1756 f 4.000)</i>	
	moeder (Ester Nunes Henriques, zie Geesbergen), 4 broers (Jacob en David, zie Neerbeek en Geesbergen; Mordochay en Abraham, zie hieronder) en 3 zusjes (o.a. Gracia, zie Geesbergen); onverdeelde boedel	1754-1756
	Mordochay (Alvaro) Franco Mendes (broer) x Violante Curiel	1756-1766
	<i>vererving</i>	
	zijn kinderen: Isaac, Gracia en Ester Franco Mendes	1766
	<i>verkoop f 4.000</i>	
	Abraham Franco Mendes (broer van Sara en Mordochay), koopman te Amsterdam x (2) Gracia Levie Ximenes	1766-1767
	<i>vererving (estimatie f 8.000)</i>	
	David Franco Mendes (broer) (zie Geesbergen en Neerbeek)	1767-1781
	x Rachel Henriques de Mesquita	1781-1802
	<i>vererving</i>	
	Jacob Franco Mendes (zoon) (zie Neerbeek)	1802-
	<i>vererving</i>	
	David Franco Mendes (zoon) (zie Neerbeek)	-1820
	<i>verkoop f 4.800</i>	
	Cornelis van Kerchem, vice-admiraal, grondeigenaar x Wilhelmina Lucretia Bloys van Tresslong	1820-
	<i>vererving haar helft</i>	

- echtgenoot en 7 kinderen -1827
veiling f 8.000
- Jan Hendrik Vreedenburgh te Amsterdam 1827-1839
 (zie Neerbeek) x (3) Johanna Helb
vererving
- weduwe en kinderen: Casper Hendrik en Maria Lamberta Hendrika Vreedenburgh (zie Neerbeek) 1839-1845
uithoop ¼ aandeel kinderen f 3.000
- Johanna Helb (stiefmoeder) te Amsterdam x (2) Cornelis Campagne, koopman te Amsterdam 1845-1855
 (huurder: S.H. Wesseling)
verkoop f 10.000
- Magdalena Margaretha van Wesel x Jouke Feitsma Hoha, apotheker te Sneek, later te Maarsse, rentenier 1855-1859
verkoop f 9.000
- Mr. François Cornelius Donker Curtius, advocaat, raadsheer Hoge Raad x 1859-1865
 Margaretha Hoff (zie Neerbeek; hij voegt Neerbeek, Sluysort en Spruytenburg samen) (huurder 1860-1861: wed. Judith Kijzer van Weenen met 7 kinderen)
verkoop f 15.000 (2,69 ha., inclusief de terreinen van Neerbeek en Sluysort)
- Johan Wilhelm Hachmeester Eekhout, oud inspecteur-generaal der posterijen 1865-1870
 x Catharina Elisabeth Siderius
vererving
- weduwe en 3 kinderen, o.a. Catharina Elisabeth Reynvaan-Hachmeester Eekhout 1870-1881
verkoop f 20.000
- Mr. Edward Huydecoper, heer van Nigtevecht, lid Provinciale Staten, hoogheemraad (zie Hoogevecht en Neerbeek) 1881-1883
vererving
- Sophia Carolina Agatha Wilhelmina van Dielen (halfzusje) x Mr. Marinus Crommelin, rechter te Utrecht 1883-1886
verkoop f 8.000
- Johannes Michael Luider te Maarsseveen (zie Geesbergen) x 1886-1892
 Anna Christina Broerse (zie Geesbergen) 1892-1893
verkoop f 12.000 (na afscheiding van Geesbergen, behouden door verkoper)
- Johan Meinhard Eugène Duvelaar van Campen, inspecteur der politie te Utrecht 1893-1896
verkoop f 14.000
- Mattheus Bonsema van Bentum, koopman te Amsterdam 1896-1901
verkoop f 11.000
- Adolf Jacob Hendrik Willem baron van Heeckeren, heer van de Heest en Marlhusen, residentie-secretaris van Madioen x Lucie Mathilde Dorothea Walland 1901-1914
verkoop f 15.000
- Jacob Wilhelm Hesterman, Amsterdam 1914-1916
verkoop f 16.500
- Louis Guillaume Möhrmann, makelaar te Amsterdam x 1916-1922
- Maria Geertruida Cornelia Jacobs 1922-1928
 (in 1928 verhuurd voor f 1.500 per jaar)
veiling f 17.340 (2,62 ha.)
- Jhr. Joan Huydecoper, heer van Maarsseveen, secr. en burgemeester van Achttjehoven, Tienhoven en Westbroek x (1) Jkvr. Henriëtte Maria Steengracht x (2) Anna Catharina Kamphuis 1928-1952
verkoop f 40.000 (1,08 ha.; zonder koetshuis en de terreinen van Neerbeek en Sluysort, in 1947 verkocht voor f 5.500)
- Judith Adolphine Victoria Waterman, wed. van Adrianus Johan van Rossum, industrieel te Maarsse (ook bewoond door het gezin van zoon Eduard van Rossum) 1952-1969
vererving (1,15 ha. na aankoop schuur en grond in 1969)
- Prof.dr. Adriaan van Rossum, zenuwarts, hoogleraar neuropathologie te Utrecht 1969-2002
vererving
- Vereniging van Vrienden der Aziatische Kunst; Vereniging Christelijk Blindencentrum Sonneheerd; Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland; Stichting Het Utrechts Monumentenfonds 2002-2003
verkoop 23 januari € 2.928.121
- Sjoerd Diderick Swane, vastgoedhandelaar, lid gemeenteraad Maarsse, wethouder, lid Provinciale Staten x Clara Eleonore van Dam 2003
verkoop 23 januari € 2.928.121

Buitenplaats "Leeuwenburg" BV (o.a. Drs. L.G.M.R. Geeris) <i>verkoop 22 augustus</i> Prof.dr. Jan Willem Gunning x Prof.dr. Louisa Johanna Schepers	2003- 2003-	(zie Geesbergen en Leeuwenburg) 1742-1781 x Rachel Henriques de Mesquita (zie Geesbergen en Leeuwenburg) 1781-1802 <i>verruving</i> Jacob Franco Mendes (zoon) (zie Leeuwenburg) 1802-1803 <i>verkoop</i> Abraham de Joseph Capadoce 1803- <i>verkoop (na 1820)</i> Mr. Jan Carel Delbeck, advocaat te Utrecht, hoogheemraad x Katharina Sophia Jeskea Bourricius van Idema -1830 <i>verkoop</i> Jan Hendrik Vreedenburg (zie Leeuwenburg) x (3) Johanna Helb 1830-1837 <i>verruving</i> weduwe en kinderen: Casper Hendrik en Maria Lamberta Hendrika Vreedenburg (zie Leeuwenburg) 1837-1840 <i>verkoop f 2.200? (1,20 ha.)</i> Jan Hendrik George Kenkel te Utrecht x Maria Johanna Petronella Veereschild 1840-1857 <i>verruving</i> Elisabeth Anthonia Kenkel (dochter), wed. Gerard Marinus Wijnen te Breukelen-Nijenrode 1857-1860 <i>verkoop</i> Hermann Henricus Everardus Kenkel (broer), koopman te Breukelen-Nijenrode 1860-1862 <i>in 1862 verkoop aan de eigenaar van Leeuwenburg, gevolgd door afbraak en samenvoeging; terrein in 1947 weer afgesplitst van Leeuwenburg</i>
Neerbeek (vanaf 1840 Vreedelust) <i>vóór 1649: zie Geesbergen</i> Joan Huydecoper, ridder, heer van Maarsseveen en Neerdijk, koopman te Amsterdam, raad, schepen en burgemeester, bewindhebber VOC, wedr. Maria Coymans; hij bouwt het huis 1649-1659 <i>verkoop</i> Catharina Colijn, wed. Everhard de Lockker 1659-1677 <i>verruving</i> Catharina de Cuijper, Cornelis van Hengel (?), luitenant ter zee Admiraliteit van Amsterdam en Dorytha van Hengel 1677 <i>verkoop</i> Arnoldus van Bylevelt, koopman te Utrecht en Maria van Bylevelt 1677-1680 <i>verkoop</i> Ds. Johannes Erasmus Blom, predikant te Amsterdam x Lucretia van Uchelen 1680-1682 <i>verkoop</i> Johan van Halmael, koopman te Amsterdam, kanunnik van St. Pieter te Utrecht 1682-1725 (in 1699 verhuurd aan Stephanus Storm, in 1720 aan David Avilar, in 1723 aan Johan van der Cloot) <i>verruving</i> erven Van Halmael; onverdeelde boedel (estimatief 1725 f 5.800, 1739 f 5.360) (in 1742 verhuurd aan Justina Clara de Moor, wed. Mr. Lucas van Voorst, raad en burgemeester van Utrecht) 1725-1742 <i>verkoop f 2.600</i> Jacob en David Franco Mendes (ieder voor de helft) (zie Geesbergen en Leeuwenburg) 1742-1754 <i>verruving helft</i> Esther Franco Mendes (dochter van Jacob) 1754 <i>verkoop helft</i> David Franco Mendes (tot 1754 voor de helft)		Shysoort <i>vóór 1649: zie Geesbergen</i> Joan Huydecoper, ridder, heer van Maarsseveen en Neerdijk, koopman te Amsterdam, raad, schepen en burgemeester, bewindhebber VOC, wedr. Maria Coymans; hij bouwt het huis 1649-1661 <i>verruving (estimatie bij boedelscheiding 1663 f 6.200)</i> onverdeelde boedel 1661-1663 Ceertruid Huydecoper (dochter) x jonker David d'Ablaing 1663-1673 <i>verruving</i> 6 kinderen van Maria Huydecoper (zusje) x Ja-

cob Fransz. Hinlopen, schepen van Amsterdam, raad van justitie te Batavia, o.a. Cornelia Isabella Hinlopen 1673-
uitkoop mede-erven?
 Cornelia Isabella Hinlopen x (1) Pieter Hoffmeester, koopman VOC in Bengalen, x (2)
 Joan van Oostervijk, koopman VOC, raad van Amsterdam, bewindhebber WIC -1719
 (in 1704 verhuurd aan Susanna Sladus, wed. Jacobus van Halmael)
vererving?
 Mr. Jacob Karsseboom, koopman te Amsterdam, schepen, bewindhebber VOC en WIC x Petronella Hoffmeester (dochter) 1719-1726
vererving (estimate f 3.000)
 zes kinderen, o.a. Mr. Richard Karsseboom, advocaat WIC te Amsterdam, kapitein der burgerij 1726-1728
verkoop f 2.300
 Alida Jacoba Kalnberg, weduwe Jacob Laurier 1728-1732
verkoop?
 Arend van der Does x Christina Laurier 1732-1748
vererving
 Marína Bosch x Anthonie van Amerongen, schout en gadermeester van Oud en Nieuw-Maarsseveen en Neerdijk 1748-
verkoop
 Ferdinand Godfried Droste van Visschering baron van Nevelhorst -1762
verkoop f 1.400
 Ds. Christoffel Michels, emeritus Luthers predikant x Geertruy van Velsen, wed. Jacob Leertouwer, schout en gadermeester van Maarssen, Maarssenbroek en Oostweerd 1762-
het eerste Sluyssoort verwoest in 1673; afbraak van het tweede Sluyssoort vóór 1772; het derde Sluyssoort gesloopt na 1788; terrein bij Leeuwenburg 1862-1947; het huidige huis Machinehede 5 was toen het koets-huis van Leeuwenburg.
 Geesbergen (tegenwoordig Geesberge)¹³³
 Joan Huydecoper, ridder, heer van Maarsseveen en Neerdijk, koopman te Amsterdam, raad, schepen en burgemeester, bewindhebber VOC, wedr. Maria Coymans -1648

veiling
 erven Sebastiaan van Geesbergen x Eva van Wijk: 7 kinderen, o.a. Johanna van Geesbergen x Isaak van Riebeeck te Utrecht 1648-1649
verkoop f 12.703,90 (twee transacties; daarna verkeveling)
 Joan Huydecoper (zie boven) 1649-1661
vererving (estimate bij boedelscheiding 1663 f 8.700)
 onverdeelde boedel 1661-1663
 Constantia Huydecoper (dochter) x (2) Ds. Albertus van Westerhoff, predikant te Lingen, Sloterdijk en Amsterdam 1663-1681
verkoop 20 november 1681
 Mr. Joan Huydecoper, ridder, heer van Maarsseveen en Neerdijk (broer), koopman te Amsterdam, raad, schepen en burgemeester, bewindhebber VOC x Sophia Coymans 1681
verkoop 20 november 1681
 Hendrick Cornelisz. Hoogh, herbergier van Het Swarte Varken x Neeltje Jacobs, wed. Dirck Willemsz. Pannekoek (bewoner 1686: François de Pierson baron du Courval, kolonel b.d.) 1681-1687
verkoop
 Philips van Halmael, de oude, koopman te Amsterdam x Dorothea Wilhelmina Stenart 1687-1695
verkoop
 Philips van Halmael, de jonge (kleinzoon) 1695-1696
verkoop
 Dr. Paulus Buchius, arts te Amsterdam 1696-
 x Geertruid de Haze -1714
verkoop
 Isaac Franco Mendes, koopman te Amsterdam 1714-1724
 x Ester Nunes Henriques (zie Leeuwenburg) 1724-1756
 (in 1746 verhuurd aan Joseph de Pierre door haar zoon Jacob Franco Mendes)
vererving?
 Gracia Franco Mendes (dochter) (zie Leeuwenburg) 1756-1778
 (in 1768 verhuurd aan Jacob Bicker Raye door haar broer David Franco Mendes)
verkoop f 3.000

Literatuur

- Broos, B.P.J., "Antoni Waterloo f(ecit)" in Maarsseveen', *Jaarboekje van het Oudheidkundig Genootschap Niflarlake*, 1984, pp. 18-48.
- Broos, B.P.J., 'De ophaalbrug bij Spruytenburg', in: Ben Broos en Marijn Schapelhouman, *Nederlandse tekenaars geboren tussen 1600 en 1660: oude tekeningen in het bezit van het Amsterdams Historisch Museum, waaronder de collectie Fodor*, Amsterdam: Amsterdams Historisch Museum en Zwolle: Waanders, 1993, pp. 224-5.
- Dekker, D., 'De Vechtbocht tussen Geesbergen en Cromwijck', *Historische Kring Maarsseveen*, 1982.
- Dekker, D., *Toestanden en gebeurtenissen uit de geschiedenis van Maarsseveen*, Alphen aan den Rijn: Repro-Holland BV, 1984.
- Donkersloot-de Vrij, M., *De Vechtstreek. Oude haarten en de geschiedenis van het landschap*, Weesp: Heureka, 1985.
- Eeghen, I.H. van, 'Abraham en Antoni Ruigers: de kunstzin van grootvader en kleinzoon', *Jaarboek Amstelodamum*, vol. 67, 1975, pp. 174-188.
- Eeghen, I.H. van, G. Roosegaarde Bisschop en H.F. Wijnman, *Vier eeuwen Herengracht*, Amsterdam: Genootschap Amstelodamum, 1976.
- Elias, J.E., *De woordschap van Amsterdam 1578-1795*, 2 delen, Haarlem 1903-5.
- Gans, M.H., *Memorboek: platenatlas van het leven der joden in Nederland van de middeleeuwen tot 1940*, Baarn. Bosch en Keuning. 1971.
- Gunning, J.W., "Zoo als 't behoort": een aannemingscontract voor Spruytenburg', *Jaarboekje van het Oudheidkundig Genootschap Niflarlake*, 2003, pp. 61-65.
- Gunning, J.W., 'Dirck van der Cooghen en de Spruytenburgtekeningen van Antoni Waterloo', concept-artikel, 2005.
- Heringa, S. Gille, 'Necrologie: J.W. Hachmeester Eckhout', *Nederlandsch Jaarboekje der Posterijen voor 1871/72*, pp. 170-172.
- Jong, E. de en M. Dominicus van Soest, *Aardse Paradijzen: de tuin in de Nederlandse kunst 15e tot 18e eeuw*, Gent: Snoeck-Ducaju & Zoon, 1996.
- Kooijmans, L., *Vriendschap en de kunst van het overleven in de zeventiende en achttiende eeuw*, Amsterdam: Bert Bakker, 1997.
- Heel, S.A.C. Dudok van, 'De kunstverzameling Van Lennep en de Arundel-tekeningen', *Jaarboek Amstelodamum*, vol. 67, 1975, pp. 137-148.
- Lennep, F.K. van, *Verzameling van oorkonden betrekking hebbende op het geslacht Van Lennep (1093-1900)*, 1900 (niet in de handel).
- Lisman, A.J.A.M., 'Huis Gansenhoef te Maarsseveen in zilver', *Jaarboekje van het Oudheidkundig Genootschap Niflarlake*, 1991, pp. 50-54.
- Lisman, A.J.A.M., E. Munnig Schmidt en Jhr. Dr. H.W.M. van der Wyck, *Gezigten aan De Rivier de Vecht: Petrus Josephus Lutgens/Lutgers 24 Augustus 1808 - 19 april 1874*, Alphen aan den Rijn: Canaletto, 2001.
- Luttervelt, R. van, *De buitenplaatsen aan de Vecht*, Lochem: De Tijdstroom, 1948.
- Melkman, J., *David Franco Mendes: a Hebrew Poet*, proefschrift Gemeente-universiteit van Amsterdam, 1951.
- Munnig Schmidt, E., 'Datering van Historische Kaarten van de Vechtstreek', *Jaarboekje van het Oudheidkundig Genootschap Niflarlake*, 1996, pp. 79-86.
- Munnig Schmidt, E. en J. Boerstra, 'Brugzicht te Vreeland', *Jaarboekje van het Oudheidkundig Genootschap Niflarlake*, 1992, pp. 34-52.
- Munnig Schmidt, E. en A.J.A.M. Lisman, *Plaatsen aan de Vecht en de Angstel*, derde druk, Alphen aan den Rijn: Canaletto, 1993.

- Murali, J.L.B. de, *De nalatenschap van Johan van Halmael en de afstamming van zijn naaste bloedverwanten*, Utrecht: J.L. Beijers, 1881.
- Nederland's Adelsboek*, diverse jaargangen: genealogiën De Geer, Van Heeckeren, Huydecoper, Van Lennep, Steengracht, Lopes Suasso. Van Asch van Wijck.
- Nederland's Patriciaat*, diverse jaargangen: genealogiën Van Voorst van Beest, Crommelin, Donker Curtius, Delbeek, Van Dielen, Hachmeester Eekhout, Gunning, Van Halmael, Van Lennep, Reynvaan, Van Rossum, Siderius.
- Rientjes, A.E., 'Spruytenburg onder Maarssen', *Jaarboekje van het Oudheidkundig Genootschap Nijfartake*, 1955, pp. 5-7.
- Smits, W., 'Maarssen 1672 – De dans ontsprongen', *Historische Kring Maarssen*, jrg. 9, no. 4, februari 1983, pp. 70-74.
- Spicer, J., O. Bonebakker en D. Franklin, *Dutch and Flemish Drawings from the National Gallery of Canada*, Ottawa: National Gallery of Canada, 2004.
- Swetschinski, D. en L. Schönduive, *De familie Lopes Suasso, bankiers van Willem III*, Zwolle: Waanders en Amsterdam: Joods Historisch Museum, 1988.
- Valentijn, F., *Oud en Nieuw Oost-Indiën ...*, 5 delen, Dordrecht: J. van Briam en Amsterdam: G. onder de Linden, 1724-1726.
- Vorsterman van Oijen, A.A., *Stam- en wapenboek van aanzienlijke Nederlandsche families met genealogische en heraldische aantekeningen*, drie delen, Groningen: J.B. Wolters, 1885: genealogiën Duvelaar van Campen, Crommelin, Donker Curtius, Van Halmael, Van Lennep.
- Zwarts, J., 'Portugeesche Joden te Maarssen en Maarssveen in de 17e eeuw', *Jaarboekje van het Oudheidkundig Genootschap Nijfartake*, 1922, pp. 48-65.
- Zwarts, J., *Hoofdstukken uit de geschiedenis der joden in Nederland*, Zutphen: Thieme, 1929.

Afkortingen

GAA	gemeente-archief Amsterdam
GADH	gemeente-archief Den Haag
GAM	gemeente-archief Maarssen
KU	kadaster Utrecht
UA	Utrechts Archief

Noten

- Ik ben Erika Dolphin en Dr. David Franklin van de *National Gallery of Canada* in Ottawa, Odilia Bonebakker (Harvard) en de heren J.H.W. van Bommel te Maarssen, Drs. J. Berghoef te Utrecht, Dr. B.J.J. Broos te Nieuwegein en Drs. E. Munnig Schmidt te Loenen zeer erkentelijk voor hun hulp en commentaar.
1. Munnig Schmidt en Lisman (1993), p. 64; UA, dorpsgerichten 49, 1476, 24 maart 1649 (transport van huis en hofstede genaamd op Geesbergen met hennepakker en 4 weilanden; ruim 5 morgen; door Huydecoper verkocht op een veiling op 3 mei 1648).
 2. Er verschenen over dit onderwerp twee eerdere artikelen in het *Jaarboekje*. Rientjes (1955) verwarde Spruytenburg met Sluysort en schreef dan ook dat er van het huis niets meer over was. Het artikel van Broos (1984) gaat grotendeels over een korte episode, de periode Van der Cooghen/Van Lennep (1663-1694).
 3. De gravures zijn afgebeeld op de schutbladen van Munnig Schmidt en Lisman (1993; beschrijving op p. 24). Dekker (1984, p. 19) concludeerde al dat met "Hoge Vecht" naast Geesbergen het nieuwe Boekendaal werd bedoeld.

4. UA, dorpsgerichten 49, 1477, 23 feb. 1657 (grootte ruim 1 morgen); Gans (1971, pp. 20, 253), Zwarts (1922).
5. UA, dorpsgerichten 49, 1477, 24 juli 1659.
6. UA, dorpsgerichten 49, 1477, 6 jan. 1663 (estimatie van "mobilen" op Spruytenburg, op verzoek van Van der Cooghen, die ze overneemt voor f 452).
7. Zwarts (1922), Dekker (1984, p. 50). David Cardoso liet lijkschouwing verrichten. Davids neef Abraham Nehemia Cardoso woonde later op het Huis ter Meer.
8. UA, dorpsgerichten 49, 1477, 26 feb. 1663 (transport door "Sr. David Cardoso Davilaar" aan Van der Cooghen). Waarschijnlijk moeten we Davilaar lezen als d'Avila, de naam van Cardoso's vrouw. Luttervelt (1948, p. 26) vatte Davilaar als een bijnaam van Cardoso op. Cardoso verleende zelf een hypotheek aan de koper. In 1665 ontving hij een terugbetaling van f 3.000 gulden, de "derde en laatste paye". Misschien bedroeg de koopsom f 9.000, een hoog bedrag, maar niet onmogelijk; het veel kleinere Geesbergen werd in 1663 getaxeerd op f 8.700.
9. Dat hij op 4 november (oude stijl) 1604 werd geboren, blijkt uit zijn dagboek aantekeningen op zijn verjaardagen in 1680 en 1681. Dudok van Heel (1976) en Broos (1984) gaven zijn levensjaren op als "1614-ca. 1683", ongeveer twintig jaar te kort.
10. Dudok van Heel (1976); Broos (1984); Van Lennep (1900); GAA, not. J. van Loosdrecht, 1 nov. 1675 (testament van Abraham van Lennep) en 6 juli 1677 (testament van Van der Cooghen; elk van de Van Lennepkinderen krijgt een legaat van f 3.000).
11. UA, dorpsgerichten 49, 1477, 22 jan. 1666 (Waterlo koopt Paarlenburg). Broos veronderstelde dat Waterloo de aantekeningen op de tekeningen had gemaakt. Zowel uit de inhoud als uit het handschrift blijkt echter dat Van der Cooghen de aantekeningen maakte (Gunning, 2005).
12. Zie Munnig Schmidt en Lisman (1993, p. 66) voor de vergelijking met Goudestein en *De Zegepraalende Vecht* voor Harteveld. Broos meende het schilderij te herkennen in de omschrijving van één van de stukken op de Van Lennep-veiling in 1711: "een lushof van Van der Heijden door A. van de Velde gestoffeert".
13. De Jong en Dominicus (1996, pp. 38-39, 46-47, 160, 163).
14. UA, Huydecoperarchief 67, 1133, ongedateerd.
15. De f 15 voor Spruytenburg werd betaald door Abraham van Lennep. Broos (1984) concludeerde daaruit dat deze soms op Spruytenburg woonde.
16. GAA, personalia, 2233. Van Lennep (1900) publiceerde enkele dagboekfragmenten (in een nogal onnauwkeurige transcriptie), vooral over familiebezoeken.
17. Een grote wagen met banken.
18. Er zijn vele afbeeldingen van deze komeet (te zien van november 1680 tot maart 1681) bewaard gebleven. Dat de komeet indruk maakte, is begrijpelijk: in december 1680 werd een staartlengte van 76 graden gemeten.
19. GAA, not. D. van der Groe, 24 juni (koopcontract) en 20 juli 1694 (procuratie voor transport); UA, dorpsgerichten 49, 1480, 30 april (taxatie Spruytenburg voor collateral succesie f 5.150) en 29 aug. 1694 (transport).
20. UA, Huydecoperarchief 67, 40, 26 april 1663.
21. UA, Huydecoperarchief 67, 57, 27 dec. 1673 en 11 april 1674; Smits (1983), p. 73; Broos (1984), p. 40 en noot 80. Drie Waterloo-tekeningen (afb. 1, 3 en 5 bij Broos) laten de poort of de ruïne van Sluysoorst zien. Broos dacht dat de eerste tekening een laan bij Paarlenburg voorstelde; het is echter de Geesbergerweg bij Sluysoorst met in de verte Het Swarte Varken (Gunning, 2005).
22. UA, Huydecoperarchief 67, 57, 29 maart 1674.
23. De gegevens en citaten in deze twee alinea's ontleen ik aan Huydecopers brieven aan zijn zwager Van Westerhoff, aan Hinlopens zoon Balthasar en aan zijn beide schoonzons, "neef Hoff-

- mecster" en "neef Bax": UA, Huydecoperarchief 67, 57, 17 juli 1671, 1 sept. 1671, 28 feb. 1672, 29 maart 1674 (aan Hoffmestser: het huis in Amsterdam, de f 2.000 en "de hofstede Slujssoort syn UE beminde, nicht Bax en haare 4 Broeders te beurt gevallen."), 7 nov. 1674. Hinlopen was heel rijk begonnen: zijn moeder had een vermogen van f 130.000 (Elias, 1903-05, p. 311). Volgens Elias was Hinlopen raad extraordinaris van Indië; Valentijn (1724-6, deel 4a, pp. 371, 384) noemt hem niet als zodanig, wel als raad van Justitie in Batavia.
24. Elias (1903-05, pp. 311-2, 616).
 25. UA, dorpsgerichten 1469, 20 aug. 1680 (Van Oosterwijk in Maarsveen).
 26. UA, Huydecoperarchief 67, 1133, 1 maart 1695.
 27. UA, not. D. Houtman, 30 dec. 1704 (de weduwe woont in Amsterdam, maar is nu op Sluyssoort).
 28. Elias (1903-05, pp. 311-2, 698-9).
 29. UA, dorpsgerichten 49, 1485, 12 aug. 1726 (estimatie voor de erven Karsseboom van $\frac{1}{2}$ van Sluyssoort voor f 500; hieruit blijkt dat de sterfdatum die Elias opgeeft, 5 dec. 1727, onjuist is), 26 okt. 1728 (procuratie voor transport) en 27 dec. 1728 (transport).
 30. In 1689 kocht hij een derde deel van vier grote erven (elk ruim vijftig voet breed), twee op de (Nieuwe) Herengracht, de andere twee daarachter, in de Rapenburgerstraat: GAA, kwijtschelding, 67 (3F) 152, 7 sept. 1689.
 31. GAA, collaterale successie 5046, deel 8, 272, 23 aug. 1697.
 32. UA, dorpsgerichten 49, 1480, 22 okt. 1697.
 33. GAA, not. H. Outgers, 21 aug. (procuratie; Salomon de Lima was hun oom) en 24 okt. 1697.
 34. GAA, not. P. Schabalijs, 16 april 1725 en 24 mei 1726 (procuraties; Moses Lopes Suasso woont in Den Haag), 3 juni 1727 (testament van Joseph de Lima) en 30 jan. 1728 (codicil).
 35. GAA, not. P. Schabalijs, 11 april 1730 (testament van Moses Lopes Suasso, die nu in Amsterdam woont); GADH, not. J. Sijthoff, 18 juli (boedelscheiding; Rachel had f 80.000 ten huwelijk gebracht; zij overleed 4 jan. 1730, enige maanden na haar vader, en liet toen f 113.103 na; elk van de 8 kinderen die nog in leven zijn, erft nu f 26.862) en 28 aug. 1742 (boedelscheiding; Moses Lopes Suasso is op 3 dec. 1741 overleden; hij liet f 351.533 in effecten na).
 36. Oldewelt (1945): wijk 15, nr. 4932 (huurwaarde f 1.700); lijst van hoogstamgeslagenen op pp. 15-17.
 37. Zijn volle neef, die ook David Franco Mendes heette, zullen we later tegenkomen als eigenaar van Geesbergen, Neerbeek, Spruytenburg en Blyendael.
 38. Franco Mendes schreef in het Hebreeuws; dit is de Engelse vertaling van Melkman (1951, p. 12). Gans (1971, p. 190) geeft een wat afwijkende Nederlandse vertaling. Davids vader was een broer van Suasso's grootmoeder Ribca Franco Mendes.
 39. Melkman (1951, p. 43).
 40. UA, not. J. de Jong te Maarssen, 15 mei 1746 (verkoop aan Sara Franco Mendes, "gepasseert aan het logement van de Juffrouw te Maarssen"; het huis is verhuurd aan Anthonij van Dorp); UA, dorpsgerichten 49, 1484, 11 juni 1746 (transport).
 41. Volgens Munnig Schmidt en Lisman (1993, p. 24) wordt hier vanaf 1650 een echtpaar De Hoog-Van Hoorn vermeld. Die vermeldingen heb ik niet gevonden. Een Jan de Hooghe (misschien de eigenaar van Hoogevecht) trouwde in Amsterdam in 1630, 1640, 1655 en 1665; geen van zijn vier bruiden heette Van Hoorn. Jan de Hoog werd al in 1642 vermeld als de eigenaar ten zuiden van Otterspoor: UA, dorpsgerichten 49, 1476, 28 jan. 1642.
 42. UA, dorpsgerichten 49, 1476, 10 aug. 1650 (transport Hoogevecht) en 1477, 10 maart 1651 (transport "hoekjen").
 43. UA, dorpsgerichten 49, 1468?, 15 juni 1670 (procuratie; Catharina van Hoorn woont op Hoogevecht) en 20 mei 1675 (estimatie van Hoogevecht voor de collaterale erfgenamen van Catharina van Hoorn).

44. Op die kaart staat Hoogevecht aangegeven, evenals Op 't Slyck en Otterspoor, maar niet Geesbergen, Spruienburg, Neerbeek en Sluysort. Op de "Nieuwe Kaart van Mynen en de 2 Loosdrechten ..." van 1703 of 1704 staat Op 't Slyck weer aangegeven, maar Hoogevecht niet. Op de heruitgave die in 1712 verscheen, zijn zowel Hoogevecht als Spruienburg aangegeven. Donkersloot (1985, pp. 57, 82, 83). Voor de datering van de kaarten zie Munnig Schmidt (1996).
45. Over Machado: *Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek*, Zwarts (1922, 1929) en Munnig Schmidt en Lisman (1993, pp. 60, 238).
46. UA, dorpsgerichten 49, 1469, 13 aug. 1682 (procuratie) en 12 sept. 1682 (transport). De omvang van de plaats was toen 3½ morgen en er was al een speelhuis.
47. Van Eeghen (1975); UA, dorpsgerichten 49, 1482, 28 jan. 1716.
48. UA, dorpsgerichten 49, 1477, 12 mei 1659 (transport door Huydecoper aan de weduwe De Locker; haar man had Neerbeek gekocht, maar was voor het transport overleden).
49. Broos (1984, p. 30) veronderstelde dat het bouwsel achter de brug het poortgebouw van Neerbeek was. Dat lijkt me juist: gezien de afstand vanaf de brug moet het op de laan van Neerbeek staan. Een gebouw dat op een kaart uit 1690 staat aangegeven, kan echter niet, zoals Broos dacht, dit poortgebouw zijn: het staat verder weg, op het terrein van Hoogevecht. Later noemde Broos (1993, p. 225) het bouwsel op de Waterloo-tekening "een paviljoen of zomerhuis vlakbij de Vecht", in plaats van een poortgebouw.
50. Broos (1984) veronderstelde dat deze tekening voornamelijk de ruïne van Sluysort vertoonde, in het midden het herbouwde Sluysort en in de verte Neerbeek. Die lezing is overgenomen in de literatuur, o.a. door Odilia Bonebakker in haar beschrijving van de tekening in de Ottawa-catalogus (Spicer *et al.*, 2004). Het huis in het midden van de tekening moet echter Neerbeek zijn. Dat blijkt uit vergelijking met het Van der Heyden-schilderij en met een andere Waterloo-tekening (afb. 10 bij Broos) en ook uit de tekst van Van der Cooghens aantekening. Hij noemt maar één huis en zal het middelste, dat prominent en centraal op de tekening staat, hebben bedoeld. Deze nieuwe interpretatie wordt gedeeld door Bonebakker en Broos. Zie verder Gunning (2005).
51. Uit een aantekening over Cardoso's aankoop in 1659 op de "Grote Kaart" (UA, Topografische Atlas, 169-2) blijkt dat de "Abele Laan" de Geesbergerweg was.
52. UA, not. B. de Vrij, 14 dec. 1667 (Arnoldus van Bylevelt is koopman in Utrecht); UA, dorpsgerichten 49, 1469, 25 mei 1677 (transport van Neerbeek); UA, not. P. Leechburch, 25 okt. 1680 (overdracht graanhandel); UA, dorpsgerichten 49, 1469, 31 maart 1680 (transport door Arnoldus van Maria van Bylevelt aan Blom); Van Bylevelt hield een band met Maarsseveen: in 1683 kocht hij een huis met twee morgen land naast Harteveld; UA, not. J. Wantenaar, 27 nov. 1683.
53. UA, dorpsgerichten 49, 1469, 8 mei 1682 (procuratie voor transport aan Van Halmael).
54. UA, not. C. de Coole, 3 jan. 1689.
55. UA, not. J. van der Poll, 16 maart 1699 (verhuur van Neerbeek aan Storm); UA, not. J. Bosch, 24 juni 1719 (verhuur van Vredenhoeve aan Van der Cloodt); UA, not. P.H. Lindsay, 17 juni 1720 (verhuur van Neerbeek aan David Avilar); UA, not. J. Woerunan, 5 juli 1721 (procuratie voor het afleggen van de poortereed); UA, not. P.H. Lindsay, 1 nov. 1723 (verhuur van Neerbeek aan Van der Cloodt).
56. UA, not. P. Leechburg, 5 mei 1700 (testament); De Muralt (1881).
57. UA, not. M. Overvest, 2 juni 1742.
58. UA, not. P. de Bertoul, 19 jan. 1725.
59. UA, Huydecoperarchieff 67, 40, 26 april 1663.
60. Deze gegevens over Van Westerhoff ontleen ik aan Elias (1903-05), p. 385 en Kooijmans (1997, pp. 141-3), de citaten aan Kooijmans.
61. UA, Huydecoperarchieff 67, 57, 7 en 13 dec. 1673, 6 jan. 1674.

62. UA, dorpsgerichten 49, 1469, 20 nov. 1681 (transport door Van Westerhoff aan Huydecoper en door Huydecoper aan Hoogh), 27 nov. 1681 (plecht: Huydecoper leent Hoogh f 700).
63. UA, Huydecoperarchieff 67, 1130.
64. UA, not. H. van Woudenberg, 6 okt. 1683 (drie verklieden verklaren op verzoek van Courval betaald te zijn voor werk op Blyendael in 1681, gedaan zowel tijdens het leven als na het overlijden van diens schoonvader Mauthijs van der Burgh).
65. *Congé des troupes d'Hollande.. avec la Réfutation du dit Congé..*, Keulen: Pierre du Marteau, 1679. Het boek is zeldzaam. Een recente aanbieding op www.livre-rare-book.com vermeldde dat het "une tres violante critique contra la Franer, et une dénonciation des conditions de la prise de Niméque" bevat.
66. UA, not. H. van Woudenberg, 28 sept. (testament van Isabella Pierson de Courval, "sieck te bedde liggende") en 11 okt. 1686 (verklaring over de geketende zoon); UA, not. P. Leechburch, 24 nov. (attestatie; de dochter is inmiddels overleden) en 29 nov. 1686 (verklaring over de diefstal op Geesbergen). Hoeveel van de laatste verklaring overleind zou blijven en een rechtszaak, laat zich raden. Courval was bijvoorbeeld eerst alleen naar binnen gegaan en zou dus heel goed zelf de valse sleutel in het slot van zijn slaapkamerdeur hebben kunnen steken. Wat zat er achter deze wonderlijke verklaringen? Volgens Isabella's testament kreeg haar vader alleen de legitieme portie en moest hij haar man lijfucht betalen. Ik vermoed dat Isabella bang was dat haar vader dat testament zou aanvechten. De verklaring van 11 oktober gaf haar man een middel om dat te voorkomen. Haar vader zal kort na haar overlijden hebben ontdekt dat hij de ongewenste schoonzoon moest onderhouden. Misschien liet hij toen de verklaring over de diefstal opstellen om zich te kunnen onttrekken aan die verplichting.
67. UA, dorpsgerichten 49, 1469, 9 mei 1687 en 10 jan. 1699. De latere eigenaar Dr. Buchius maakt een erfafscheiding ussen Geesbergen en Het Swarte Varken op basis van de verkoop door Philips van Halmael aan Hoogh: UA, not. Wouter Bosch, 16 aug. 1687. Hoogh bleef in Het Swarte Varken wonen: UA, not. M. van Lobbrecht, 19 okt. 1698. De mededeling van Broos (1984, p. 40) dat in het contract van 1695 voor het lanenonderhoud Philips van Halmael "als woonachtig op Neerbeek [werd] vermeld", is niet juist.
68. UA, dorpsgerichten 49, 1480, 24 aug. 1695 en 6 nov. 1696. Philips van Halmael, de oude, maakte later een testament ten gunste van zijn kleinzoon: UA, not. W. van den Brinck, 8 feb. 1700. Uit de bijgevoegde inventaris blijkt dat de oude Philips toen onder meer twee Japanse rokken bezat, vijf zijden onderbroeken en een nijptang.
69. UA, dorpsgerichten 49, 1481, 19 mei 1708 (de weduwe Buchius koopt een twaalfde deel van een van de erven) en 1482, 1 mei 1714 (transport, gepasseerd op Geesbergen).
70. Gans (1971), p. 17.
71. GAA, not. P. Schabalije, 5 nov. 1724 (testament van Isaac) en 21 dec. 1724 (zijn weduwe machtigt haar zoon Mordochay voor het innen van f 23.000 bij de WIC).
72. GAA, not. P. Schabalije, 15 mei 1726.
73. UA, not. J. de Jong te Maarssen, 4 juni 1731 (de weduwe is op Geesbergen).
74. Oldewelt (1945), wijk 13, nr. 3876.
75. UA, not. G.C. Qualenbrinck, 25 okt. 1746 (verhuur van Geesbergen "proche de l'auberge du Cochon noir" door Jacob Franco Mendes "comme propriétaire" aan Joseph de Pierre); UA, not. J. van Someren, 30 juli 1766 (Abraham Franco Mendes op zijn buitenplaats Geesbergen); UA, dorpsgerichten 49, 27 aug. 1768 (verhuur door David Franco Mendes aan Jacob Bicker Raye). Bicker Raye noteerde in zijn dagboek dat de huur f 325 "sjaars" was; dat was echter de prijs voor een half jaar.
76. GAM, oud archief Maarseeven, resoluties van het gerecht 2, 17 nov. 1778 (Gracia Franco Mendes, ongehuwd en bejaard, transporteert Geesbergen, groot ongeveer ⅓ morgen, aan haar broer

- David); UA, dorpsgerichten 49, 1473, ongedateerd (idem) en 7 okt. 1782 (transport aan Armenault).
77. Dekker (1984, p. 59).
78. UA, dorpsgerichten 49, 1493, 13 sept. 1754 (transport; met koets- en wagenhuis, stalling, tuinmanshuis, schuur, speelhuis, singels, lanen, boomgaard, twee stenen vazen op pedestallen; grootte 1 morgen 150 roeden); UA, not. J. van Someren, 1 okt. 1760 (David Franco Mendes op Neerbeek).
79. UA, dorpsgerichten 49, 1499, 24 aug. 1803 (transport) en 1475, 11 aug. 1803 (Neerbeek is op 18 juli verkocht).
80. Zijn naam wordt vaak gespeld als Sweerts, ook wel als Sweerds, Sweris of Zweers.
81. Deze en de volgende alinea zijn gebaseerd op Zwartz (1929).
82. Bewindhebber Falck kreeg als compensatie voor zijn aftreden een riant jaargeld van f 1.500: UA, not. T. Vos van Avezaat, 31 okt. 1729.
83. UA, not. E. Vlaer, 11 aug. 1732.
84. UA, not. G.C. Qualenbrinck, 20 sept. 1734.
85. UA, not. P. de Bertout, 13 juni 1724 (verklaring van Peereboom; hij wil zijn contract als hovenier op Hoogevecht uidiennen) en not. J. de Jong te Maarssen, 17 juni 1724 (verklaring van ander personeel).
86. UA, not. P. de Bertout, 19 jan. 1725.
87. UA, not. H. Dons, 10 aug. 1724.
88. UA, not. A. van Woerden, 22 mei 1736.
89. UA, not. H. van Dam, 10 jan. 1737 en not. H. van der Mark, 7 aug. 1737 (testamenten van Johanna Clara Sweers, wonend op Hoogevecht); not. H. Dons, 18 dec. 1737 (koop huis op de Nieuwegracht); not. A.H. van Munster, 22 juli 1737 (koop huis op het St. Janskerkhof); not. H. van Dam, 23 nov. 1744, not. A. van Broek, 26 april 1744, not. L. van der Pauw, 2 juli en 31 okt. 1751 (over het beheer van haar Amsterdamse huizen). Anna Richardina Gronenburg benoemde Elisabeth Tabbert later tot haar enige erfgenaam: UA, not. W. van Vloten, 14 jan. 1767.
90. UA, not. V. Versteegh, 13 okt. 1744 (codicil).
91. UA, not. A. van Broek, 27 juli 1744 (testament en codicil) en not. V. Versteegh, 19 juli 1745 (testament, gepasseerd op Hoogevecht).
92. UA, not. L. van der Pauw, 16 dec. 1750.
93. UA, not. L. van der Pauw, 19 sept. 1760, akten 127 en 128 (procuraties voor aangiften voor de collaterale successie in Utrecht en Amsterdam).
94. UA, dorpsgerichten 49, 1473, 2 april 1779 (transport aan Warin); Elias (1903-05), p. 906.
95. UA, not. J. de Jong te Maarssen, 21 juli 1732 (huwelijks voorwaarden). Dit echtpaar bezat onroerend goed in Utrecht en had grote leningen uitstaan: UA, not. J. van den Doorslag, 6 juni 1743 en not. M. de Leeuw, 7 sept. 1748 en 6 aug. 1749.
96. UA, not. J. van den Doorslag, 12 juli 1741 (Christina "Lauwerier" laat haar hofstede Sluysort met f 12.000 na aan Martijnje Bos, die bij haar inwoont) en 16 feb. 1748 (Martina Bos woont op Sluysort); UA, not. A. van Goudoever, 4 nov. 1754 (Martina Bos trekt een waarnemer aan voor de ambten van haar man).
97. UA, Huydecoperarchief 67, 1084.
98. UA, not. N. de Graaff, 19 maart 1757 (Droste trekt zijn volmacht voor Sluysort in; de weduwe bood hem de verkoopsom voor De Koning David aan, maar in het verkeerde soort goudstukken; hij wil het bedrag nu van haar hebben, in de juiste munten); UA, not. C.P. van Cuylenborght, 18 nov. 1757 (de weduwe Seignette begint een proces); UA, not. N. de Graaff, 9 juli 1761 (Droste wil tot afrekening komen op grond van de uitspraak van het Hof).

99. UA, dorpsgerichten 49, 1494, 10 april 1762 (transport).
100. UA, not. A. van den Doorlagh, 22 okt. 1765 (boedelscheiding; Leertouwer is in januari overleden en heeft bijna een ton nagelaten), 5 nov. 1765 (huwelijks voorwaarden) en 13 okt. 1766 (procuratie; het echtpaar woont in Utrecht); UA, not. J. van Someren, 7 aug. 1770 (echtpaar Michels op Sluysort).
101. GAM, oud archief Maarsseveen, resoluties van het gerecht 2, 10 dec. 1788.
102. Oldewelt (1945), wijk 13, nr. 3876. In 1746 konden de aangeslagenen bezwaar aantekenen. Sara liet toen vastleggen dat haar inkomen zeker geen f 4.000 bedroeg: UA, not. J. de Jong te Maarsse, 16 juni 1746 (gepasseerd op Neerbeek).
103. GAA, not. J. Barel, 13 feb. 1743, 10 juni 1744 (huwelijks voorwaarden) en 21 sept. 1746 (bijlegging van onenigheid tussen de families Franco Mendes en Henriques de Mesquita over Ratchels bruidschat en kostgeld).
104. De verbouwing kostte f 400 terwijl Sara f 2.300 voor de buitenplaats had betaald. Het contract voor de verbouwing is bewaard gebleven: UA, not. J. de Jong te Maarsse, 27 juni 1746. Een geannoteerde transcriptie is opgenomen in Gunning (2003).
105. Dekker (1984, p. 59).
106. Dit blijkt uit een akte uit 1772 toen haar broer David deze regeling hernieuwde: UA, dorpsgerichten 49, 1471, 14 aug. 1772.
107. GAA, collaterale successie 5046, deel 33, 56, 26 maart 1755. Sara Franco Mendes ("obit 28 december 1754") liet VOC en *Bank of England* aandelen na ter waarde van f 47.965 resp. f 29.588; GAA, not. B. Phaff, 18 feb. 1755 (inventaris), 26 juni 1755 (rekening en verantwoording over Sara's boedel; met specificatie van de betalingen aan Veenman en Pelleman, grote bedragen voor armen en wezen, f 120 aan chirurgijn Is. Barugh voor een operatie enz.) en 23 jan. 1756 (boedelscheiding). UA, not. J. van Someren, 27 juni 1759 (Alvaro Franco Mendes op zijn buitenplaats Spruytenburg).
108. Koningstadhouder Willem III logeerde bij een bezoek aan Amsterdam bij "Jeronimo Nunes da Costa (Mozes Curiel)", die toen op (Nieuwe) Herengracht 49 woonde en een groot bedrag had betaald voor die eer. Of deze Mozes Curiel Violante's vader was, is mij niet duidelijk. Gans (1971), p. 118. Van Eeghen *et al.* (1976), p. 613.
109. Oldewelt (1945), wijk 15, nr. 5051.
110. UA, dorpsgerichten 49, 1470, folio 297-312, o.a. kopie van Mordochay's testament gepasseerd door not. D. Geniets te Amsterdam, 7 mei 1756; GAA, not. D. Geniets, 7 okt. 1766, akten 1457 en 1458 (Ester en Gracia gaan akkoord met de verkoop) en 20 okt. 1766 (procuratie voor de verkoop); GAM, oud-archief Maarsseveen, resoluties van het gerecht 2, 27 okt. 1766; UA, dorpsgerichten 49, 1470, 27 okt. 1766 (transport). Esters toestemming was eigenlijk niet nodig, maar die van Gracia wel: de eventuele uitbetaling van de f 40.000 mocht niet in gevaar komen.
111. Die was in 1766 bij hen ingetrokken. Er was toen afgesproken dat David en zijn vrouw "Jonkvrouwe Gratia van Isak Franco Mendes Isaaks" haar leven lang logement zouden geven, "kost en drank van hun tafel" en het gebruik van de voorkamer. Bovendien moesten zij een kamenier aanstellen die haar zou bevallen. Gracia zou elk halfjaar f 600 zakgeld krijgen. Het echtpaar kreeg van haar f 13.000 om aan deze verplichtingen te kunnen voldoen. GAA, not. D. Geniets, 5 (6?) juni 1766.
112. GAM, oud archief Maarsseveen, resoluties van het gerecht 2, 10 mei 1788 (belastingopbrengsten – f 78 voor Spruytenburg, f 69 voor Hoogevecht en f 30 voor Neerbeek – vallen weg door leegstand) en 10 dec. 1788 (sloopaanvraag voor Sluysort; concept-brief aan de Staten van Utrecht).
113. KU, deel 581, 43 en deel 580, 58. C.F. Smith bezat veel huizen: Van Eeghen *et al.* (1976, p. 217).

114. Dekker (1984, p. 119-122).
115. UA, not. J. van den Helm, 29 mei 1820 en not. F.H. van den Helm, 5 en 9 jan. 1827.
116. GAA, not. C. van der Voort van Zijp, 9 april 1839 (veiling boedel; met catalogus, opbrengst f 2.787) en 6 jan. 1845 (verkoop ½ deel Spruytenburg door kinderen aan moeder; Spruytenburg was getaxeerd op f 5.300, Neerbeek op f 2.200). Vreedenburgs weduwe, inmiddels hertrouwd met de Amsterdamse koopman C. Campagne, verkocht het huis in 1855 aan M.M. Hoha-van Wesel in Sneek: KU, deel 162, 19.
117. Het gezin werd op 26 april 1860 ingeschreven, komende uit Amsterdam en werd op 10 juni 1861 weer uitgeschreven naar Amsterdam. De weduwe Kijzer was in 1810 in Maarssen geboren, waar haar vader parnassijn was (Dekker, 1984, p. 40).
118. Lisman *et al.* (2001, p. 209) hebben de linkerkoepel ten onrechte aangezien voor die van Hoogevecht.
119. UA, not. F.L. Tissot van Patot te Maarssen, 9 dec. 1859 (aankoop Leeuwenburg), 31 okt. 1860 (aankoop Neerbeek en Sluysoord-terrein – verhuurd aan G. van Rijn – voor f 7.400), 1 mei 1863 (aankoop stuk tuin van Geesbergen voor f 800).
120. UA, not. F.L. Tissot van Patot te Maarssen, 13 okt. 1865.
121. Dit is de spelling van de Burgerlijke Stand; zelf schreef hij zich Joan Wilhem.
122. Heringa (1871-2), citaat op p. 172.
123. Munnig Schmidt en Boerstra (1992, p. 41).
124. Mondelinge overlevering opgetekend door zijn kleindochter Hannie de Ruiter te Zwartebroek in een ongepubliceerd stuk (coll. auteur).
125. UA, not. I.J. van den Helm, 5 feb. 1881.
126. KU, deel 459, 1, 30 dec. 1886.
127. *Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek*, Lisman (1991); UA, Huydecoperarchief 67, 772 (inlijvingsverzoek).
128. Prins Frederik Hendrik had Huydecoper geholpen heer van Maarssveen en Neerdijk te worden.
129. Mededeling van zijn zoon J.G. van Rijn Jr. te Maarssen, 23 nov. 2003.
130. Een anonieme briefschrijver suggereerde dat deze dubbele verkoop het daglicht niet kon verdragen. Zowel de provincie als de gemeente stelden toen een onderzoek in en de zaak kreeg aandacht in de pers. Beide instanties concludeerden dat Swane geen blaam trof. *Utrechts Nieuwsblad*, 17 okt. 2003.
131. Net als in 1881 en in 1928 was de koper een afstammeling van de bouwheer, Joan Huydecoper.
132. Toen bleek dat de balkenplafonds van beide voorkamers waren beschilderd. In de eetkamer is die beschildering nu weer te zien. In één van de slaapkamers werd 18e-eeuws beschilderd behang gevonden en onder het parket in de zitkamer een plavuizenvloer, mogelijk uit de bouwtijd.
133. De eigendomsovergangen in 1829-1835 ontleen ik aan Munnig Schmidt en Lisman (1993, p. 221), de namen en titulatuur van mevrouw De Geer aan het *Nederland's Adelsboek*.

Hoolendregt

Bij de bespreking van de buitenplaats **Meebaal** in het jaarboekje van 2003 heeft schrijver U deelgenoot gemaakt van enkele lotgevallen van Catharina Maria Blaeuw (1679-1723), een avontuurlijk en puissant rijk meisje, dat zich in 1694 – 15 jaar oud – liet schaken *om van het school leggen bevrijd te zijn*.¹ Zij was als enige nakomeling, door het overlijden van haar moeder, Maria van Sanen, in 1680 als baby van één jaar, in het bezit gekomen van een omvangrijk vermogen. Afstammelingen van een zuster van haar moeder – de familie Dommer – hebben in de loop der jaren de belangstelling voor dit vermogen niet uit het oog verloren, zoals hierna zal blijken.

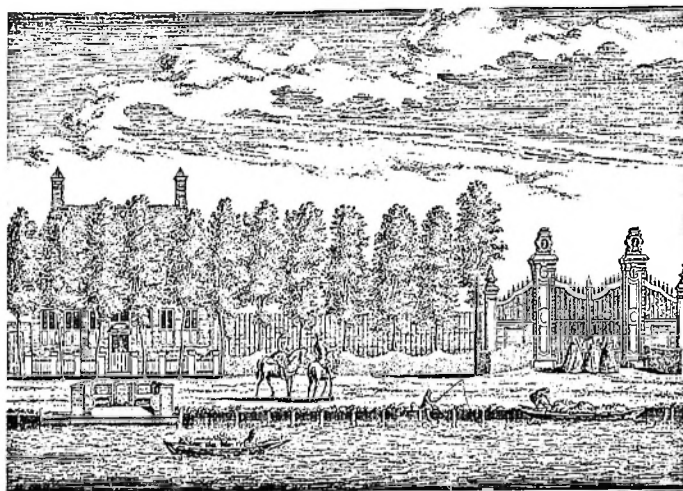
Tot de erfenis, die Catharina door het overlijden van haar moeder toeviel, behoorde – naast een groot aantal huizen in Amsterdam – niet alleen **Meebaal** maar ook *seeckere gront ende oude huysingen, met bergh, schuyr ende boomgaart, staande en gelegen in het Uytrechtse gerecht tot Abcoude, genaamt de Hoolendreght*, hetgeen de familie in 1659 had verworven.²

De jongeman, die zich tot de, in het jaarboekje 2003 reeds besproken schaking had laten verleiden, was toch niet de gewenste bruidegom en een jaar na de schaking is Catharina getrouwd met Regnerus Schaap, een 'med. doctoer', uit welk huwelijk slechts een geestelijk gehandicapt zoon voortspoot.

Hoolendregt

Zoals de vader van Catharina, Willem Pieterszn Blaeuw in de jaren '80 van de 17de eeuw de boerenhofstede **Meebaal** verbouwde en opwaardeerde tot een bescheiden buitenplaats, zo heeft de echtgenoot van Catharina de oude huizen, die bekend stonden als 'Hoolendreght' laten afbreken en doen vervangen door een statige buitenplaats, die zich in die zin van de vele al langs de Angstel gebouwde buitenplaatsen onderscheidde, dat zij zich zeven traveeën breed aan de Angstel manifesteerde, terwijl de meeste 5 traveeën telden. Ook het feit, dat de park-ingang wat meer verschoven t.o.v. het huis was gesitueerd, verleende de buitenplaats extra allure. (Afb. 1)

Nadat het jonge echtpaar Schaap-Blaeuw zich aldus van een, bij de aanwezige kapitalen passende, buitenplaats had voorzien had het geen behoefte meer aan het eenvoudige **Meebaal**, zodat dit in het jaar 1700 werd verkocht,³ waarmee te-

*Holendregt, appartenant a Mr JEAN LE BRETON
VAN DOESWERFF.*

*Holendregt, toebehoorende den HEER LAN LE BRETON
VAN DOESWERFF.*

Afb. 1. Hoolendregt, ± 1730.

vens kan worden geconstateerd dat **Hoolendregt** tussen 1696 en 1700 zal zijn gebouwd.

Tot 1715 lijkt het kleine gezin van Regnerus Schaap ongestoorde jaren te hebben gekend, maar met het overlijden van Regnerus in dat jaar werden de neven en nichten van de familie Dommer weer attent op hetgeen zou gebeuren. Catharina Blaeuw, de 37-jarige weduwe had toen immers niemand meer nodig om over haar kapitalen te kunnen beschikken. Haar moeder had in 1677 bij testament bepaald, dat bij het uitsterven van haar nakomelingen haar bezittingen zouden vererven op haar broer en zuster of hun nakomelingen. Daarvan was alleen de familie Dommer – nakomelingen van haar zuster Catharina van Sanen en haar echtgenoot Gijsbert Dommer – nog over, hetgeen de bijzondere belangstelling voor de lotgevallen van Catharina Blaeuw en haar innocente zoon begrijpelijk maakt. Regnerus en Catharina hadden op 8 oktober 1714, Regnerus ziek te bedde liggende, bij mutueel testament bepaald, dat de inno-

cente jongeman f50.000,- zou ontvangen indien hij in zijn 'mondige dagen' zou zijn gekomen. Bij hertrouwen van Catharina zou dat f25.000,- worden.⁴ De daarop volgende akten van dit dossier zijn door brandschade te zeer verminkt dan dat daaruit de overige bepalingen geheel duidelijk worden. Wel kan worden geconstateerd, dat bij notariële akte werd vastgelegd welke onroerende goederen tot de f50.000,- zouden bijdragen, hoewel e.e.a. uiteraard onder beheer van Catharina bleef.⁵

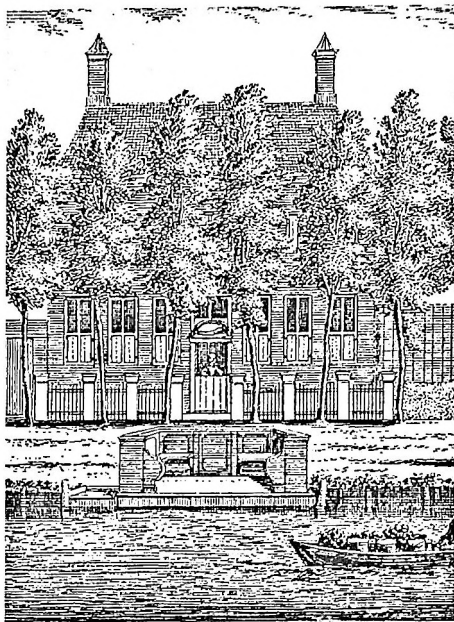
Catharina hertrouwde in 1716 met Jan le Breton van Doeswerff, geboren in Den Haag, die zich inmiddels als koopman in Amsterdam had gevestigd. Nog kon de familie Dommer niet opgelucht ademhalen, want eerst geleidelijk bleek dit nieuwe gezin kinderloos te blijven, zodat de interesse zich op de in 1696 geboren geestelijk gehandicapte zoon van Catharina, Martinus Schaaap, richtte.

De ouders van Jan le Breton van Doeswerff waren Arthur le Breton en Agatha van Doeswerff, die aldus aan de wieg van het geslacht 'Le Breton van Doeswerff' stonden. De vader van Arthur, François le Breton, heer van Glinost, had zich vanuit Frankrijk in Den Haag als koopman gevestigd. Hij voerde een wapen: drie eikels, 2-1 en een staaf daartussen, kleuren onbekend.⁶

Jan le Breton van Doeswerff, de derde zoon van Arthur, die met Catharina trouwde, ontpopte zich als een uitermate consciëntieus beheerder van **Hoolendregt**, hetgeen o.a. blijkt uit diverse akten die hij bij de Abcoude notaris Tredde liet opmaken. Zo schroomde hij niet om, wanneer hij onterecht op het uitvoeren van polderwerken werd aangesproken, te goeder naam bekend staande inwoners van Abcoude in een notariële akte te laten verklaren waarom de omschreven werken niet te zijnen laste zouden mogen komen.⁷ Ook troffen wij inzake het beheer van **Hoolendregt** verhuurcontracten aan met betrekking tot de landerijen die bij de buitenplaats behoorden, totaal 23 morgen inclusief een boerenwoning, een hooiberg en een schuur. Bijzonder was daarbij de bepaling dat *twee klyne hampjes, die aan de suyd- en noordsyde van de Hofsteede van de Heer verhuurder gelegen en met staketsels afgeschoten syn, aan de Heere verhuurder sullen blijven omme daeruyt te grasen voor syne paerden soveel hem goeddunken sal, sullende het gras, dat door syne paerden niet geconsumeert werden sal, ten profyte van de huurder wesen.*

Jan le Breton van Doeswerff komt uit de door notaris Tredde opgemaakte akten naar voren als een bijzonder rechtschapen persoon. Zo liet hij omtrent de bij hem in dienst zijnde dienstmaagden notarieel vastleggen, dat hun vorige werkgever, Bartholomeus de Wilde, *meester glasemaker* te Amsterdam, hen achtervolgde, dan wel hen in hun slaapkamer opwachste en aldaar 'zijn naam eer aandeed'. Ook liet hij vastleggen dat deze persoon in van diefstal afkomstige

Afb. 2. De visstek van Martinus Schaap.

goederen handelde.⁸ Vooris heeft hij, toen de bij hem in dienst zijnde koetsier op **Hoolendregt** overleed, de begrafenis geheel betaald, doch geweigerd de bescheiden nalatenschap in ontvangst te nemen.⁹

Hoe het ook zij, de familie Dommer zal wel weer in rep en roer geraakt zijn, toen geleidelijk duidelijk werd hoe Catharina over haar nalatenschap had beschikt. Zij sloot op 2 december 1723 definitief de ogen, waardoor haar in 1722 te Leiden opgemaakte testament in werking trad.¹⁰ Zij had haar echtgenoot en haar gehandicapte zoon, inmiddels ook de 25 jaren bereikt hebbende, ieder voor de helft als haar universele erfgenamen aangewezen.

Op 6 april 1724 werd een inventaris opgemaakt van de nagelaten goederen, voor zover die aan de gehandicapte Martinus Schaap toekwamen, o.a. ook de onroerende goederen die Martinus van zijn grootvader Blaeuw had geërfd,¹¹

waaromtrent veertien dagen later deze bij testament, ten overstaan van een Haarlemse notaris liet vastleggen, dat hij zijn stiefvader als universeel erfgenaam aanwees.

Het moet voor de familie Dommer wel de ultieme teleurstelling zijn geweest. Het kon toch niet zo zijn, dat de formidabele kapitalen van de moeder van Catharina en nog van andere leden van deze familie, geheel en al in de zakken van de aangetrouwde Jan le Breton van Doeswerff terecht zouden komen! Wij zien dan ook niet lang daarna een actie “beschadiging Jan le Breton van Doeswerff” op gang komen: althans in de dossiers van de Abcoude notaris Tredde, alsmede in de dossiers van het Gerecht werden tal van akten aangetroffen, waarmee Jan zich tegen een reeks van aantijgingen poogt te verdedigen.¹²

De familie Dommer zal geweten hebben, dat zij hem heel direct op zijn rechtsheden zouden kunnen raken. Zo werd een akte gevonden, waarbij zijn *dienstmaegt en de tuinman, de koetsier en de knegt, die alle tijdens hun dienst op Hoolendregt woonden, verklaren dat sy nimmer hebben gesien dat Martinus Schaap werd opgeslooten op de buitenplaats, ja zelfs dat er geen schaduw van waarheidt in deze bewering steekt*. Een aantal middenstanders verklaarde voorts dat zij hem *regelmatig in volle vrijheyd vóór de buitenplaats hebben zien staan vissen*. De aanlegplaats vóór het huis bood daartoe ook een uitgelezen gelegenheid. (Afb. 2)

In nog een andere akte wordt verklaard dat *Martinus tijdens de begrafenisse van de geweene koetsier van Jan le Breton van Doeswerff, Jan de Pijper, te voet is meegegaan naar de kerk en weer terug en aan het begrafenismael met anderen de spijsen heeft genuttigt, ende (dat zij) noch tijdens de maelydt en daarna niets onordelijks van gemeld heerschap hadden gesien, maar ter contrarie in het bysyn van hun comparanten syn respect en fatsoen gehouden had en sig in alle ordentelykheyd gedragen had, hetgeen sy bereid syn met solenneele eede te bekragtigen*.¹³

De Abcoude chirurgijn Harmanus Dankelman, die al eerder Martinus Schaap had omschreven als een persoon, die *buyten syn quade buyen, die hy nu en dan hadde, de eene tyd meerder en de andere tyd minder syn verstant en oordeel was hebbende*, verklaarde dat hij *nooyt anders heeft kunnen bemerken of bespeuren dan een tedere liefde, affectie ende toegenegenheyd en sorgje van de heer Jan le Breton van Doeswerff voor de innocente jongeman*.

Vertegenwoordigers van de kerk van Abcoude tenslotte, verklaren dat de jongeman nimmer in de kerk lawaai heeft gemaakt of overlast heeft gegeven.

De innocente Martinus Schaap gekidnapt!

Blijkbaar had de actie “beschadiging” onvoldoende effect, immers we lezen dat de jongeman op 28 april 1728 van **Hoolendregt** is weggevoerd in een koets!¹⁴ Nu was er in de tweede helft van de jaren twintig van de 18de eeuw in de familie Dommer een nieuwe ster aan het firmament verschenen: mr. Willem Reinier

van Baarle, advocaat bij het Hof van Holland, die in 1730 de vierde echtgenoot werd van Margaretha Maria Dommer. Mejuffrouw I.H. van Eeghen, in het midden van de vorige eeuw als archivaris verbonden aan het Gemeente Archief van Amsterdam, aan wiens publicaties het verhaal over de schaking van Catharina ontleend werd, had deze advocaat al eerder, bij andere naspeuringen, in het vizier gekregen en had geen goed woord voor hem over. Een tijdgenote van mr. Van Baarle omschrijft deze persoon *als wel de valsten mensch, die daer leeft*. Zou mej. Van Eeghen kennis hebben gehad van de “actie beschadiging” en van de kidnapping van Martinus, dan zou zij mr. Van Baarle stellig als de kwade genius achter deze activiteiten hebben afgeschilderd. In feite deed zij dat ook in één van haar artikelen, waarin zij schrijft “...zonder enige twijfel was hij de instigator van alles wat er ná en ook vóór de dood van Martinus Schaap gebeurde”.¹⁵

Met de kidnapping van Martinus was voor de rechtschappen Jan le Breton van Doeswerff kennelijk de maat vol. Bovendien was deze keer geen heil te verwachten van een nieuwe akte bij notaris Tredee. Het kwam tot contact met de familie Dommer en in 1729 werd een ondershands contract afgesloten met vertegenwoordigers van de familie Dommer. In dit onderhandse contract werd een nauwkeurige verdeling opgemaakt van alle bezittingen van Martinus Schaap, waarbij de familie Dommer het leeuwendeel kreeg en Jan le Breton van Doeswerff, die afzag van alle rechten, voortvloeiend uit het testament, dat zijn stiefzoon in 1724 had doen opmaken, veel minder. Jan had waarschijnlijk al de helft van de nalatenschap van zijn echtgenote ontvangen en stelde zich daarmee tevreden. Het feit dat hij geen eigen kinderen had zal daar mede debet aan zijn geweest. Voorts werd met betrekking tot **Hoolendrecht** bepaald dat Jan le Breton van Doeswerff deze buitenplaats, die bijzonder fraai was aangelegd, met alle aanhorige landerijen, 23 morgen groot, slechts in vruchtgebruik bezat.

In 1732 stierf de innocente Martinus Schaap.¹⁶ Hij werd in Amsterdam bijgezet in het familiegraf, waarbij op te merken valt, dat zijn sterfhuis niet in de archivalia is gevonden. Het was juni; hij zou op de buitenplaats gelogeed kunnen zijn geweest. Ik neem wel aan dat hij na de bezegeling van de overeenkomst weer aan de zorgen van Jan le Breton van Doeswerff werd toevertrouwd. Voor de collaterale successie werden zijn goederen getaxeerd op bijna f 170.000,-. De scheiding van de nalatenschap vond echter pas in 1738 plaats,¹⁷ waarbij Jan le Breton van Doeswerff een nieuwe verrassing wachtte. Het bleek dat Jan niet met vertegenwoordigers van de gehele familie Dommer aan tafel had gezeten, maar met slechts enkele leden van de familie, die de overige staken onkundig hadden gelaten en zich zo de gehele nalatenschap hadden toegeëigend. Dit kon ook niet meer worden aangevochten, immers advocaat Van Baarle –

die wel wist hoe zoiets geregeld moest worden – had bij het Hof van Holland finale erkenning van de onderhandse overeenkomst van 1729 gevraagd, welke in 1734 was verkregen. De bij de overeenkomst van 1729 betrokken leden van de familie Dommer werden sindsdien aangemerkt als enige universele erfgenamen van Martinus Schaap.¹⁸

Na het overlijden van Jan le Breton van Doeswerff op 7 juni 1743 en de boedscheiding van 5 juli d.a.v.¹⁹ verkochten deze ‘universele erfgenamen’ slechts 2½ maand later reeds de boerderij en de landerijen, die tot de buitenplaats behoorden, maar het fraaie herenhuis verwisselde eerst 8 jaar later van eigenaar. Constantia Victoria Dommer, weduwe van Frans Ferrier, verkocht het aan Andries Kretsman, een koopman uit Amsterdam.²⁰

De nalatenschap van Jan le Breton van Doeswerff vererfde aan zijn zuster en de drie kinderen van zijn jongere broer Frans – de beide oudere broers waren ongetrouwd overleden – en kwam uiteindelijk terecht bij de enige zoon van Frans, de kunstverzamelaar mr. Alexander le Breton van Doeswerff. Hij is in 1775 ongetrouwd overleden, waarmee tevens een einde kwam aan het geslacht Le Breton van Doeswerff, dat aldus slechts 1½ eeuw heeft bestaan.²¹

Met de komst van het echtpaar Kretsman, (Cretsman), veranderde het gebruik van **Hoolendregt**; van buitenverblijf werd het de eerste woning, hetgeen tot 1819 zou voortduren. Andries, die vermeld wordt als rentenier,²² wist zich snel een plaats in de Abcoude gemeenschap te verschaffen. In 1753 wordt hij genoemd als *diaken van de Kerke tot Abcoude*, en in 1756 vinden wij hem vermeld als *Schepen van het Gerecht Abcoude-Proosdy*.

Helaas overleed in datzelfde jaar, in augustus, zijn echtgenote zonder hem kinderen na te laten.²³ Dit was aanleiding voor hem om in 1757 door notaris Tredee een nieuw testament te laten opmaken.²⁴ Hij blijkt wel bij kas te zijn en legateerde o.m. aan een dan bij hem in huis wonend nichtje van zijn overleden vrouw f 15.250,- alsmede al zijn huisraad. Aan zijn broer Engel Cretsman legateerde hij zijn huis in de Warmoesstraat in Amsterdam. Zijn overige nalatenschap moest verdeeld worden over deze broer en zijn beide zusters.

Slechts een half jaar later herriep hij dit testament omdat, zoals notaris Tredee vermeldt, *hij staat te trouwen met Anna Elisabeth Charlotte Weitzel*.²⁵ Zij was een nog ongehuwde dochter van Carel Frederik Maurits Weitzel, professor te Steinfort bij Munster, welke jongedame reeds eerder in de Abcoude Archieven vermeld werd, *des zomers in Abcoude verblijf houdende en ook zorgend voor een oude dame, die gezien haar geestesgesteldheid verzorgd en bevaakt moest worden*.²⁶

Het komt tot een herzien testament, waarbij werd vastgelegd dat de bruid, bij

onverhoopt overlijden van Andries, een douarie zou genieten van f 14.000,-. Het legaat voor het nichtje werd bij deze gelegenheid teruggebracht tot f 8.000,-. Tot voogden over eventuele kinderen werden de broer van Andries, alsmede een broer van de bruid en Cornelis van Leyen aangewezen, allen te Amsterdam wonende.

Het huwelijk evenwel, dat in 1758 werd voltrokken, duurde maar kort: reeds in 1760 overleed Andries, zijn weduwe met twee kleine kindertjes achterlatend.²⁷ Overlijden is er tevens de oorzaak van dat het legaat voor het nichtje van zijn eerste echtgenote komt te vervallen; zij was inmiddels *deeser weereld afstijgig geworden*.

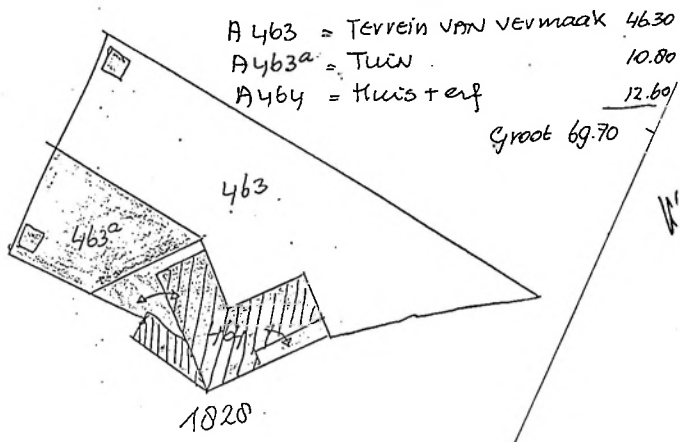
Wanneer de weduwe van Andries in 1766 zelf ziek te bedde ligt, stelt zij orde op zaken. De aangewezen voogden over de kinderen zijn overleden, welke zij verving door een neef en een zwager, beiden van haar familie. Zij voegde daar Willem de Ruyter aan toe, chirurgijn te Abcoude, haar 'goede bekende'.²⁸

In de douarie van f 14.000,- werd voorzien door de toewijzing van twee huizen, staande aan de Herengracht nabij de Blauwburgwal en de Oude Lelystraat, beide op het oudste deel van de Herengracht, alsmede **Hoolendregt**, thans zonder de landerijen gewaardeerd op f 3.000,- en het meubilair, geschat op f 1.000,-. Alle overige onroerende goederen – o.a. verdere huizen in Amsterdam – werden tezamen met 13 obligaties, welke gewaardeerd werden op f 19.250,- toegevoegd aan de voogden ten behoeve van de twee kinderen, op dat moment respectievelijk 7 en 5 jaar oud.

Wanneer deze kinderen de adolescentie voorbij zijn verkoopt Willem de Ruyter de buitenplaats, bijna 30 jaar nadat Andries deze had gekocht.²⁹

Het huis is evenwel nog tot 1819 als eerste woning benut. Vijf maal is het in andere handen overgegaan, meestal ten gevolge van overlijden.³⁰ Echter in 1819 werd het gekocht door Pieter Kleijn, die dan op de buitenplaats **Reygersbosch**, onder Ouderkerk, woont en andere plannen met dit nieuw verworven bezit koestert. Het werd in 1819 omschreven als *buitenplaats of hofstede, genaamd Hoolendregt, met desselfs heerenhuizinge, stallinge, tuinmanswoning, koepel of tent, stijger aan het water, menagerie en priel, milsgaders overplaats (geapprobeerd tot een moestuin en schuithuis) en al hetgeen aard en nagelvaast is, met uitzondering echter van de broerijerij, welke zomin als het gestoelte, bestaande in twee banken in de kerk te Abcoude onder deze verkoop niet begrepen is; tegenwoordig beheind, betimmerd en gesitueerd met spiegels voor de schoorsteenen in beide zijkamers*.³¹

Pieter Kleijn, (1774-1863), spruitend uit een eenvoudig veenarbeidersgezin, heeft in het venen carrière gemaakt, in het bijzonder bij de vervening van de

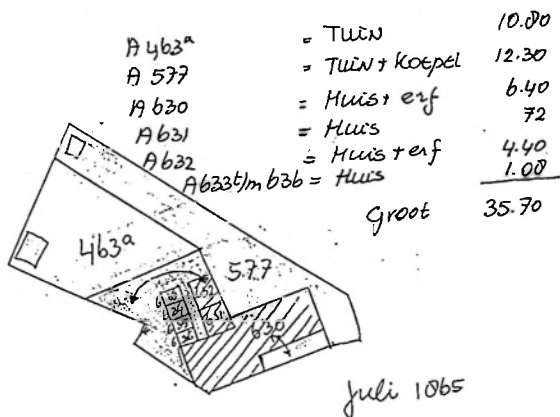

Afb. 3. De oudste kadastrale inmeting.

gecombineerde Holendrecht- en Bullewijker-polders. De grondeigenaren verkregen de toestemming tot vervening in 1802.³² Pieter was bij de uitvoering van de vervening intensief betrokken. Achtereenvolgens wordt hij vermeld als veenman, veenbaas en opzichter der veenderij, hetgeen bij het klimmen der jaren nog verder van kleur veranderde: veehouder, landbouwer, koopman, grond- en landeigenaar.

Pieter heeft in zijn lange werkzame leven een aardig kapitaal opgebouwd doch is, voor zover kon worden nagegaan, niet op Hoolendregt gaan wonen, maar heeft het nog 'ongerepte' herenhuis geëxploiteerd. Hij heeft er tal van bijgebouwen naast doen verrijzen, zoals te zien is op de eerste kadastrale opmeting van rond 1828. (Afb. 3)

Vermoedelijk heeft Pieter het pand van de aanvang af geëxploiteerd als logement en daartoe aan logementhouders verhuurd. In 1828 werd daar voor het eerst een vermelding van gevonden wanneer hij een huurcontract sluit met *Gijsbert Bouten, logementhouder te Abcoude-Proosdij gedurende zes jaren voor de somma van f 800,- 's jaars, door deze reeds bewoond en gebruikt wordende.*³³ De naam **Het Nieuwe Logement** is dan reeds ingeburgerd: "*Het Nieuwe Logement met desselfs huizinge, hoetshuis, stalling, koepel, tuinen en wandelingen cum annexis.*"

Afb. 4. De kadastrale inmeting van 1865 met de kleine huisjes.

Bij een logement, vermoedelijk in die jaren reeds gecombineerd met 'uitspanning', behoorden stalling voor paarden en een koetshuis. De enigszins, voor wat betreft de verkavelingsrichting, afwijkende bebouwing is niet verklaard; (mogelijk woning voor personeel en exploitant?).

In 1846 verkocht Pieter **Het Nieuwe Logement**, aan zijn jongst geboren en enige dan nog in leven zijnde zoon uit zijn eerste huwelijk: Huybert (1811-1867).³⁴ Deze was veehouder te Nieuwer Amstel doch heeft de exploitatie van het logement zelf ter hand genomen, zoal blijkt uit een "dichustuk", aangetroffen in "De Abcouder Paardenmarkt. Ernst en luim" uit 1856:

*Daar smelt een dubbele rei van boeren en boerinnen,
De nieuwe herberg in, de nieuwe herberg binnen,
De glazenkast stuift vol; ja Klein zijn logement,
Is aan dat vele volk maar duivelsch min geuwend.
De primo klasse mede, is vrolijk op de benen,
En snellen als de rest naar Huib zijn herberg henen,
Hier zit Apollo voor, hier muziek en zang,
Hier valt in vrolijkheid, de lange tijd niet lang.
Hier rent men in galop, de baan op en neder,
Men zweeft en hijgt er van en rust eens even weder,
Dan wordt de wals hervat en ferm in 't rond getoerd,
Mazurka siks gedaanst, de polka uitgevoerd.*

Dat hijgen deed men in dat gedeelte van de tuin, waar achterin de verplaatste koepel stond en waar een gelegenheid was om elkaars krachten te meten. De bij het kadaster vrij algemeen gebruikte omschrijving van *terrein van vermaak* is hierop van toepassing. Overigens heeft schrijver, ondanks de in het rijmwerk geschetste vrolijkheid, niet de indruk dat de exploitatie van het logement in die jaren erg voorspoedig verliep. In 1853 verkocht Huibert Kleijn het gedeelte van de tuin waar de geroemde wedstrijden werden gehouden, ten behoeve van de bouw van een naast het herenhuis op te richten woning, waarvoor de stenen koepel moest opschuiven. Een tiental jaren later, enkele jaren vóór zijn overlijden, doet Huib ook het logement met alle bijgebouwen van de hand. De stalling werd bij die gelegenheid omschreven als zijnde voor paarden, koebeesten en rijtuigen. Blijkbaar heeft Huib zijn vroegere stiel als veehouder niet geheel kunnen vergeten.

Amsterdamsch Koffijhuis

Door zijn rechtsoptolger is de stalling benut voor de bouw van een aantal eenkamerwoningen zoals aangegeven op de kadastrale schets van 1865. In deze kadastrale schets is ook het merkwaardig scheef staande gebouw weer verdwenen. (Afb. 4)

Deze schets werd door het kadaster gemaakt wegens de verkoop in 1864 van het complex aan Hendricus Donatus Mollenkramer, dan 24 jaar oud. Deze nieuwe logementhouder, een brandstoffenhandelaar uit Amsterdam, exploiteerde het complex en hield in het nog overgebleven deel van de stalling een stalhouderij. De naam veranderde in het welbekende **Amsterdamsch Koffijhuis**, ofschoon de sterke drank niet werd afgezworen.

Na het overlijden van Mollenkramer kwam het geheel in 1902 in handen van A.P.J. van der Kroon, een echte paardenliefhebber, onder wiens leiding ook de stalhouderij floreerde. De stalhouderij bood ook op zondagmorgen plaats aan de boeren die, alvorens ter kerke te gaan, paard en rijtuig bij Van der Kroon in goede handen wisten.

Geleidelijk werd de zaal van het logement meer voor vergaderingen en bijeenkomsten gebruikt, maar het meest in de herinnering achtergebleven zijn de

Afb. 5. Party-house Koekenbier.

feesten, zoals de Onafhankelijkheidsfeesten van 1913, kinderoperettes, toneel en filmvoorstellingen.

Ook de drank werd niet vergeten; voor het gebruik daarvan kende men nog een aparte ruimte – de Lokkerd –, waar men apart drank kon kopen voor huisconsumptie. Ook kwamen daar bedelaars voor het innemen van een maatje drank, nadat ze het geld hiervoor in het dorp bij elkaar hadden gebedeld. In de Lokkerd stonden geen stoelen, men verkeerde daar staande.

De exploitatie van dit veelzijdige etablissement is nog een tijd voortgezet door een zoon van A.P.J. van der Kroon: N. van der Kroon, waaraan eerst in 1970 een einde kwam. Jan en Joke Koekenbier pachtten het complex en het groeide uit tot het lokaal bekende **Party-house Koekenbier**, waar vrijwel alles mogelijk was. De in de loop der jaren bijgebouwde stalling werd door hen verbouwd, vergroot en ingericht tot bar-dancing. (Afb. 5)

Na meer dan een eeuw ernst en luim heeft een grondige restauratie het oorspronkelijke herenhuis van de buitenplaats **Hoolendregt**, met zijn zeven traveeën, weer enigermate in het gezicht gebracht, zodat wij het nu weer kunnen vergelijken met twee andere herenhuzen uit het begin van de 18de eeuw, die

Uitg. E. Spruijt, Boekh.

Afb. 6a. Het Raadhuis van Kroonenburgh met veranda. (coll. Lisman)

Afb. 6b. Café-restaurant Koekenbier met veranda.

eveneens zeven traveeën breed zijn. Deze zijn te vinden vrijwel tegenover elkaar aan de Rijkstraatweg te Loenen aan de Vecht. Het ene, Rijkstraatweg 104, werd tot voor kort gebruikt als Raadhuis van de Gemeente Loenen aan de Vecht, en het andere, Rijkstraatweg 113-115, heet naar het vroegere gebruik als Rechthuis: **Raadhuis van Kroonenburg**.

Laatstgenoemd gebouw, daterend uit 1710-1712, is evenals **Hoolendregt** eeuwenlang tevens gebruikt als herberg en logement. Rond de eeuwwisseling 1900 is vóór beide gebouwen ten behoeve van de exploitatie een veranda toegevoegd, zoals uit beide afbeeldingen moge blijken. (Afb. 6) Beide gebouwen hebben thans een kantoorbestemming, maar bij de restauratie in Loenen is de veranda verwijderd, terwijl bij **Hoolendregt** de veranda, die in de tijd van partyhouse Koekenbier tot serre was verbouwd, is gerestaureerd en zo in stand bleef. Ik vraag mij af of dat laatste, gezien de bestemming, wel een succes genoemd kan worden. **Het Raadhuis van Kroonenburg** verheft zich in al zijn 18de-eeuwse glorie aan de straatweg, terwijl **Hoolendregt** vanachter de gesloten gordijnen lijkt uit te stralen, van de gemeenschap niets te willen weten.

Dick Slebos

Abcoude 2005

Overzicht van eigenaren

Familie van Sanen 1659.

verruing

Catharina Maria van Sanen 1680-1723

bouwoheer

Regnerus Schaap, echtgenoot v. Catharina Maria van Sanen ~1698.

verruing

Catharina Maria van Sanen, wed. v. Regnerus Schaap. 1715-1716

overboeking

Jan le Breton van Doeswerff, echtgenoot v. Catharina van Sanen 1716-1743

"verruing"

Leden van de familie Dommer 1743-1751

verkoop

Andries Kretsman 1751-1760

verruing

Anna Elisabeth Charlotte Weitzel, weduwe Andries Kretsman 1760-1779

diverse verkopen

1779-1819

verkoop

Pieter Kleijn 1819-1846

verkoop

Huybert Kleijn 1846-1864

verkoop

Hendricus Donatus Mollenkramer 1864-1902

verkoop

A.P.J. van der Kroon en zijn zoon N. van der Kroon 1902-1970

verkoop

Jan en Joke Koekenbier 1970-1998

verkoop

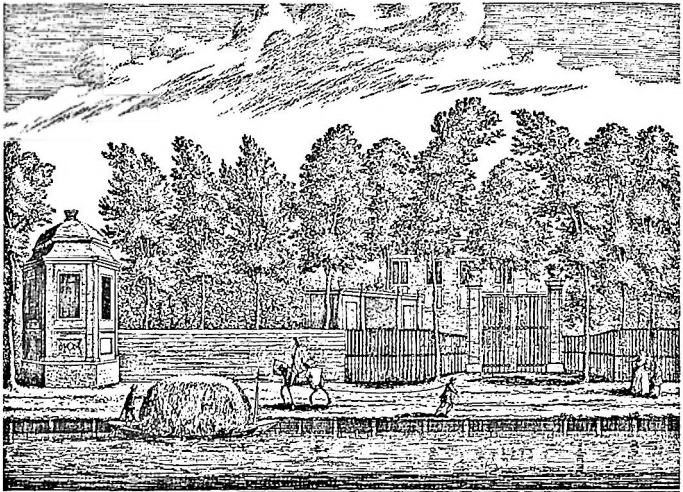
Kantoorbestemming. 1998-heden.

Afkortingen

HUA. Dorpsger.	Het Utrechts Archief. Gerechtelijke archieven.
HUA. N.a.	Idem. notarieel archief.
HUA. D.T.B.	Idem. Doop, Trouw en Begraafregisters.
GAA. N.a.	Gem. Archief Amsterdam. Notarieel archief.
GAA. D.T.B.	Idem. Doop, Trouw en Begraafregisters.
OAAB.	Streekarchief Mijdrecht.
NaLArch.	Nationaal Archief Den Haag

Noten

1. Eeghen, I.H. van. *Mbl. Amstelodamum*, juni/juli 1970.
2. GAA. N.a. nr. 6643.
3. HUA. Dorpsger. nr 8.
4. GAA. N.a. nr. 7378
5. GAA. N.a. film nr 5862 en 5863. Not. Leonard Noblet.
6. *De Nederlandse Leeuw*, jg. 1938, pag. 422.
7. HUA. N.a. nr. 2.
8. Zie 7.
8. HUA. N.a. nr. 3
10. Leiden. N.a. Not. Pieter van Deiningen d.d. 19-01-1722.
11. Zie 5.
12. HUA. N.a. nr. 3 en 4 alsmede Dorpsger. nr 52.
13. HUA. N.a. nr. 4.
14. Id.id.
15. Eeghen, I.H. van. *Amstelodamum jv.* 1967
16. GAA. D.T.B. doss.
17. GAA. N.a. nr. 7927.
18. HUA. N.a. nr. 11.
19. Id.id.
20. HUA. Dorpsger. nr. 46.
21. *De Nederlandse Leeuw*, jg. 1938 pag. 422 en 423.
22. OAAB. Proosdy, doss. nr. 9a.
23. Zie 20.
24. HUA. N.a. nr. 16.
25. HUA. N.a. nr. 17.
26. HUA. N.a. nr. 15 alsmede OAAB. Doss. Peeping 266.
27. HUA. N.a. nr. 18.
28. HUA. N.a. nr. 19 en 20.
29. HUA. Dorpsger. nr. 48.
30. O.a. HUA. N.a. nr. 38 en 40.
31. GAA. N.a. nr. 19711.
32. *Speuren en ontdekken*, jg. 20. Dec. 2004.
33. HUA. N.a. nr. 75.
34. HUA. N.a. nr. 97.

Geywyck, appartenant a Mr HAMEL BRUXNINX. | Geywyck, toebehoorende den HERR HAMEL BRUXNINX, Envoyé a la Cour de Vienne. Envoyé a la Cour de Vienne.

Afb. 2. Geywijck ± 1730 met volière voor het huis.

ren uistak, en waarvan een jaartalsteen in de gevel het jaar 1664 vermeldde, stelde **Geywyck** zich bescheiden op: het was slechts 4 traveeën breed (afb. 2), hetgeen langs de Angstel weinig voorkwam. Meestal telden de buitenplaatsen 5 traveeën, terwijl enkele daar, door middel van uitbouwen aan de zijgevels, in de breedte nog bovenuit gingen. Ook het even aantal traveeën is vrij zeldzaam bij buitenplaatsen.

Hoolendregt, waarover hiervóór in dit jaarboekje meer, was een uitzondering met zijn 7 traveeën. **Hoolendregt** heeft denkelijk zijn voortbestaan tot op de huidige dag te danken aan de betere mogelijkheden voor een ander gebruik dan woonbestemming. Anderzijds hebben wij het voortbestaan van **Geywyck** wellicht te danken aan zijn geringere omvang (thans Rijkstraatweg 89/91). Het kon ook in economisch slechtere tijden zonder veel problemen als eerste woning worden gebruikt, waarbij de landerijen in andere handen overgingen en hun agrarische bestemming behielden of herkregen.

De bouwheer

Joan van Senden, die hier als de bouwheer van Geynwyck gezien wordt, was een in Amsterdam gevestigde koopman, die in de laatste decennia van de 17de eeuw de buitenplaats ook als eerste woning is gaan benutten. Daartegenover heeft hij in Amsterdam de hem in eigendom toebehorende woning aan de westzijde van de Nes, genaemt *off alwaer "Het Gebed zonder End" wythangt*, geleidelijk tot een bescheiden pied à terre voor hemzelf teruggebracht en de rest verhuurd.² Wij zien dan ook dat hij aan het einde van de 17de eeuw familiegeld aan het Gerecht Abcoude-Baambrugge betaalde, hetgeen betekent dat hij aldaar domicilie had gekozen.³

Aangezien hij een kavel zonder bebouwing had gekocht, 15½ morgen groot, was het beheer van de gronden, voor zover niet gebruikt als tuin, wat lastig. We mogen veronderstellen dat een van zijn burens dit voor hem deed door middel van het inscharen van vee – *hoeyen die te vetten loopen* – of door het ossenweiden. In 1683 kocht hij echter, mogelijk ook ter waarborging van een blijvend vrij uitzicht, een tegenover Geynwyck aan de westzijde van de Angstel gelegen *huysinge, bergh en schuyf met 7 mergen lants*;⁴ een boerderij, die hij wat betreft gebruik verenigde met de weilanden achter Geynwyck. Willem Geysen was daarvan de *bruycker*, d.w.z. zijn huurder.⁵

Joan van Senden is vanuit Lûbeck, waar zijn moeder was blijven wonen, naar Amsterdam gekomen en daar – 25 jaar oud – in 1655 getrouwd met de 19-jarige Maria de Coussenaer.⁶ Dit echtpaar liet 2 kinderen na: Abraham (1656-1704) en Catharina (1664-1707).⁷ Abraham was jurist en oefende het beroep van advocaat uit. Deze kinderen verloren hun ouders kort na elkaar: Maria overleed op 06-06-1701 en haar echtgenoot op 30-10 van datzelfde jaar. Hun boedelinventaris omvatte 175 pagina's, waarin begrepen diverse huizen in Amsterdam en tal van waardepapieren.⁸

Abraham is in 1689 getrouwd met Anna van Iperen, dochter van Doctoor Emanuel van Iperen, welke huisvrouw hem in 1694 ontviel.⁹ Zijn tweede echtgenote was Catharina van Hees, die over een karakteristieke handtekening beschikte.¹⁰ Zijn zuster, Catharina van Senden was in 1684, 20 jaar oud, getrouwd met de 2 jaar oudere mr. Hendrik van Hoven, advocaat, welk echtpaar, in tegenstelling tot Abraham en Anna, geen kinderen naliet.¹¹

Het heeft er alle schijn van dat Abraham zijn familie veel zorgen heeft gegeven, mogelijk omdat de uitoefening van zijn beroep te weinig opleverde. Waarschijnlijker is dat hij niet met geld kon omgaan. De financiële problemen blijken o.m. uit de reeds aangehaalde inventaris van het echtpaar Van Senden-De Coussenaer,¹² waarin een opsomming voorkomt van gelden die de ouders sinds

de meerderjarigheid van Abraham aan hem hadden geleend, dan wel voor hem hadden betaald.

In deze opsomming komen ook diverse malen bedragen voor van f 50,- en f 25,- die Hendrik van Hoven aan zijn zwager had gegeven, of voor hem had betaald.

Een bijzondere vermelding verdienen diverse aantekeningen uit de opsomming zoals: *betaald aan Willem Jansz Geynwyck f 18,- voor vier weken salaris*, alsmede voor *diversen f 36,- en 3 stuivers en nog f 18,- en 18 stuivers*. Nader komen wij op deze Willem Jansz. Geynwyck, schepen in het Gerecht Abcoude Proosdij, nog terug in de appendix van deze beschrijving van de buitenplaats **Geynwyck**.

Verwikkelingen rond de nalatenschap

De omstandigheid dat Abraham van Senden niet met geld kon omgaan heeft de ouders ook bij het testeren parten gespeeld. Daar kwam nog bij dat grootvader Abraham de Coussenaer aan zijn dochter Maria f 60.000,- had nagelaten (ca. 30 mln Euro nu!) onder de bepaling dat zij daarvan *gedurende haar leven lang* het vruchtgebruik zou mogen genieten, doch dat haar kinderen daarvan, zolang zij leefde niets zouden mogen ontvangen. Dit kapitaal zou eerst na haar overlijden aan haar kinderen mogen worden uitgekeerd.

Kennelijk vonden de ouders het legaat van f 30.000,- voor hun zoon wel mooi genoeg en vertrouwden zij hem de door hen gestichte buitenplaats Geynwyck niet toe. In hun testament uit 1694¹³ prelegateerden zij de buitenplaats aan hun dochter Catharina, waartegenover Catharina jaarlijks aan haar broer Abraham f 180,- zou moeten uitkeren. Zij zouden beiden hun legitieme portie ontvangen, waarna het restant van de nalatenschap fidei commis gemaakt zou moeten worden t.b.v. de kinderen die Abraham al had of nog zou verwerven. De omschrijvingen werden nog ingewikkelder in geval ook Catharina nog kinderen zou krijgen.

Catharina en haar echtgenoot, mr. Van Hoven, hadden kennelijk kennis gekregen van dit testament toen moeder Maria ernstig ziek te bedde lag. Zij verklaarden in 1701 bij notariële akte, deze regeling *damneus* (verwerpelijk) te vinden.¹⁴ De moeder ondertekende, kort voor haar overlijden enkele maanden later, een nieuw testament met de verklaring vóóraf, dat het haar wil was dat beide kinderen volkomen gelijkberechtigd zouden zijn.¹⁵

Na haar overlijden maakte haar weduwnaar één maand vóór zijn overlijden nog een nieuw testament op,¹⁶ waarbij werd aangetekend dat de erfenis van Maria de Coussenaer in de enkele verstreken maanden nog niet geregeld was. Dit testament van de vader was voor Abraham bepaald ongunstiger. Hij verkreeg slechts een legitieme portie (½) en Catharina werd universeel erfgenaam!

Hoe het ook zij, de afwikkeling van de nalatenschap van de ouders heeft een lange nasleep gehad. De eerste scheidingsakte dateert uit 1702 en was slechts bedoeld om de f 60.000,- kapitaal van grootvader De Coussenaer aan de beide erfgenamen uit te keren, hetgeen geschiedde bij toewijzing van huizen in Amsterdam en geldswaardige papieren.¹⁷

Met een tweede scheidingsakte van een jaar later¹⁸ – Catharina was inmiddels weduwe geworden – welke scheidingsakte bedoeld was als finale liquidatie, bleek deze affaire nog niet geklaard te kunnen worden. Er volgde nog een derde akte, die evenmin voldeed, waarna de comparanten besloten tot arbitrage over te gaan.¹⁹ Tot arbiters werden aangewezen mr. Cornelis Hop, secretaris van de stad Amsterdam, mitsgaders twee advocaten. Catharina is in deze tot het einde toe alert gebleven, immers slechts 17 dagen vóór haar dood ondertekende zij nog een akte teneinde de 'leefregels' bij deze arbitrage te wijzigen. De vierde scheidingsakte, welke werd afgesloten nadat van de participanten nog slechts de tweede echtgenote van Abraham van Senden in leven was, maakte – hoe kan het anders – een einde aan alle gekrakeel.

Catharina van Senden had inmiddels haar testament opgemaakt,²⁰ waarbij, na een aantal legaten o.a. aan de oudste zonen van twee broers van haar overleden echtgenoot, tot enige universele erfgenaam werd aangewezen mr. Jacob Johan Hamel Bruyninx, *heer van Nieuwenrood, envoyé extraordinair van de Hoog Mogende Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden aan het Keyzerlijke Hoff te Wenen* (= diplomatiek vertegenwoordiger buiten de gewone formatie).

Doordat Catharina van Senden de in Keulen geboren heer Hamel Bruyninx (1661-1738) als haar universeel erfgenaam had aangewezen trad deze ook in haar rechten inzake de bovengenoemde arbitrage, welke eindigde met een uitspraak van de arbiters in 1713, en de vierde en laatste scheidingsakte uit 1714. Het bleek dat er nog f 9.229-4-8 te verdelen was. Deze akte telde nog 75 pagina's!²¹

Verhuur van de buitenplaats

Naar de overwegingen die er bij Catharina van Senden toe geleid hebben de heer Bruyninx tot haar universele erfgenaam aan te wijzen kunnen wij slechts gissen; van enige familierelatie is in de archieven niets gebleken. Hij was de zoon van mr. Gerard Hamel Bruyninx, heer van Nieuwenrood, die eveneens een diplomatieke carrière in het buitenland doorliep, na advocaat bij het Hof van Holland en schepen van 's-Hertogenbosch te zijn geweest. Zoon Jacob Hamel Bruyninx was getrouwd met Sophia Schenckberg, bij wie hij 3 dochters kreeg.²² Met verlof in Nederland van mei 1708 tot februari 1709 had hij de gelegenheid om de hem toevallende erfenis, met o.a. de buitenplaats *Geynwyck*, te regelen.²³ Hij koos als vertrouwensman en zaakwaarnemer Abraham Wierman, een

Amsterdamse koopman, die de familie Van Senden in de moeilijke jaren van het nog lopende decennium ook steeds met raad en daad terzijde had gestaan en die sinds het overlijden van Joan van Senden woonde in het door Joan ont-rimde huis aan de westzijde van de Nes, waar het "Gebed zonder End" uit-hangt.²⁴

De heer Bruyninx vergrootte het bezit van Geynwyck door de zuidelijk naast-liggende kavel met boerderij te kopen. De huurder van deze boerderij was op dat moment Simon Jansz van Caspel, over wie wij in het Jaarboekje van 2001 reeds uitvoerig berichtten, zij het dat de boerderij van Simon van Caspel des-tijds verondersteld werd aan de westzijde van de Angstel te liggen.²⁵

Schout en schepenen van Abcoude-Baambrugge berichtten in 1711 dat deze boerderij door Pieter van Caspel, de zoon van Simon, was gekocht van *de Heeren Decan en Capittulaeren van St. Jan tot Wijk ingevolge de approbatie van de EdMog Heeren Gedeputeerden van Staten 's Lands van Utrecht, ten behoeve van Mr Jacob Johan Hamel Bruyninx*, terwijl Abraham Wierman bemiddelde bij de toestandkoming van een hypotheek, bij Harmanus Clignet, postmeester te Utrecht, groot f 8.000,- teneinde deze aankoop te financieren.²⁶

Hierbij zij aangetekend dat een andere akte uit die jaren vermeldt dat Pieter van Caspel de boerderij had gekocht, doch dat deze werd genaast ten behoeve van de heer Hamel Bruyninx.

Hoe het ook zij, de heer Hamel Bruyninx bleef in Wenen wonen en heeft dien-tengevolge Geynwyck lange jaren verhuurd. Wel kwam hij in 1721 opnieuw met verlof naar Nederland, maar of hij tijdens zijn verlof veel gebruik van zijn be-zitting heeft gemaakt, valt te betwijfelen. In 1726 werd in een advertentie de hofstede Geynwyck te huur aangeboden met 3½ morgen land,²⁷ en in een no-tariële akte uit 1727, voor een Abcoude notaris verleden, is sprake van een op Geynwyck wonende mejufvrouw Ottinga, die blijkbaar met succes op de adver-tentie had gereflecteerd, en opdracht gaf haar huis op de Herengracht te Am-sterdam te verkopen.²⁸

Uit deze jaren dateert de gravure van afb. 2, waarop tussen het huis en de koe-pel aan het Zandpad een scheef gesitueerd bouwsel in de voortuin prijkt. Dit is een volière wat verklaart waarom de dichter G. Tysens in het rijmwerk bij Hol-lands Arcadia (1729) met betrekking tot Geynwyck de volgende strofen opnam:

*'De Vogelvlugt vergroot derz' hof zyn sierlykheden,
Daar 't welig pluimgediert den lof van Geynwyck kweeld,
En onbekommert door elkanter vliegt en speelt.'*

Ook gedurende een tiental jaren, na het overlijden te Wenen in 1738 van mr. Hamel Bruyninx, lijkt verhuur aan de orde te zijn geweest. Eerst in 1748 werd

de buitenplaats in opdracht van de echtgenoot van een kleindochter van mr. Hamel Bruyninx, Alexander baron de Schel, 'Capitain' ten dienste van de Koning van Polen, Keurvorst van Saksen, als speciale gemachtigde van de erfgenamen, na publieke veiling, overgedragen aan Pieter Hoogeveen en zijn echtgenote Barbara Groenendaal.²⁹

Er werd nu een meer gedetailleerde beschrijving van **Geynwyck** aangetroffen: *Heere Huysinge met zijn boomgaard, moestuyn, allees, sterrebos, koetshuys en stallinge voor vier paarden, tezamen groot vier morgen*. Afzonderlijk werden de eerder beschreven landerijen genoemd. Deze splitsing duidt op de mogelijkheid dat e.e.a. tijdens de publieke veiling in gedeelten zou kunnen worden verkocht.³⁰

Opgvolgende eigenaren

Weliswaar heeft Pieter Hoogeveen op de veiling het geheel gekocht maar reeds een jaar later separeerde hij zich van zijn echtgenote (scheiding van tafel en bed), en werden twee curatoren over zijn boedel aangesteld, waaronder zijn broer Adriaan Hoogeveen. Deze curatoren gingen inderdaad tot splitsing over en de 4 morgen met het herenhuis werden verkocht aan Dirk de Ram (1749). Een vijftal jaren later kocht Dirk de Ram de boerderij en de landerijen die destijds tot het bezit van de heer Hamel Bruyninx behoorden en werd e.e.a. weer verenigd.³¹

Dirk de Ram was zijdefabriekster te Amsterdam en woonde op de Prinsengracht bij de Berenstraat. Zijn inkomen werd in 1742 geschat op f 4.000,- per jaar.³² Na zijn overlijden werden ten huize van zijn weduwe de molens en andere gereedschappen der zijderederij geveild.³³

Zijn weduwe, Dina Westveen, overleed in 1764 en had drie gerechtigden in haar nalatenschap, waarvan Catharina Rebecca de Ram met haar man, Hendrik Jan Spittel, de buitenplaats **Geynwyck** kregen toegewezen.³⁴

Het buiten bleef zo als geheel in de familie totdat Hendrik Spittel in 1787, inmiddels weduwnaar geworden, tot gesplitste verkoop overging. Het huis werd met de eerder genoemde 4 morgen en de daarop staande gebouwen, waarbij nu ook de reeds langer bestaande koepel, een tuinmanswoning en een schuutenhuis afzonderlijk werden genoemd, verkocht aan Bernardus Sanderson, koopman te Amsterdam.³⁵

De landerijen, gelegen zowel ten oosten als ten westen van de Angstel met de daarop staande boerderij(en), kwamen bij veiling in handen van Lambert de Vries (1787),³⁶ die in verband daarmee in 1788 een hypotheek afsloot van f 2.000,- en in 1790 nog f 1.600,- leende van Arie Sol, broodbakker te Baambrugge.

Lambert de Vries, die in Loenen, Kronenburgs gerecht woonde, vernieuwde in 1791 het huurcontract voor de boerderij aan de westzijde van de Angstel, ter-

Afb. 3. Geynwijck thans, voorzijde. (Foto W.W. Timmer)

wij de oude boerderij van Simon Jansz. van Caspel niet meer werd genoemd.³⁷ Hoe onwaarschijnlijk ook, deze boerderij moet zijn afgebroken zonder dat daar een nieuwe voor in de plaats kwam, immers op de kadastrale kaart van 1832 staat op de betreffende kavel geen bebouwing aangegeven. Ogenschijnlijk is het niet zo voor de hand liggend dat juist deze boerderij werd afgebroken, immers aan de westzijde van de Angstel lagen van deze boerenbruykweer slechts 7 morgen, terwijl naast en achter het huis **Geynwijck** 25½ morgen gelegen waren. Wellicht was het Hamel Bruyninx wel die opdracht gaf voor de afbraak van deze boerderij, teneinde een beter uitzicht vanuit het herenhuis te verwerven. Hoe het ook zij, bij de verkoop in 1803 ging de gehele 'boerenbruykweer' met slechts één boerderij – die aan de westzijde van de Angstel – over in de handen van Gijsbert Broere.

De buitenplaats wordt eerste woning

Het huis, de bijbehorende opstallen en vier morgen grond van **Geynwijck** werden door de reeds genoemde Bernardus Sanderson en zijn echtgenote als eerste woning benut. Het lijkt er op dat Sanderson de woning, tot dan toe een buitenverblijf, zodanig heeft vergroot, dat het een dubbel huis werd. (Afb. 3) Sindsdien is in de notariële akten sprake van *dubbele heerenhuisinghe*, een omschrijving, die zeer wel past bij de dan ontstane situatie. De ingrijpende ver-

Afb. 4. Links het dubbele huis Geynwijk thans. Rechts het koetshuis. (Foto W.W. Timmer)

bouwing, die hiervoor nodig was werd door J. G. Th Grevenstuk toegeschreven aan Witsen baron Straalman,³⁸ die in het midden van de 19de eeuw het huis enkele jaren in bezit had. De omschrijving *dubbele heerenhuisinghe*, leidde evenwel naar de heer Sanderson, die het huis van 1787 tot 1824 bewoond heeft. Vergelijking van de inventarissen van de nalatenschappen van Catharina van Senden en de weduwe van Bernardus Sanderson, respectievelijk 1707 en 1829 geeft een belangrijke indicatie in deze.³⁹ In 1707 is sprake van een voorhuis en een "uitstek". Deze 'uitstek', die omdat op de gravure van 1729 geen aanbouwsels aan de zijmuren te zien zijn, aan de achterzijde moet hebben gestaan, omvatte in 1707 een flinke hoeveelheid meubilair in één ruimte; in 1829, na de verdubbeling van het huis is sprake van een aantal afzonderlijke kamers. De structuur van het huis was echter in 1707 al zodanig, dat een uitbreiding zoals in afbeelding 4 is te zien, voor de hand lag. Bij gelegenheid van deze ingrijpende verbouwing is mogelijk ook het oorspronkelijke heerschapshuis verlengd; het telt nu vijf traveeën met royale muurdammen, tegenover oorspronkelijk vier traveeën. (Afb. 2) Bij de aanwijzing van het huis tot rijksmonument in 1973 is het huis beschreven en werd het voorhuis omschreven als 17de-eeuws en het achterhuis als 'waarschijnlijk 18de-eeuws'.

Bernardus Sanderson was een telg uit een mogelijk oorspronkelijk uit Groot-Brittannië afkomstig geslacht. Een tak daarvan, die terugvoert op Joris Sanderson, heeft gedurende de 18de eeuw in Loenen een bestuurlijke rol gespeeld. Gemeende Joris Sanderson was een oud-militair, die in 1689 met attestatie van Nieuwersluis naar Loenen kwam. Zijn zoon Bernardus, schepen van Loenen van 1719 tot 1728, werd in laatstgenoemd jaar benoemd tot schout van Loenen, welke functie hij tot 1771 vervulde. Diens zoon, Joris Sanderson de jonge volgde hem in die functie op tot 1783. Dit was de vader van Bernardus de jonge, die op Geynwyck heeft gewoond. Diens oudere broer, Thomas Johannes, heeft zijn vader, Joris, opgevolgd als schout van Loenen tot 1798.⁴⁰

Het huwelijk van Bernardus de jonge met Maria Cornelia Gordon bleef kinderloos. Januari 1824 overleed hij op de buitenplaats. Kennelijk was niet bekend, dat hij bij testament over zijn nalatenschap had beschikt en zijn echtgenote tot universele erfgename had aangewezen.⁴¹ Dat testament bestond, maar een voor alle notarissen toegankelijk register bestond nog niet. Via een notariële verklaring van vier te goeder naam bekend staande ingezetenen van Baambrugge werd vastgesteld dat – er waren geen kinderen – de weduwe, Maria Cornelia Gordon, als enige erfgename gerechtigd was tot de nalatenschap.⁴² Reeds een maand na het overlijden van haar echtgenoot maakte zij een testament op, waarin zij – na beschrijving van een aantal legaten – 19 met name genoemde personen, alle tot de familie van haar overleden echtgenoot dan wel tot haar eigen familie behorende, aanwees als gelijkberechtigten in haar nalatenschap.⁴³ Bijzondere bepaling: zij wenste begraven te worden in het familiegraf in de Oude kerk van de Gereformeerde Gemeente te Amsterdam, welk graf nadien gedurende 30 jaar niet geopend zou mogen worden. Dit testament werd in 1827 door haar herzien, mede omdat twee van de 19 aangewezen personen inmiddels waren overleden en enkele executeurs-testamentair dienden te worden aangewezen. Als bijzondere bepaling werd extra omschreven dat de buitenplaats Geynwyck gedurende 10 jaren na haar overlijden niet zou mogen worden gesloopt!⁴⁴ In die jaren was Geynwyck reeds één der weinige nog niet gesloopte ‘herenhuizen’ langs de Angstel, maar deze nadrukkelijke bepaling heeft zij wellicht in haar testament doen opnemen gezien de ingrijpende verbouwing, die haar echtgenoot had laten uitvoeren.

Nieuwe bewoners

De weduwe Sanderson-Gordon is in 1829 overleden op Geynwyck. Uit de inventaris van haar nalatenschap blijkt dat daartoe, behoudens de buitenplaats, diverse effecten tot een gezamenlijk bedrag van rond f 84.000,- behoorden.⁴⁵ De buitenplaats werd datzelfde jaar geveild en gekocht door de heer Isaak

Christiaan Lentfrinck, rentenier te Amsterdam. De omschrijving van de buitenplaats luidt dan: *De zeer aangenaam gelegen buitenplaats Geynwyck met deszelfs dubbele heerenhuisinghe, koetshuis, stalling, tuinmanswooning, koepel en schuur met verdere getimmerten.* Uit de administratie van Dirk de Groot, meester-metselaar te Baambrugge is bekend, dat het pand in 1816 werd gepleisterd en gewit.⁴⁶ Verdere mededelingen ontbraken, maar wel kan worden opgemerkt dat het pleisteren, hoewel mode geworden in die jaren, ook vaak plaats vond nadat verbouwingen in het metselwerk onuitwisbare sporen hadden achtergelaten. De boven aangehaalde omschrijving van de buitenplaats vervolgt dan met: *broeijerijen, moestuinen, Engelsch plantsoen, boomgaarden, lanen en vijvers.* Het land ten oosten en zuiden van dit perceel gelegen, zou niet bebouwd of beplant mogen worden zodanig, dat het gezicht ter zijde of achter dit perceel daardoor benomen of belemmerd zou worden. Dit zijn de landerijen, die vroeger tot de buitenplaats behoorden, en op dat moment nog in eigendom bij Gijsbert Broere waren. Daarvan voegde de heer Lentfrinck in 1834 nog, ter verlenging van de tuin, 26 roeden en 85 ellen weiland aan de buitenplaats toe.⁴⁷ Vervolgens vererfde de buitenplaats aan Leonard Lentfrinck en wisselden huis en landerijen tussen 1848 en 1852 nog enkele malen van eigenaar, totdat in laatstgenoemd jaar *Geynwyck* werd gekocht door Philippus Christiani, toonkunstenaar, ridder v.d. Orde van de Eikenkroon.

Deze klarinettist had, zoals de ridderorde reeds doet vermoeden, een militaire loopbaan achter de rug, die hem zowel vreugde als verdriet heeft opgeleverd, immers zijn verdiensten bij het beleg van Naarden in 1813-1814 werden niet, zoals door hem vurig gehoopt, met een belonings-penning gewaardeerd. (Franse soldaten konden niet accepteren dat Napoleon de vlag had moeten strijken en bleven Naarden bezetten, hetgeen nog een half jaar heeft geduurd.) Philippus Christiani heeft de wisseling van het bataljon Nederlandse soldaten, dat de Fransen belegerde, welke wisseling elke veertien dagen vanuit Amsterdam plaats vond, telkens muzikaal begeleid. (Afb. 5)

Ook tijdens de opstand in de Zuidelijke Nederlanden deed Christiani in militaire kringen weer van zich spreken. Hij werd benoemd tot kapelmeester van een in 1831 nieuw opgericht muziekkorps. Opnieuw, net als in de jaren 1814-1816, heeft hij met zijn korps uitvoeringen verzorgd, o.a. in de Stadsschouwburg en de Parkzaal te Amsterdam. Uit die tijd dateert zijn benoeming tot ridder in de orde van de Eikenkroon, een door Koning Willem II in 1840 ingestelde ridderorde, verbonden aan het toen bij de nieuwe constitutie gevormde Groot-hertogdom Luxemburg, dat vóórdien een gewone provincie van Nederland was.⁴⁸

Afb. 5. Nederlandse soldaten tijdens de belegering van de nog in Franse handen zijnde vesting Naarden in 1813-'14. (coll. Munnig Schmidt)

Het uitblijven van een ereteken ter herinnering aan het beleg van Naarden, – hij viel niet in 't formulier dat de Raad tot Maintien van Naardens Eerepenning had opgesteld – moet hem echter hebben gegriefd, zodanig dat hij zich verstoutte op een veiling zo'n erepenning te kopen om daar dan zijn eigen naam in te laten graveren! Tijdens de feestelijke herdenking van het militaire avontuur in Naarden, vijftig jaar later in 1863, viel de bejaarde kapelmeester echter door de mand en moest hij de penning ter vernietiging inleveren. De penning is evenwel niet vernietigd; zij behoort thans tot de collectie van het Amsterdams Historisch Museum. (Afb. 6)

Baron Straalman

Inmiddels hadden op **Geynwyck** veranderingen hun beslag gekregen. Jacob François André Marie Witsen baron Straalman had de buitenplaats in 1858 van de kapelmeester gekocht. De ouders van baron Straalman waren mr. Anne Willem baron Straalman en Johanna Maria Witsen, hetgeen het ontstaan van deze dubbele naam verklaart. De hiervoor genoemde verbouwing van **Geynwyck** door baron Straalman had betrekking op het koetshuis. De in de gevel van het koetshuis aangebrachte herinnering 'De eerste steen, gelegden den 6den April Anno 1860', wijst daar ook op. Baron Straalman zou voorts twee sfinxen aan weerszij-

Afb. 6. De "erepenning" van de kapelmneester. (coll. Amsterdams Historisch Museum)

den van de toegangstrap van het hoofdgebouw hebben laten plaatsen. Deze zijn sinds de Tweede Wereldoorlog verdwenen, maar op foto's uit de jaren dertig nog aanwezig.

Lang heeft baron Straalman, die ook raadslid van de Gemeente Abcoude-Proosdy is geweest, niet van zijn buitenplaats kunnen genieten; reeds in 1863 gaat hij tot verkoop over, waarbij de veiling van de roerende goederen doet vermoeden dat dit niet een onschuldig afscheid betrof. Ook meubilaire goederen en de koetsvigelant, de arrensleden, schilderijen en tekeningen alsmede een badkuip wisselden van eigenaar. Het ging inderdaad om een ingrijpende verandering: het echtpaar Straalman verhuisde naar Brussel. Baron Straalman was een weldoener in zijn dorp, zoals blijkt uit wat de heer H. Hoogenhout in een kort essay schreef.⁴⁹

Agrarisch intermezzo

Bij de genoemde verkoop werd de buitenplaats gesplitst in het herenhuis met het koetshuis, dat in handen kwam van Petrus Johannes de Lange, een nog vrij jonge veehouder, terwijl het grootste deel van de nog overgebleven landerijen, inclusief het tuinmanshuis, de orangerie e.d. verkocht werden aan Jan Meer-

man, die na verwijdering van de orangerie en enkele andere opstallen, ter plaatse een warmoezeniers tuin inrichtte.

Het herenhuis en het koetshuis werden door Petrus de Lange als boerderij gebruikt, welk gebruik vanaf 1877 door zijn zoon Antonius werd voortgezet. Antonius sterft in 1884 op 33-jarige leeftijd en dit gedeelte van Geynwyck wordt dan overgeschreven op zijn weduwe, Johanna Maria van Schaick. Zij hertrouwt met Arnoldus Peek jr. Op het terrein van het herenhuis is in het begin van de 20ste eeuw een uitspanning gevestigd geweest, of – zoals het in de stukken heet – *een verlofscafe met speeltuin*. Het terrein had toen dezelfde afmetingen als het ook nu nog heeft. Er stond ook een muziektent, eigendom van de Baambrugse muziekvereniging Crescendo. In het begin van de dertiger jaren van de vorige eeuw werd hier, nadat het was aangekocht door de heren Terlaak en Van Vliet uit Loenersloot de melkfabriek De Volharding gevestigd, die daar – wellicht door de oorlogsomstandigheden – geen lang leven beschoren is geweest.

De dubbele herenhuizing werd toen voor bewoning door twee gezinnen ingericht, doch dit is bij de grondige restauratie in het begin van de jaren '80 van de 20-ste eeuw weer ongedaan gemaakt.

Dick Slebos

Abcoude 2005

Appendix

De vermelding in de inventaris van het echtpaar Van Senden – De Coussenaer,⁵⁰ dat Willem Janszn Geynwyck salaris ontving van personen, geliëerd aan de eigenaren van de buitenplaats van deze naam, brengt schrijver tot de opmerking, dat bij kennisname van de Gerechtelijke Archieven van Abcoude-Baambrugge en Abcoude-Proosdij een viertal familienamen van Abcoude notabelen gelijkloënd zijn aan namen van buitenplaatsen, zonder dat een relatie met de eigenaar-bouweer kan worden aangetoond. Het betreft behalve Geynwyck de namen Blomswaerd, Donkervliet en Padenburg.

Het zou kunnen zijn dat die relatie er wel geweest is in een tijd dat de betreffende landerijen c.q. boerenbehuizing nog geheel in de agrarische sfeer waren. Is er onder de lezers iemand, die hier nader licht op zou kunnen werpen?

Overzicht van eigenaren

bouweer

Joan van Senden 1666-1701

vererving

Catharina van Senden 1701-1707

leguering

Jacob Johan Hamel Bruyninx 1707-1738

vererving

Erven J.J. Hamel Bruyninx, vertegenwoordigd door Alexander baron de Schel 1738-1748

verkoop

Pieter Hoogeven 1748-1749

verkoop

Dirk de Ram 1749-1761

vererving

Dina Westveen, wed. Dirk de Ram. 1761-1764

vererving

Catharina Rebecca de Ram x Hendrik Spittel 1764-1787

verkoop

Bernardus Sanderson 1787-1824

vererving

Maria Cornelia Gordon, wed. Bernardus Sanderson 1824-1829

verkoop

Isaak Christiaan Lentfrinck 1829-

vererving

Leonard Lentfrinck -1848

div. verkopen

Philippus Christiani 1852-1858

verkoop

Jacob François André Marie Wuisen baron Straalman 1858-1863

verkoop

Petrus Johannes de Lange 1863-1877

vererving

Antonius de Lange 1877-1884

div. verkopen.

Literatuur

Elias, J.E., *De Vroedschap van Amsterdam*. Haarlem 1903-1905.

Schutte, O., *Repertorium der Nederlandse vertegenwoordigers*. 1975.

Historische buitenplaatsen.

Van Gelder, H.E., *Munthervorming tijdens de Republiek*. Amsterdam 1949.

Mooij, J. en Dongelmans, T., *Mogen wij even afrekenen?* Amsterdam 2004.

Utrechtse biografieën. Van Angstel tot Kromme Mijdrecht. Utrecht 2001.

H.G. Meyer e.a., *Orders and Decorations of the Netherlands*. Venlo 1984.

Munnig Schmidt, E., en A.J.A.M. Lisman, 1997, *Plaatsen aan de Vecht en Angstel*. Alphen a/d Rijn.

Afkortingen

HUA. Dorpsger.	Het Utrechts Archief. Gerechtelijke archieven.
HUA. N.a.	Idem. notarieel archief.
HUA. D.T.B.	Idem. Doop, Trouw en Begraafregisters.
GAA. N.a.	Gem. Archief Amsterdam, Notarieel archief.
GAA. D.T.B.	Idem. Doop, Trouw en Begraafregisters.
O.A.A.B.	Streekarchief Mijdrecht.
Nat.Arch.	Nationaal Archief Den Haag

Noten

1. GAA. N.a. nr. 6323.
2. GAA. N.a. nr. 6318.
3. O.A.B. Doss. nr. 18.
4. Zie 1.
5. HUA. N.a. nr. 1.
6. GAA. D.T.B.
7. *Amstelodamum, Jaarb.* 1977.
8. Zie 2.
9. Zie 5.
10. GAA. N.a. nr. 6330.
11. GAA. D.T.B.
12. Zie 2.
13. Zie 5.
14. Zie 2.
15. Zie 5.
16. Zie 2.
17. Id.id.
18. GAA. N.a. nr. 6319.
19. Zie 1.
20. GAA. N.a. nr. 6322.
21. GAA. N.a. nr. 6330.
22. *Repertorium*.
23. Id.id.
24. Zie 18.
25. Siebos, D.L.H. *Niftarlahe, jb. 2001, pp. 64-65*.
26. HUA. Dorpsger. nr. 9.
27. *Historische Buitenplaatsen* p. 149.
28. HUA. N.a. nr. 23.
29. HUA. Dorpsger. nr.11.
30. Id id.
31. Id.id.
32. *Amstelodamum Maandbl.* 1952.
33. *Amsterdamsche Courant*, 13 april 1762.
34. HUA. Dorpsger. nr.12.
35. HUA. Dorpsger. nr.14.
36. HUA. Dorpsger. nr.15.
37. HUA. N.a. nr. 39.
38. Grevenstuk, J.G.Th., *Niftarlahe jb.* 1930.
39. GAA. N.a. nr. 6323, resp. HUA. N.a. nr. 78.
40. *De Navorscher* jg. 1905.
41. HUA. N.a. nr. 67.
42. HUA. N.a. nr. 69.
43. Id.id.
44. HUA. N.a. nr. 74.
45. HUA. N.a. nr. 78.
46. *Niftarlahe, jb.* 1988
47. HUA. N.a. nr. 87.
48. *Orders and Decorations of the Netherlands*.
49. Utr. Biogr. *Van Angstel tot Kromme Mijdrecht*.
50. GAA. N.a. nr. 6318.

Westrust

Schuin tegenover de in dit jaarboekje hiervóór besproken buitenplaats **Hoolendregt** bevond zich in het eerste decennium van de 18de eeuw de buitenplaats **Westrust**.

Blijkens een kaart uit 1643.¹ (Afb. 1) is de basis voor deze buitenplaats dan al aanwezig en behoorden daar, blijkens de bij de kaart gevoegde beschrijving, reeds een respectabel aantal weilanden toe. Deze hofstede was in 1664 eigendom van Cornelis de Koocker (1635-1666), zoals blijkt uit een door hem op 11 mei van dat jaar afgesloten hypotheek (*plegte*) van f 4.000,-. Hij was een nog jonge pastoor, in 1661 in dit ambt bevestigd, die wellicht het voornemen had ter plaatse een beter onderkomen te realiseren voor de katholieke eredienst. Deze geloofsgemeenschap was voor de eredienst toen nog aangewezen op het gebruik van een boerenschuur in de Holendrechtter polder.

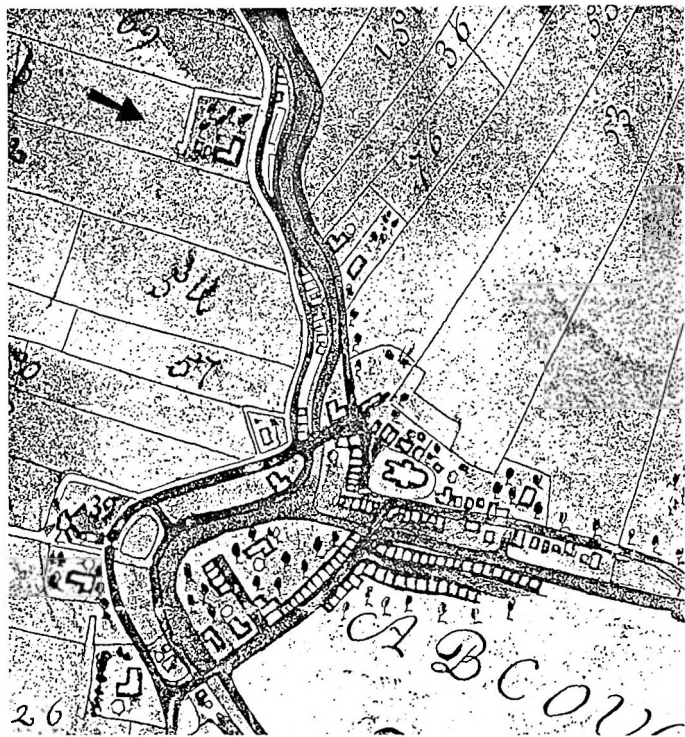
Welke zijn voornemens ook waren, hij heeft deze niet tot uitvoering kunnen brengen daar hij in 1666, 31 jaar oud, kwam te overlijden.²

De bouwheer

Na het overlijden van Cornelis de Koocker kwam de hofstede in handen van diens zuster Catharina de Koocker, getrouwd met Joao van Malsen, koopman te Amsterdam. Dit echtpaar, dat in Amsterdam woonde, lijkt de vererving te hebben benut om er hun zomer-residentie te vestigen. De architectuur geeft aanleiding de bouw van het herenhuis rond 1665 te dateren.

Ten versoecke van Joao van Malsen werd e.e.a. geëstimeerd d.d. 16 mei 1677 op f 6.500,-. De omschrijving luidt dan hofstede, huysinge, schuuy, erve en 20 mergen lants.³ Dit werd nader gedetailleerd in een akte uit 1679: omtrent 19 mergen soo wey als hooylant en boomgaert, (namelijk) 8 mergen in Proosdy en 11 mergen in Aesdom met huysinge en verdere gelinnertens by Cornelis de Koocker metterdoot ontruymt en nagelaten, strekkende voor van de treckwaert tot agter aen de Winkel.

Dat het echtpaar Van Malsen-De Koocker op deze buitenplaats haar zomer-residentie heeft gevestigd blijkt ook uit de verantwoording van de impost op het huispersoneel in Abcoude-Proosdy. Daarin troffen wij Joao van Malsen aan *met een meyt*.⁴ Wij kwamen hen eerder ook tegen bij de buitenplaats **Meerlevelt**, die

Afb. 1. De kaart uit 1643 met bovenaan Westrust in wording.

zij in 1698 erfdien van Pieter Coenensz, advocaat te Amsterdam, en in 1708 weer verkochten.⁵

Kennelijk wierp het koopmanschap van Joan van Malsen onvoldoende reuenu- en af, daar zij Meerlevelt in 1707 nog met een hypotheek bezwaarden. Het echt-

Afb. 2. Westrust van Joan van Malsen.

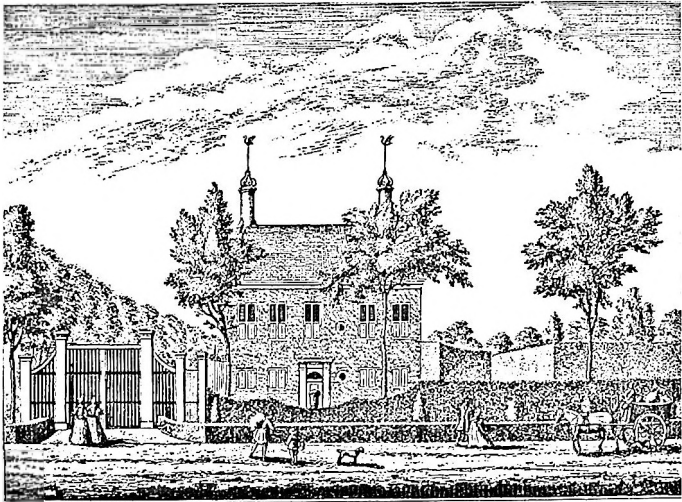

Afb. 3. Westrust van Joan W. van Meel.

paar is dan echter ook al zodanig op leeftijd – Joan van Malsen is dan 71 jaar oud – dat zij zich van de zorgen voor de bezittingen in Abcoude wensten te bevrijden. Immers na de verkoop van Meerlevelt in 1708 werd een jaar later ook het bezit tussen Angstel en Winkel verkocht. Daarvan is slechts een aantekening in de registers van het Gerecht Abcoude Proosdy en Aesdom beschikbaar, namelijk een registratie uit het Boek der Vrijwillige Verkopen van Amsterdam: *Op 16 May 1709 is door Mr Joan Willem van Meel, Secretaris van de Sociëit van Suriname, een hofsteede en omtrent 19 of 20 mergen lants in de Camer van haer EdMog publieq gecocht; 8 à 9 mergen zijn gelegen in Abcoude Proosdy en 11 mergen in Aesdom, St. Pieters Gerecht.*⁶

Helaas ontbreekt in het Boek der Vrijwillige verkopen van Amsterdam een vijftal maanden van het jaar 1709, waartoe 18 mei mede behoort. Daardoor is er middels die vermelding geen zekerheid of Joan van Malsen metterdaad de

Maison de Campagne de M^r. JEAN HUBERT VAN MEEL, Secrétaire de la Société de Surinam, à Abcoude. | Hofsteede van den HEER JOAN HUBERT VAN MEEL, Secretaris van de Sociëit van Suriname, tot Abcoude.

Afb. 4. Westrust ± 1730.

verkoper was. Echter van de kaart van Gerrit Drogenham (circa 1700) heeft de uitgever, zoals zo vaak, meerdere edities het licht doen zien. Twee daarvan zijn voor ons in dit geval van belang: op de ene wordt de buitenplaats met de naam *Van Malsen* aangeduid (afb. 2) en op een latere met de naam *Van Meel* (afb. 3), zodat wij gevoeglijk mogen aannemen dat Joan van Malsen de verkoper was. Wel blijft met de aangetroffen akten en aantekeningen nog onduidelijk wanneer het herenhuis gebouwd is, maar op grond van de architectuur, zoals zichtbaar op afb. 4, lijkt een bouwjaar rond 1665 zeer aannemelijk en zou Cornelis de Koocker inderdaad de bouwheer geweest kunnen zijn. Wellicht heeft Joan van Malsen na het vroege overlijden van Cornelis de buitenplaats voltooid.

Surinaamse invloeden

De nieuwe eigenaar, mr. Joan Willem van Meel, had aanvankelijk in Suriname zijn domicilie, maar heeft zich aan het einde van de 17de eeuw in Amsterdam

gevestigd met zijn echtgenote, Christina Rykewaert en zijn twee oudste kinderen, de in Suriname geboren Willem Gerard en Anna. In Amsterdam zagen vervolgens eerst twee dochters het levenslicht, Johanna Lucia (1695) en Stefania (1697), en daarna nog zijn zonen Johan Hubert (1698) en Paulus Stephanus (1700).⁷

Mr. Joan Willem van Meel was mogelijk een zoon van de in Suriname gevestigde Wilhelmus van Meel, waarvan wij een aantekening aantreffen dat hij in 1697, samen met anderen, 120 slaven kocht en ook een plantage bezat, genaamd Sarsa, later geheten: Nieuw Venetië.⁸

Hoe het zij, de familie Van Meel was geheel op 'De West' georiënteerd en mr. Joan Willem werd in 1709 benoemd tot secretaris van de 'Sociëteit van Suriname'. Deze sociëteit was geen lokaliteit van samenkomst, maar een bestuursorgaan, zetelend in Amsterdam. Oorspronkelijk werd Suriname namelijk – in Nederlandse handen gekomen bij de vrede van Breda (1667, einde Tweede Engelse oorlog.) – in 1682 overgedragen aan de West Indische Compagnie. De Compagnie ging evenwel pecunia causa een partnerschap aan met Amsterdam en Cornelis van Aerssen van Sommelsdijck, waarin ieder der participanten voor een derde deelnam en welk partnerschap de naam 'Sociëteit van Suriname' kreeg. Dit bestuursorgaan resideerde in het West Indisch Huis en daar had mr. Joan Willem van Meel dan ook zijn *comptoir* (kantoor). Als secretaris onderhield hij de contacten namens de Heeren Tien met o.a. de Raad van Holland en West Friesland en bijvoorbeeld met de EdMog Heeren Gedep. Staaten des Nijmeegsche Quartiers alsmede de HoogMog Gedeputeerden te Den Haag.⁹

Naast deze betrekking ontwikkelde hij zich ook tot koopman, was in 1712 mede-eigenaar van het schip 'De Scoude Molen', dat komende van Suriname eerst werd genomen door Franse kapers en vervolgens werd hernomen door Zeeuwen, die het schip oprachten naar Vlissingen. Ook koopt hij in 1720 een schip voor f 13.600,-. De firma heet dan Joan Willem van Meel en Zn.

Zijn oudste zoon, mr. Willem Gerard van Meel, was lange jaren Raad-fiscaal van de Sociëteit, een functie waarvoor hij in Suriname gevestigd moest zijn. Bekend is dat hij samen met zijn jongere broer Joan Hubert een plantage, genaamd Katwijk, aan de Commewijne-rivier heeft aangelegd. Laatstgenoemde werd, na het overlijden van zijn vader,¹⁰ in diens plaats benoemd tot secretaris. Hij was toen 27 jaar oud.

Uit een resolutie van een vergadering van de Heeren Tien:

Gemeld wordt de dood van Mr. Joan Willem van Meel; is met eenparigheid van stemmen tot Secretaris deser Sociëteit, mitsgaders Boeckhouder der Guarnisonen alhier, aangesteld de persoon van Mr. Joan Hubert van Meel en zulx op een tractement van een duysend guldens 3 jaars, mitsgaders sodanige verdere enolumenten als daar

van by den overleden secretaris en desselfs predecesseur altoos zijn ontvangen en genoten. By welke occasie ter vergadering is voorgebracht, dat door gemelde dispositie en avancement van den tegenwoordigen secretaris Van Meel althans ter secretarje alhier quamen te vacceeren twee clerck plaatsen, in welke plaatsen worden aangesteld de personen David Jordis en Paulus Stephanus van Meel op een tractement van driehonderd guldens 's jaars.¹¹

Mr. Joan Hubert van Meel heeft het werk van zijn vader voortgezet. In 1742 werd zijn inkomen geschat op f 7.000,— per jaar. Het meeste daarvan kwam derhalve uit andere bronnen dan zijn tractement bij de Sociëteit. De hier volgende, voor ons navrante, annonce kwam evenwel uit zijn secretarisschap voort:

Slavenhandel: Alle degeene, die geneegen mogte zyn negros-slaven van de kusten van Afrika over te voeren in de colonie van Suriname, ten eynde aldaer te worden verkogt, gelieven zig te adresseeren binnen Amsterdam aen Mr Joan Hubert van Meel, secretaris van de Sociëteit van Suriname, waer verder elucidatie te bekomen zal zyn.¹²

De buitenplaats heet nu Westrust

Het hiervòòr gestelde in aanmerking nemende ligt de veronderstelling voor de hand, dat Joan Willem van Meel, toen hij in 1709 de hofstede kocht,¹³ daaraan, indachtig zijn werkzaamheden en herkomst, de naam **Westrust** verbond. Ook de ligging ten westen van het dorp Abcoude, zoals het toen was, laat ruimte voor deze naamgeving.

De hofstede was nog steeds 19 à 20 morgen groot, waarvan 8 à 9 morgen gelegen waren in het Gerecht Abcoude-Proosdij en 11 morgen onder Aesdom, St Pieters Gerecht. Een meer uitvoerige omschrijving uit het begin van de 18de eeuw inzake de opstallen ontbreekt. (Afb. 4)

De weduwe van Joan Willem van Meel, Christina Ryckewaert, heeft aan dit bezit, vermoedelijk ter belegging van uit de boedel vrijkomende gelden, nog 7 morgen land in de Weerdpolder toegevoegd.¹⁴

Van de kinderen kan nog vermeld worden dat zijn opvolger mr. Joan Hubert van Meel tot op hoge leeftijd de functie van secretaris der Sociëteit heeft vervuld. Hij overleed kinderloos rond 1770.

Zijn jongste broer Paulus Stephanus is al eerder, in 1747, ongehuwd overleden, waarvoor Joan Hubert als executeur testamentair optrad.¹⁵ Hun in Suriname geboren zuster Anna is eveneens ongehuwd overleden. De oudste zoon, mr. Willem Gerard, Raad-fiscaal van de Sociëteit, is in Suriname getrouwd met vrouwe Constanzia Maria Pichot, die hem een zoon, Johan Willem Gerard, schonk.¹⁶

De tweede dochter van mr. Joan Willem van Meel, Johanna Lucia, is door haar huwelijken in hogere kringen dan die der koopmansstand terecht gekomen. In een notariële akte uit 1743¹⁷, werd zij omschreven als vrijvrouwe van Oosterwyck, weduwe van de HoogEd Welgebooren Heer Michiel Pieter Sadelijn, in leven heer van Oosterwyck. Zij is hertrouwd met Godfried Andries baron van

Adriani, heer van Groet, Conferentie Raad van syne Koninklijke Majesteit van Denemarken. Zij beschikte o.a. over een *swarte knecht* genaamd Christiaan Godfried Johannes van Suriname, aan wie zij bij haar testament allereerst f 100,- toedeelde voor een ordentelijk rouwgewaad, dat hij gedurende een heel jaar na haar overlijden zou moeten dragen.¹⁸ Voorts diende aan deze knecht elk jaar f 100,- te worden uitgekeerd, alsmede, wanneer hij door ouderdom niet langer in staat zou zijn om te dienen, f 200,- 's jaars – een overigens normaal inkomen voor een handwerksman in die tijd.

In de gegeven omstandigheden is het niet zo verwonderlijk dat **Westrust**, het familie-buiten, in handen kwam van de jongste dochter Stefania, getrouwd met mr. Hendrik Roskam, waarvan zij in 1742 reeds weduwe was.¹⁹ Mr Roskam was *in syn leeven Bailluw ende Dykgraeff ter Steede en Vrije Heerlykheydt Heenvliet*. Zijn weduwe is met haar twee minderjarige kinderen op **Westrust** gaan wonen. Zij en haar broer Joan Hubert maakten regelmatig gebruik van hun 'gestoelte' in de kerk van Abcoude.

De beide minderjarige kinderen van het echtpaar Roskam-Van Meel waren Gertruyda en Jan Willem Roskam. Laatstgenoemde, inmiddels jurist, testeerde in 1777, kort voor zijn overlijden al zijn bezittingen, *behoudens de pourtrait-schilderij der famielje*, aan een vriendin, die daarvoor bedankte en een en ander overliet aan *degenen die daartoe gerechtigd zijn*.²⁰ De enige gerechtigde was in dit geval zijn zuster, Geertruyda Roskam, getrouwd met mr. Engelbert François van Berkel, pensionaris der Stad Amsterdam.

Zij brachten **Westrust** nog in datzelfde jaar 1777 ter publieke veiling, waar e.e.a. werd verkocht aan Hendrik Pronk, doch genaast ten behoeve van Johannes van Stuyvesant, Canonicq in 't EdEerw. Capittel der Kerke St. Pieter te Utrecht. De omschrijving luidt dan: *de Hofstede, genaamd Westrust, met desselfs Heerenhuysinge, thuynmanswooninge, stallinge, wagenhuys, lootsen, vaste broeibakken en verdere getimmertens, beneevens een boerderij met syn huysmanswooninge, stallinge, schuur en hooyberg, mitsgaders de terzijde en van agteren leggende landerijen, zijnde groot circa 26 morgen*.²¹

Nieuwe eigenaren

Weinig maanden later, in januari, respectievelijk maart 1778, vergrootte Johannes van Stuyvesant zijn nieuw verworven bezit door de aankoop van 4 ½ morgen wei en hooiland, die zowel ten oosten, noorden en westen aan de landen van **Westrust** grensden, en bovendien nog met eveneens 4 ½ morgen, gelegen aan de zuidzijde van **Westrust**.²²

In december 1781 paste Van Stuyvesant zijn testament aan.²³ Het blijkt dat hij 3 zonen en 4 dochters had, waarvan zijn petekind Johanna Jacoba van Stuyvesant

getrouwd was met Johannes Kiere. Deze laatste trad al eerder, gedurende het jaar 1781, in de rechten van zijn schoonvader bij het afsluiten van huurcontracten voor de landerijen en boerenwoning van **Westrust**.²⁴

In het genoemde testament bepaalde Van Stuyvesant nog dat, mochten zijn erfgenamen verkiezen de hofstede te verkopen, dit niet anders zou mogen geschieden dan met bijvoeging van de 9 morgen land naast **Westrust** in een koop, welke 9 morgen ($2 \times 4\frac{1}{2}$) door hem *expresselijk zijn aangekocht om bij de hofstede te voegen*. Tot executeurs werden aangewezen zijn oudste zoon en zijn schoonzoon Johannes Kiere.

Wanneer Johannes van Stuyvesant is overleden (1786), komt de buitenplaats in handen van zijn petekind en haar echtgenoot, Johannes Kiere, die in 1793 een nieuwe huurder voor het boerenbedrijf kozen: Theunis van Diest.²⁵ Deze huurder moest aan strikte voorwaarden voldoen: zo mochten er *geen schapen, bokken, geiten, ezels noch eenden worden gehouden. Slechts een toom van 12 kippen en een haan, mits van ander pluim zijnde dan die van de heer verhuurder*.²⁶

Theunis van Diest is het uitoefenen van het veehouderschap op **Westrust** blijkbaar goed bevallen, immers nadat Johannes Kiere was overleden, ("met statie gezonken te Utrecht op 26 November 1797")²⁷, kocht hij **Westrust** van diens weduwe, inclusief – zoals haar vader had bepaald – de door hem aan het areaal toegevoegde 9 morgen.²⁸

Theunis van Diest werd wel lid van de gemeenteraad van Abcoude-Proosdij, maar was toch te zeer een agrariër dan dat hij de buitenplaats in zijn geheel zou gaan bewonen. Hij verhuurde het herenhuis en bijbehorende opstallen, o.a. aan Gerrit van de Kastele, oud 30 jaar, rentenier (!), waar in 1827 diens dochtertje werd geboren. Deze huurder is een jaar later weer vertrokken, zoals blijkt uit een couranten-advertentie: *Te huur om terstond te aanvaarden: Een aangename buitenplaats, gelegen te Abcoude, uitzigt hebbende op de rijweg en op de Vaart, genaamd **Westrust**, voorzien van stalling, koetshuis, tuinmanshuis enz met alle deszelfs boomgaarden, broeijereijen enz. te bevragen aldaar, bij de heer van Diest, en te Amsterdam in de Kalverstraat nr 37*.²⁹

Theunis van Diest is in 1837 op 75-jarige leeftijd overleden., waarna zijn weduwe, Lijsje van der Kroon **Westrust** in 1838, tijdens een openbare verkoop in het logement De Eendracht, van de hand deed.³⁰ De nieuwe eigenaar werd Friedrich Wilhelm Georg Linck, een rentenier uit Naarden, die in datzelfde jaar nog een viertal boerenhofsteden in Abcoude en Baambrugge aankocht en daar in 1839 bovendien nog een vijfde in de Broekzijder polder aan toevoegde. Het is duidelijk dat Linck deze aankopen deed teneinde zijn gelden te beleggen en derhalve weinig behoefte had aan de zorgen van de verhuring van het

herenhuis, zoals Van Diest dat lange jaren had gedaan. Bij de verkoop van **Westrust** in 1853 is dan ook niet langer sprake van *een zeer aangenaam gelegen buitenplaats* doch van *de boerenhofstede, genaamd Westrust met derzelver huismanswoning, annex stalling enz.*, die door Linck werd verkocht aan Johannes van Velzen, veehouder op **Westrust**.³¹ De koopsom bedroeg f 23.500,-, waarvoor Johannes een hypotheek ad. f 16.000,- afsloot. Hierbij zij opgemerkt dat Johannes van Velzen eveneens eigenaar was van het huis in de Hoogstraat nabij de Hulksbrug, genaamd **Slotzicht**.

Linck heeft het herenhuis, dat was voorzien van *acht boven- en beneden-kamers, ruime zolders, een keuken en twee kelders*, laten afbreken, terwijl de boerenhuizing, bestaande uit een 'zomervertrek', keuken, 2 zolders en een overkluisde kelder, geleidelijk werd verbouwd en opgewaardeerd.

Daarmede was **Westrust**, zij het wat later dan de meeste andere voormalige buitenplaatsen in Abcoude-Baambrugge, weer geheel in de agrarische sfeer gekomen.

Ir. D.L.H. Slebos

Abcoude 2005

Naschrift:

In tegenstelling tot de in vorige jaren behandelde buitenplaatsen, die door de economische omstandigheden alle rond 1800 werden afgebroken, passeren in dit jaarboekje drie buitenplaatsen de revue, die tot het midden van de negentiende eeuw hebben voortbestaan (**Westrust**), dan wel ook nu nog bestaan, (**Hoolendrecht** en **Geynwyck**).

Voor de lotgevallen in de negentiende eeuw en daarna, heb ik mogen putten uit het onvolprezen archief van de heer W.W.Timmer. Daarvoor, alsmede voor zijn niet aflatende steun, ben ik hem bijzonder erkentelijk.

D.S.

Overzicht van eigenaren

Bouwheer

Cornelis de Koocker 1664-'66

vererving

Catharina de Koocker, echtgen. v. Joan van Malsen 1666-1709

verkoop

Joan Willem van Meel 1709-1726

vererving

Christina Ryckewaert, wed. Joan Willem van Meel 1726-

vererving

Stefania van Meel, echtgen. v. Hendrik Roskam

vererving

Geertruyda Roskam, echtgen. v. Engelbert François van Berkel -1777

verkoop

Johannes van Suyvesant 1777-'86

vererving

Johanna Jacoba van Suyvesant, echgen. v. Johannes Kiere 1786-'97

verkoop

Teunis van Diest 1797-1837

vererving

Lijsje van der Kroon, wed. Teunis van Diest 1837-'38

verkoop

Friedrich Wilhelm Georg Linck 1838

afbraak

Afkortingen

HUA. Dorpsger.	Het Utrechts Archief. Gerechtelijke archieven.
HUA. N.a.	Idem. notarieel archief.
HUA. D.T.B.	Idem. Doop, Trouw en Begraafregisters.
GAA. N.a.	Gem. Archief Amsterdam, Notarieel archief.
GAA. D.T.B.	Idem. Doop, Trouw en Begraafregisters.
O.A.A.B.	Streekarchief Mijdrecht.
Nat.Arch.	Nationaal Archief Den Haag

Noten

1. HUA. Toegang 220, inv. nr. 824.
2. Fiche kaartstelsel Iconografisch bureau.
3. HUA. Dorpsger. nr. 49.
4. HUA. Toegang 220, inv. nr. 823.
5. Siebos, D.L.H., *Nijfjarige Jb.* 1998, pp. 52/53.
6. HUA. , Dorpsger. nr. 51.
7. GAA. D.T.B.
8. Nat.Arch. nr 1.05.03.
9. Id.id.
10. Bijgezet 04-02-1726 Nwe kerk Asd, GAA. D.T.B.
11. Zie 8.
12. *Amsterdamsche Courant* d.d. 03-05-1738.
13. Zie 6.
14. HUA. Dorpsger. nr. 52.
15. GAA N.a. nr. 12677.
16. HUA. Not. W. van Vloten d.d. 21-04-1755.
17. HUA. Not. G.J.van Spall d.d. 03-04-1743.
18. Zie 16
19. HUA. N.a. nr. 11.
20. HUA. Dorpsger. nr. 54.
21. Id.id.
22. Id.id.
23. HUA. Not.Jan Tieleman Blekman d.d. 04-12-1781.
24. HUA. N.a. nr. 37.
25. HUA. N.a. nr. 40.
26. HUA. N.a. nr. 43.
27. HUA DTB
28. HUA. N.a. nr. U 270a021.
29. *Amsterdamsche Courant* d.d. 01-04-1828.
30. GAA. N.a. nr. 2354.
31. HUA. N.a. nr. 1030.

Oostervecht en de glasfabriek van Van der Mersch

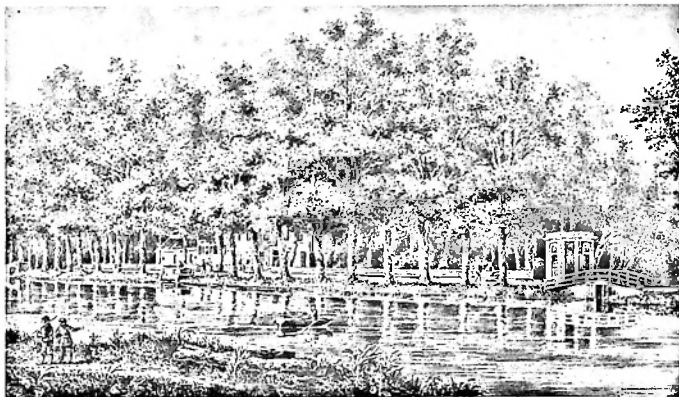
Inleiding

Al geruime tijd had schrijver dezes belangstelling voor het verdwenen buiten Oostervecht, dat eens aan de Vecht lag. Die min of meer latente interesse werd opeens actief toen onlangs in Middelburg op een veiling een aquarel te koop kwam dat het buiten leek af te beelden; 'serendipity' noemen de Engelsen dat. Een goede kennis maakte hem er opmerkzaam op en het aquarel kwam terug naar Loenen. Terug, want het bleek inderdaad te gaan om een, grijs gewassen, tekening van Oostervecht, dat lag aan het Oudover tussen Loenen en Vreeland net ten zuiden van de Glashut, daar waar tot voor een tiental jaren het aluminium-anodiseerbedrijf Slijppol zijn fabriek had. (Afb. 1) Vergelijking met de litho ervan (afb. 2) in het boek *Gezichten aan de Rivier de Vecht* door P.J. Lutgers, dat in 1836 het licht zag, toont zonneklaar aan dat het Oostervecht betreft.

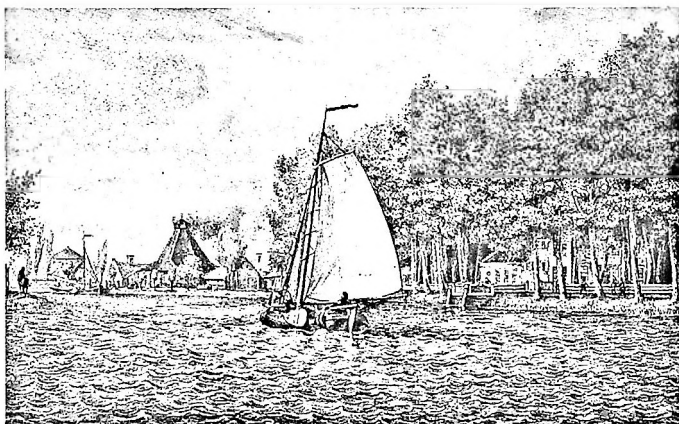
De stijl van de ongesignde tekening kenmerkt die als van P.J. Lutgers. Zowel de tekening als de litho tonen het huis en de omringende bomen op vrijwel identieke wijze. In een exemplaar van *Gezichten aan de Rivier de Vecht*, waarin alle litho's door Lutgers nauwkeurig en fraai zijn afgezet (gekleurd) en de teksten door hem met potlood zijn gedateerd, staat bij Oostervecht '1832'. De tekening zou derhalve in dat jaar of iets eerder kunnen zijn gemaakt.¹

De litho toont ook de glasfabriek, die in 1815 door Pieter van der Mersch uit Nijkerk was overgebracht naar wat toen net weer Loosdrechts gebied was. Zijn familie bezat sinds 1735 het buiten Oostervecht met gronden langs de Vecht en hij bouwde de eerste glasoven – in het Duits: Glashütte – op eigen terrein ten noorden van het buiten. In de fabriek werkten lang Boheemse glasmakers zodat de Duitse taal daar courant geweest zal zijn.² In 1863/5 is er een tweede oven bijgekomen waarover later meer.

Op de litho is nog net een stukje jaagpad met een rolpaal aan de westkant van de Vecht te zien. De rolpaal diende om de jaaglijn, waarmee het paard de jaagschuit voortrok, om de bocht te geleiden. Het paard met de schrijflings daarop zittende figuur lijkt Lutgers getekend te hebben om de functie van het jaagpad te benadrukken. Ook op de tekening figureert het jaagpad op de voorgrond waarop twee mannen richting Vreeland wandelen. Het bruggetje, rechts van het theehuis met de sluisdeuren eronder, is er nu nog steeds. Het is de uit-

Afb. 1. Gezicht vanaf het jaagpad langs de Vecht op het buiten Oostervecht in 1832. Het bruggetje rechts over de molenvliet van de Loenderveense watermolen bestaat nog. Het buiten is al ruim een eeuw geleden gesloopt (Aquarel in grijs door P.J. Lutgers, coll. auteur).

Afb. 2. Gezicht vanaf de Vecht op het buiten Oostervecht in 1832 met ten noorden daarvan de glasfabriek van Van der Mersch (Litho door P.J. Lutgers in *Gezichten aan de Rivier de Vecht*).

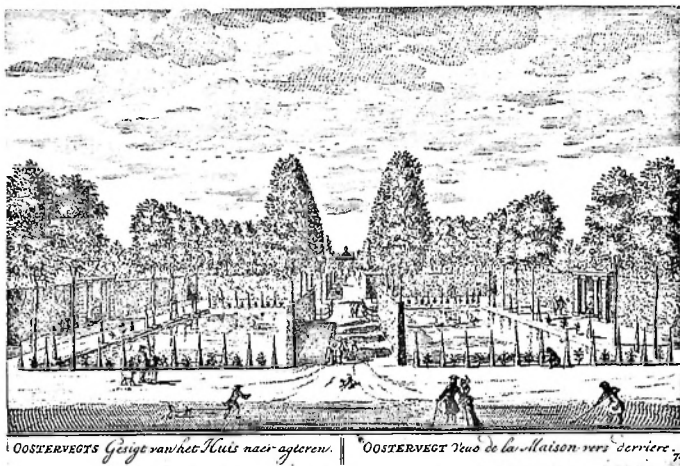
OOSTERVECHT, de plaats van den v. Isaac
 Simonsz naar Loenen te zien:

OOSTERVECHT, in Isaac den J. Isaac Simonsz
 Schijf, Regardans vers Loenen.

Afb. 3. Het buiten Oostervecht vanaf de overkant – westzijde – van de Vecht met sierhek en botenhuis. De jaagschuit heeft een zeiltje bijgezet (Etsgravure nr. 71 door D. Stoopendaal uit 1719 in *De Zegepraalende Vecht*).

mondung van de molenvliet van de Loen(d)erveense watermolen. Het thee- of speelhuis zoals de 18de-eeuwers die gebouwtjes noemden doet classicistisch aan en lijkt uit het laatste kwart van de 18de eeuw te dateren. Op zowel de tekening als de litho staat de sierbank *cum* steiger aan de Vecht voor het huis met een gesneden of smeedijzeren sierhek in het midden. Een dergelijke bank staat nog voor het gemeentehuis van Loenen aan de Vechoever. Via dat hek kon men aan boord gaan van het jacht dat waarschijnlijk huide in het botenhuis geheel links op de tekening. Zou het dat scheepje zijn dat op de litho voor het huis langt zeilt?

Het huis zelf heeft uitzonderlijkerwijs zijn 18de-eeuws ogende voorgevel niet naar de Vecht gericht en is met drie ramen boven en drie ramen en een deur beneden niet symmetrisch. Het huis lijkt ontstaan te zijn als boerderij waarvóór later een herenkamer is gebouwd, die later nog weer uitgebreid is. Achter het voorhuis ligt een bouwdeel met een opkamer met smalle ramen met luiken dat nog 17de-eeuws zal zijn geweest met daarachter, alles aaneengebouwd, een stal en een koetshuis. Op afbeelding 3, die het buiten in 1719 toont, is het huis be-

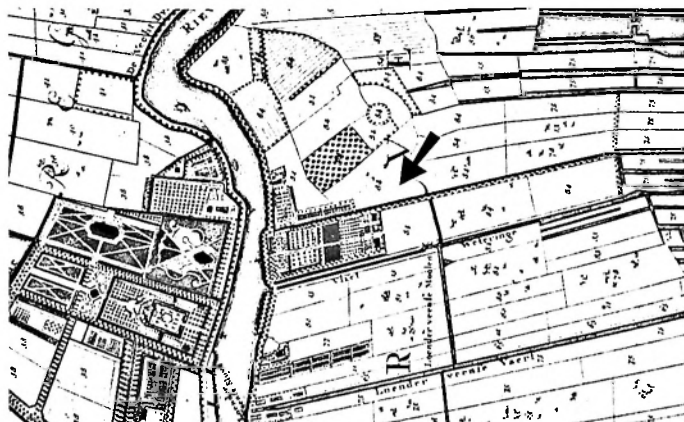
Afb. 4. Gezicht op het park achter Oostervecht (Etsgravure nr. 72 door D. Stoopendaal uit 1719 in *De Zegepraalende Vecht*).

ter te zien en blijkt dat er in die volgende ruim 100 jaar weinig aan veranderd is behalve de ramen hier en daar.

De houten erfafscheiding is in 1832 eenvoudig en van het vroegere sierhek uit 1719 is geen spoor meer te zien. Mogelijk was het van hout en is het teloor gegaan in de Franse tijd. Van een fraaie parkaanleg blijkt niet veel; eerder is van een bos sprake. Dat die aanleg er ooit geweest is toont de volgende etsgravure (afb. 4) ook uit het plaatwerk *De Zegepraalende Vecht* van 1719. Op de gravure van afb. 3 staat nog een rij vrij jonge bomen voor het huis, die wellicht door graveur, Daniël Stoopendaal, nog wat verkleind zijn om het huis beter te kunnen tonen. Op zowel de litho als de tekening ogen die bomen langs de Vecht als iepen, die gezien hun omvang daar best al een eeuw gestaan kunnen hebben.

Oude kaarten en Oostervecht

Bij een eerste verkenning naar de bewoningsgeschiedenis van Oostervecht blijkt dat de oude kaarten van de Vechtstreek daartoe zeer van pas komen. De eerste notitie op een kaart van een huis op de plek waar later Oostervecht voorkomt is op de kaart van Nicolaas Visscher: *Nieuwe kaart van de Mijnen en de*

Afb. 5. Kaartuitsnede met de ligging van het buiten Oostervecht aan het Oudover tussen Loenen en Vreeland in 1726 (*Nieuwe Kaart van Loenen* Covens en Mortier).

2 Loosdrecht en uit 1703. Hij (of liever zijn weduwe, want hij stierf in 1702) vermeldt daar 'de Hr Pancras'.³

Op de volgende, nu met zoveel woorden door de weduwe Visscher in 1711-'12 uitgegeven versie van dezelfde kaart, nu als *Nieuwe kaart van Mijnden en de 2 Loosdrecht* betiteld, staat op ongeveer dezelfde plaats 'Oostervecht de Hr I. Simkinson'.⁴ Op de overzichtskaart in het plaatwerk *De Zegepraalende Vecht*, dat dezelfde weduwe Visscher in 1719 uitbracht, staat op die plaats alleen 'Oostervecht'. De volgende vermelding is die op de nauwkeurige, de 19de-eeuwse kadastrale opname haast evenarende, *Nieuwe Kaart van Loenen* uit 1726.⁵ Die is gemaakt voor de dat jaar nieuw aangetreden ambachtsheer van Loenen en Nieuwersluis, Jacob Balde, ten einde de grenzen van zijn en andermans grondbezit duidelijk vast te leggen. Het buiten is daarop gemerkt met 'f' en 'Oostervecht' en als eigenaar komt voor 'de Hr Isaak van Beuningen'. (Afb. 5) Naast deze kaart gaven Covens en Mortier te Amsterdam een nieuwe *Nieuwe Kaart van Mijnden en de Loosdrecht* uit in 1734⁶ en daarop staat als nieuwe eigenaar 'De Hr Coenraad Mets'. Van hem is niets bekend. Bij een beginnende tuinaanleg aanpalend aan de noordkant van 'Oostervecht' staat 'de Hr Isaak Samuel van Beuningen'. Zoals hieronder duidelijk zal worden is hij de vorige eigenaar van Oostervecht, die al langer als eigenaar van grond rond Oostervecht vermeld wordt.

Daar weer ten noorden van staat een boerderij, die later Oosterklip zou gaan heten.

De kaart van de Hollandse Waterlinie en omgeving werd opgenomen vanaf 1769 en was klaar in 1781. Hij staat bekend als de Ketelaar-kaart naar de vervaardiger ervan. Daarvan berusten op het Rijksarchief twee versies, een werkkaart en een nette kopie.⁷ Oostervecht staat er duidelijk op en het buurbuiten aan de noordkant heeft de naam Tussenrust gekregen. Op de kopie schreef men, omdat de werkkaart niet goed gelezen werd, 'Trussenrust'. Tussen de weg – Oud Over – en de Vecht staan bij beide buitens blokjes dus gebouwtjes getekend. Waarschijnlijk betreffen die twee botenhuisen.

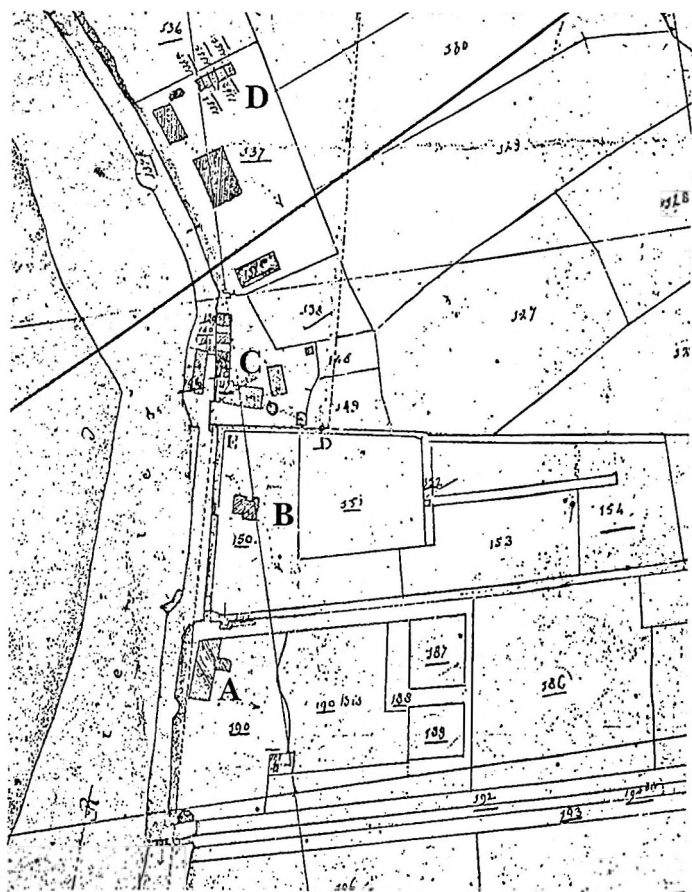
Deze beide kaarten vergelijkend met de vorige is goed te zien dat de turfwinning in de loop van de 18de (en ook in de 19de) eeuw een groot deel van de landerijen achter Oostervecht heeft doen verdwijnen.

In 1832 (met veldopnames vanaf 1821 wat Loosdrecht betreft) kwamen de kadastrale kaarten uit. Oostervecht komt daarop natuurlijk voor met de fabrieksgebouwen van de glasfabriek en het buiten Tussenrust tussen beide in. (Afb. 6) Ook de boerderij ten zuiden van Oostervecht behoorde tot het Van der Mersch bezit. De twee vijvers ten oosten van het huis, stammend uit de tijd van de geometrische aanleg, blijken in 1832 nog aanwezig te zijn. Deze vijvers zijn heden nog als lage, drassige plekken in het weiland te zien aan weerszijden van de met haagbeuken beplante laan, die door de Amsterdamse Waterleidingen is aangelegd om bij hun pompstation te komen. Dat laatste werd in de jaren twintig van de 20ste eeuw in Amsterdamse schoolstijl gebouwd en is een jaar of tien geleden afgebroken. Ook het theehuis in de zuidwesthoek van het park staat op de kaart ingetekend evenals het botenhuis in de Vecht.

Van 1836 tot 1859 werd de *Topografische en Militaire Kaart*, de TMK voor kenners, van het Koninkrijk der Nederlanden opgenomen. Het deel dat de Vechstreek omvat is afgedrukt op de schutbladen van het boek met Lutgers' tekeningen en schilderijen *Gezigten aan de Rivier de Vecht* uit 2001.¹ Op deze kaart staan beide buitens naamloos aangegeven met ten noorden daarvan bij enige gebouwen 'Glasblazerij Oosterklip'. Deze naam wordt verder nergens aangetroffen voor de fabriek, wel voor de nabijgelegen boerderij. Van de twee rijen arbeidershuizen, nu de Glashut, is nog geen teken te bekennen wat klopt want die zijn eerst in 1863/5 verzezen.

Eigenaren van Oostervecht

Zoals hierboven gemeld is de eerst bekende eigenaar een heer Pancras. Omdat de meeste buitenplaats eigenaren aan de Vecht welgestelden uit Amsterdam waren is het niet onlogisch eerst daar te gaan zoeken. Gerbrand Pancras (1658-1716) valt in die termen. Elias⁸ geeft namelijk op dat hij o.a. zes maal burge-

Afb. 6. Kaartuitsnede waarop de buitens Oostervecht 'A' en Tussenrust 'B' met de boerderij Oostervecht 'C' en de boerderij ten zuiden van Oostervecht, die tot het Van der Mersch-bezit hoorde. D=de glasfabriek (minuutkaart uit 1832 van het kadaster, sectie A Loosdrecht. HUA).

meester was van die stad, bewindhebber van de VOC en raad ter admiraliteit. Na enig zoeken in de Loosdrechtse archieven⁹ bleek dat zijn moeder Petronella Pancras – de Waert (1628-1700) het buiten eerst in bezit had. In 1686 had zij de buitenplaats WesterAmstel voor f 16.000 verkocht,¹⁰ waarna zij het latere Oostervecht verworven moet hebben. Haar man, Nicolaes Pancras (1622-1678), in de jaren 1667 tot '75 ook al vijf maal burgemeester van Amsterdam, was reeds lang daarvoor overleden. Van hun drie kinderen was de enige zoon Gerbrand degene, die zich het meest met het buitenje, dat in gezamenlijk eigendom bleef, bezig hield. Zo tekende hij in 1690 als geëngementeerde van de ingelanden van Loosdrecht een verzoekschrift aan de Staten van Holland.¹¹ Hij bewoonde met zijn vrouw Agnes Hasselaer (1668-1710) het beroemde huis Bartolotti, Herengracht 170-172.

Bij de verkoop door de familie Pancras van het dan nog naamloze buiten in april 1709¹² aan de Amsterdamse koopman Adriaen van Huijsen blijkt dat het ging om "een Heerenhuys, erve, hofstee, bepoting, beplanting, huysmanswooning, stallinge, schuur, hooyberg, speelhuys aan de Vecht, gestoelte in de kerk van Loenen met 12 morgen, waarvan 4 morgen leenroerig aan het huys van Loendersloot" en dat alles voor f 2800. Deze bescheiden prijs doet vermoeden, dat sprake was van een boerderij met een vrij eenvoudige één-kamerdiepe voorbouw. Van Huijsen deed zijn nieuwe aanwinst in oktober 1709¹³ al weer van de hand, maar de prijs van f 4500, bij een overigens gelijklopende beschrijving van het verkochte, doet vermoeden dat hij in die zes maanden aan het verfraaien en vergroten van de 'herenkamer' is begonnen. Dat vermoeden wordt versterkt doordat nu "de Glaasekas in het coocken (keuken)", "het behangsel in de grootste sijkamer" en twee ledikanten bij de prijs inbegrepen waren. De boerenwoning met het land was tot 1 mei 1710 verhuurd, meldt de akte, wat een grote aangelegde tuin niet uitsluit, maar wel minder waarschijnlijk maakt. Wel heeft de plaats nu een naam gekregen, want in de akte komt de naam 'Oostervecht' voor het eerst voor.

Nog op 30 augustus van dat jaar 'resolveert' het polderbestuur van Loenderveen dat Van Huijsen elk jaar "...eenige Else boomen staande op de kadijk van de Molevliet ter lengte van vier roeden te reekenen van 't hek aff door hem mogte afgeslagen werden en dat sulx van jaar tot jaar 'mits' dat de polder tot benefitie van de molen tot equivalent sal hebben dat zijn Ed. de wilgeboomen staande agter sijn plaats Oostervegt, ten minsten tot een vierde part sal moeten laten afstoppen, en op die hoogten houden ook is hem toegestaan een ypenhaagh te mogen setten van sijns hek tot soo verre als de boomen sullen weghgenoomen sijn. 't welk tot sieraadt van de molenkade sal strecken'. Dat heeft duidelijk te maken met het windrecht van de poldermolen.

Isaac Sinkinson (ook wel Simkinson), koopman te Amsterdam, was de nieuwe

eigenaar. Hij vergrootte, naar de volgende eigenaar meedeelt¹⁴ en ook blijkt uit enige aktes,¹⁵ de plaats met 'twee Boomgaarde ten breete van sijn plaats en [heeft] die beplant met arbre Naius en daar naar nogh eens vergroot had met een moestuin met een Ipehaagen waar uijt hooge Ipe opgaande boomen quaamen soo heeft hij een laan van sijn weiland agter de plaats aan de Noordzijde van de Moolen gemaakt en begon die met Else en opgaande Esseboomen te beplanten'. Op 1 augustus 1711 belooft hij het polderbestuur dat hij, zodra de dijkgraaf hem maant, de bomen op zijn plaats zal atoppen als die de wind wegnemen van de molen. In 1718 krijgt Sinkinson van het polderbestuur toestemming om de brug over de molenvliet te vernieuwen, overigens geheel op eigen kosten.

In het dichtwerk 'Speelreis langs de Vechtstroom' dat uit de pen van Claes Bruin vloeide en opgenomen werd in *De Zegepraalende Vecht* bezingt hij 'Oostervecht':

"Wat lustplaats zien we aan de overzij?

't Is Oostervecht met zijn prieëlen:

Hier vind Heer Sinkinson zich vrij van zorgen, die de ziel verwecken;

Hier kan hij, van 't gewoel bevrijd,

In schaduwrijke wandeldreeven,

De snipperingen van zijn tijd,

Besteën. Gelukkig Buitenleven,

Als 't hert, niets kwaads bewust, nooit wroegt,

En leeft, hoe't gaan mag, steeds vernoegt".

In het volgend couplet, dat ook op Sinkinson lijkt te slaan, zegt Bruin: "Hier stoort geen wapenklank uw rust". Mogelijk was hij eerder officier en waarschijnlijk van Engelsens huize. In of vóór 1722 blijkt Sinkinson overleden te zijn want uit een missive van het polderbestuur van dat jaar wordt duidelijk dat zijn weduwe zich niet aan de afspraak hield om de bomen netjes te snoeien. Uit de verdrievoudiging van de verkoopprijs – zie hierna – blijkt duidelijk dat Sinkinson Oostervecht tot een echte buitenplaats heeft uitgebouwd.

In 1724 kocht Isaac Samuel van Beuningen de plaats voor het niet geringe bedrag van f13.400 van de erven Sinkinson. (Reeds in 1698 komt hij of zijn gelijknamige vader voor als eigenaar van een 'bouwhuys' [boerderij] en een 'buytenhuys' aan het Oudover nabij de plaats van het latere Oostervecht. Dat buitenhuis kan een herenkamer geweest zijn, die voor aan de boerderij was gebouwd, want hij betaalde er de helft aan belasting voor vergeleken met de boerderij.) Hij werd zo de eigenaar van 'een hofstede met sijn heerenhuysinge, stallinge, koetshuys, huijsmanswooninge, berg en schuur en sijn verdere plantagie genaamt Oostervegt groot circa 3 morgen gelegen aan de Vegt etc. etc.' waarbij nog steeds de 4 morgen land leenroerig aan slot Loenersloot tesamen groot

Afb. 7. Wapen van de familie Van der Mersch: een maan in zilver op een veld van keel (Vorsterman van Oyen), hier op een zilveren penning met als randschrift: "Dit ist wapen van Adriaen van der Mersch wilter mercke Gestorven en begrave A° 1588 te Lendele in de kercke". De penning is gevat in een houten rand en dateert waarschijnlijk uit het eerste kwart van de 18de eeuw (part. coll.).

18 morgen hoorden. 'Blijvende egter een kleijn gedeelte van de sneppe voor aan de vegt' die mogelijk met een stukje bij de brug te maken had. Duidelijk blijkt uit de verdrievoudiging van de koopprijs sinds 1709, dat Sinkinson van Oostervecht een echte buitenplaats heeft gemaakt met 3 morgen aangelegd park en 15 morgen boerenland. Waarschijnlijk bouwde hij ook de herenkamer uit tot het grotere voorhuis dat op de afbeelding van 1719 te zien is.

Kennelijk heeft het polderbestuur last gehad van de slordigheid van de weduwe Sinkinson want Van Beuningen heeft 'uyt eijgene beweeginge (...) de boovengemelde elsen en esseboomen op de Laan en alle de opgaande Ipe boomen uijt de haage van de moestuijn niet alleen gecapt maar ook tot de grond toe geheel uijtgerooijd, maar heeft ook een geheele reegel oude en hooge Ipe boomen ten breete van de plaats, op de grond van d'oude Plantagie (soo als die van den weledelgestr. Heer Burgemeeste Pancras gecoft was) ten halven hoogten affgecapt'. Geen halve maatregelen dus. Hij verzoekt het polderbestuur vervolgens om het werk te komen inspecteren en 'een bepalingh te willen geeven op wat voor voet boovengemelde nieuwe plantagie op de plaats Oostervecht soude moogen blijven opdat het niet tot groote scaade van de Eygenaar magh coomen te vallen'. In 1732 heeft Van Beuningen Oostervecht voor f 10.000 overgedaan aan Coenraad Mels [het "Meus" op de kaart is onjuist] en had hij het – later, Tussenrust genoemde – buiten naast Oostervecht als zijn

nieuwe zomeroptrek behouden.¹⁶ Noch van Van Beuningen noch van Mels is verder iets te vinden in de gebruikelijke bronnen.

In 1735 dient zich een interessante eigenaar aan,¹⁷ die een begin maakte met een band van zijn familie met het buiten, die ruim 140 jaar zou blijven bestaan. Hij heet Dirk van der Mersch (1704-'81)¹⁸ en was van doopsgezinden huize. Hij betaalde f 12.300 voor zijn nieuwe buitenplaats, zodat de heer Mels in die paar jaar een mooie winst op zijn kortstondige bezit maakte, want de beschrijving ervan wijkt niet af van die bij de vorige overdracht. De Van der Merschen voerden al sinds de 16de eeuw een wapen (afb. 7).

Langs verschillende verbintenissen is de familie Van der Mersch verwant aan David van Mollem, de bekende 'zijdefabriekleur' te Utrecht (Afb. 8 en 9). Volgens de tekst in inkt achterop het portretje van afb. 8 was David van Mollem (1670-1746) getrouwd met Jacomina van Oosterwijk (ca 1675-1727) en had zijn zuster, Antonia van Mollem, Johannes van der Mersch (1679-1775), heer van Zuidland en Velgersdijk, tot echtgenoot. Johannes was weduwnaar van de zuster van Jacomina, Petronella van Oosterwijk (1674-1710) waardoor hij twee maal verzwaerd was met David van Mollem. De eveneens doopsgezinde Van Mollem had aan de Vecht zijn zijderederij en -twijnerij, Zijdebalen, met daarachter een van de fraaiste tuinen, die ooit aan de Vecht hebben bestaan vol beelden en siervazen van de beste beeldhouwers, en met parterres-de-broderie, kabinetten, grotten en vijvers.¹⁹ Zijn vader Jacob had het bedrijf in 1681 gesticht langs de Westerstroom, die van de Utrechtse heuvelrug naar de Vecht afdaalde. Het verval van dat stroompje dreef het watterrad van de fabriek aan waardoor goedkoper geproduceerd kon worden. De fabriek ontving ruwe zijde in balen en leverde schone getwijnde zijdedraden aan de zijdeververijen en -weverijen. Bengt Ferrner, een Zweedse reiziger,²⁰ bracht in 1759 een bezoek aan Zijdebalen waarvan hij een interessante beschrijving geeft: "Een enkel watterrad dreef deze hele twijnmachine, die verdeeld was over twee verdiepingen. In de onderste verdieping waren negen twijnbanken, die de gedaante hadden van twee samengestelde kleine cirkelsegmenten; in elke twijnbank zaten 144 spoelen, die, gedreven door een riem, welke communicatie had met het watterrad, de zijde twijnden. Zoo werden in dat vertrek 1296 zijdedraden tegelijk getwijnd. Bij elke zijdespoel of-rol was een haspel, die op dezelfde wijze werd rondgedreven en onder het twijnen de zijde ophaspelde. In de bovenste verdieping werd de ongetwijnde zijde gespoeld, juist in zodanige hoeveelheid als in de benedenverdieping nodig was. Alles werd in beweging gebracht door verbinding met dat ene watterrad, zodat alles van zelf scheen te gaan, wanneer men niet het afzonderlijk staande rad zag, dat aan zijn anderen kant nog een tweede, kleinere twijnmachine te drijven had, die nu echter stil stond. Naast het huis van deze twijnmachine was een prachtige lusthof aangelegd, die wat grotten en beelden betreft, de vroeger genoemde van de Vrouwe ter Meer bij Maarssen scheen te overtreffen maar niet zo groot was".

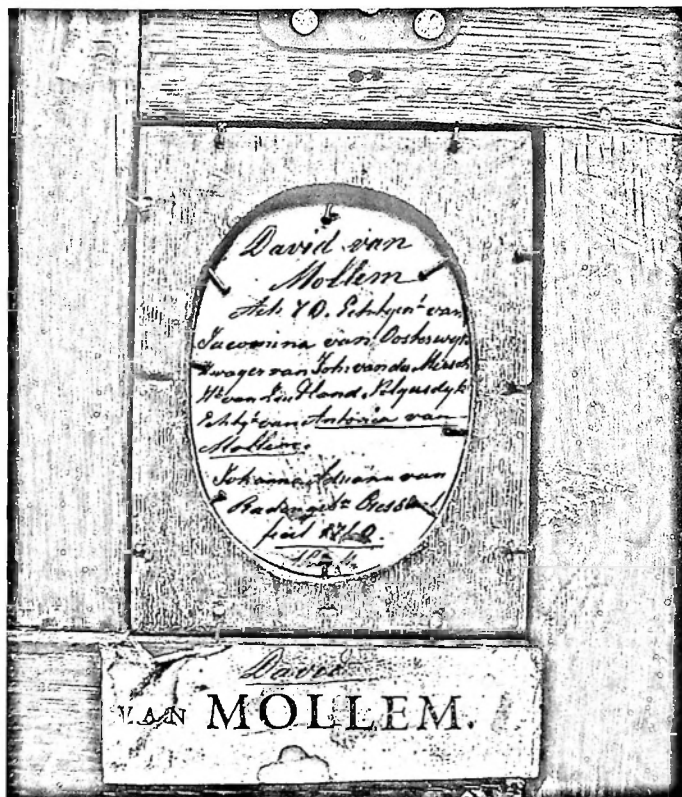
De Van der Merschen zijn afkomstig uit het Kortrijkse in zuidwest België en enkelen van hen weken reeds in 1575 via Vlissingen en Dordrecht uit naar Haar-

Afb. 8. Portret van David van Mollem (1670-1746), zijdereder te Utrecht (6 x 4,5 cm aquarel op vellum). De hoekversieringen op het lijstje zijn in typerende Marotstijl uit de jaren 1720. Heel interessant is de naam van de schilderes 'Johanna Adriana van Baden gebn Cressant'. Jacob Cressant, de beeldhouwer (ca. 1688-ca. 1761), was getrouwd met Johanna Adriana van Raij. Het is goed mogelijk dat men in de negentiende eeuw (zie afb. 9) niet meer precies wist hoe de familieverhoudingen waren. Er was geen dochter Cressant met die naam, dat was Maria, en dat het een zuster van Jacob met dezelfde namen als zijn vrouw was, lijkt haast uitgesloten. Jacob kreeg veel opdrachten van Van Mollem voor beelden en siervazen in zijn beroemde tuin Zijdebalen aan de Vecht, toen net buiten Utrecht. Hij maakte ook een terracotta borstbeeld van Van Mollem voor diens zeventigste verjaardag (Centraal Museum Utrecht).

lem en later naar Amsterdam om redenen van geloofsvervolgung. Evenals veel van hun geloofsgenoten namen zij hun kennis en kunde van de zijdeverwerking en -handel mee naar het noorden en daarmee hun bron van welvaart. Die gaf hun de mogelijkheid buitens aan de Vecht te verwerven. De aaneenschakeling van hun buitens was er de oorzaak van dat in de volksmond de omgeving van Loenen en Nieuwersluis de mennistenhemel werd genoemd.

Dankzij het feit dat de Amsterdamse beeldhouwer Michiel Shee (ca. 1695-1739) een kasboek bijhield, dat bewaard gebleven is in het Burgerweeshuisarchief²¹ is bekend dat Dirk van der Mersch bij Shee beelden kocht. De eerste aankoop, voor f 325 in mei 1736, betrof twee marmeren borstbeelden van Venus en Adonis. Die vielen zo in de smaak dat hij opdracht gaf voor een zandstenen beeldengroep van vier putti die de jaargetijden verbeeldden en op een pedestaal stond. Al in februari 1737 werd de groep geleverd, die hem f 825 kostte. Een maand later is Shee weer op Oostervecht om twee bentheimer stenen [zandstenen] vazen, die daar al stonden, te repareren.

Afb. 9. Achterzijde van het portret van afb. 8 met de handgeschreven tekst uit zo te zien de negentiende eeuw: 'David van Mollem Aet 70 Echtgen. Van Jacomina van Oosterwijk zwager van Joh: van der Mersch Hr van Zuidland en Velgersdijk Echtg. van Antonia van Mollem. Johanna Adriana van Baden gebu. Cressant fecit 1720(?) A. Proost(?)'. Jacomina was de zuster van de eerste vrouw, Petronella van Oosterwijk, van Johannes van der Mersch (1679-1775) en Antonia (1686-1761) was een zuster van David van Mollem. In 1720 was Van Mollem 50 jaar! (Foto Zeeuwse Veiling te Middelburg, evenals die van afb. 7 en 8, waarvoor wij hen zeer erkentelijk zijn).

Dirk van der Mersch bleef ongehuwd en stierf in februari 1781 op Oostervecht zodat aannemelijk is dat hij daar toen ook 's winters woonde. Met zijn twee broers had hij eerst, tot 1744, het huis Herengracht 192 bewoond.²² Zijn broer Johannes (1707-'73) is naar Engeland gegaan waar hij op het buiten Clapton woonde en waar hij, ook ongehuwd, overleden is. Hun broer Pieter (1702-'66) huwde Maria Sijdervelt (1694-1746) wier moeder, Maria van Mollem, een zuster van David van Mollem was.²³

Het buiten van oom Dirk, Oostervecht, vererfde op hun zoon Johannes Anthony van der Mersch (1732-'84) en zijn vrouw Maria Anna van der Vliet (1743-1813). Uit gegevens van de belasting op vensters uit 1812²⁴ blijkt dat de weduwe Van der Mersch-van der Vliet dan nog eigenares van Oostervecht is. Hun zoon Pieter (1775-1835) kocht in 1811 op de veiling van het oude Balde-bezit rond het buiten Wallestein, dat ten westen van de Vecht lag, de boerderij daar tegenover gelegen, dus aan de oostoever, ten zuiden van Oostervecht.²⁵ Voor het buiten Tussenrust wordt in die tijd dominee Jan Samuel Robert uit Amsterdam aangeslagen, later blijkt dat Van der Mersch dat ook gekocht heeft en waarschijnlijk verhuurde.

In 1813 ontnam Napoleon Oudover aan Loosdrecht en voegde dat, logisch denker als hij was, bij Loenen. Onder Koning Willem I werd dat in 1815 weer teruggedraaid. Eerst in 1953 kwam Oudover definitief bij Loenen op verzoek van de bewoners.

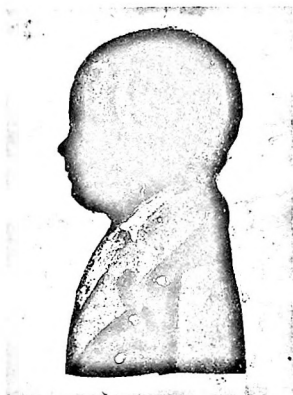
Uit de kadastrale gegevens van 1832²⁶ blijkt dat de familie grondaankopen rond Oostervecht had gedaan zodat in dat jaar het hele grondbezit daar 36 ha besloeg. Zowel het park van Tussenrust als dat van Oostervecht had toen een omvang van 2 ha, doch het huis van 'Tussenrust' was aanmerkelijk kleiner dan dat van Oostervecht. Ook aan de westzijde van de Vecht, tegenover Oostervecht, had de familie 9 ha weiland liggen.²⁷

Na het overlijden van Pieter van der Mersch in 1835 verkocht de familie in 1837, '41, '44 en '46 successievelijk percelen weiland, gelegen achter Oostervecht en achter de fabriek, aan Willem Pos en consorten.²⁸ Deze laatste was al derde of vierde generatie "veenman" in het Loosdrechtse, die voor zijn turfproductie steeds uit was op het verwerven van verveenbare grond in de Loenderveense polder.

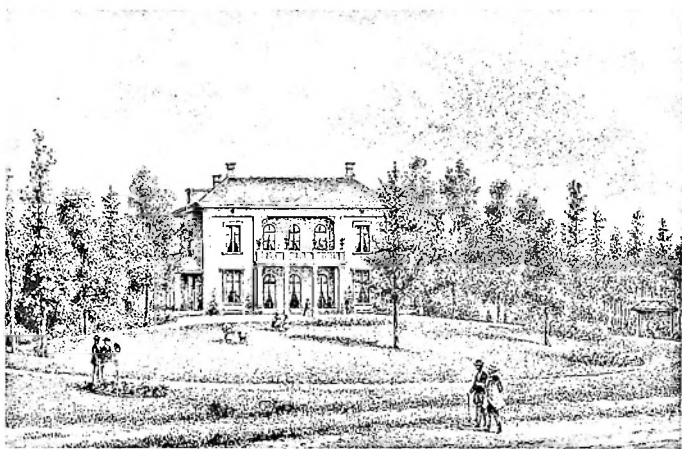
De Glasfabriek

Het was de hierboven genoemde Pieter van der Mersch (afb. 10) die op 1 oktober 1815 op een terrein aan de Vecht ten noorden van de boerderij Oosterklip (nu van familie Randeraat) begon met de flessenfabricage in de glasfabriek die Lutgers op zijn litho van 1832 vereeuwigde. Deze ondernemende telg van de familie had in 1808 het nog in bezit zijnde oude familiegoed onder Kort-

Afb. 10. Silhouet van Pieter van der Mersch (23-03-1775 – 28-04-1835), zuchter van de glasfabriek in 1813 op Oud Over. (coll. auteur)

rijk in Vlaanderen verkocht mogelijk met het oogmerk om zijn nieuwe bedrijf te kunnen financieren. De zijderederij van de familie in Utrecht was inmiddels immers ter ziele gegaan. Eerder had Pieter al een aandeel in een glasfabriek in Nijkerk, die in 1811 door de ongunst der tijden – door het Continentale stelsel van de Fransen was de export geheel stil komen te liggen – de deuren moest sluiten.²⁹ Aan dat sluiten droeg ook bij dat de belastingvrijdom, die men daar eertijds genoot, was komen te vervallen.³⁰ Na de val van Napoleon in 1813 zag Van der Mersch weer kansen om de flessenfabricage nieuw leven in te blazen. Hij nam de glasblazers uit Nijkerk mee naar Loenen om daarmee opnieuw te beginnen dichterbij Amsterdam waar de grootste afzet van flessen gevonden werd. Men kon nu binnen 24 uur per gewone “binnenschuit” leveren. Tevens was het feit dat er in Weesp nog in die tijd verscheidene jeneverstokerijen waren, die veel flessen nodig hadden, een goede reden om zich aan de Vecht te vestigen. Ook de aanvoer van kolen voor de oven was daar aan de Vecht goedkoper te realiseren. Die kolen kwamen uit het Ruhrgebied – de beste – en uit het Luikse in België. De fabriek bestond uit een smeltoven en een molen om de specie te malen waarvan de potten werden gevormd waarin het glas gesmolten werd. Er waren vijftig vaste werknemers en een tien- à twintigtal losse werkrachten waaronder ook vrouwen en kinderen. De glasblazers waren hoog gekwalificeerde krachten, die per stuk werden betaald en op een inkomen konden komen van f 100 à 150 per maand waarvan echter ca. f 50 per maand afging voor de ‘stelder en de aanvanger’, die met hem als team werkten. In 1873

Afb. 11. Het huis Heerewegen te Zeist dat A.J. van der Mersch voor zijn gezin liet bouwen (litho P.J. Lutgers in *Gezigten in de Omstreken van Utrecht* uit 1869).

schrijft Christemeijer in zijn *Lustoord tusschen Amstel en Grebbe* over een nachtelijk bezoek aan de glasfabriek:

“Verbeeld U die koolzwarte ovens met derzelver ontzagelijke vuurmassa’s, waartusschen de werklieden bedrijvig rondzweven, die, daar zij ter halver lijf ontkleed zijn, in den laaijen, schier oogverblindenden gloed die vuren zich als spookachtige gedaanten bewegen en telkens in het halfdonker der plaats verdwijnende, hunne reusachtige slagschaduwen op de van rook zwarte wanden en tegen het gewelf aanwerpen.– verbeeld U die snelle overgangen van het helschitterendste licht, wanneer de mond van eenen dier kraters opent, tot het zwartdonker, bij het sluiten van dezelve.”

De afzet van de wijn- en jeneverflessen was direct een groot succes; er was meer vraag dan capaciteit. Een probleem was echter dat door Napoleons conscriptie – de gedwongen legerdienst – en de rampzalig verlopen veldtocht naar Rusland, waarvan maar weinigen terugkeerden, er gebrek was aan vaklieden i.c. glasblazers. De fabriek had de capaciteit om 100.000 flessen per maand te maken, maar kwam in de praktijk, door dat gebrek aan blazers, niet verder dan 60.000 stuks. De grootste kostenpost was de 80 à 100 hoed [ruim 1 m³] kolen per maand om de oven te stoken.³¹

Naast ondernemer is Pieter ‘garde d’honneur’ van Napoleon I geweest en werd hij regent van het oude mannen- en vrouwenhuis aan de Amstel in Amsterdam.

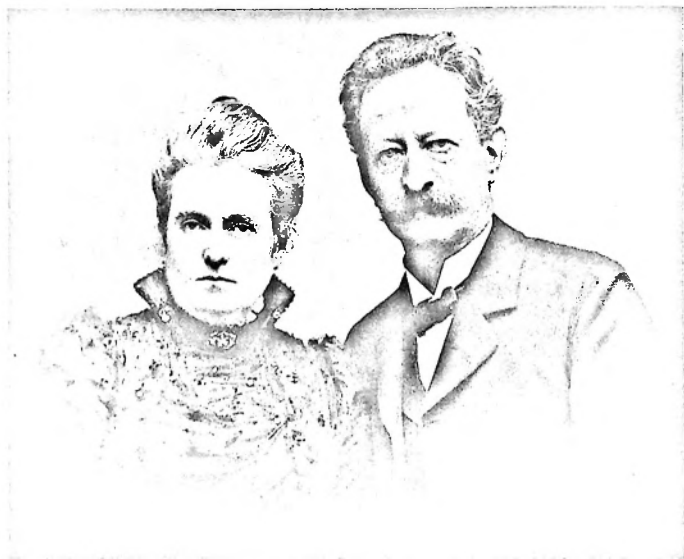
Afb. 12. Gezicht op de glasfabriek met de tweede oven en de rij arbeidershuizen – nu de Glashut –, die in 1863/5 gebouwd zijn (potloodtekening uit de nalatenschap van P.J. Lutgers, 14 x 27 cm, ongesigneerd, ongedateerd, coll. auteur).

In 1813 is hij met Sophia Johanna Damen (1789-1863) getrouwd en betrok hij met haar eerst Herengracht 457 en later 542 in Amsterdam. Zij kregen drie dochters en een zoon, Johannes Anthony (1814-'98), die in 1843 trouwde met Jacoba Maria Pit (1814-'96) met wie hij eerst in Amsterdam woonde en na 1850 in Zeist. Daar woonden zij op het door hen gebouwde huis Heerewegen (afb. 11). Bij het overlijden van de oprichter van de glasfabriek, in 1835, was deze zoon pas 21 jaar, te jong nog om de fabriek te gaan leiden. Die taak nam zijn moeder gelukkig op zich waarvan zij zich voortreffelijk kweet. Johannes Anthony was uit het goede hout gesneden zodat hij allengs zijn moeders werk kon overnemen. In 1863 ontviel zij hem.

Eerder reeds, in 1853, heeft de familie het buiten Tussenrust laten afbreken waarvoor W. van Stockum uit Utrecht f 875 bood.³² Het afkomend bouw materiaal bracht dus toen behoorlijk wat op door de diametraal andere verhouding van loon- en materiaalkosten dan tegenwoordig.

Nog in 1863 richtte Johannes Anthony een nieuwe firma op samen met zijn broer Christiaan Hendrik (1815-'86) om de zaken voort te zetten.³³

In datzelfde jaar werd het terrein op de punt aan de Vecht ten noorden van de fabriek gekocht om de nog bestaande twee rijen arbeidershuisjes – nu de Glashut – te kunnen bouwen. Dat schiep ook ruimte voor een tweede glasoven met blazerij, die daarna is gebouwd. (Afb. 12) Ds. Craandijk meldt in 1876 in zijn *Wandelingen* als hij langs de Vecht ten noorden van Loenen loopt, dat hij slechts 'het hout' ziet 'van de voormalige buitenplaats Oostervecht'. Daaruit blijkt dat

Pieter Arnold van der Mersch (1844-1912) en zijn vrouw (1851-19..), firmant van de glasfabriek op Oud Over – toen – te Loosdrecht. (coll. auteur)

het buiten toen reeds niet meer in wezen was, maar nog niet zo lang daarvoor zal zijn afgebroken.

Vooral in de jaren 1870-'80 ging het erg goed met de fabrieken. Men trok in die jaren meer Boheemse en Duitse glasmakers aan met namen als Kauffelt, Runge, Koenig, Koch, Frey, Schmidt, Riesz, Gleiszner, Ruggenberg, Ascherl, Petz, Lang en Stangl zoals de heer Bak uit Almelo schrijver dezes in 1987 per brief liet weten. Ook de familie van de heer Baks vrouw kwam in die jaren uit het plaatsje Wassersuppen (tegenwoordig Nemanice) in Bohemen, waar glasfabrieken stonden, naar Loosdrecht-Oudover. Uit het Loenense archief komen in de jaren 1816-'17-'21 nog de namen Gonlag, Barink, Blomendaal, Sijberden, Driesen, Jurgens, Kok, Verweij, Van Breukelen, Herskamp, Meijers en De Koning als glasblazers, pottenmakers en stokers. De meesten van hen kwamen uit Nijkerk en omgeving.

Het bedrijf had dus duidelijk behoefte aan meer kapitaal en mogelijk ging het niet zo goed meer tussen de broers want eind 1872 werd een nieuwe firma, Van der Mersch & De Meester, opgericht door Johannes Anthony samen met zijn zoon Pieter Arnold van der Mersch (1844-1912) (afb. 13) en Titus de Meester (1821-'79).³³ Deze laatste was eerst burgemeester van Harderwijk geweest en kwam in 1873 op het buiten Calorama (nu Vecht en Lommer) aan het Oudover wonen met zijn vrouw, Catharina Henriette Cornelia de Ranitz (1819-1904), en hun vijf zoons. Titus betaalde f 46.000 voor zijn aandeel in de firma. Die beschikte ook over een dubbel pakhuis in Amsterdam aan de Binnen Amstel bij de Amstelstraat, daar waar voorheen de bierbrouwerij De Drie Roskammen en het Hoefijzer in gevestigd was geweest. Na de dood van haar man bleef mevrouw De Meester-de Ranitz firmante van het bedrijf totdat zij in 1896 uittrad. Zij verkocht haar huis Calorama dat zelfde jaar. Waarschijnlijk voelde geen van de zoons zich tot het bedrijf aangetrokken want dat werd met anderen voortgezet. Zo verscheen in 1897 ir. David Jacob van Lennep (1855-1933), ingenieur bij Rijkswaterstaat, uit Loenen als firmant naast, nog steeds, Johannes Anthony en Pieter Arnold van der Mersch. Enige jaren later kwam mr Arnold Adriaen van der Mersch (1845-1918), broer van Pieter Arnold, de gelederen versterken. Inmiddels had Pieter Arnold van der Mersch met Christiaan Josef König in 1880 een firma opgericht, die op de plaats van het afgebroken buiten Oostervecht de capsule [flesafdichting] fabriek Loenen bouwde.³¹ In 1885 kwam daar nog een stanniool[tin]blad walserij bij.³⁵ De hals en de kurk van een wijnfles werden in die dagen met een tinnen dop omsloten. Later werd dat met loodblad gedaan en heden met een dop van aluminiumfolie. Het capsulebedrijf bleef tot 1897 in werking evenals de glasfabriek. In 1900 verenigden zich de fabrieken van de firma's Van der Mersch & Co, Grijn & Pelgrim te Leerdam, en De Meester & Co te Vuren tot de Verenigde Glasfabrieken. In 1912 werd die vennootschap overgenomen door N.V. Flesschenfabriek v.h. Jeekel & Co te Leerdam, die in 1923 met de N.V. De Glasfabriek De Schie te Schiedam fuseerde tot de nog bestaande NV Vereenigde Glasfabrieken (United Glassworks) te Schiedam.³⁶ De gebouwen van de glasfabriek in Loosdrecht werden in 1901 afgebroken.³⁷ In 1920 werden de gebouwen van de capsulefabriek geveild waarbij ook de twee rijen arbeidershuisjes mee in de veiling kwamen. Daarvan werd buurman Erdmann, die uit moerasland het buiten Terra Nova aan het Oudover schiep, voor f 16.100 eigenaar.³⁸ Architect Job Leicher nam in de jaren '70 het initiatief om de, na ruim 100 jaar verpauperde, huisjes te restaureren tot de nu zeer gewilde woningen van de Glashut. In de gebouwen van de capsulefabriek is als laatste bedrijf de in het begin genoemde anodiseerinrichting van Slijppol gevestigd geweest. In 2004 zijn die afgebroken met het oogmerk daar enige huizen te bouwen.

Zo kwam een eind aan een echte industriële bedrijvigheid aan de Vecht zoals dat ook gebeurde met onder meer de verf- en beenzwartfabriek van de familie Tijssen te Loenen, met de jeneverstokerijen, Van Houtens Cacao en Rubatex te Weesp, de oliefabriek, de Coöp. veevoederfabriek en DSM te Maarssen, de melkbedrijven Insulinde en Sterovita en brouwerij De Ster in Breukelen, de VIF-fabriek aan de Vecht in Vreeland en daar waarschijnlijk staat te gebeuren met Van Leers vatenfabriek. De plaats van al deze bedrijven is en zal worden ingenomen door woningen wat tot voordeel van het aanzien van de Vechtstreek strekt mis die bouw steeds met grote zorg omgeven wordt.

E. Munnig Schmidt

Loenen 2004

De heer J. Boerstra te Vreeland is zeer veel dank verschuldigd voor het ruimhartig ter beschikking stellen van de kadastrale gegevens en copieën van notariële aktes, die hij over een reeks van jaren bijeenbracht. De heer W. Mooy te Loenen stelde belangrijke informatie over de glasfabriek ter beschikking waarvoor schrijver hem zeer erkentelijk is.

Afkortingen

GAA	Gemeentearchief Amsterdam
HUA	Het Utrechts Archief
ORA	Openbare Rechterlijke archieven
SGV	Streekarchief Gooi- en Vechtstreek
GAL	Gemeentearchief Loenen

Noten

1. Lisman, A.J.A.M., E. Munnig Schmidt en H.W.M. van der Wijck, 2001, *Gezigten aan de Rivier de Vecht, P.J. Lutgers 1808-1874*, blz. 53, afb. 16, Alphen a/d Rijn.
2. Munnig Schmidt, E. en A.J.A.M. Lisman, 1997, *Plaatsen aan de Vecht en de Angstel*, blz. 160, 233. Alphen a/d Rijn. De gegevens in dit artikel vormen een aanvulling en ook verbeteringen op de tekst van dit boek.
3. Donkersloot-Vrij, M., 1985, *De Vechtstreek*, blz. 80, 81, 82. Weesp. (De datering 1677 daar is niet houdbaar, zie *Jb. Niftarlake* 1996, blz. 79).
4. Idem, blz. 83.
5. Idem, blz. 90, 91, 92.
6. Idem, blz. 93, 94, 95.
7. Idem, blz. 112, 113.
8. Elias, J.E., 1903-1905, *De Vroedschap van Amsterdam*, blz. 686, 687.
9. Idem, blz. 627 e.v.
10. Idem, blz. 468.
11. HUA, toegangsnumrs. 208, 214 en 187, arch. Mijnden en beide Loosdrechten, nr. 90, verpondingsregister 1698.
12. SGV, archief dorpsgerichten, ORA Loosdrecht nr. 1248-142.
13. Idem, idem, nr. 1248-161.
14. HUA, toeg. 208, arch. Mijnden en beide Loosdrechten, nr. 214, folio 160.

15. SGV, arch. dorpsger., ORA Loosdrecht. nr. 1248-171, 187 en 299.
16. Idem, idem, nr. 1251, 29 juli 1732.
17. Idem, idem, nr. 1251, 8 juli 1735.
18. Vorsterman van Oyen, A.A., 1888, *Stam- en Wapenboek van Aanzienlijke Nederlandsche Familien*, dl. II, blz. 292 en L.O. 290; *Ned. Patriaat*, 1917, blz. 298 v/m 302, waarin het sterfjaar van Adriaen van der Mersch als 1538 wordt opgegeven. Op de penning staat 1588.
19. Jong, E. de, 1981, *Zijdebalen – Lusthof aan de Vecht*, tent.cat., Centr. Mus. Utr., blz. 11. Zie J. Klinckaert, 1997, *Beeldhouwkunst tot 1850. De verzamelingen van het Centraal Museum Utrecht* deel 3, p. 165. en J.N. van der Meulen, 1996, *Utrechtse biografieën*, deel 3, pp. 136-140.
20. Bengt Ferner, 1759, *Dagbochaantekeningen betreffende 1759*, Vertaling G.W. Kernkamp in GAA.
21. GAA, arch. Burgerweeshuis, 2536 nr.1.
22. Wijnman, H.F., 1976, *Vier eeuwen Herengracht*, nr. 192, 457, 542, 544
23. Niemeijer, J.W., 1973, *Cornelis Troost*, blz. 179, 180. Troost schilderde twee portretten van Johannes van der Mersch, waarvan één, ten voeten uit, nu in het Rijksmuseum te vinden is. Ook van hun broer Pieter en zijn vrouw Maria heeft Troost portretten gemaakt, die nog in de familie zijn.
24. SGV, arch. dorpsger., ORA Loosdrecht A3 L172.
25. HUA, not. arch. J. Sanderson, toeg. 34-1, 991, nr. 263.
26. Kadaster Utrecht, 1832, gem. Loosdrecht, Loenderveen sectie A blad I, 2, 3 en OAT L (egger) A (rtikel) nr. 210.
27. Kad. Utr., 1832, gem. Loenen, sectie B, OAT LA. nr. 61, 170, 199, 611, 713.
28. Kad. Utr., 1832, gem. Loosdrecht, Loenderveen, sectie A, OAT, LA 518.
29. GAL, 1811-1943, nr. 8 stuk 201.
30. GAL, 1811-1943, brief van burgemeester J. Sanderson aan de gouverneur van Noord-Holland, 04-10-1816.
31. HUA, not. arch., E. van Beusckom, toeg. 34-1, nr. 1029, 07-12-1852.
32. Kad. Utr., gem. Loosdrecht, Loenderveen, sectie A, OAT, LA 560.
33. HUA, not. arch. L.A. van der Moolen, Amsterdam, dl. 323 nr. 17, 23-01-1873.
34. Kad. Utr., gem. Loosdrecht, Loenderveen, sectie A, OAT, LA 1737.
35. Kad. Utr., gem. Loosdrecht, Loenderveen, sectie A, OAT, LA 2018.
36. Feith, J., 1925, *Nederlands Grootste Bedrijven Uit De Lucht*, uitgave KLM en A. de la Mar Azn, Amsterdam.
37. Kad. Utr., gem. Loosdrecht, Loenderveen, sectie A, OAT, LA 2567.
38. HUA, not. arch. G. Fikkert, Loenen, dl. 856 nr. 126, 27-03-1920.

Meer licht op P.J. Lutgers, kunstschilder te Loenen

In 2001 verscheen het boek *Gezichten aan de Rivier de Vecht Petrus Josephus Lutgens/Lutgers 24 Augustus 1808-19 April 1874* met de levensbeschrijving van deze kunstenaar. Dit artikel vormt een belangrijke aanvulling daarop.

Schrijver dezes stootte onlangs, toen hij op zoek was naar gegevens over het buiten Oostervecht, op de boedelinventaris¹ van, door de notaris als “kunstschilder” gekenschetste, P.J. Lutgers, opgemaakt na zijn overlijden in 1874.

Die inventaris werpt opeens een helder licht op het leven en verhoudingen in de familie van Lutgers.

Het begint al met zijn woning. Hij overleed niet op zijn eerder bekende, inmiddels door nieuwbouw vervangen, huis “Rustlust”, Dorpsstraat 4, maar op “Hooprust”, Dorpsstraat 98 te Loenen – nu nog gelegen aan de Vecht tegenover de parkeerplaats van het huidige gemeentehuis (afb.). Die parkeerplaats was eertijds de oertuin van “Hooprust”. Lutgers, zo blijkt, huurde het huis voor *f* 260,- 's jaars van de heer B.J. Kruseman, die met zijn zwager C.D. Tijssen de naast gelegen verf- en beenzwarfabriek bestuurde.² In welk jaar Lutgers daar ging wonen is niet bekend. Uit de inventaris blijkt dat hij nog een huis huurde voor *f* 100 per jaar en wel van de heer R. Berkelbach van der Sprenkel (die was hem geld schuldig voor de overname van vruchtbomen). Nu had Lutgers ten tijde van zijn heengaan drie ongehuwde volwassen dochters in Loenen wonen waarvan er twee, Niesje, 36 jaar oud en Adriana, 29 jaar, bij hem inwoonden en één die elders woonde. Wellicht huurde hij voor haar, Sophia Louisa, dat tweede huis.

Wat de bedragen betreft is het goed te bedenken dat die met een factor 50 vermenigvuldigd moeten worden om een gevoel te krijgen op de huidige euro-waarde daarvan.

Niesje en Adriana deden het huishouden voor hem, wat *f* 80 per maand blijkt gekost te hebben en zij kregen samen *f* 15 per maand voor hun moeite. Als blijkt van erkenning kregen zij ieder *f* 200 gelegateerd uit de boedel. Een vierde dochter, Theresia, was gouvernante in Groningen en bleef eveneens ongehuwd. De vijfde dochter, Elisabeth Cornelia, was getrouwd met Arnold Maurits Schoenmaker, die op Oud Over hun brood verdiende als klompenmaker.

Lutgers had met hen kennelijk een goede band want Schoenmaker was, samen met zoon Jan, executeur van de nalatenschap en kreeg *f* 300 gelegateerd.

Hooprust, het huis waarin Lutgers overleed.

Was hun ouderlijke woning al niet onaanzienlijk ook de inboedel was die van een redelijk welgestelde familie. Zo was er een piano, een nieuw zilveren theeservies, veel mahoniehouten meubels – waaronder een canapé met zwart trijpen en een chiffonnière, enige pendules – waaronder een met een bronzen paard en twee beelden – en vloerkleden in de meeste vertrekken. Opmerkelijke zaken zijn een waterfiltreer apparaat om Vecht- of putwater te zuiveren, zeven penningkastjes en bijbehorende boeken – was dat Lutgers' hobby? –, een optica met platen – een soort kijkdoos met prenten om diepte te suggereren – en een stereoscoop met plaatjes voor hetzelfde doel, en twee plaatwerken “*Galeries du Luxembourg et de la Haye*”. De zes aanwezige tafellakens met 24 servetten, 36 beddelakens en 24 handdoeken zijn met acht kinderen wel te begrijpen.

Dat Lutgers van het goede leven hield is af te leiden uit het voorhanden zijn van een liqueurkelder, een kistje met vier kristallen flacons met liqueur, twee sigarendragers, waarvan een met zilveren montuur naast een zilveren lucifersdoosje, een wijnglas op zilveren voet, drie met zilver gemonteerde wijnfleskurken en de rekening van wijnhandel Wed. Rahder en Zoon à f 18,60.

Verrassend is de met zilver gemonteerde dirigeerstok. Zou Lutgers een orkest of koor hebben gedirigeerd? De piano duidt op muzikale interesse. Tenslotte

baart het verhoudingsgewijs grote bedrag van f 88,27⁵ voor levering van boter door G. van Schaick in 1873 enig opzien.

Naast zijn werk als kunstenaar dreef Lutgers ook een handel in papier en schrijfbenodigdheden waarvoor een apart winkelmokertje was ingericht. Daarin stonden een toonbank, een boekenkast, twee stoelen, een paar kandelaars en er hingen twee lampen. Aan winkelvoorraad lag er voor f 60,-. Mogelijk verkocht hij daar ook wel zijn litho's of zelfs complete boeken, hoewel hij die meest op inschrijving, dus met zo min mogelijk risico, aan de man bracht.

Aardig is, dat een aantal van de mensen of families aan wie Lutgers tekenles gaf op de lijst van schuldenaren voorkomt. Dat waren de heren Teding van Berkhout [waarschijnlijk op Aelbertsberg te Bloemendaal], A.J. Reynvaart, J. Backer [Vredenhoff te Nieuwersluis], U.H. Wilkens, Smislaert, Duuring [Vredenoord te Breukelen], Kruseman [zijn huisbaas] en P. van Santen, die samen hem het niet onaanzienlijke bedrag van f 150,- schuldig gebleven waren.

Van Lutgers werk hingen in vele kamers ingelijste "prentschilderijen", wat naar schrijver dezes' mening zijn meest in grijs en bruin gewassen tekeningen zullen zijn geweest waarvan hij er vele honderden gemaakt moet hebben. Er hingen er 22 van hem aan de muren. Aan olieverschilderijen stond er een portret op zolder en sierden er zestien de wanden van de huiskamer. Die laatste staan voor f 120, in de inventaris. De lijsten ervoor werden uit Amsterdam geleverd door P. Segers en mogelijk ook door kunsthandelaar Frans Buffa; aan beiden was hij nog geld schuldig. De "vier plaatwerken in banden" à f 20 zullen ongetwijfeld zijn vier boeken met litho's van buitenplaatsen in de Vechstreek, Kennemerland, de streek rond Leiden en Den Haag, en de Stichtse Lustwarande geweest zijn. Uit een kasboek blijkt dat Lutgers voor zijn litho's, waarvoor men inschreef en die per vijf à zes stuks in een omslag werden geleverd, f 2,75 per map ontving.³

De taxatie van zijn inboedel eindigt op een respectabele f 1374,20, wat nog aan de conservatieve kant zal zijn, want de op f 4,- geschatte piano was inmiddels verkocht voor f 14,-.

Zijn enige zoon Jan - P.J. Lutgers jr was jong gestorven -, die onderwijzer op een kostschool in Noordwijk-Binnen was, en even goed tekende als zijn vader, kreeg uit de boedel, buiten het gouden zakhorloge met ketting, "al zijn schilder- en tekenbehoeften en alle door hem [Lutgers sr] gebruikte voorbeelden of modellen welke kunnen geacht worden bij het tekenonderwijs te behoeven, waaronder echter niet begrepen zijn de kunstplaten, photographiën of de [vier] werken van buitenplaatsen welke hij heeft uitgegeven". De vraag doemt op of Lutgers voor zijn topografisch zo correcte tekeningen wellicht foto's heeft gebruikt. In de inventaris wordt echter geen gewag gemaakt van een fotoestel maar wel van een fotoalbum. Dat heeft mogelijk familiefoto's bevat, want een dergelijk album was nog in bezit van een achter achternicht in 1982.⁴

Dat Lutgers zich als zoon van "een dienaar der justitie"⁵ flink had opgewerkt als kunstschilder was al bekend, maar tot welke hoogte wordt eerst nu duidelijk uit de opsomming van zijn spaargeld en vooral zijn effecten. Aan geld in biljetten en munten lag er in huis *f* 1796,73⁵ en aan effecten bezat Lutgers maar liefst een waarde van *f* 36.593. De aantrekkelijkheid in die jaren van de stormachtige aanleg van spoorwegen in Rusland en de Verenigde Staten blijkt uit het verschil in betaalde rente op het Grootboek Nederlandse Schuld à 2.5% [staatsobligatie] en die op bijvoorbeeld de obligatie van de Chicago & South-Western Railway Comp. à 7%. Naast deze twee had Lutgers obligaties van of aandelen in inschrijvingen in het Russische Grootboek à 5%, de Grootte Russische Spoorweg Mij à 5%, de Verenigde Staten van Noord-Amerika à 6%, de Nationale Weener Metalliek en Zilver Mij à 5%, de Chicago & North Western Railway Comp en de "Theis Spoorweg Mij". Die laatste luidt in Florijnen en betreft mogelijk een Oostenrijkse maatschappij. Een snelle rekensom wijst uit dat Lutgers uit dat vermogen alleen al een inkomen had van *f* 1800 per jaar. Als men bedenkt dat een goede handwerksman in die dagen het met een jaarincome van *f* 450 à 500 moest stellen dan is Lutgers positie bepaald comfortabel te noemen.

Als men de hoge rentepercentages op de "Russen" ziet is het niet onbegrijpelijk dat in zoveel effectenportefeuilles in Nederland in 1918 – Russische revolutie – nog steeds veel Russische aandelen aanwezig waren, want die waren vijf-tig jaar lang goudgerand geweest.

Al in 1859, bij het overlijden van zijn vrouw, was zijn financiële situatie van dien aard, dat Lutgers het zich kon veroorloven een grafstede op de burgerlijke begraafplaats van Loenen te kopen waarin hij zelf in 1874 ook werd bijgezet. In latere jaren is het graf geruimd en is de oude grafsteen verdwenen. Enige jaren geleden is door de heer A.J.A.M. Lisman een kleine steen met inscriptie op die plaats aangebracht om de herinnering aan Lutgers te bewaren.

Uit het bovenstaande rijst de figuur van Lutgers op als een zeer succesvolle en oppassende kunstenaar, die zijn gaven op tekengebied in klinkende munt wist om te zetten. Daarnaast was hij zakelijk genoeg om het verdiende geld goed te beleggen en niet te verkwisten. Zo had hij geen eigen koets, maar huurde er een wanneer nodig, zoals blijkt uit de nog te betalen rekening van R. Roos voor rijtuighuur of hij liet zich door schipper L.R. Mur vervoeren – nog *f* 10 te voldoen. Interessant is dat hij nooit een huis heeft gekocht, maar steeds huurde. Dat zou Adriaan Hiele goed doen.

E. Munnig Schmidt

Loenen a/d Vecht, augustus 2004

Noten

1. HUA, toegang 34-1, not. E. van Beusekom, 1062, nr. 11, 30 januari, testament en nr. 74, 28 juli

- 1874, inventaris. Schrijver dezes wees de heer Mooy te Loenen op het bestaan van deze inventaris, die hij publiceerde in de *Vechtkroniek* van november 2004, blz. 21-27.
2. Munnig Schmidt, E., 1995, 'Beck en Hof', *Jb. Nijfartake*, blz. 41 en 42.
 3. Huisarchief Nieuwerhoek te Loenen, kasboek W.P. Pook van Baggen 1842-1851.
 4. Munnig Schmidt, E., 1982, 'P.J. Lugers, een Loenense tekenaar, aquarellist en schilder', *Jb. Nijfartake* 1982, blz. 61.
 5. Lisman, A.J.A.M., E. Munnig Schmidt en H.W.M. van der Wijck, 2001, *Gezichten aan de Rivier de Vecht*, blz. 5.

Projecten van de dr. R. van Luttervelt Restauratiestichting sinds de oprichting

Daar het Vechthek van het buiten Doornburgh nog in restauratie is en daàr de meeste aandacht naar uit gaat is het een goed moment om een overzicht te geven van wat er sinds de oprichting van de stichting zoal aan projecten aangepakt is. In vorige jaarboekjes is daarvan kond gedaan, maar een overzicht ontbrak.

Het begon allemaal 35 jaar geleden met het 18de-eeuwse pand in Loenen waarin nu het restaurant Tante Koojsje gevestigd is. Dat dreigde eind jaren '60 (20ste eeuw) afgebroken te worden. Het werd door de toen jonge stichting onder leiding van Nix Kappeyne van de Coppello echter gerestaureerd en kreeg sindsdien, om culinaire redenen, landelijke bekendheid. Bij de verkoop daarvan bleef wat geld over en dat vormde de basis van het stichtingskapitaal. Uit de rente op dat kapitaal, dat door verschillende acties blijft groeien, worden projecten gefinancierd of subsidies verstrekt, die bijdragen aan de schoonheid van de gebouwde omgeving in de Vechstreek.

Het Loenderveense sluishuis. Oudover 88-90, kon van de dienst Amsterdamse Waterleidingen worden overgenomen en is met stringente restauratie-voorwaarden aan architect Ehlhardt verkocht. De stichting behield het juridische eigendom. Na het overlijden van de heer Ehlhardt is dat eveneens onder stringente condities verkocht aan de huidige eigenaar.

De theekoepel in de tuin van Dorpsstraat 16 te Loenen kreeg een nieuw rieten dak, maar is na 20 jaar al weer toe aan herstel.

De theekoepel van Middenhoek te Nieuwersluis stond op instorten helemaal achterin het park. Samen met de dames Blijdenstein lukte het om de koepel naar een goed zichtbare locatie te verplaatsen en te herstellen.

De veranda en de blinden aan het aardige huis Stationsweg 1 te Nieuwersluis werden respectievelijk gerestaureerd en teruggehangen.

Twee stenen 17de-eeuwse zonnewijzers aan vanouds hotel-restaurant De Kampioen te Nieuwersluis werden met hulp van de Zonnewijzerskring hersteld en weer van bronzen naalden voorzien.

Boerderij Boomrijk, Zandpad 12, te Breukelen is de enige herinnering aan het buiten Boomrijk, dat ernaast heeft gestaan. De overhoekse, neogotische roedenverdeling van de ramen, die bij de stijl van het pand past, was verloren gegaan, maar is met verheugende medewerking van de eigenaar weer teruggebracht.

Enige jaren later zijn de houten Amsterdamse School hekpilaren bij deze boerderij, die dreigden uiteen te vallen, eveneens gerestaureerd.

Op de beroemde koepel van Vegtlust, Oudover 3, staat een zinken siervaas, die bij de vernieuwing van het loden dak in slechte staat bleek te verkeren. De stichting steunde het herstel.

Vandalen trokken een vroeg-18de-eeuwse loden siervaas van het toegangshek van Harteveld in Maarssen. De stichting steunde het herstel.

Aan de Rijksstraatweg te Nieuwersluis staat het zeventiende-eeuwse hek van Ouderhoek, dat wegens de nauwe toegang beschadigd werd door vrachtwagens. De stichting kon met de heer Van Engen, de eigenaar, de palen en de draaihekkens herstellen. De toegang voor auto's werd door hem verlegd.

Aan de Vecht ten zuiden van Breukelen staat het negentiende-eeuwse duifhuis van architect Kranjm nu horend bij Straatweg 72. Het was tot een ruïne vervallen, maar kon mede door een royale gift van het op te heffen waterschap gerestaureerd worden.

Weer door een kerende vrachtauto werd een van de gemetselde hekpilaren van het verdwenen buiten Wallestein aan de Vreelandseweg te Loenen vernield. De draaihekkens waren sinds lang verdwenen. Pilaar en hekkens werden hersteld respectievelijk nieuw gemaakt en de wapens van de familie Kieft Balde weer aangebracht op de bestaande zandstenen schilden.

Voor de moestuin van kasteel Zuilen stond het sierlijke smeedijzeren toegangshek van het verdwenen buiten Groenhoven te verkommeren. De stichting verzocht het stichtingsbestuur van kasteel Zuilen in te stemmen met het plan om het hek weer op zijn oorspronkelijke plaats aan de westkant van de Vecht vlak bij de brug van Oud Zuilen terug te brengen. Daarin stemde het toe en het hek kon met nieuw gemetselde pilaren en na zorgvuldige reparatie weer dienst doen als toegang voor het oude park van Groenhoven. De omwonenden brachten geld bijeen voor het vergulden van de naam in het hek.

Wellicht de oudste begraafplaats van het land los van een kerk is die bij Oud-Zuilen uit het eind van de 18de eeuw. Het fraaie smeedijzeren hek daarvan was dringend aan herstel toe en de stichting steunde dat.

Eind 19de eeuw werd het royale gietijzeren hek van Villa Johanna aan de Rijksstraatweg ten zuiden van Loenen neergezet. Slippende auto's brachten later schade aan het hek toe. De stichting hielp mevrouw VorderHake het hek weer te fatsoeneren en waar nodig te lassen.

Het houten Jugendstil hek op de brug voor Rijksstraatweg 81a was te gronde gegaan en met behulp van de stichting heeft de familie Van der Poel het weer in de oude vorm teruggebracht.

In Breukelen dreigde sloop van de zogenaamde Brouwerijpanden, een rij van vier opslagloodsen uit ca. 1880 met aardige detailleringen. De stichting liet een

plan maken voor vier woningen in drie van de loodsen door architect Van Twilert in Loenersloot. Met een *artist's impression* van het resultaat lukte het om het gemeentebestuur mee te krijgen om het plan dwingend op te leggen aan toekomstige kopers. Het resultaat is voor eenieder zichtbaar.

Het brandspuithuisje uit 1869 naast de NH-kerk in Breukelen dreigde het veld te moeten ruimen voor het nieuwe gemeenschapsgebouw van de kerk. De stichting gaf architect Hensbergen opdracht het gebouwtje nauwkeurig op te meten en met inzet van veel inwoners en bedrijven uit Breukelen lukte het om het pandje met behoud van een aantal originele onderdelen te herbouwen waarbij het twaalf meter verplaatst is. Daartoe werd een aparte stichting opgericht.

Door een aanrijding was het witte ijzeren fortheek tussen het Zandpad en de Vecht ten zuiden van de kazerne in Nieuwersluis sterk beschadigd. De stichting steunde de gemeente Loenen bij het herstel.

De houten wijzerplaten aan de toren van de NH kerk te Loenen waren aan vervanging toe. Het bleek dat er nog oudere platen onder de zichtbare aanwezig waren. Het herstel daarvan werd door de stichting gesteund.

Het huis Dorpsstraat 66 was dringend aan groot onderhoud toe en de stichting steunde dat met een subsidie.

Het bestuur heeft mee kunnen helpen om het voortbestaan van het huis Cromwijck aan het Zandpad te Maarssen zeker te stellen in eendrachtige samenwerking met de vorige eigenaar, de heer Van den Berg. De door de stichting aangeraden architect jhr. R. Bosch van Drakestein heeft het in 1934 verbrande dak weer de juiste vorm gegeven. Als gevolg daarvan werd hij tevens de architect van het door de heer Van den Berg nieuw gebouwde klassieke huis achter Cromwijck.

De letters 'Beek en Hof' op de pilaren van het toegangshek aan de Molendijk van het gemeentehuis van Loenen werden door de stichting verguld.

De unieke gietijzeren theekoepel van het huis Vecht en Dijk aan de Straatweg te Maarssen is dankzij hulp van de stichting gerestaureerd en verplaatst naar het Zandpad ten noorden van Maarssen naar een voormalig deel van het park van huis Gansenhoef.

Aan het begin van de oprijlaan vanaf de Straatweg naar het huis Grigia aan de Vecht ten zuiden van Breukelen staat weer het vroeg-achttiende-eeuwse smeedijzeren toegangshek, dat door de stichting letterlijk uit de sloot is gevist en is gerestaureerd met hulp van de aanwonenden.

Het houten wapenbord aan het voormalige gemeenlandshuis later brugwachterswoning te Nieuwersluis is met steun van de stichting gerestaureerd.

Een tweede Vechtbrug in Breukelen zou de druk op de ontwikkeling van de fraaie oostelijke Vechtoever vergroten en de stichting droeg bij aan het onder-

zoek van DHV om met een verkeersregeling in de Brugstraat de bouw van een dergelijke brug te voorkomen.

In het Engelse Werk van het park van Gunterstein te Breukelen ligt de fundering van een laat-achttiende-eeuwse folly. 'De Grot' genaamd, die in de zestiger jaren (20ste eeuw) is afgebroken. Een aantal onderdelen bestaat nog en de stichting liet een tekening maken voor een mogelijke herbouw.

Aan de Vecht, als toegang vanaf het jaagpad tot het voormalige buiten Doornburgh, nu klooster, staat een buitengewoon vroeg-achttiende-eeuws smeedijzeren sierhek, dat dringend aan herstel toe was. De stichting heeft veel andere stichtingen bereid gevonden naast Monumentenzorg om de kostbare reparatie mogelijk te maken. De smid, Kees van der Horst aan de Bemuurde Weerd te Utrecht, die ook de andere hierboven besproken hekken restaureerde, is hard bezig met de veel omvattende restauratie.

Het botenhuis bij Nijenrode moet hersteld worden en de stichting heeft voor de roeivereniging een deel van de architectkosten op zich genomen.

De stichting verleent een subsidie aan het herstel van het torenkruis van de NH-kerk te Vreeland.

De stichting die het landgoed Gunterstein beheert is van plan het hek aan de Laan van Gunterstein, dat in de Tweede Wereldoorlog werd omgedren en waarvan de belangrijkste delen bewaard bleven, weer op te richten. De stichting gaat daaraan bijdragen.

Moge het bovenstaande velen inspireren om mee te doen aan het behoud van de vele kleinere en grotere ornamenten en gebouwen, die de Vechtstreek mede tot zo een speciaal, door iedereen gewaardeerd, gebied maken.

Verscheidene leden van Nistarlake hebben in jubileum, verjaardag of onverwachte inkomsten aanleiding gezien de stichting te helpen met het bijhouden van de inflatie. Daarmee is het gelukt de dalende rente-inkomsten te compenseren en toch jaarlijks een zinvol bedrag aan het doel te besteden.

E. Munnig Schmidt voorzitter

Loenen a/d Vecht 2004

N. Ledeboer-de Roos secretaris

M. Schimmelpenninck penningmeester

J. Pijzel-Dommisse

A.J.A.M. Lisman

De bibliotheek in 2004

Ook dit jaar was de bibliotheek gevestigd op Huis Bijdorp in Loenen aan de Vecht, telefoon 0294-23 46 53, fax 0294-23 08 80 of e-mail: geuze-recter@planet.nl. Bezoek is mogelijk na afspraak en nog steeds bij voorkur op donderdag.

De *'Catalogus van de Bibliotheek'* (bijgewerkt tot en met januari 1999) is verkrijgbaar voor € 3,50, en het *'Register op de Jaarboekjes'* (bijgewerkt tot en met 2001) voor € 5,50. Aanvullingen op de *Catalogus* (1999-2004) zijn eveneens beschikbaar. Bovendien kunt u het bibliotheekbestand, enigszins anders gestructureerd, ook vinden op de website www.vecht.nl onder het hoofdje Bibliografisch bestand.

Oude jaarboekjes blijven welkom, hoe ouder hoe liever!
Enige titels uit de toename van het bibliotheekbestand in 2004 vindt u hieronder kort weergegeven.

ALGEMEEN

Bestuurlijke geschiedenis

Handwissel, dertiende penning en naasting. Uitg. CMS Derks Star Busmann, Utrecht, 2003, Mr. F.M. Vermeulen.

Op 31 december 2014 zal het doek vallen voor het recht van de dertiende penning, een stuk juridisch antiek uit de 12^e eeuw, dat in Nederland alleen nog voorkomt in een klein deel van de provincie Utrecht: Abcoude, Vinkeveen en Kamerik. Dit recht hield in dat bij verkoop van grond de koper een bedrag van 1/13 van de koopsom was verschuldigd aan de gerechtigde van de dertiende penning. De gerechtigde was oorspronkelijk de bisschop van Utrecht die gronden van de Utrechtse wildernis uitgaf ter ontginning door kolonisten die zich daar wilden vestigen. De bisschop kon het recht tot uitgifte van grond in leen of in eigendom geven aan personen of instellingen, zoals aan de Heren van Abcoude of het kapittel van Sint-Pieter. Tot de rechten behoorde ook het naastingsrecht. Indien iemand zijn grond wilde verkopen was het voor de Heer van het grootste belang dat de nieuwe bewoner hem goedgezind was. Vandaar dat bij verkoop de toestemming van de Heer nodig was. Indien men nu onroerend

goed wilde verkopen en de heer wenste de koper niet op zijn gebied, dan kon hij gebruik maken van zijn recht van naasting of nakoop. Als hij niet van zijn naastingsrecht gebruik maakte moest de koper, tot afkoop van het naastingsrecht, een handwissel (het goed wisselde van hand) in geld betalen aan de Heer, de rechthebbende. De afkoopsom bedroeg dus één dertiende deel van de waarde van de grond, de dertiende penning. In de loop der geschiedenis werden uiteindelijk de rechthebbenden de Staat der Nederlanden en personen die het recht gekocht hadden.

Dit boekje is geschreven om de herinnering aan dit recht levend te houden en kan tevens als bron van informatie dienen voor diegenen, die tot 1 januari 2015 nog met dit recht kunnen worden geconfronteerd (bijv. notarissen en makelaars). Wie overigens niet tot deze categorieën behoort leze over dit, met een was van geheimzinnigheid omgeven, recht het artikel van H. Schoenmaker in het boek 'Abcoude en Baambrugge 900 jaar', uitgegeven in 1985 door de Stg. Historische Boek Abcoude 900 jaar.

Restauratietechniek

Jaaruitgave Monumenten, regelgeving, financiering en beleid – Editie 2005. Uitg. SDU Uitgevers, 's-Gravenhage, 2004, Alle Elbers, Petra de Wit

Dit boek is een naslagwerk voor hen die hetzij professioneel, hetzij als eigenaren van of belanghebbenden bij rijksmonumenten te maken hebben met monumentenzorg en archeologie.

REGIO

Utrecht (Provincie)

Archeologische kroniek van de provincie Utrecht over de jaren 2002-2003. Uitg. Provincie Utrecht / SPOU, Utrecht, 2004, D. & R. Kok, F. Vogelzang (red.).

Deze kroniek verschijnt elke twee jaar en geeft een volledig overzicht van de opgravingen, onderzoeken en vondsten die in de provincie in de afgelopen twee jaar zijn gedaan.

In 2002 en 2003 betrof dat vooral Romeinse overblijfselen, maar ook middeleeuwse vondsten komen aan de orde. Zelfs uit de Prehistorie is het een en ander aan het licht gekomen.

Vecht- en Plassengebied

Water door de tijd rond Amstel, Gooi en Vecht. Uitg. Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht & DWR, Hilversum, 2004.

Het betreft hier geen boek, maar een CD-rom, die een virtuele (=denkbeeldige) expositie geeft van historische bronnen uit o.a. de archieven van het Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht.

Belangstellenden kunnen informatie downloaden om deze te af te drukken, uitsluitend voor persoonlijk, niet voor commercieel gebruik.

De Vechstreek in bedrijf, deel 2. Uitg. Stg. Groene Hart, Woerden, 2003, Dr. W. van den Broeke, Nadja Jansma... et al.

Dit werkje geeft een overzicht van de bedrijven die vanaf het midden van de 19^e eeuw langs de Vecht gevestigd zijn geweest. De meeste zijn in de loop der jaren verdwenen, van sommige staan de (resten van de) bedrijfsgebouwen er nog en slechts enkele zijn nog *'in bedrijf'*.

PLAATSSEN

Loenen a/d Vecht

De gemeente Loenen. Uitg. Stg. Tussen Vecht en Eem, Bussum, 2004, Drs. J.J.M.A.M. Jonker-Duijnsteet... et al (red.).

Deze speciale uitgave van het TVE-tijdschrift jrg. 22, nr. 1-2 is tot stand gekomen door samenwerking van de Stichting Tussen Vecht en Eem en de Historische Kring Loenen. Het bevat een aantal recente en al eerder gepubliceerde artikelen over o.a. de geschiedenis van de gemeente Loenen, de kerken in Loenen en omstreken, het Kasteel Vreeland, hofdichten in de Vechstreek, Huis Zwaanwijck in Nigtevecht, etc.

Landgoed Vrederijk, ontwikkeling. Uitg. Groenland Behcer BV, Leersum, 2003.

Uitvoerige beschrijving van de plannen van de familie Groenink om in Loenen a/d Vecht tussen het Oud Over en de Bloklaan een nieuw landgoed te realiseren, voor het grootste deel (22,5 ha) op het terrein van de voormalige overtuin van het landgoed 'Vegtlust' en vervolgens op de aangrenzende agrarische gronden aan de oostzijde (13,5 ha). Het ligt in de bedoeling in de toekomst 90% van het landgoed voor het publiek open te stellen.

Landgoed Vrederijk, de ontwikkeling van het huis (aanvraag bouwvergunning fase 01). Uitg. Architectenbureau MVRDV, Rotterdam, 2003.

In deze aanvraag voor een bouwvergunning (inmiddels verleend) wordt toegelicht en met tekeningen geïllustreerd waar in de plannen voor de aanleg van het nieuwe landgoed 'Vrederijk' het hoofdhuis gesitueerd is, nl. op circa 300 m van de weg Oud Over en schuin tegenover het Huis 'Vegtlust'. Het nieuwe huis heeft ongeveer het formaat van 'Vegtlust', heeft ook het silhouet van een groot Vechthuis, maar is verder een volledig modern landhuis.

Maarsssen

Streefbeeld: de Kaatsbaan anno 2013. Uitg. Projectgroep Kaatsbaan, Maarsssen, 2004.

Een groep vrijwilligers, bestaande uit leden van de Vereniging Vechtoevers en de Historische Kring Maarsssen heeft een plan opgesteld met het doel de 'Kaatsbaan', de centrale winkelstraat in Maarsssen, weer aantrekkelijk en functioneel te maken voor iedereen. Aanbevelingen daartoe staan aan het slot van dit rapport vermeld.

G. Recter

Loenen aan de Vecht, februari 2005

Inhoud

Ereleden en bestuur	2
Ledenlijst 2004	3
Jaaroverzicht 2004	17
Concept staat van baten en lasten	20
Leeuwenburg en de omringende buitenplaatsen	21
Hoolendregt	84
Geynwyck	99
Westrust	115
Oostervecht en de glasfabriek van Van der Mersch	125
Meer licht op P.J. Lutgers, kunstschilder te Loenen	146
Projecten van de dr R. van Luttervelt Restauratiestichting sinds de oprichting	151
De bibliotheek in 2004	155